

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

**ШЖМ БІРІКТІРІЛГЕН СЫНЫПТАРЫНДА ФОРМАТИВТІ
БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ОРГАНИЗАЦИИ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ
В СОВМЕЩЕННЫХ КЛАССАХ МКШ**

Нұр-Сұлтан
2020

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (2020 жылғы 26 ақпан 3 № хаттамасы).

Рекомендовано к изданию решением Ученого совета Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол №3 от 26 февраля 2020 года).

ШЖМ біріктірілген сыныптарында формативті бағалауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар.

Әдістемелік ұсынымдар – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020. – 160 б.

Методические рекомендации по организации формативного оценивания в совмещенных классах МКШ.

Методические рекомендации. – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2020. – 162 с.

Әдістемелік ұсынымдарда шағын жинақты мектептердің біріктірілген сыныптарында формативті бағалауды ұйымдастыру ерекшеліктері қарастырылды, әртүрлі жастағы топтарда формативті бағалау үшін тапсырмаларды ұйымдастыру формалары мен әдістері ұсынылды; ШЖМ мұғалімдерінің формативті бағалау тәсілдерін қолдануы бойынша зерттеу (сауалнама) нәтижелері ұсынылды, нақты тапсырмалар арқылы формативті бағалауда кездесетін қиындықтарды шешу жолдары ұсынылды.

Аталған әдістемелік ұсынымдар білім беру ұйымдарының басшылары мен қызметкерлеріне, білім басқармаларының басшылары мен әдіскерлеріне, біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін ШЖМ мұғалімдеріне және шағын жинақты мектепте білім беру үдерісін жоспарлау мәселелерімен айналысатындарға ұсынылады.

В методических рекомендациях рассмотрены особенности организации формативного оценивания в совмещенных классах малокомплектных школах, предложены формы и методы организации заданий для формативного оценивания в разновозрастных группах; представлены результаты исследования (анкетирования) по использованию учителями МКШ приемов формативного оценивания, предложены пути решения выявленных затруднений педагогов посредством конкретных примеров заданий для формативного оценивания.

Данные методические рекомендации рекомендованы руководителям и работникам организаций образования, начальникам и методистам управлений образования, учителям малокомплектных школ, работающим в совмещенных классах и всем, кто интересуется вопросами планирования образовательного процесса в малокомплектной школе.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2020
© Национальная академия образования
имени И. Алтынсарина, 2020

Кіріспе

Білім беруді дамыту мәселелері мемлекет басшысының жіті назарында, мәселен, 16.08.2019 жылы мұғалімдердің тамыз конференциясында Президент Қ. Тоқаев білім беру сапасын жақсарту бойынша кешенді шаралар қабылдауды ұсынды. Президенттің 2019 жылғы 20 қыркүйектегі «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» Жолдауында қала және ауыл мектептерінде білім беру сапасының алшақтығын қысқартудың маңыздылығын атап өтті. Бұл кездейсоқ емес, себебі білім беру сапасы, ал одан әрі қазақстандықтардың өмір сүру сапасы да мұғалімдерге тікелей қатысты [1].

Ұлттық білім беру мәліметтер базасының 2019 жылдың 1 қарашасындағы мәліметтері бойынша (бұдан әрі ҰБМБ) Қазақстанда біріктірілген сыныптары бар шағын жинақты мектептер саны 8690-ға жетті, бұл 30 % құрайды (жалпы саны – 29 685).

Әдістемелік ұсынымдардың өзектілігі қазіргі кезеңде шағын жинақты мектептердің біріктірілген сыныптарында оқытудың мазмұны мен сапасына қойылатын талаптардың өзгеруімен түсіндіріледі, бұл біріктірілген сыныптардағы әртүрлі жастағы оқыту әдістемелерін енгізуді негіздейді, барлық педагогтар формативті бағалау мен оқушының тұлғалық дамуы үшін кері байланыстың, оның өзін-өзі басқару құзыреттілігінің маңыздылығын түсінбейді. Біріктірілген сынып жағдайында формативті бағалау оқу материалын терең түсінуге ықпал ететін байланыстырушы буын болуы мүмкін.

Әдістемелік ұсынымдардың жаңалығына, біріншіден, формативті бағалаудың эмоциялық, уәждемелік, конструктивтік типтері ұғымдарын теориялық тұрғыдан өңдеу, екіншіден, осы ұғымдарды шағын жинақты мектептегі біріктірілген сабақты талдауға қолдану жатады.

Әдістемелік ұсыныстар біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін шағын жинақты мектептердің педагогтарына арналған.

Зерттеу пәні шағын жинақты мектептердің біріктірілген сыныптарында формативті бағалауды жүргізудің түрлері мен тәсілдері болып табылады.

Зерттеу объектісі – формативті бағалауды өткізу тәртібін дұрыс ұйымдастыру арқылы орта білім беруді жаңарту жағдайында біріктірілген сыныптарда оқу үдерісін ұйымдастыру болып табылады.

Мақсаты: ШЖМ біріктірілген сыныптарында сабақты ұйымдастыру бойынша педагогтарға әдістемелік және методологиялық көмек көрсету және формативті бағалау тапсырмаларын құрастыру, білім сапасын арттыру үшін формативті бағалау түрлері мен тәсілдері бойынша әдістемелік көмек көрсету.

Мақсатқа сәйкес келесі міндеттер іске асырылады:

- ШЖМ біріктірілген сыныптарында сабақты ұйымдастыру кезінде әртүрлі жастағы оқыту әдістемелерінің ерекшеліктерін ашу;
- формативті бағалауды ұйымдастыру және өткізу бойынша біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін педагогтардың негізгі қиындықтары мен сауалнама нәтижелерін талдау;

- біріктірілген сыныптарда оқу пәндері бойынша оқыту мақсаттарына қол жеткізу үшін тиімді техниканы, формативті бағалауды өткізудің түрлері мен тәсілдерін көрсету;

- жеке сабаққа қатысты ШЖМ-да педагогикалық үдерісті жақсарту бойынша нақты әдістемелік ұсыныстар жасау;

- біріктірілген сыныптардағы формативті бағалау үшін тапсырмалардың түрлері мен тәсілдерін әзірлеу және ұсыну.

Жұмыстың мақсатты аудиториясы – әртүрлі оқу пәндері бойынша жаңартылған бағдарламаларды жүзеге асыратын біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін ШЖМ педагогтары.

Практикалық маңыздылығы әдістемелік ұсынымдардың материалдары ШЖМ мұғаліміне оқыту мақсаттарына қол жеткізу және оқыту нәтижелілігін арттыру үшін формативті бағалаудың тиімді конструктивтік тәсілдерін жоспарлауға көмектеседі.

Бұл жұмыс педагогтардың оқу үдерісінде және оқу үдерісін жоспарлауда әртүрлі формативті бағалауды қолдану мүмкіндіктерін кеңейтеді.

1 ШЖМ біріктірілген сыныптарында сабақты ұйымдастырудың ерекшеліктері

Шағын жинақты мектеп (ШЖМ) жалпы мемлекеттік білім беру жүйесінің құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл ауыл шаруашылығы өндірісі үшін кадрларды толықтырудың басты қоры. Оның жағдайы мен жұмыс деңгейі ауылдың әлеуметтік-экономикалық дамуына, халықтың мәдени-білім деңгейіне, демографиялық мәселелерді шешуге үлкен әсер етеді. Ауылдық жерлердегі ауылды, білімді сақтап қалу үшін адамдардың әлеуметтік болжамдарына, ауылдық қоғамдастықтың, әрбір отбасы мен нақты адамның әлеуметтік-құндылықтық тапсырысына сәйкес келуі тиіс. Мектеп ауылдық социумның маңызды бөлігі болып табылады және одан бөлек дами алмайды. ШЖМ болашағы, ең алдымен, ауыл шаруашылығы өндірісі мен ауылдың әлеуметтік-мәдени саласын дамытуға байланысты. Шағын жинақты мектептер өзінің білім беру қызметінде әртүрлі жастағы оқыту әдістемелерін, ұжымдық оқу сабақтары негізінде жеке білім беру бағдарламаларын жиі пайдаланады.

Әртүрлі жастағы топ қызметін ұйымдастырудың және іске асырудың теориялық және әдіснамалық негіздерін М. А. Мкртчян әзірледі (педагогика ғылымдарының докторы, АПСН академигі, Армения Білім және ғылым министрлігінің вице-министрі). Әртүрлі жастағы топ құру тәжірибесі Ресей мен Қазақстанда таралған [2].

Біз осындай мектеп қызметінің негізгі тұстарын атап өтейік. Мектептегі сынып-сабақ жүйесіне қарағанда:

- 1) дербес жұмыс істейтін сыныптардың орнына бірыңғай әртүрлі жастағы оқу тобы жұмыс істейді;
- 2) сабақтардың орнына ұжымдық оқу сабақтары өткізіледі;
- 3) барлық пәндер апта бойы оқытылатын сабақ кестесінің орнына, әдетте, бірнеше пәнді қатар жүргізу жүзеге асырылады;
- 4) сыныптарға арналған оқу-тақырыптық жоспарлардың орнына – әрбір білім алушыға арналған жеке бағдарламалар мен жоспарлар;
- 5) оқу үдерісін басқаруды, басқару функцияларын (яғни оқу жағдайларын ауыстыруды) тек мұғалімдер ғана емес, мұғалімдер мен білім алушылар бірлесіп орындайды.

Әр бала тек оқып қана қоймайды, оқытады да, яғни басқару қызметіне қатысады.

Бүгінгі таңда сыныптарды жиынтыққа біріктірудің екі тәсілі бар: аралас және әртүрлі жастағы.

Педагогикалық тұрғыдан әртүрлі жастағы сыныптарды ұйымдастыру өте қолайлы, бұл ауысым жұптарындағы жұмысты және жоғары сынып білім алушыларының өзіндік жұмысын ұйымдастыруға, сондай-ақ оқыту үдерісінде ерекше назар аударуды талап ететін кіші жастағы білім алушылармен сабақтарды ұйымдастыру үшін мұғалімнің уақытын босатуға мүмкіндік береді.

Бастауыш мектеп жағдайында білім алушыларды сынып-жинақтарға біріктірудің келесі нұсқалары бар: сыныптарды біріктірудің аралас нұсқасы:

2+3, 3+4; 2+4, 2+3 сыныптардағы әртүрлі жастағы білшім алушыларды біріктіру.

Бұл білім алушылар бір деңгейге жатады және жас айырмашылығы шамалы, бастауыш буында оқытылатын оқу пәндері сәйкес келеді. Орта буында сыныптарды келесі тәртіппен біріктірген жөн: 5+6, 7+8, 6+7. Әр жастағы білім алушыларды біріктіру оңтайлы болып табылады, себебі білім алушылардың жас ерекшеліктері мен осы сыныптардың оқу бағдарламалары арасындағы айырмашылық шамалы. Сондықтан әрбір жас тобының қажеттіліктерін ескере отырып, оларды бір сыныпта оқытуға мүмкіндік бар. Бұндай біріктіру кезінде бірпәндік, біртақырыптық қағидаты негізінде мазмұны жағынан ұқсас тақырыптарды бір пән ішінде интеграциялау арқылы оқыту мүмкін болады. Аралас пәндер бойынша біріктірілген оқыту ұсынылады: қазақ, орыс, ағылшын тілдері, әдебиет, биология, тарих, география, өзін-өзі тану, музыка, дене шынықтыру, көркем еңбек. Физика, химия, алгебра, геометрия сияқты оқу пәндерін біріктіру сирек кездеседі. Пәнішілік байланысты жүзеге асыру болмаған жағдайда пәнаралық кіріктірілген оқыту мүмкіндігі бар: әдебиет және тарих, тарих және география, биология және химия, математика және информатика. Біріктірілген сыныптарда сабақ беру үшін әртүрлі жастағы оқыту әдістемесі қолданылады. Бұл тақырып көптеген педагогтар үшін жаңа, аз зерттелген, өйткені ЖОО-да ондай пәнге кредит бөлінбейді, сондай-ақ педагогтардың біліктілігін арттыру курстары жоқ. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы өткізетін оқыту семинарлары аясында бұл тақырып қамтылмайды. Осы себепті біз әртүрлі жастағы оқыту әдістемелерін және оларға қолданылатын формативті бағалау тәсілдерін түсіндіруді дұрыс деп санадық. Әртүрлі сынып білім алушыларының түрлі деңгейде оқытылатын мәселелер, құбылыстар, түсініктер және т. б. болған жағдайда біртақырыптық сабақтар өткізілетіндігін еске саламыз. Біртақырыптық сабақтардың негізі, бірінші кезекте, тұрақты ілеспелі қайталау болып табылады, сондықтан мұндай сабақтардың көп бөлігі оқу жылының бірінші және төртінші тоқсандарына келеді. Әртүрлі тақырыпты сабақтар біртақырыпты сабақтарды өткізу мүмкін болмаған жағдайда өткізіледі. Бұл жағдайда әртүрлі сыныптардың бірігуінің негізіне білім алушылардың оқу-танымдық іс-әрекетінің бір түрі алынады.

Әртүрлі жастағы оқыту әдістемесі бір-бірінен ерекшеленетіні сөзсіз:

- 1) мақсаты және жүзеге асырылатын дидактикалық міндеттер;
- 2) іске қосу рәсімдері бойынша;
- 3) білім алушылардың әрекетін басқару және есепке алу ерекшеліктері;
- 4) оқытудың әртүрлі ұйымдастыру нысандарын;
- 5) осы ұйымдастыру нысандарына қолданылатын тәсілдер.

Әрбір әдістеме белгілі бір оқу тапсырмасына сәйкес келеді және біз әр әдістемеге формативті бағалау тәсілін ойластырамыз:

– күрделі ғылыми, оқу, көркем мәтіндерді зерттеу үшін Ривин және тақырыптарды өзара беру әдістемесі қолданылады;

– оқулықтарда жеткілікті деңгейде қарастырылмаған мәселелерді оқыту, шығармалар, рефераттар жазу үшін Ривиннің кері әдісі қолайлы;

– бастапқы оқыту үшін стандартты, типтік тапсырмаларды шешуге тапсырмалармен өзара алмасу әдістемесі арналған;

– білім алушының оқу материалын қайталау, бекіту және жаттықтыру үшін жеке тапсырмаларды өзара бағалау және өзара тексеру әдістемесі қолданылады.;

– мәтіннің шағын, күрделі фрагментін (теоремалар, анықтамалар, ережелер және т.б.) түсінуді қамтамасыз ету үшін жетілдіру карточкасының әдістемесін қолдануға болады.

Аталған әдістемелердің негізгі идеяларын ашып, формативті бағалау үшін тапсырмалар ұсынамыз [3].

Әртүрлі жастағы оқытуды жақтаушылар бірнеше әдістемелерді сипаттады, олардың бірі тақырыптарды өзара беру әдістемесі. Әдістеменің негізгі идеясы мен тақырыптарды өзара таратуды ұйымдастыру өте оңай. Білім алушылар оқу бағдарламасының қандай да бір бөлімін (блогын) меңгеруі қажет. Әрбір білім алушы бір немесе бірнеше тақырыпты өз бетінше оқып, тақырыптардың бір бөлігін басқа білім алушылардан алуы тиіс. Тиісінше, ол өз бетінше игерген тақырыптарды өз жолдастарына беруі керек. Өз бетінше оқыған тақырыптар міндетті түрде мұғалімге тапсырылады.

Бұл жағдайда тақырып ретінде белгілі бір түрде ресімделген мәтін түсініледі, оған көлемі гуманитарлық пәндер үшін шамамен 3-5 бет және нақты пәндер үшін 1-3 бет көлемінде құрастырылған үш топ есеп, жаттығу, сұрақ және т.б. кіреді.

Мысалы, қазақ әдебиет сабағында 5-сынып Бердібек Соқпақбаев «Менің атым Қожа» шығармасы көлемді, ал сағат саны шектеулі. 6-сыныпта осындай жағдай, Доспамбет жырау «Қоғалы көлдер, қом сулар» шығармалары. Бұл тақырыптар оқу мақсатын біріктіреді: 5.1.1.1 және 6.1.1.1. Педагог алдын ала орындалауға берілетін үй тапсырмасы кезінде туындыны үйде оқу үшін құрамдас бөліктерге бөледі. Әрбір білім алушы өз тарауын өз бетінше зерделейді, ал тараулардың бір бөлігін басқа сыныптастарынан алады. Педагог білім алушыларды «Тарих тауы» және «Тарих картасы» графикалық оргайзерлеріне қойылған мақсатқа жету құралына назар аудара отырып, сабақтың мақсатымен таныстырады. Формативті тапсырма ретінде тараудың қысқаша мазмұны келтіріліп, тарих картасын бірінші бөлім бойынша толтыру жұмысы берілген.

Формативті тапсырма ретінде тараудың қысқаша мазмұны және әңгіме картасын алдымен оның тарауы бойынша, содан кейін бүкіл шағырма бойынша толтыру жұмысы беріледі.

6-сынып білім алушылары өз оргайзерімен жұмыс істеп қана қоймай, оқытылған материалды еске түсіреді, тапсырманы кіші білім алушылардың қаншалықты дұрыс орындағанын тексереді. Мұндай жұмыстың нәтижесінде білім алушы мәтінді пысықтай отырып, осы тақырыптың бірінші және екінші топтарының есептерін (сұрақтарын) шешу және оқытылатын тақырыптың толық (қосымша) жоспарын алады. Содан кейін ғана тақырып мұғалімге тапсырылады. Мұғалім тақырыпты меңгеру деңгейін тексеріп қана қоймайды,

сонымен қатар білім алушыны басқаны оқыту кезінде орындауға тура келетін мұғалім рөліне дайындайды. Бір оқушы өз тарауының мазмұнын бөліп-бөліп басқа оқушының есіне түсіреді, әр бөлімнен кейін сұрақ қою арқылы түсіну деңгейін тексереді немесе басқа топтың тапсырмасын орындайды.

Осыдан кейін білім алушы сол бөлімнің атауын жазады. Бірлескен жұмыс нәтижесінде әріптесінің дәптерінде «Тарих картасы» тақырыбының толық жоспары пайда болады. Осыдан кейін білім алушылар рөлдерімен ауысады. Бір-бірін оқытып болғаннан кейін, әрбір білім алушы екінші топтағы жаттығуларды өз бетінше орындауға кіріседі.

А. Г. Ривиннің әдістемесі бойынша, әдетте, түсіну үшін күрделі, бір мағыналы түсіндірмесі жоқ және міндетті түрде көлемі жағынан шағын (3-7 абзац) тақырыптар оқытылады.

Білім алушылар тобы бірнеше тақырыпты қамтитын шағын бөлімді (блок) меңгеру қажет. Әрбір білім алушы ауысым құрамының жұптарындағы блоктың барлық тақырыптарын зерделеуі тиіс. Әдетте осы әдістеме бойынша қазақ тілі сабағында морфологияны оқыту кезінде дидактикалық бірліктерді ірілендіру арқылы жұмыс былайша ұйымдастырылады.

Білім алушылар өз мәтіндерін алады, мысалы, зат есімінің, сын есімнің, сан есімінің грамматикалық категориялары. Сөйлеудің бір бөлігінің грамматикалық ерекшеліктерін пысықтау үшін ол оқитын, талқылайтын, материалдың мазмұнын анықтайтын серіктесін табады (дәлірек айтқанда, конспектілеу емес, грамматикалық категорияларды атайды). Зат есімінің атауы мен грамматикалық категориялары дәптерге жазылады. Сондай-ақ, ол өз жолдастарына осы сөз табының ерекшеліктерін түсінуге көмектеседі. Жұппен жұмыс істейтін білім алушыларда сөз таптары әртүрлі болуы керек, оларды есім сөз табы ретіндегі грамматикалық категориялары біріктіреді.

Осыдан кейін екінші сөз табын пысықтау үшін білім алушы жаңа жұптасын іздейді, оған өзіне түскен сөз табының мазмұнын айтады, одан әрі оны оқиды, талқылайды, грамматикалық категорияларын анықтайды және сөз табының атауын дәптерге жазады. Сонымен қатар ол өзінің жұптасына көмектеседі, оны тыңдайды, оған сөз табын түсінуге, оның атауын дәптерге жазуға көмектеседі. Қысқа уақыт ішінде білім алушылар сөз таптарының грамматикалық категорияларымен танысуға, ал басқа сабақтарда алған білімдерін бекітуге мүмкіндігі бар.

Әртүрлі жастағы топ үшін «Ривинның кері байланыс» әдістемесін пайдалануға болады. Оның ерекшелігі ұжымдық жұмыс есебінен оқу тақырыбының мазмұнын ашу. Әдістемені іске қосу үшін педагог бірнеше тақырыптың толық жоспарын дайындауы керек: мысалы, 6-сынып – қыстырма сөздер мен конструкцияларды пайдалану. Білім алушылар бос схеманы толтыруы тиіс. Оның міндеті – жоспар бойынша тақырып мазмұнын қыстырма сөздер мен конструкциялармен кестені тиісті түрде рәсімдеу. Топ жұмысы Ривин әдісі бойынша ұйымдастырылады. Өз жоспарының бірінші тармағын пысықтау үшін білім алушы жұптасын табады, онымен бірге мүмкін болатын мазмұнды талқылайды және қажет болған жағдайда түрлі дереккөздерге,

мысалы, оқулықтарға, кітаптарға, энциклопедияларға жүгінеді. Одан әрі олар қыстырма сөздерді нақты мәтінде белгілі бір мәнде пайдаланудың ықтимал нұсқасын талқылайды, оған қыстырма сөздер мен конструкциялар енгізілгеннен кейін мәтіннің қалай өзгергенін түсіндіреді. Осыдан кейін ол өз жолдастарына оның жоспар тармағының мазмұнын ресімдеуге көмектеседі.

Жоспардың келесі тармағын пысықтау үшін білім алушы жаңа жұптасын табады, оған қыстырма сөздер мен құрылымдар тобының мазмұнын баяндайды, одан әрі жұмыс жоғарыда сипатталғандай ұйымдастырылады.

Жоспардың барлық тармақтарын қарастыра отырып, білім алушы қыстырма сөздердің мәні мен топтары туралы толық түсінік және толтырылған кестені алады. Осыдан кейін ол басқа тақырыпқа кірісе алады, осыған ұқсас жұмыс істейді. Негізгі ұйымдастыру формасы – ұжымдық. Жұптағы білім алушылардың негізгі жұмыс түрі талқылау арқылы бірлесіп оқыту болып табылады.

Тапсырмалармен өзара алмасу әдістемесі білім алушылардың ауысым құрамының жұптарындағы жұмысы есебінен әртүрлі типтік тапсырмаларды алғаш оқытуға арналған.

Олар бір түрдегі тапсырмаларды орындауды мұғаліммен жұмыс істеу есебінен, қалған түрлерін – басқа сыныптастарымен бірлесіп жұмыс істеу есебінен жүзеге асырады. Мұғалім әр білім алушымен жеке жұмыс істейді: бір типті екі тапсырмасы бар карточканы қолдана отырып, ол тапсырманы орындау жолын түсіндіреді және қажетті теориялық білім береді. Бұл ретте ол бірінші тапсырманы орындау тәсілін сыныптастарының дәптеріне жазады. Білім алушы екінші тапсырманы өз әрекеттерін түсіндіре отырып, өз бетінше орындайды. Бұдан әрі білім алушылардың өзара іс-әрекетін ұйымдастыру қажет.

Жұпта білім алушылар бір-бірін өз міндеттерін шешуге үйретеді, бұл ретте жұмыс алгоритмі педагогтың білім алушылармен жұмыс істеу кезіндегі сияқты (бірінші тапсырма түсіндіріледі, екіншісі өз бетінше орындалады). Қазақ тілі сабағында бұл тапсырманы әртүрлі грамматикалық талдауларды жүргізу кезінде қолдану керек: бірінші талдауды педагог білім алушылармен бірге орындайды, екінші грамматикалық, сөзжасамдық, лексикалық, морфологиялық немесе синтаксистік талдауды білім алушы сыныптастарымен бірге жасайды. Келесі жұпта ол бұрынғы жұпта алынған грамматикалық талдау түрін беруі тиіс. Демек, білім алушы барлық алынған талдау түрлерін беруі тиіс. Осы әдістеме бойынша жұмыс істеу үшін арнайы дидактикалық материал дайындау қажет. Бұл белгілі бір тақырып бойынша екі бірдей жаттығу (грамматикалық, лексикалық немесе синтаксистік талдау), тапсырма немесе сұрақтар бар карточкалар. Әдебиет сабағында мұғалім жанрлық ерекшеліктерді оқу барысында қандай да бір жанрдың белгілері бар карточкаларды дайындайды. Білім алушылар өз бетінше және сыныптастарымен жанрлық ерекшеліктерді табады, бір-бірін өзара үйретеді. Жұппен жұмыстың жетекші түрі – өзара оқыту. Өзара әрекеттесу – жаттығу және дағдыларды пысықтау үшін жұптық жұмыстың негізгі түрі.

Әдістемеде білім алушылардың ауызша жаттығуларына, ережемен тексерілмейтін сөздердің емлесуін меңгеру, көбейту және т. б. кестесін қайталау үшін қолдануға болады. Білім алушылар әртүрлі карточкаларды алып, жұптасын таңдайды.

Бірінші білім алушы екінші білім алушыға өз карточкасының бірінші тапсырмасын (әрине, жауабын айтпай) айтады, екінші білім алушы қойылған сұраққа жауап береді. Бірінші білім алушы өз карточкасы бойынша жауапты салыстырады. Егер жауап дұрыс болса, онда ол екінші тапсырманы қояды.

Егер жауап дұрыс болмаса, онда ол жұптасына тағы да сұраққа жауап беруді ұсынады. Егер жұптасы бірнеше рет қателессе, онда бірінші білім алушы оған дұрыс жауап береді, содан кейін келесі сұраққа көшеді.

Бірінші білім алушы өз карточкасының барлық тапсырмаларын қойып болғанда, жұптастар рөлдерімен ауысады. Енді екінші білім алушы өз карточкасының сұрақтарын қояды, ал біріншісі ол сұрақтарға жауап береді. Барлық сұрақтар қойылып болған кезде, білім алушылар жұмысын аяқтайды. Бұдан әрі білім алушы жаңа жұптас іздейді және бірінші жұптағы сияқты жұмыс істейді. Бұл әдістеменің ерекшелігі – білім алушы өз карточкасын өзгертпейді. Бұл әдіс мақсатына байланысты жаттығу болып табылады. Өзара әрекеттесу әдістемесі, мысалы, тапсырмалармен өзара алмасу әдістемесі сияқты іске қосудың ерекше үдерісін талап етпейді. Жұмысты бұл әдістеме бойынша ұйымдастыру үшін жауаптары бар 5-6 сұрақ жазылған карточкалар болуы қажет. Әдетте, әдістеме бойынша жұмыс аз уақыт (5-10 минут) алады.

Әртүрлі жастағы балаларды оқыту үшін талқылауды дербес әдістеме ретінде қолдануға болады. Талқылауды теореманы, ережені дәлелдей білу қажеттігі бар гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағыттағы сабақтарда қолдануға болады. Кейбір автордың мәтінінде, сондай-ақ бір-бірінің мәтінінде айтылған қандай да бір тақырыпты, мәселені талқылауға болады. Талқылау кезінде білім алушылардың позициялары ерекшеленбейді. Талқылаудың мақсаты – пікірлердің қай жерде және кімнің пікірімен сәйкес келетінін түсіну, содан кейін бір-бірінің есебінен өздерінің түсініктерін кеңейту.

Талқылау бірнеше тәсілдерді қамтитынын есте сақтау қажет:

– мұғалімнің (немесе білім алушының) айтқанын немесе кітаптан не оқығанын **еске түсіру**.

Бұл қайта жаңғырту деңгейі, ол зейінін, тыңдау немесе оқу дағдысын дамытады, қабылдау арнасына көбірек бағытталған;

– автордың мәтінін (ойларын) **түсіндіру**, яғни өз пікірін, осы ойға көзқарасын білдіру, өз бағасын беру, басқа авторлардың бағасын көрсету. Ол үшін білім алушы белгілі бір оқу пәнін академиялық тілді меңгеруде сөздік қорын байытуға ықпал ететін түрлі клише, штамп пікірлерді, қыстырма сөздер мен конструкцияларды пайдалануға тырысатын болады;

– **сұрақтар қою** – талқылаудың қажетті компоненті.

Педагогтар сұрақтар құрастыру жұмыстарын барлық сабақтарда үздіксіз жүргізеді. Сұрақтар бойынша жұмысты ұйымдастыру үшін «Таным кубы», «Блум ромашкасы» жаттығулары қолайлы.

Формативті тапсырма үшін әдебиет сабағында сұрақтарды «Шығарма кейіпкерлермен сұхбат», «Ғалым зерттеушіге сұрақтар», «Автор орындығы», «Ыстық орындық», «Сұрақтар қабырғасы», «Кейіпкер/силуэт қабырғасы», «Сұрақтар тұрағы» тәсілдері арқылы ойдағыдай пысықтауға болады. Көрсетілген тәсілдерді кешенді және жеке қолдануға болады. Сұрақ қою бойынша жұмысты әртүрлі тәсілмен ұйымдастыруға болады: «Автор орындығы», «Ыстық орындық» тәсілдері сынып ұжымы сыныптың бір оқушысына сұрақ қою арқылы жүзеге асады. Сарапшы рөлін жақсы оқитын білім алушыға ұсынуға болады, немесе ол сұрақ қояды білім алушылардың басқа біреуіне жүктейді. Кері байланысты жүзеге асыру кезінде білім алушылар сұрақтардың сапасы мен санына ғана емес, сонымен қатар білім алушылардың жауаптарына да назар аударады.

Әртүрлі жастағы топтар үшін ШЖМ-ның біріктірілген сыныбы жағдайында бірлесіп оқыту әдістемесін қосуға болады. Екеуінің ешқайсысы әлі білмейтін нәрсені бірге отырып зерттеп-зерделеуге болады. Екі жұптас та зерделеуші болады. Бірлесіп зерттеу пәні – бұл қандай да бір автордың мәтіндері, әдеби шығармалар. Бұл жерде зерттеу мен талқылаудың айырмашылығы бар; жұмыстың соңғы түрінің мәні – үшіншісінің және бір-бірінің мәтіндері.

Әртүрлі стильдегі мәтіндерді оқу үшін әртүрлі техника қажет: ғылыми мәтіндер логикалық жұмысты қажет етеді, көркемдік – автордың сезімдерін, образдарын, ассоциацияларын түсінуді қажет етеді. Өз кезегінде, сол ғылыми мәтіндердің типі бойынша әртүрлі абзацтарын – ұғымдарды, үдерістерді немесе оқиғаларды сипаттайтын абзацтарды, пайымдау мәтіндерді бейнелейтін фрагменттерді зерделеу үшін арнайы тәсілдер әзірлеу қажет. Мысалы, сабақта дидактикалық бірліктерді ірілендіру әдістемесі бойынша әртүрлі жанрлардың стилистикалық ерекшеліктері тақырыбы пысықталды. Білім алушылар таныс емес мәтіннен бір стильдің белгілерін тауып, бір-біріне дәлелдейді, бір-бірін өзара үйретеді. Қазақ тілі сабағында емле және емле ережелерін меңгеру үшін жеке тақырыптарды таңдау жұмысы үшін пайдаланған қолайлы. Математика, физика сабағында мәтіннен білім алушылар қандай да бір заң белгілерін табады. Бірлесіп оқыту кезінде білім алушылар бір-бірін бағалау үшін сыныптастарына кері байланыс бере алатын формативті бағалауды таңдау қажет. Формативті бағалауды ұйымдастыру кезінде білім алушыларға сыныптастары тарапынан өзара көмек көрсетуге баса назар аудару ұсынылады.

Әдетте, жұптық жаттығулар бір бағытта және өзара ұйымдастырылуы мүмкін. Оқу кезінде сабаққа қатысушылар түрлі позицияда болады: біреуі – оқытушы, екіншісі – білім алушы (оқушы). *Ұйымдастырылған* әрекеттестіктің есебінен екіншісі біріншісінің білімін таратушы болады. Осылайша, оқыту пәні – бұл жұптасы иемденетін ақпарат (білім) немесе әрекет ету (орындау) тәсілдері.

Сонымен қатар қазақ, орыс, ағылшын тілдері сабағында жоғары сынып білім алушылары лексикалық немесе синтаксистік талдау жүргізу тәртібін көрсетеді, бұл материал төменгі сынып білім алушыларына түсінікті болады және олар үшін бұл материал сөзсіз жаңа болады. Жоғары сынып білім алушылары үшін бұл өз білімдерін тексеруге және кіші білім алушыларын үйретуге мүмкіндік береді. Шағын топтарда ұйымдастырылады (4, 6 адамнан, бірақ 12 адамнан аспайды, серіктестерді (жұптастарды) ауыстыру мүмкіндіктеріне қарай).

Педагогтар жұптардың бірнеше түрін құрады:

- статикалық жұп – қатар отырған білім алушылар бірге жұмыс істейді.
- динамикалық жұп – ауысым құрамының жұбы, төрттіктегі серіктестерді ауыстыру арқылы жұмыс істеу өте ыңғайлы. Әр білім алушы серіктестерін үш рет өзгертіп жұмыс істейді.

Вариациялық жұп – төрттіктегі жұмыс төрт такт барысында жүзеге асырылады, өйткені білім алушылар жұптық жұмыс аяқталғаннан кейін әр жолы карточкаларын ауыстырып отырады.

Педагог білім алушының жұмыс бағытын анықтау қажет (кіммен және қандай ретпен жұмыс істейтін болады), түрлі түсті карточкалар немесе түрлі түсті сигналдар (бір түс – бір материал) арқылы серіктес іздеу уақытын азайту қажет.

Осындай ұйымдастыру кезінде педагог білім алушылардың жұмысын бақылайды, есепке алу кестесінде әрқайсысының жұмысын белгілейді. Оқу материалын жұптасып пысықтау оның мазмұнын қалпына есіне түсіруге, білімін тексеруге көмектеседі. Білім алушылардың тапсырмалары оқу материалының мазмұнына сәйкес болуы тиіс. Мысалы, мұғалімнің мәтінін қайталау, сұрақ қою, басты ойды анықтау, мәтіннің бір бөлігін атау, өз көзқарасын білдіру, өз гипотезасын ұсыну т. б.. Сонымен қатар, тәжірибе көрсеткендей, жұпта жұмыс істеу кезінде қатысушылардың бірі бастамашы рөлге ие бола алады немесе керісінше, қатысушылардың бірі басқа серіктесінің білімін пайдаланады.

Өзара оқытуды жүзеге асыру үшін қажетті жағдайлар:

Жұппен біріктірілген білім алушылар мазмұнның әртүрлі фрагменттерін білуі тиіс:

- бір білім алушы мазмұнның бір бөлігін білсе, екіншісі екінші бір бөлігін біледі. *Өзара оқуды тек жаңа материал негізінде жүзеге асыруға болады!*

- Бұл фрагменттер бір-біріне тәуелді болмауы керек.
- Шағын бөліктермен оқыту керек.

«Педагог» материалдың шағын фрагментін баяндау керек, содан кейін оны түсінгендігіне көз жеткізу керек, фрагменттің «білім алушыға» түсінікті екеніне көз жеткізгеннен кейін ғана оның келесі бөліміне өту керек. Ағылшын тілі сабағында болымды және болымсыз етістіктерді, қазақ тілі сабақтарында орфография ережелерін, математика сабақтарында дұрыс және дұрыс емес бөлшектерге үйретуге болады.

Әр жастағы оқыту әдістемесін зерттеген ғалымдар жаттығу әдістемесіне ерекше көңіл бөледі. Жұппен жұмыс істеу есебінен оқытылған материалды бекітудің әртүрлі аспектілерін тиімді қамтамасыз етуге болады. Әрекеттерді автоматтандыруға жеткізу маңызды болған кезде өзара қарым-қатынасты қолдануға болады.

Жұпта екі позиция бар: жаттықтырушы және жаттығушы. Өзара жаттығудың мақсаты – серіктестің жаттығуларына оның жауабы дұрыс, дұрыс емес екендігін көрсете отырып басшылық ету.

«Жаттықтырушының» қамқорлығы дегеніміз – тапсырманы орындауда (сұраққа жауап беру) және оның жауабында «жаттықтырушының» іс-әрекетінің болуы.

Егер «жаттықтырушы» материалды жақсы меңгерсе, онда оған тек бірнеше тапсырмалар жиынтығы жеткілікті. Алайда өзара жаттығу ыңғайлы, бұл білім алушыларды да құрал ретінде пайдалануға мүмкіндік береді, олар әлі де өз серіктесінің қандай да бір тақырыпқа қатысты пікірлерін тексере алмайды. Ол үшін тапсырмалар мен дайын жауаптары бар арнайы дидактикалық материал қажет.

Өзара жаттығуды әртүрлі материалды бекіту үшін қолдануға болады: ауызша есепте жаттығуға болады, көбейту кестесін, формулаларды, мәліметтерді, фактілерді жаттауда, орфограммаларды табуда, ұғымдарға түсінік беруде және т.б. Білім алушылар ауысымды құрам жұптарында жұмысты аяқтағанда оларды топтық қызметке ауыстыруға болады.

Топтық жұмыста педагог білім алушылардың жұмысын ұйымдастырады, топтық өзара бағалау немесе білім алушының өзінің қатысуын бағалау арқылы білім алушылардың жұмысын бағалайды, кері байланыс жасайды, сабақ аяқталғаннан кейін рефлексия ұйымдастырады. Әртүрлі жастағы топта алған білімді тексеру әдісі жиі қолданылады. Бекітудің есебінен автоматтандырылған емес, саналы әрекеттер маңызды болған кезде, тексеру сияқты жұптық жұмыс түрі қолайлы. Ол өзара немесе біржақты болуы мүмкін. Жұптық тексеру кезінде екі позиция ажыратылады: тексеруші және тексерілуші. Өзара бақылауға қарағанда, тексеру жауап беруге бағытталмайды. Тексеру дегеніміз – мәселені шешу, тапсырманы орындау бойынша іс-әрекеттер мазмұны: тапсырма орындау мен жауап беру арасындағы логикалық байланыс. Біз мұндай

тексерудің екі артықшылығын атап өтеміз. Біріншіден, түсініктеме беру барысында, өз әрекеттерін түсіндіру кезінде білім алушы өз қателерін табады. Екіншіден, тексеру «қазір және осы жерде» жүзеге асырылады; егер қате табылса, қателер білім алушыдан алыстамй тұрып, сол жерде түзетіледі.

Сонымен, жоғарыда сипатталған әртүрлі жастағы оқытудың әдістері оқытушының да, білім алушының да жұпта, топта жұмыс істеуі, педагогпен үнемі өзара қарым-қатынаста болуы нәтижесінде олардың ойлау дағдылары мен коммуникативтік дағдыларын дамытуға бағытталған. Мақсатына қол жеткізілген және білім алушылардың болжаған іс-әрекеттері, нақты жасалған іс-әрекеттер мен іс-әрекеттің нәтижелері туралы түсініктері бар қызметті табысты деп санауға болатынын есте сақтау қажет. Формативті бағалау осы өзара байланысты анықтауға көмектеседі.

Әртүрлі жастағы топта формативті бағалау үшін, олар жұмыс түріне (өзін-өзі бағалау, өзара бағалау, топтық өзара бағалау) сәйкес келетін тапсырмаларды таңдау қажет, педагог сабақ соңында қорытынды кері байланыс жасайтынын есте сақтау қажет. Білім алушылар өз сыныптарстарымен кері байланысқа түссе, педагог барлық сыныппен кері байланысқа түседі, осылайша ол өз сабағының бас авторы және дирижері болып табылатынын көрсетеді. Білім алушылардың жүргізген кері байланысы және оларды формативті бағалауға қатыстыру олардың білім алуына жауапкершілікті дамыту болып табылады. Әртүрлі жастағы оқыту әдістемесі – бұл әлеуметтендіруге және өзін-өзі басқаруға ықпал ететін өзара оқыту.

«Академик» сайтының кәсіби сөздігінде өзара оқыту топтық оқыту әдісі ретінде түсіндіріледі, ол білім алушылардың қабілеттері, теориялық және практикалық дайындығына негізделетін және негізгі және қосымша оқылатын ақпаратпен алмасудан, іскерлік пен дағдыларды бірлесіп пысықтаудан тұрады.

Өзара оқыту технологиясы – оқу-тәрбие үдерісін дамытудағы жаңа кезең немесе жаңа тарихи кезең. Мұндай технология жаппай және шағын жинақты мектепте оқу үдерісін қайта ұйымдастыруға және оның тиімділігін арттыруға ықпал етеді. Оқытудағы ұжымдастыру – бұл оқу-тәрбие жұмысының сапасы мен тиімділігінің басты резерві. Бірге жұмыс істеу, бір-біріне көмектесу арқылы адамдар көп жетістікке жетеді. Ұжымдық жұмыстың белгілері:

- Ұжымның барлық мүшелерінде ортақ мақсаттың болуы.
- Өзара көмек және ынтымақтастық
- Еңбек пен қызметті бөлісу, тақырыптар мен тапсырмалардың әртүрлілігі.
- Ұжымның әрбір мүшесінің оқу үдерісін басқаруға қатысуы

– Ұжым жасаған жұмыс көлемі жағынан ең қабілетті бір білім алушының жасағанына қарағанда көп болуы керек.

– Ұжымның барлық және әрбір мүшесінің жеке жұмысының қоғамдық пайдалы сипаты.

– Бір адамның барлығына және барлығының бір адамға қамқорлық жасауы.

– Ұжымның әрбір мүшесінің дамуы үшін объективті жағдайлардың теңдігі.

Оқу жұмысын ұйымдастырудың ұжымдық формасы оқытушылар мен білім алушылардың ауысым құрамының жұптарында қарым-қатынас жасауы болып табылады.

Оқыту үдерісін ұйымдастырудың ұжымдық формасының маңызды ерекшеліктері:

– Әр қатысушы міндетті түрде білім алушы, білім беруші болып табылады.

– Әрбір білім алушының ең жақын мақсаты басқаларды өзі білетін нәрсеге үйрету.

– Әр білім алушының қызметі қоғамға пайдалы.

Жұмыстың негізгі принципі: барлығы кезек бойынша әр адамды оқытады, ал әрқайсысы кезек бойынша барлығын, яғни ұжым әрбір мүшесін оқытады.

Әр адам өз білімі мен оқу жетістіктері үшін ғана емес, сонымен қатар жолдастарының білімі мен оқу жетістіктері үшін де жауап береді.

Сабақта оқытылатын тақырыпты білім алушы басқа білім алушыларға әр адаммен бірге оны толық, нақты және жан-жақты меңгеру үшін қаншалықты қажет болса, сонша рет жұмыс істей отырып, баяндай алады.

Мұғалімнің басты міндеті – әр білім алушының оқытушылық өнерін, шеберлігін қалыптастыру.

2 ШЖМ біріктірілген сыныптарында формативті бағалау: тәжірибені талдау

2020-2025 жж. Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасының басты міндеттерінің бірі – білім алушылардың, педагогтардың, білім беру ұйымдарының білім сапасын бағалау жүйесін ең үздік тәжірибе негізінде енгізу. Формативті бағалау жаңартылған оқу бағдарламалары бойынша оқытудағы жаңа тәсіл болып табылады, сондықтан педагогтар тарапынан оның ерекшеліктері, түрлері мен өткізу техникалары бойынша көптеген мәселелер туындатады.

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының шағын жинақты мектептерді дамыту орталығы педагогтардың ШЖМ түрлерін, әдіс-тәсілдерін және формативті бағалау техникаларын меңгеруіне сауалнама түрінде зерттеу жүргізді. Зерттеу жаңартылған оқу бағдарламаларын іске асыратын педагогтарды қолдауды жүзеге асыратын орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында жұмыс істейтін мектеп директорлары мен директорлардың орынбасарларына бағытталған.

Сауалнама үш блокта біріктірілген сұрақтарды қамтыды: реципиенттің өзі туралы білім, қысқа мерзімді жоспарлау жүйесіндегі формативті бағалау орны туралы білім, формативті бағалау жүргізудің техникасы мен тәсілдері туралы білім, ШЖМ біріктірілген сыныптарында білім беру үдерісін өткізу және формативті бағалау жүргізу ерекшеліктері туралы, ШЖМ біріктірілген сабақтарды дайындау және өткізу кезіндегі мұғалімнің әрекетінің мазмұны мен нысандары туралы.

Зерттеудің мақсаты – педагогтардың формативті бағалауды түсіну және өткізу тәсілдерін таңдау, кері байланыс орнату мәселелерінде туындаған қиындықтарының негізгілерін анықтау.

Зерттеу күндізгі және сырттай on-line форматында жүргізілді. Күндізгі зерттеуге Ақмола облысы Шортанды ауданының ауылдық және шағын жинақты мектептерінің педагогтары қатысты, сауалнамадан кейін оларға формативті бағалаудың түрлері мен техникалары мәселелері бойынша оқыту семинары өткізілді. Сырттай on-line зерттеуге 997 педагог қатысты, (оның ішінде 445 қалалық педагог, 552 ауылдық педагог, 135 ауылдық ШЖМ).

Жұмысымыздың екінші бөлімі осы сауалнаманы талдау нәтижелері бойынша жазылған, ол мектеп әкімшілігіне өз педагогтарының кәсіби құзыреттілігін арттыру бойынша бірқатар іс-шараларды ұйымдастыруға көмектесе алады. Күндізгі және сырттай зерттеу сұрақтары <https://www.surveymonkey.com/survey/d/W3B0L9U5R8E7Z6A5P> интернет-порталында ақпаратты орналастыру және жауап алу мүмкіндіктерінен айырмашылықтары аз болды. Осы себепті біз алдымен күндізгі оқу түріне, одан кейін сырттай оқу нәтижелеріне талдау жасаймыз.

Ақмола облысы Шортанды ауданында жүргізілген күндізгі зерттеудің нәтижелері көрсетілген.

1-сұрақ. Сіз қандай мектепте жұмыс істейсіз (қалалық, ауылдық, ауылдық ШЖМ)? Біздің респонденттер – бұл ШЖМ-ның барлық педагогтары. Әр түрлі жастағы, білім беруде жұмыс өтілі әртүрлі, әртүрлі біліктілік санаты бар, шағын ауылдарда тұратын және жұмыс істейтін педагогтар.

2-сұрақ. Жұмыс өтілі. Барлығы 9 респонденттің 5 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар, ең жас педагогтың 1 жыл өтілі бар, ол 22 жаста жаңартылған білім мазмұны бойынша курстан өткен жоқ.

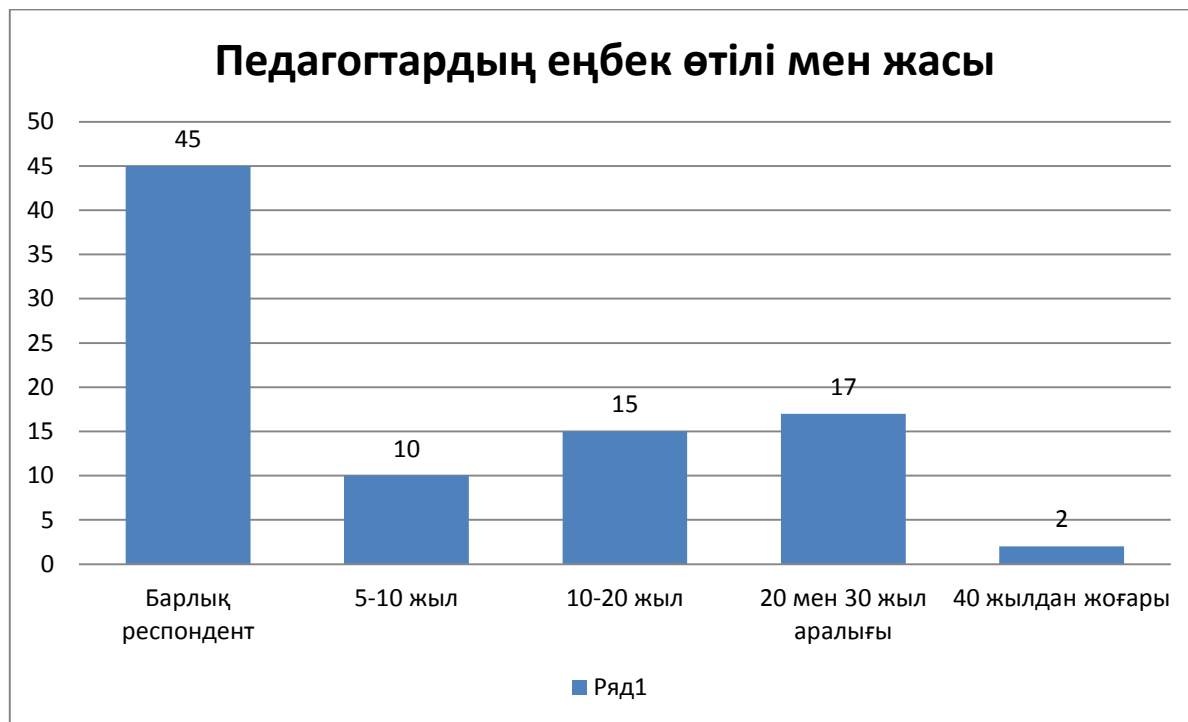
5-10 жыл педагогикалық өтілі бар 10 респондент бар, бұл 17,7% құрайды.

10-20 жыл аралығында 15 респондент 33,3% құрайды.

20-дан 30 жылға дейін 17 респондент еңбек өтілі бар, бұл 33,3% құрайды.

40 жылдан жоғары жұмыс өтілі 2 педагогта, бұл 4,4 % құрайды. Еңбек өтілі 45 жыл, жасы үлкен педагог 67 жаста.

№ 1-диаграмма

3-сұрақ. Білім беру мазмұнын жаңарту бойынша курстан өткен жылы мен орны.

А) 2016 жылы – 6

Ә) 2017 жылы – 15

В) 2018 жылы - 10

С) 2019 жылы – 13

Д) курстан өтпегендер – 1

Барлық педагогтар 2016-2019 жылдар аралығында педагогикалық шеберлік орталығында 40% және «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы АҚ филиалдарында педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институттарында 52% жаңартылған оқу бағдарламалары бойынша біліктілігін арттырды.

4-сұрақ. Критериалды бағалау жүйесінің мақсаты мен принциптері Сізге түсінікті ме?

Респонденттердің қазақ тіліне аударғанда «критериалды бағалау» термині нені білдіреді, жауаптары респонденттер айқындауды білетіндігін көрсетті, оның аудармасы «білім алушымен отыру және білім алушы үшін»:

- дұрыс жауап бергендер 28 респондент, бұл 62,2 % құрады, олар білім алушылардың нақты қол жеткізген оқу нәтижелерін қалыптасқан өлшемдер негізінде күтілетін оқу нәтижелерімен салыстыру процесі деп жазды.;
- толық жауап бермегендер 8 респондент, олар 17,7% құрайды;
- бұл сұраққа 9 респондент жауап берген жоқ, бұл 20% құрады.

№ 2-диаграмма

5-сұрақ. Критериалды бағалау не үшін енгізілді? Респонденттердің келесі нұсқада жауап беруіне себеп болды:

- оқу жетістіктерін бағалау және үлгерімі туралы мәліметтерді жинау үшін, ата-аналарды ақпараттандыру үшін 33 респондент жауап берді, бұл 73,3% құрады;
- бұл сұраққа 12 респондент жауап берген жоқ, бұл респонденттердің 26,7% құрады.

№ 3-диаграмма

Критериалды бағалау не үшін енгізілді?

■ барлығы 45 респонденттер жауап берді

Бұл дегеніміз, 73,3% анықтаманы, оның принциптерін біледі, оқу үдерісінде критериалды бағалауды қолдана алады. Осы сұраққа жауап бермеген респонденттердің 26,7%-ы орта білім мазмұнын жаңарту бойынша оқудан өтпеген екі респондент (жас маман және зейнеткерлік жастағы педагог) бар. Осы сұраққа жауап бермеген респонденттер формативті бағалаудың әдістері мен техникаларын қолдануда қиындықтар тудырады, себебі айқындауды, тағайындауды және өткізу мақсатын білмейді.

6-сұрақ. Формативті бағалауды өткізудің мақсатын атаңыз? Біз респонденттердің жауаптарын топтастырдық, негізінен, жауаптары былайша орналастырылды:

- сабақта білім алушының көңіл-күйін білу – 2 респондент (4,4 %);
- оқуға мотивацияны арттыру үшін – 4 респондент (8,8 %);
- білім алушының оқу мақсатына қол жеткізуге алға жылжуын білу-12 респондент (26,6 %);
- оқыту әдістері туралы кері байланыс алу-11 респондент (24,4 %);
- білім алушының жеке, жұптық, топтық жұмыс түрлеріне қатысуы туралы кері байланыс алу – 6 респондент (13,3 %).
- оқу мақсаттарына қол жеткізу бойынша кері байланыс алу – 10 респондент (22,2 %).

Жауаптар формативті бағалауды өткізу мақсаттарын түсінуді және сабақ сайын бағалауды тағайындауды көрсетеді.

№4-диаграмма

Респонденттердің көпшілігі дұрыс жауап берді – білім алушының сабақ мақсатына жету үшін алға жылжуын білу және сабақ мақсатына жету үшін кері байланыс алу. Сонымен қатар, респонденттер оқу мақсатына жету үшін қолданылған әдістер мен тәсілдер туралы кері байланыс алатындығын атап өтті. Барлық көрсетілген жауаптар дұрыс берілген. Күндізгі сауалнама респонденттері ФБ мақсатын дұрыс түсінеді және тиісінше оқу үдерісінде дұрыс қолданады деген қорытындыға келуге болады.

7-сұрақ. Білім алушылардың бір-бірін бағалауы үшін өзіңіз қолданылатын ФБ тәсілдерін атаңыз.

- бөлім бойынша және тоқсандық білімін, біліктілігін және дағдыларын тексеру – 34 респондент (75,5%);

- бөлім бойынша және тоқсандық оқу мақсаттарына қол жеткізуді тексеру – 7 респондент (15,7%);

- бөлім және тоқсан бойынша сөйлеу және жазу дағдыларының дамуын тексеру 3 респондент (6,6%);

- жауап беруге қиналамын – 1 респондент (2,2%). Респонденттердің көпшілігі, бұл (%) жиынтық бағалауды өткізудің мақсатын түсінеді. Сұрақ курстық дайындықтан өтпеген 1 жыл өтілі бар педагогта ғана қиындық туғызды.

№5-диаграмма

8-сұрақ. Сабақтың қай кезеңінде сіз ФБ түрлерін пайдаланасыз, сәйкестіктерді табыңыз:

A) сабақтың басталуы;	1) конструктивті;
B) Сабақтың ортасы;	2) эмоциялық
C) сабақтың соңы.	3) уәждеуші.

Дұрыс жауап келесідей болуы керек:

- A) – 2;
B) – 3;
C) – 1.

- 10 респонденттің барлық сәйкестіктері толығымен тапты, 22,3%;
- 9 респондент бір сәйкестікті тапты, 20%;
- 10 респонденттен екі сәйкестік табылды, 22,2%;
- 16 респондент, 35,5% сәйкестік таба алмады.

№6-диаграмма

10 респондент сәйкестігін толық тапты, яғни олар формативті бағалау функцияларын нақты бөліседі. Сонымен қатар, 16 респонденттің жауаптары сауалнамаға жауап бергендердің көпшілігі олардың функциялары мен мақсаты бойынша формативті бағалау тәсілдерін бөлмейтіндігін, олар формативті бағалау тәсілдерін эмоциялық, уәждеуші және конструктивті бағалауға бөлмейтіндігін дәлелдейді. Соның салдарынан олар білім алушыларды мақсатқа нақты жеткізу үшін формативті бағалау техникасын дұрыс пайдаланбайды, білім алушылардың жетістіктері бақыланбайды. Біз бағалау – оқытудың ажырамас бөлігі, онда білім алушы өзінің не болғанын, не болмағанын өзі туралы есеп бере алады деп айттық. Екі сәйкестікті 10 респондент тапты, олар формативті бағалаудың эмоционалдық және уәждемелік функциясын атап өтті, бағалаудың конструктивті функциясы респонденттердің назарынан тыс қалды.

Жауаптардың барлығы 50% сабақтың әртүрлі кезеңдерінде ФБ дұрыс қолданатынын көрсетеді. 9 респондент сабақ ортасында білім алушылардың әрекетін ынталандыратын ФБ өткізетінін атап өтті. Осылайша пәндер бойынша жаңартылған оқу бағдарламасы сабақтың әртүрлі кезеңдерінде ФБ түрлерін өткізуді көздейді. Сабақтың басында білім алушылардың эмоционалдық көңіл-күйін жақсарту және мотивациясын арттыру үшін педагог эмоциялық немесе мотивациялық бағалауды жүргізеді.

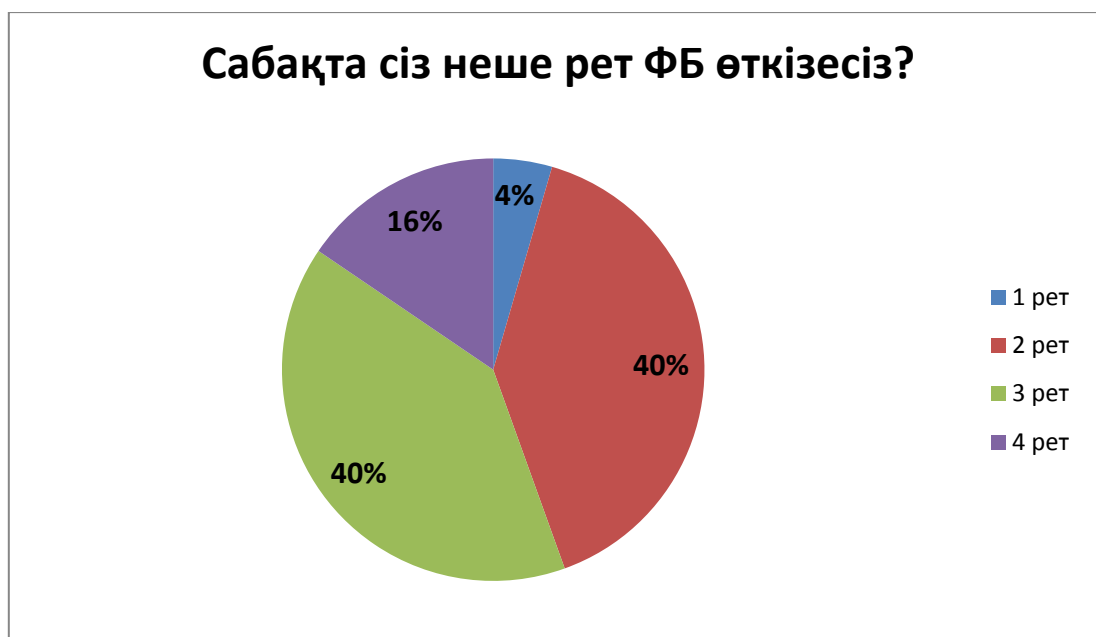
Ол алдыңғы оқытумен байланысты қамтамасыз ету жаттығуларынан кейін өткізіледі: жұпта сөйлеу, шеңбер бойынша сөйлеу, алдыңғы сабақтарда қызық болды. ФБ бұл түрлері білімін, білігі мен дағдыларын тексермейді. Бір тапсырмадан екіншісіне өту немесе бір жұмыс түрін басқа жұмыс түріне ауыстыру үшін тапсырмаларды орындау арасында дәлелді ФБ жоспарлауға болады. Бұл жағдайда олар білім алушыларға басқа жұмысқа ауысуға көмектеседі. Дәстүр бойынша педагог өз сабағы үшін әр сыныпқа 4-5 тапсырма дайындайды, тапсырмалар барған сайын күрделене түседі. Ең маңызды тапсырмаға мұғалім критерий мен дескрипторларды дайындау қажет. Бұл білім алушылардың оқыту мақсаттарына жету деңгейін көрсететін конструктивті бағалау. Сабақтың басында конструктивті бағалау өткізетінін көрсеткен респонденттер сабақ жүктемесін дұрыс бөлмейді, сондықтан білім алушылардың қызығушылығын төмендетеді. Бірде-бір сәйкестік таппаған педагогтардың 34%-на назар аударғымыз келеді. Бұл формативті бағалау тәсілдерінің жіктелуін білмейтін, ранжирлемейтін, олардың өткізілуін сабақ кезеңдерімен байланыстырмайтын педагогтар. ФБ тәсілдерін дұрыс жүргізу білім алушыларды жұмылдыратынын есте сақтаған жөн, оқытуды саналы етуге көмектеседі, материалды мазмұнына қарай күрделендіруге және көлемін арттыруға көмектеседі, бұл жаңартылған оқу бағдарламасының спиральділігіне сәйкес келеді.

9-сұрақ. Сабақта сіз қанша рет ФБ өткізесіз? Осы сұраққа жауап бергендер:

- 1 рет – 2 респондент, ол 4,5% құрайды;
- 2 рет – 18 респондент 40%;
- 3 рет – 18 респондент 40%;

4 рет – 7 респондент 15,5%.

№ 7-диаграмма

Бұл сұрақтың жауаптары көрсеткендей, респонденттердің 8% -ы 1 рет қана бағалау жүргізеді, бұл өте аз, мұндай бағалау мазмұнды оқуға ықпал етпейді, білім алушы оқу мақсатына қол жеткізу үшін өзінің алға ұмтылуын қадағалай алмайды. ФБ екі рет жүргізуге болады, бірақ бағалау түрлердің бірін міндетті түрде критерийлер мен дескрипторлармен жүргізу керек. ФБ екі рет өткізген кезде эмоциялық және конструктивтік, ынталандырушы және конструктивтік деп қосарлауға болады, педагогтың кері байланысын назардан тыс қалдыруға болмайды.

Сабақта формативті бағалауды үш рет қолдануға болады, сабақтың басында эмоциялық, бірінші және екінші тапсырманың арасында уәждемелі және дескрипторлармен бағалау басты тапсырмадан кейін жоспарланады. Егер оларды материалды қиындата отырып дұрыс үлестірсе және педагогпен кері байланыс беруді жоспарласа, сабақ барысында 4 рет формативті бағалауды қолдану оң нәтиже көрсетеді. ФБ үшін формативті бағалауды жоспарлауға болмайды. Педагог білім алушының сабақ мақсатына қарай алға ұмтылғанын үнемі назарда ұстау қажет.

10-сұрақ. Респонденттер өздерін бағалау үшін пайдаланған ФБ әдістерін атап өтіңіз:

Смайликтер - 30 респондент;

Қол шапалақтау - 30 респондент;

Бес саусақ - 25 респондент;

Бағдаршам - 12 респондент;

Білім ағашы - 5 респондент;

Блоба ағашы - 6 респондент;

Жетістік баспалдағы - 3 респондент;

Чемодан, еттартқыш, себет - 7 респондент.

№ 8-диаграмма

Бұл сұрақтың бірнеше жауабы бар және респонденттердің таңдау еркіндігі болды, жауаптар сабақта формативті бағалаудың жиі қолданылатын тәсілдеріне негізделді. Аталған тәсілдер формативті бағалаудың басқа тәсілдерін пайдаланудың жоғары жиілігін және төмен жиілігін көрсетті. ШЖМ педагогтары формативті бағалау әдіс-тәсілдері мен техникаларын аз қолданады деген сөз. «Смайликтер» және «қол шапалақтаулар», «жұдырық» тәсілдері формативті бағалаудың эмоционалдық түрлері болып табылады, олар сабақтың оң эмоциялық аясына және сабақта білім алушылардың эмоциялық жағдайына қолдау көрсетуге арналған. Сонымен қатар жоғарыда аталған тәсілдер білім алушының сабақ мақсатына қарай ұмтылысын көрсете алмайды, оның жетістіктері туралы объективті ақпарат бере алмайды. «Жұдырықтар», «Смайлик» және «Бас бармақ» сияқты тәсілдерді бастауыш буында қолдануға болады, бірақ орта және жоғарғы буында қолдануға болмайды. Формативті бағалаудың конструктивтік формаларын елемей білім алушылардың ынтасының, таным үдерісіне қызығушылығының төмендеуіне ықпал етеді. Ақмола облысы Шортанды ауылында оқыту семинарларын өткізу кезінде «бағдаршам» тәсілін пайдалану кезінде педагогтар өзінің смайликтерін бағдаршам белгісіне, білім алушының негіздемесінсіз қоюды сұрайды. Мұндай тәсіл оқыту мақсатына жету үшін осы тапсырманы түсінуді дамытуға ықпал етпейді. Бағалаудың ауызша не жазбаша түрін педагог өзі таңдайды, ең бастысы мұнда түрі емес, мазмұны болуы қажет. Білім алушы өз жетістіктерін, осы тақырыпты оқуға байланысты қиындықтарын және алда болатын жоспарын айтады. «Блоба ағашы», «Таным ағашы», «Жетістік баспалдағы», «Шабдан, еттартқыш және себет» формативті бағалау тәсілдері білім алушылар осы сабақта оқу мақсатына қаншалықты алға ұмтылғанын айтып немесе жазып алған жағдайда конструктивті болады.

11-сұрақ. Өзара бағалау үшін қолданылатын формативті бағалау тәсілдерін атаңыз:

Смайликтер – 28 респондент;
 Қол шапалақ – 23 респондент;
 Жұдырықтар мен саусақ – 25 респондент;
 Бағдаршам – 16 респондент;
 Таным ағашы – 5 респондент;
 Блоба ағашы – 6 респондент;
 Сэндвич – 10 респондент;
 Екі жұлдыз бір тілек – 10 респондент.

№ 9-диаграмма

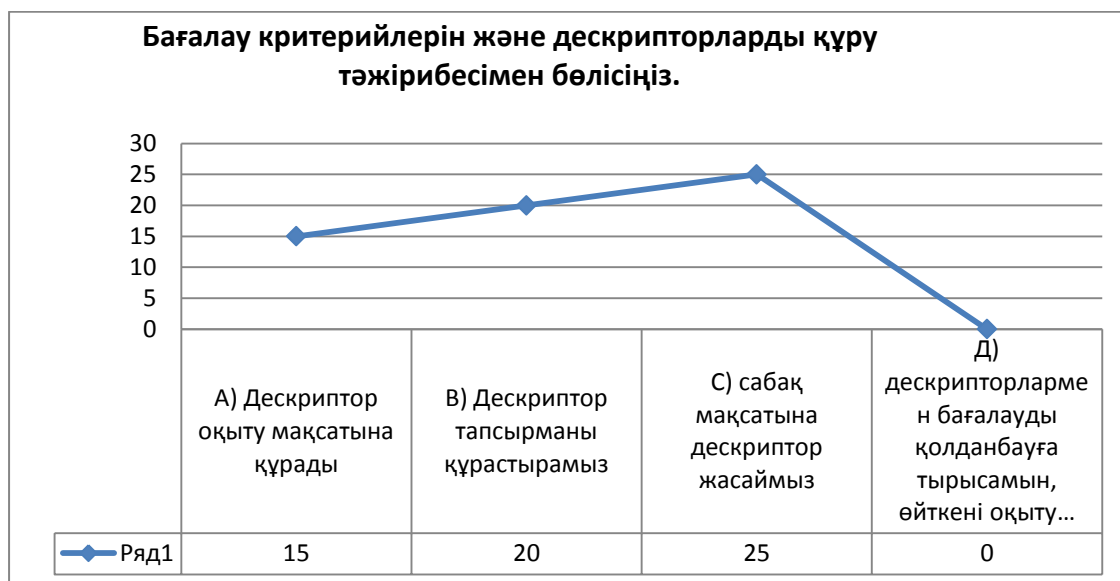

Бұл сұраққа респонденттердің қалауы бойынша бірнеше жауаптан беру мүмкіндігі болды. Респонденттер өзара бағалау үшін білім алушыларға өзін-өзі бағалау үшін эмоциялық және ынталандыратын формативті бағалау әдістерін ұсығанын көрсетті. Сонымен қатар жауаптарда «Екі жұлдыз бір тілек» және «Сэндвич» сияқты өзара бағалауға арналған тәсілдердің болуы педагогтардың өзін-өзі және өзара бағалауға арналған тәсілдерден ажырататынын көрсетеді. Өзара бағалау үшін сөйлеу дағдыларын, оқытуды дамытатын бағалаудың тәсілдерін таңдау қажет. 10-шы және 11-ші сұраққа жауаптар педагогтардың сабақта формативті бағалау тәсілдерінің барлық арсеналын қолданбайтынын көрсетті. Педагогтар жиі қолданатын смайликтер мен қол шапалақтар формативті бағалаудың конструктивтік түрлеріне жатпайды, өйткені білім алушылардың нақты жетістіктері мен оқу мақсаттарын көрсете алмайды. «Екі жұлдыз және бір тілек», «Сэндвич» өзара бағалауға арналған және тапсырманы орындау нәтижелері бойынша сыныптастарына ескертулер мен ұсыныстар айтуды талап етеді. Көптеген жағдайларда бағалау пікірлермен шектеледі: жақсы, маған ұнады. Мұндай бағалауды конструктивті деп айтуға болмайды, себебі ол дәлелді сөйлеуді дамытуға, талдау жүргізуге, рефлексия жасауға мүмкіндік бермейді.

12-сұрақ. Бағалау критерийлерін және дескрипторларды құру тәжірибесімен бөлісіңіз. Респонденттердің жауаптары төмендегідей:

- Дескрипторды оқыту мақсатына құрастырамыз;
- Дескрипторды тапсырмаға құрастырамыз;
- Дескрипторды сабақ мақсатына құрастырамыз;
- Дескрипторлармен бағалауды қолданбауға тырысамын, өйткені оқыту мақсаттарынан критерий мен дескриптор жасай алмаймын.

№10-диаграмма

Бұл сұраққа жауап беру үшін респонденттер төрт жауаптың бірін тандайды. Көптеген педагогтар осы сұраққа екі жауаптан тандап алды, сондықтан бұл сұраққа жауап респонденттер санынан көп. Жауаптар төменде көрсетілгендей:

- А) Дескрипторды оқыту мақсатына құраймыз – 15 респондент;
- В) Дескрипторды тапсырмаға құраймыз – 20 респондентті;
- С) Дескрипторды сабақ мақсатына құраймыз – 25 респондентті;
- Д) дескрипторлармен бағалауды қолданбауға тырысамын, өйткені оқыту мақсаттарынан критерий мен дескриптор жасай алмаймын – 0 респондент.

Педагогтардың жауаптары дескрипторларды құруда қиындықтар болатынын көрсетті, өйткені оқыту мақсатын сабақтың мақсатына бейімдей алмайды, бұл мақсатты сабақ уақыты аясында нақты жүзеге асатындай ете алмайды.

Оқыту мақсаты мен сабақтың мақсаты терминдері мағынасы жағынан екі түрлі. Оқытудың мақсаты – бұл сабақтың бірнеше сабақтың мақсатына бейімдеуге және бөлуге болады. Респонденттер сабақтың мақсатына емес, дескрипторды тапсырмаға құрастырады. Барлық респонденттер бағалау критерийлері мен дескрипторларды құрастыра алады. Бұны «Д» жауабын бірде-бір респонденттің тандамауы дәлелдейді. Дескриптор сабақтың мақсатына негізделіп, тапсырманы сабақтың мақсатын іске асыру құралы ретінде

қарастыру керек. Сабақтың мақсатына жету үшін мұғалім ойлау дағдыларының әртүрлі деңгейлерін дамыту үшін қиындық деңгейі әртүрлі бірнеше оқу тапсырмаларын құрастыра алады.

Мысалы, «қазақ тілі» пәні, оқыту мақсаты негізгі ақпаратты анықтай отырып, мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну қажет. Төмендегідей дескрипторларды іріктейміз: кілт сөздерді табады, мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастырады, мәтінге жоспарын құрастырады.

1-кесте

1	Бағалау критерий	Дескриптор
		Білім алушы
2	Мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну	4-5 сұрақтардан құрастыру
		5-6 кілт сөзді табады
		3-4 тармақтан тұратын мәтінге жоспар құрайды

13-сұрақ. Формативті бағалау тәсілдерін пайдалану сізде қандай қиындықтар туғызады? Респонденттер формативті бағалау тәсілдерін қолданудағы қиындықтармен бөліседі, қиындықтар аймағын көрсетеді. Жауаптар төменде көрсетілгендей:

Қиындықтармен бөлісті – 15 респондент (33,3%);

Қиындықтармен бөліспеді – 17 респондент (37,8%);

13 респондент (28,9%) қиындық көрмейді.

№ 11-диаграмма

Респонденттер былайша топтастыруға болатын қиындықтарды атап өтті:

- ФБ тәсілдері мен белгілі бір типтің мақсатына күмәндану - 10;
- сабақ кезеңінде ФБ орнын анықтау қиынға соғады - 16;
- дескрипторларды құрастыру үшін критерийлерді таңдауда қиындықтар туындайды -14;
- Оқыту мақсатынан сабақтың мақсатын ажырата алмайды - 5.

14-сұрақ. Егер сіз ШЖМ педагогы болсаңыз, біріктірілген сыныпта білім алушыларды қалай бағалайсыз? 45 респонденттің ішінде барлығы шағын жинақты мектептерде біріктірілген сыныптарда 4 педагог жұмыс жасайды. Бұл барлық ШЖМ-да дерлік біріктірілген сыныптарда оқытуды қолданбайтынын көрсетеді. Респонденттер өздерінің мектебінде "Дене шынықтыру", "Музыка", "Көркем еңбек", "Орыс әдебиеті", "Қазақ әдебиеті", " Өзін-өзі тану" пәндерін біріктіру тәжірибесі бар екенін көрсетті. Сонымен қатар математика, геометрия, орыс тілі, биология, химия, физика, информатика сабақтары біріктірілмейді. Сонымен қатар біріктірілген сыныптарда жұмыс істемейтін педагогтар да осы сұраққа жауап берді. Олар біріктірілген сыныпта формативті бағалауды қалай ұйымдастыратындарына баса назар аударды.

Біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін төрт респонденттің және біріктірілген сыныптарда жұмыс істемейтін бес респонденттің жауаптары:

- біріктірілген сынып үшін формативті бағалау жеке тәсілдерін таңдаймын және алдымен бір-бірімен, одан кейін басқа сыныппен өткіземін. Сол кезде басқа сынып білім алушылары тапсырманы өз бетінше орындаумен айналысады;

- біріктірілген сынып үшін әртүрлі сыныптағы білім алушылар өз жұмысын бағалай алатын, сабақ жұмысына баға бере алатын, оқу мақсатына қол жеткізбеудің жетістіктері мен себептерін түсіндіретін формативті бағалаудың бір техникасын таңдаймын;

- біріктірілген сынып үшін бір техниканы таңдап, басты тапсырмадан кейін өткіземін, өзара жауап алуға, өзара пікір білдіруге мүмкіндік беремін;

- қиындықтарға тап боламын, менің әдістерім тиісті нәтиже бермейтінін, біріктірілген сынып туралы айтпағанда, бір сыныпта оқу мақсаттарына жету үшін жұмыс істемейтінін сеземін;

- оқытудың мазмұны мен қолданылған әдістері мен тәсілдері бойынша сұрақтар қоюға тырысамын: Бүгін сабақта не істедік? Бұл сабақ сізге несімен пайдалы болды? Осы сабақта алынған ақпарат қайда қажет болуы мүмкін? Бүгін сабақта жақсы жұмыс істегеніңізді дәлелдеңіз.

Білім алушыларға кері байланыс үшін сұрақтар беріледі. «Сіз сабақта не істедіңіз?» деген сұрақ сабақты тағы бір шолып өтуге бағытталған, білім алушылар сабақта өткізілген әрекеттерді атап көрсетеді: біз жаздық, ереже оқыдық, мысалдар шештік және т. б.

Бұл сұрақ рефлексиялық ойлау мен талдаудың дамуына ықпал етпейді. Екінші сұрақ білім алушыларға алынған ақпараттың пайдасы туралы ойлануға мүмкіндік береді. Бірақ бұл мәселе уәждемені оятпайды. Үшінші сұрақ сыни ойлау мен рефлексия дамуына ықпал етеді. Төртінші сұрақ білім алушыларға сабақ тыс, оқытылған тақырыпты қандай да бір маман тұрғысынан қарауға мүмкіндік береді. Сабақтың рефлексиясы үшін екінші, үшінші және төртінші сұрақтар жақсы болады, оларды білім алушыларға белгілі бір ретпен бірге қою керек.

Осылайша, Ақмола облысы Шортанды ауданы шағын жинақты мектеп педагогтарына жүргізілген сауалнама формативті бағалауды ұйымдастыру мен

өткізуде, формативті бағалаудың техникалары мен құралдарын іріктеуде педагогтардың негізгі қиындықтарын анықтауға мүмкіндік берді. Біз педагогтардың көпшілігі сабақта формативті бағалаудың әдістері мен техникасын дұрыс, орынды және қисынды қолданатынына көз жеткіздік.

Педагогтар сабақтың басында, ортасында және соңында формативті бағалау түрлерін ажыратпайды. Сонымен қатар сауалнамаға қатысқан педагогтардың бір бөлігінде білім беру үдерісінің барысында эмоционалды, ынталандыратын және қызығушылығына әсер ететін формативті бағалау функциясы туралы нақты түсініктер берілмеген.

Респонденттердің жауаптары педагогтардың сабақтың басталуы кезеңінде формативті бағалаудың конструктивтік түрлерін жоспарлайтынын және өткізетінін көрсетті. Сабақтың басында эмоциялық формативті бағалау жүргізу, сабақтың ортасында тапсырмалар арасында ынталандырушы немесе қызуғышылығын арттыратын формативті бағалау жүргізу тиімді. Негізгі формативті тапсырмадан кейін конструктивті формативті бағалау жүргізу орынды.

On-line режиміндегі сырттай зерттеулердің сипаттамасы мен талдауына көшейік, оған қалалық және ауылдық мектептердің мұғалімдері өз еркімен қатысты. Біз ақпаратты салыстырмалы тұрғыдан ұсынуды шештік: қала мен ауыл педагогтарының, соның ішінде ШЖМ педагогтарының жауаптары.

1. Сіз қандай мектепте жұмыс істейсіз? (қалалық 445 – 45%, ауылдық 552 – 42%, оның ішінде ауылдық ШЖМ – 135 респондент, бұл 13% құрады).

№ 12-диаграмма

Қалалық мектептердің педагогтары қызығушылық танытып, зерттеуге қатысты. Респонденттердің 68%-ы ауылдық мектептердің педагогтары, оның ішінде ШЖМ-дан, бұл ауылдық және ШЖМ педагогтарының біріктірілген сыныптардағы оқу үдерісінде формативті бағалау жүргізуі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

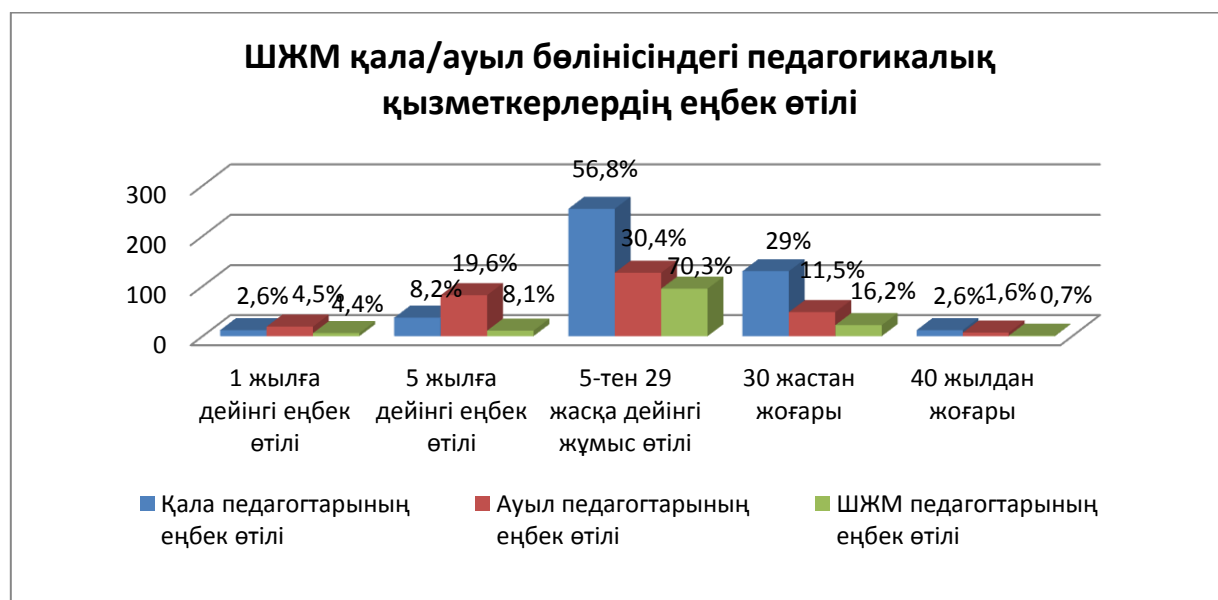
2. Педагогтардың еңбек өтілі

2-кесте

Қала педагогтарының еңбек өтілі	Ауыл педагогтарының еңбек өтілі	ШЖМ педагогтарының еңбек өтілі
1 жылға дейінгі еңбек өтілі – 12 респондент	1 жылға дейінгі еңбек өтілі – 19 респондент	1 жылға дейінгі еңбек өтілі – 6 респондент
5 жылға дейінгі еңбек өтілі – 37 респондент	5 жылға дейінгі еңбек өтілі – 82 респондент	5 жылға дейінгі еңбек өтілі – 11 респондент
5-тен 29 жасқа дейін – 254 респондент	5-тен 29 жасқа дейін – 127 респондент	5-тен 29 жасқа дейін – 95 респондент
30 жастан жоғары – 130 респондент	30 жастан жоғары – 48 респондент	30 жастан жоғары – 22 респондент
40 жылдан жоғары – 12 респондент	40 жылдан жоғары – 7 респондент	40 жылдан жоғары – 1 респондент
	134 респондент сұраққа жауап бермегендер	

ШЖМ қала/ауыл жағдайындағы еңбек өтілі

№ 13-диаграмма

Еңбек өтілі:

- 1 жасқа дейін қала педагогтары арасында 12 адам, бұл 2,9% құрайды, ауыл педагогтары арасында – 19 респондент, бұл 4,5%, ШЖМ педагогтары арасында 6 респондент, бұл 4,4% құрайды;

- 5 жасқа дейін қала мектептерінің педагогтары арасында 37 респондент, бұл 8,2% құрайды, ауылдық жерлердегі педагогтер 82 респондент, бұл 19,6% құрайды, ШЖМ педагогтарының жұмыс өтілі – 11 респондент, бұл 8,1% құрайды.;

- 5 жастан 29 жасқа дейін қала мектептерінің педагогтары арасында 254 респондент, бұл 57% құрайды, ауыл мектептерінің педагогтары арасында 127 респондент, бұл 30,4% құрайды, ШЖМ педагогтары арасында 95 респондент, бұл 70,3% құрайды;

- 30 жастан жоғары өтілі бар қала мектептерінің педагогтары арасында 130 респондент бар, бұл 29% құрайды, ауыл педагогтары арасында 48 педагог, бұл 11,5% құрайды, ШЖМ педагогтары арасында 22 респондент, бұл 16,2% құрайды;

- қала мектептерінің педагогтары арасында 40 жылдан астам жұмыс өтілі бар 12 респондент, бұл 2,9% құрайды, ауыл мектептерінің педагогтары арасында 7 респондент, бұл 1,6% құрады, ШЖМ педагогтары арасында 1 респондент, бұл 1% құрады.

Бұл сұрақтың нәтижесі мектептерде жас педагог кадрлардың тапшылығы байқалды. 5 жылға дейінгі еңбек өтілі бар педагогтар ауыл мектептерінде көп, олардың 19,6% -ын құрайды, ал қалалық және ШЖМ-да айтарлықтай аз.

Мектептің негізін 5-тен 29 жылға дейін еңбек өтілі бар педагогтар құрайды, 30-дан 40 жылға дейін еңбек өтілі бар педагогтар аз. Сонымен қатар мектептерде 40 жылдан астам жұмыс өтілі бар педагогтар жұмыс істеуге мәжбүр. Қала мектептерінде 40 жылдан астам еңбек өтілі бар педагогтар ауылдық жерлерге және ШЖМ-ге қарағанда көп.

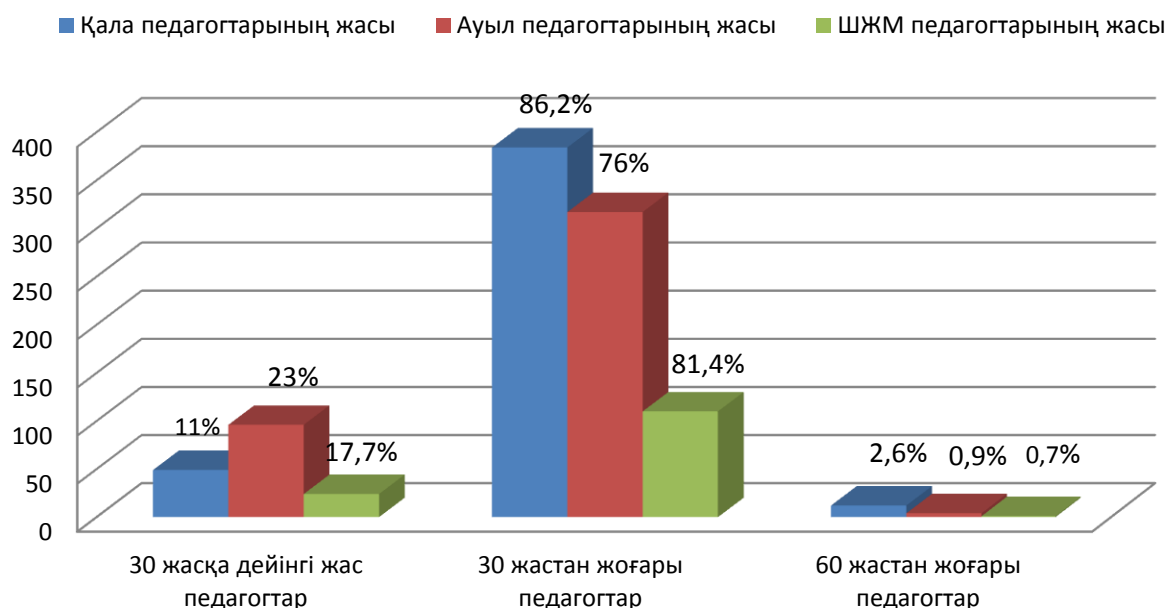
3. Сұрақ. Сіздің жасыңыз?

3-кесте

Қала педагогтарының жасы	Ауыл педагогтарының жасы	ШЖМ педагогтарының жасы
30 жасқа дейінгі жас педагогтер – 49 респондент	30 жасқа дейінгі жас педагогтер – 96 респондент	30 жасқа дейін – 24 респондент
30 жастан жоғары – 384 респондент	30 жастан жоғары – 119 респондент	30 жастан жоғары – 110 респондент
60 жастан жоғары – 12 респондент	60 жастан жоғары – 4 респондент	60 жастан жоғары – 1 респондент

№ 14-диаграмма

ШЖМ қала/ауыл бөлінісіндегі педагогикалық қызметкерлердің жасы

On-line зерттеуге әр жастағы және жұмыс тәжірибесі бар педагогтар қатысты:

- 30 жасқа дейінгі жас қала мектептерінің педагогтары арасында – 49 респондент, бұл 11% құрайды, ауыл педагогтары арасында – 96 респондент, бұл 23% құрайды. ШЖМ педагогтары – 24 респондент, бұл 17,7% құрайды;

- 30-дан 59 жасқа дейінгі жас аралығында қала мектептерінің педагогтары арасында – 384 респондент, бұл 86,2% құрайды, ауыл мектептерінің педагогтары арасында – 119 респондент, бұл 76%, ШЖМ педагогтары арасында – 110 респондент, бұл 81,4% құрайды;

- қала мектептерінің педагогтары арасында 60 және одан жоғары жас педагогтер – 12 респондент, бұл 2,8% құрайды, ауыл педагогтары арасында 4 – респондент, бұл 0,9% құрайды, ШЖМ педагогтары арасында – 1 респондент, бұл 0,9% құрайды.

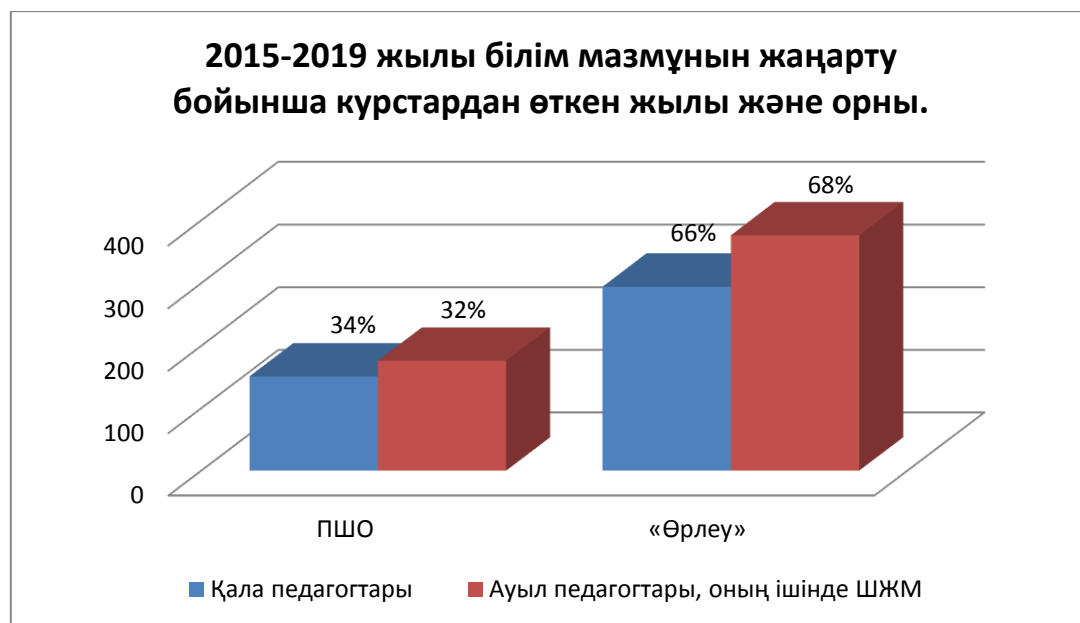
Бұл сұрақ республиканың барлық мектептерінде жас педагог кадрлардың тапшылығы байқалады. Респонденттердің зерттеулеріне қатысқан мұғалімдердің арасында 30-59 жас аралығындағы, күші кемеліне келген педагогтер басым келеді.

4. Білім беру мазмұнын жаңарту бойынша курстан өткен жылы мен орны. 2015-2019 жж. «Өрлеу» күні, Педагогикалық шеберлік орталығы (ПШО) күні.

4-кесте

Қала мектебінің педагогтары		Ауыл мектебінің педагогтары, оның ішінде ШЖМ	
ПШО	«Өрлеу»	ПШО	«Өрлеу»
151 респондент	294 респондент	341 респондент	291 респондент

№ 15-диаграмма

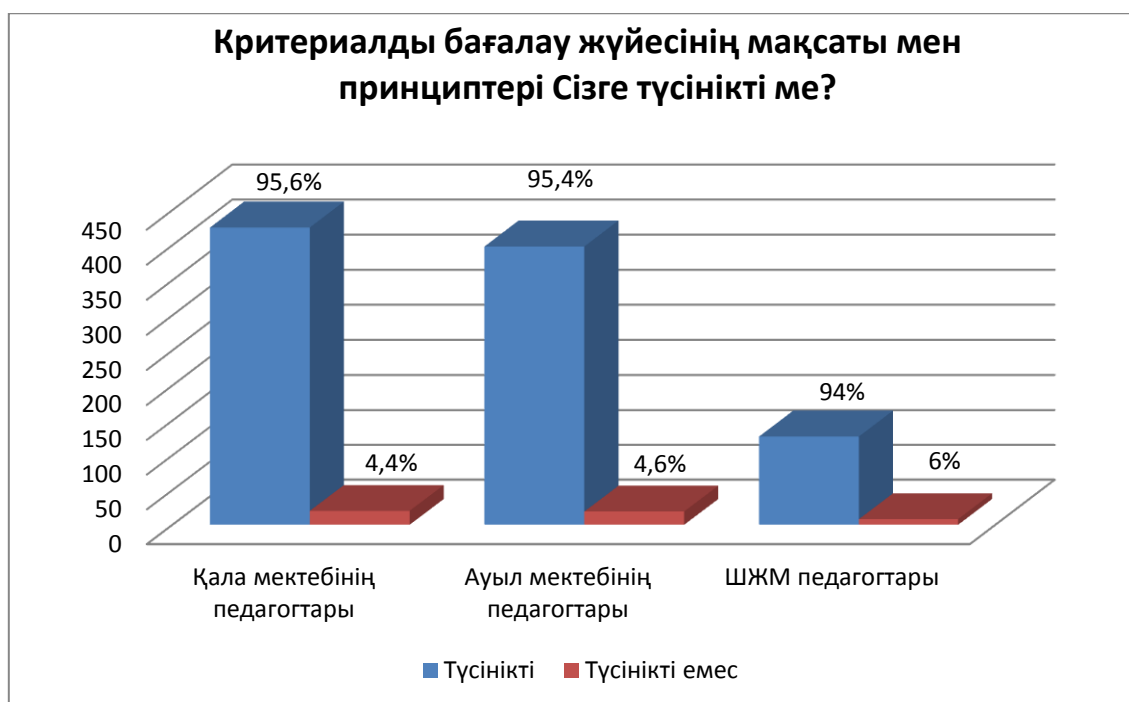
Оқу пәндері бойынша білім беру мазмұнын жаңарту бойынша педагогтардың курстық дайындығы 2016 жылдың мамырынан басталып, 2019 жылдың соңына дейін кезең-кезеңімен өткізілді. Республикада педагогтар педагогикалық шеберлік орталығында және «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығының филиалдарында педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру институттарында біліктілігін арттырады. Қала мектептерінің респонденттері арасында жас мамандарға жататын – 12 респондент курстық дайындықтан өткен жоқ. Ауыл мектептерінің педагогтары арасында 1 жылға дейінгі еңбек өтілі бар жас педагогтар курстық дайындықтан өткен жоқ. «Өрлеу» БАҰО» АҚ қалалық педагогтар арасында өткен респонденттер саны ПШО-ға қарағанда 25,3% - ға жоғары.

5. Критериалды бағалау жүйесінің мақсаты мен принциптері Сізге түсінікті ме?

5-кесте

Қала мектебінің педагогтары		Ауыл мектебінің педагогтары, оның ішінде ШЖМ	
Түсінікті – 425 респондент	Түсінікті емес – 20 респондент	Түсінікті – 396, Түсінікті емес – 19 респондент	Түсінікті – 127 Түсінікті емес – 8 респондент

№ 16-диаграмма

Осы сауалнаманың жауаптары «критериалды бағалау» анықтамасы туралы білуге мүмкіндік берді. Блум таксономиясы бойынша бұл білімді анықтаудың репродуктивті деңгейі болып табылады. Қалалық жердегі педагогтар 425 респондент, бұл 95,6% -ды құрайды және ауылдық жердегі педагогтар 396 респондент, бұл 95,4% -ды құрайды.

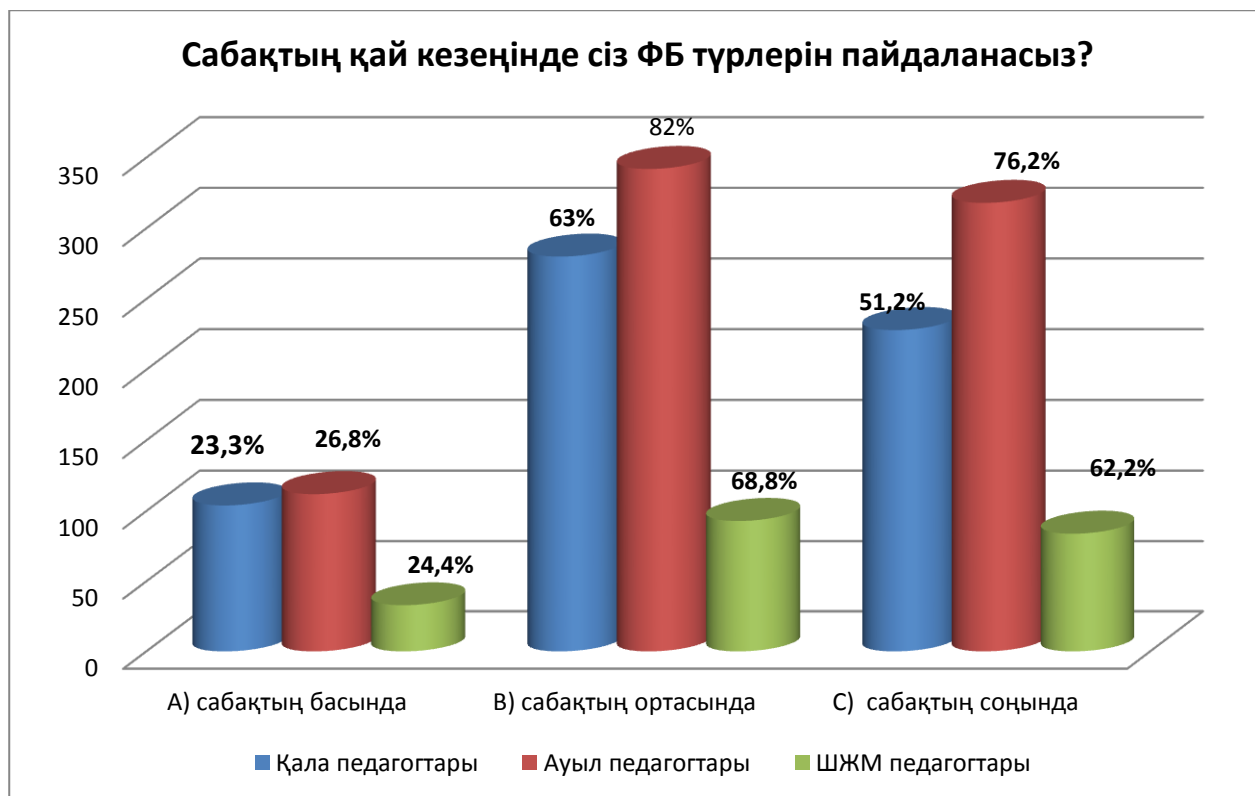
Пайыздық қатынаста республиканың барлық мектептері педагогтарының 95 пайызы критериалды бағалаудың мақсаты мен анықтамасын түсінетінін көруге болады. Қалалық және ауылдық педагогтармен анықтау білімі бойынша көрсеткіштің алшақтығы байқалмайды.

6. Сабақтың қай кезеңінде сіз ФБ түрлерін пайдаланасыз?

6-кесте

Педагоги из города	Педагоги из села в том числе из МКШ
А) сабақтың басында – 42 респондент;	А) сабақтың басында – 33 респондент;
В) сабақтың ортасында – 251 респондент;	В) сабақтың ортасында – 93 респондент;
С) сабақтың соңында – 445 респондент;	С) сабақтың соңында – 53 респондент;
Д) сабақтың барлық кезеңдерінде – 37 респондент;	Д) сабақтың барлық кезеңдерінде – 20 респондент;
Е) сабақ басында және ортасында – 27 респондент;	Е) сабақ басында және ортасында – 30 респондент;
Ж) сабақ ортасында және соңында – 75 респондент;	Ж) сабақ ортасында және соңында – 75 респондент;

№ 17- диаграмма

Бұл сұрақтың мақсаты оқу үдерісінде (сабақта) формативті бағалау тәсілдерін дұрыс қолдану. Бұл сұраққа респонденттер бірнеше жауаптар берілді, сондықтан жауаптардың саны респонденттер санынан асады.

Осыған байланысты талдау респонденттер саны бойынша емес, жауаптар саны бойынша жүргізіледі:

- сабақ басында формативті бағалау жүргізетін қалалық педагогтар арасында 104 жауапты құрады, бұл 23,3% құрайды;

- ауыл педагогтары арасында сабақ басында формативті бағалауды өткізу туралы 112 жауап, бұл 26,8% құрады;

- ШЖМ педагогтарының арасында 33 жауап бар, бұл 24% құрайды.

Бұл кезеңде оқу процесіне қызығушылықты қолдау үшін эмоционалды формативті бағалау жүргізуге болады.

Сабақтың орта кезеңінде формативті бағалау жүргізіледі:

- қалалық педагогтар арасында 280 жауап бар, бұл 63% құрайды;

- ауылдық педагогтар арасында 342 жауап, бұл 82% құрайды;

- ШЖМ педагогтары арасында 93 жауап, бұл 68,8% құрайды.

Осы кезеңде білім алушыларды бір тапсырмадан екіншісіне, бір қызмет түрінен екіншісіне ауыстыру үшін (жекеден жұптық, жұптық, топтық, топаралық) формативті бағалаудың дәлелді түрлерін жақсы жүргізу керек.

Формативті бағалаудың уәждемелік түрлері шиеленісті жоюға, сабақтың тақырыбын әрі қарай зерттеуге қызығушылығын қолдауға, жетістіктер мен сәтсіздіктерді талдауға мүмкіндік береді. Көбінесе бұл сабақтың мақсатына жетуді көрсететін ең басты тапсырмаға өту үшін ынталандырушы формативті бағалау. Біз бағдарламаның спиральділігі және сабақта тапсырмалардың

күрделілігін арттыру туралы айтамыз, сондықтан ең қиын тапсырмаға педагог дескрипторлар дайындайды.

Сабақтың соңғы кезеңінде:

- қалалық педагогтар арасында 228 жауап бар, бұл 51% құрайды.;

- ауыл мектептерінің педагогтары арасында жауаптар саны 318, бұл 76 % құрайды.;

- ШЖМ педагогтарының арасында 84 жауап, бұл 62% құрайды.

Өткізу артықшылық туралы жауаптарды

Сабақ соңындағы формативті бағалау пайыздық қатынаста 10% айырмашылыққа ие. Бұл кезеңде педагогтар формативті бағалаудың конструктивтік түрлерін жүргізеді, олардың қатарына критерийлер мен дескрипторлар бойынша бағалау да жатады. Білім алушы өзін дескрипторлар бойынша бағалай отырып, оның алдында тұрған мақсат пен нақты қол жеткізілген нәтижеге сәйкес келеді.

Респонденттердің формативті бағалауды сабақтың барлық кезеңдерінде өткізетіні туралы жауабы формативті бағалау тәсілдері мен техникаларын мақсаты бойынша саралауды көздейді: эмоциялық қолдау, мотивацияны қолдау және контруктивті бағалау.

Респонденттердің сабақтың басында және ортасында формативті бағалау өткізетіні туралы жауаптары сабақ уақытын тиімсіз пайдалану, тапсырмалардың күрделілігін арттыру принципі бойынша тапсырмаларды бөлу кезінде жүктемені тиімсіз бөлу туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Респонденттердің сабақтың ортасында және соңында формативті бағалау өткізілгені туралы жауаптары респонденттердің көпшілігі сабақта білім алушылардың күрделілігіне және өзін-өзі бақылауына байланысты жүктеменің дұрыс бөлінетінін айтты. Формативті бағалаудың әдістері мен техникаларын ұйымдастыруда педагог білім алушыға өзінің оқу мақсатына қарай ұмтылуына байланысты рефлекс жасауға көмектеседі.

7. Білім алушылардың өзін-өзі бағалауы үшін өзіңіз қолданатын ФБ тәсілдерін атаңыз?

7-кесте

Қала мектебінің педагогтары	Ауыл мектебінің педагогтары, оның ішінде ШЖМ
Жұдырық	Кулачки, Большой палец
Екі жұлдыз бір тілек	Две звезды одно пожелание
Смайликтер	Смайликтер
Бағдаршам, идеялар себеті, Блум кубиктері	Светофор
Табысты баспалдағы, БББ	Табысты баспалдағы
Төңкерілген пирамида	Аралдар
Жетістіктер ағашы, критерий бойынша бағалау	Карточкамен жұмыс

Табысқа жету ағашы, үлгі бойынша досынды тексер	Орындағаннан кейін «Ыстық орындықты» ұйымдастырамыз
Үш сәт, сұрақ-жауап, қол шапалақтар	«Мен сабақтамын» сауалнамасы
«Мен сабақтамын» сауалнамасы, жобаларды қорғау	
Өзін-өзі бағалау парағы, өзара бағалау парағы	
Рефлексивті нысана	
Таным текше, Блум түймедағы	

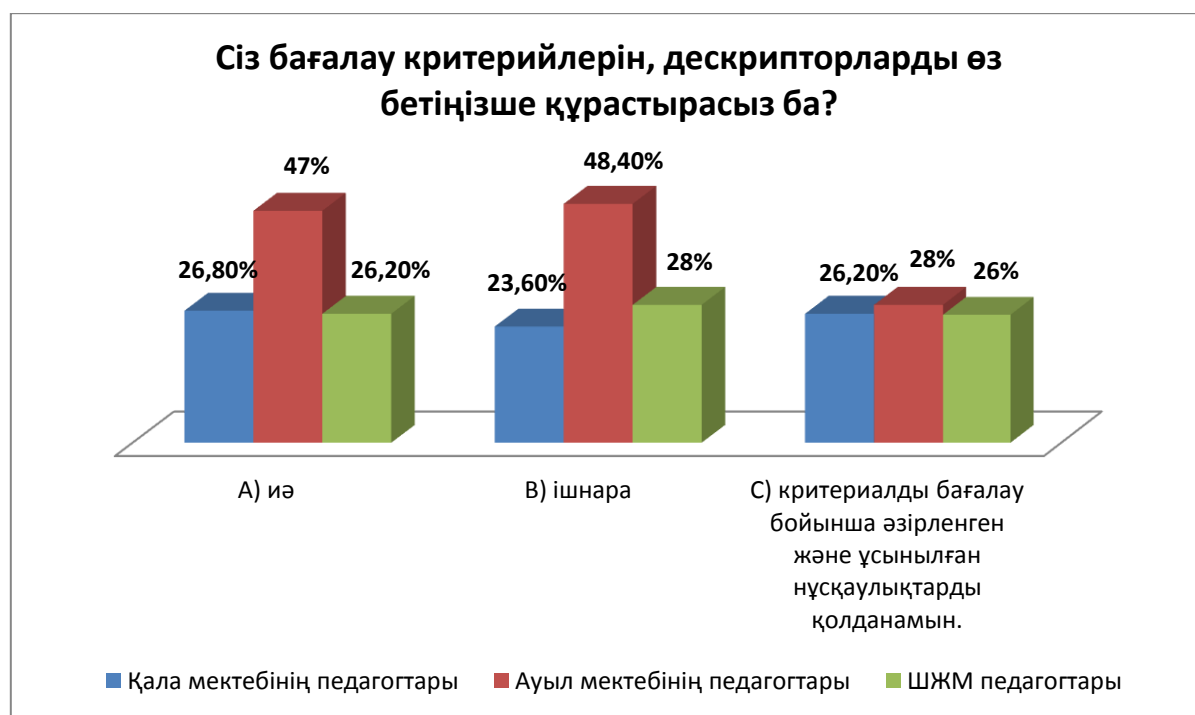
Бұл сұраққа жауап беруде респонденттер сабақта қолданатын формативті бағалаудың бірнеше тәсілдерін көрсетті. Жауаптарды салыстыру қала мектептерінің респонденттерімен формативті бағалау жүргізудің көптеген әдістері мен техникаларын қолданатынын көрсетті, олардың ішінде эмоционалды, ынталандыру және конструктивті. Ауылдан келген респонденттердің жауаптарының арасында формативті бағалаудың эмоциялық тәсілдерінің жиілігі жоғары: смайликтер, жұдырықтар, бас бармақ. Бұл ауыл мектептерінің респонденттері формативті бағалаудың әдістері мен техникаларының шағын арсеналын қолданатынын, негізінен, эмоционалды, уәждемелік тәсілдерді қолданатынын көрсетеді. Конструктивті формативті бағалау тәсілдерінің аз болуы оқуға деген қызығушылықтың төмендеуіне, білім алушының өзін және өз сыныптастарын объективті емес бағалауға әкеп соқтыруы мүмкін. Білім алушылар оқу мақсаттары, бағалау өлшемдері, күтілетін нәтиже арасындағы байланысты көрмейді. Қалалық мектептердің респонденттерінің жауаптары арасында формативті бағалаудың қолданылатын тәсілдерінің ауқымы әлдеқайда кең.

Респонденттер тек эмоциялық тәсілдерді ғана емес, форамтивті бағалаудың уәждемелік және конструктивтік техникаларының көптеген тәсілдерін көрсетті, бұл сабақта қолданылатын бағалау тәсілдерінің әртүрлілігін көрсетеді. Қала мектептерінің респонденттері Блум таксономиясымен жұмысты болжайтын формативті бағалау түрлерін келтірді.

Осы мәселені зерттеу нәтижесінде біз қалалық және ауылдық мектеп респонденттерінің сабақта формативті бағалаудың әдістері мен техникаларын таңдау айтарлықтай айырмашылыққа ие деген қорытындыға келдік. Қала мектептерінің педагогтары оқу үдерісінде формативті бағалау түрлері мен тәсілдерінің алуан түрлілігін пайдаланады, нәтижесінде білім алушылардың оқу мақсаттарына қарай ұмтылуы табысты жүзеге асады. Ауыл мектеп педагогтары формативті бағалау тәсілдерінің шектеулі санын пайдаланады, бұл өз кезегінде ауыл мектептерінің білім алушыларын демотивациялауы мүмкін. Формативті бағалау түрлерінің біркелкілігі және оқу үдерісін ұйымдастыруда формативті бағалауды дұрыс пайдаланбауы қалалық және ауылдық мектептердің білім алушыларының алшақтығының артуына алып келуі мүмкін.

Қала мектебінің педагогтары	Ауыл мектебінің педагогтары	ШЖМ педагогтары
А) иә, өз бетінше – 119 респондент	А) иә, өз бетінше – 98 респондентов	А) иә, өз бетінше – 28 респондентов
В) ішінара – 209 респондентов	В) ішінара – 202 респондент	В) ішінара – 72 респондент
С) критериалды бағалау бойынша әзірленген және ұсынылған нұсқауларды қолданамын – 117.	С) критериалды бағалау бойынша әзірленген және ұсынылған нұсқауларды қолданамын – 117 респондентов.	С) критериалды бағалау бойынша әзірленген және ұсынылған нұсқауларды қолданамын – 35 респондентов.
	Бұл сұраққа жауап берген – 135 респондент	

№ 18-диаграмма

Курстық дайындықтан өткен педагогтар курстардан кейін белгілі бір уақыт өздерін сенімсіз сезінеді және оқу пәні бойынша әзірленген нұсқаулыққа жиі жүгінеді. Біраз тәжірибе жинақтағаннан кейін педагогтар тапсырмаға критерийлер мен дескрипторларды ішінара немесе өз бетінше құрастыруға көшеді. Өз білімдеріне сенімді және құзыретті педагог оқыту мақсатына сүйене отырып, оқыту мақсатын сабақ мақсатына бейімдейді, оларды нақты,

шындыққа негізделген, уақыт бойынша қол жетімді етеді, сабақ мақсаттарына жету үшін тапсырмалар дайындайды және өз бетінше критерийлер мен дескрипторлар құрайды.

Респонденттердің жауаптары төмендегідей:

- қалалық мектептерден 119 респондент критерийлеріне дескрипторларды өз бетінше құрайды, бұл 26,8% құрайды;

- ШЖМ-нен 28 респондент критерийлеріне дескрипторларды өз бетінше құрастырады, бұл 20,7% құрайды;

- қала мектептерінен 119 респондент критерийлеріне дескрипторларды өз бетінше құрайды, бұл 26,8% құрайды.

Респонденттердің жауаптары, ішінара дескрипторлар өз беттерінше құрастыратынын төмендегідей орналасқан:

- қалалық мектептерден респонденттер 029, бұл 47% құрайды;

- ауыл мектептерінен респонденттер 202, бұл 48,4 құрайды %;

- ауылдық ШЖМ-дан 72 респондент, бұл 53,3% құрайды;

Респонденттердің критериалды бағалау бойынша әзірленген және ұсынылған нұсқаулықпен толық пайдаланатыны туралы келесідей:

- қалалық мектептерден 117 респондент, бұл 26,2 % құрайды;

- ауыл мектептерінен 117 респондент, бұл 28 % құрайды;

- ауылдық ШЖМ-нен 35 респонденттер, бұл 26 % құрайды;

Осылайша, формативті бағалау үшін тапсырмаларды өз бетінше құрайтын педагогтар туралы қорытынды жасауға болады, респонденттер пайыздық қатынаста шамамен бірдей 26-23%, алшақтық болмашы және орташа есеппен 3% құрайды. Формативті бағалау жүргізу үшін дескрипторларды ішінара дербес құрайтын респонденттер барлық мектептердің педагогтары арасында 45-тен 53% - ға дейін құрайды. Бұл оқу үдерісін жетілдіруде жұмыс істейтін педагогикалық іздестіруге дайын педагогтар. Сонымен қатар критериалды бағалау бойынша дайын басшылыққа байланған педагогтар тапсырмаларға критерийлер мен дескрипторларды өз бетінше әзірлеуде қиындықтарға ұшыраған респонденттердің 26-28%-ын құрады, көрсеткіштердің алшақтығы шамалы, барлығы 2% құрайды. Олар әкімшілік, тәлімгерлер, пәндік әдістемелік бірлестік мұғалімдері тарапынан әдістемелік қолдауды қажет ететін педагогтар, олармен бірлесе отырып, формативті бағалауды ұйымдастыру мәселелерінде өздерінің кәсіби құзыреттілігін арттыра алатын, критерий және дескрипторлар бар тапсырмаларды өз бетінше дайындауды үйренетін болады.

Жауаптарды толық деп санауға болмайды, себебі бұл сұраққа 997 респонденттің 135-і жауап берген жоқ,

9. ФБ тәсілдерін қолданған кезде Сізде қандай қиындықтар туындайды?

Респонденттер бұл сұраққа бір жауап болады деп санаған. Жауаптар төменде көрсетілгендей.

Қала мектебінің педагогтары	Ауыл мектебінің педагогтары	ШЖМ педагогтары
Қиындықтар туындамайды – 280 респондент.	Қиындықтар туындамайды – 50 респондент.	Қиындықтар туындамайды – 13 респондент.
ФБ өткізу үшін уақыт жетіспейді – 54 респондент. Это педагоги нерационально использующие время урока.	ФБ өткізу үшін уақыт жетіспейді – 20 респондент.	ФБ өткізу үшін уақыт жетіспейді – 29 респондент.
445 респонденттің 30-ы дескрипторларды құруға қиналады.	30 респондент дескрипторларды құруға қиналамын.	23 респондент дескрипторларды құруға қиналамын.
Бұл сұрақты 81 респондент жауапсыз қалдырды.		Бұл сұраққа 70 респондент жауап берген жоқ.

280 қалалық, 50 ауылдық және 13 ауылдық ШЖМ респонденттері формативті бағалау тәсілдерін таңдауда қиындықтар болмайтынын мойындады. қалалық 445 респонденттің 54-і, ауылдық 147 респонденттің 20-ы және 135 ауылдық респонденттің ішінен ШЖМ-ның 29-ы формативті бағалауға сабақ уақытының жетпейтіндігін көрсетті. Педагогтардың бұл санаты сабақ уақытын ұтымсыз пайдаланады. 30 қалалық, 30 ауылдық және 23 ауылдық ШЖМ респонденттері дескрипторларды құруда қиналатынын көрсетті. 445 қалалық респонденттердің 81-і, ауыл мектептерінен 70 респондент жауап берді, бұл % - ды құрайын респондент сұрақты жауапсыз қалдырды, мұндай ақпаратпен бөлісуге дайын емес екендігін көрсетті.

10. Біріктірілген сыныптарда ФБ-ны өткізу бойынша Сіздің ұсыныстарыңыз?

10-кесте

Қала мектебінің педагогтары	Ауыл педагогтары, соның ішінде ШЖМ
ШЖМ - да жұмыс істемейтіндіктен біріктірілгін сыныпта бағалауды қалай өткізу керектігін білмейді, сондықтан тәжірибе алмаспады – 100 респондент	Тәжірибесімен бөліспеді – 46 респондент;
Өз тәжірибелері мен ойларымен бөлісті – 86 респондент	Өз тәжірибелері мен ойларымен бөлісті – 89 респондент

Бұл сұрақ респонденттер тәжірибесімен бөліседі, біріктірілген сыныптарда формативті бағалауды жүргізу бойынша ұсыныстар енгізеді деп ұсынылған. 146 қалалық және ауылдық респонденттер біріктірілген сыныптарда жұмыс істемейтінін және осындай сыныптарда формативті бағалау қалай жүргізу керектігін білмейді. Сұралған респонденттердің арасында біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін педагогтардың пайызы өте төмен, дегенмен, респонденттер өз ойларымен және формативті бағалауды ұйымдастырудағы түсініктерімен бөлісті. Ауылдық мектептердің респонденттері біріктірілген сыныптардағы ФБ ұйымдастыру бойынша көп жауап берді (%). Респонденттер бір ұсыныстан берді, оларды келесі түрде топтастыруға болады:

11-кесте

Қала мектебінің педагогтары	Ауыл мектебінің педагогтары, оның ішінде ШЖМ
критериалды бағалау бойынша нұсқаулықтан ФБ дайын мысалдарын пайдалану	өзін-өзі бағалау парағын енгізу; сыныптарды өзара бағалау; тест тапсырмаларын жиі қолдану;
мұғалімдер үшін формативті бағалау дайын тәсілдерінің толық жинағын шығару қажет	мен әрбір сыныпқа, мысалы, өзара сұрау, өзара карточкалар, бір графикалық органайзер арқылы тексеру үшін мақсатты бейімдеймін;
формативті бағалау тәсілдері бойынша жеке курстар өткізу	біріктірілген сынып кезінде жоғары сынып білім алушылары төменгі сынып білім алушыларынан сұрайды және бағалайды;
Маған қиынға соғады, сондықтан әрбір сынып үшін жеке ҚМЖ, жеке тапсырмалар мен формативті бағалау да әртүрлі болады;	жоғары сынып білім алушылар үшін қайталанатын, ал кіші сынып білім алушылар үшін алдын ала тапсырмалар беру;
мен әрбір сыныпқа, мысалы, өзара сұрау, өзара карточкалар, бір графикалық органайзер арқылы тексеру үшін мақсатты бейімдеймін;	бағалауды критерий бойынша өткізу, оны алдын ала білім алушылармен талқылау;
біріктірілген сынып кезінде жоғары сынып білім алушылары төменгі сынып білім алушыларынан сұрайды және бағалайды;	сараланған тапсырмаларды қолдану;
біріктірілген сынып кезінде педагог жоғары сынып білім алушыларынан жауап алады, ал олар өз кезегінде төменгі сынып білім алушыларынан жауап алады және бағалайды	әрбір сыныптың өзінің мазмұны бар, ал тексеру үшін бір тәсілді ұсыну;

үлгі бойынша тапсырманы тексеруді енгізу;	жақсы үлгеруші білім алушылар арасынан мұғалімнің көмекшілерін таңдау.
тест тапсырмаларын жиі қолдану;	сабақтарды өзара бағалау; жоғары сынып білім алушылары төменгі сынып білім алушыларын бағалайды;
«Мен сабақта отырмын» сауалнамасы	ең бастысы, осы тапсырманы орындау және тексеру формасы бойынша нұсқаулықты нақты беру

Бұл зерттеу қойылған мақсатына жетті, оқу үдерісінде формативті бағалау әдістері мен техникаларын өткізуде негізгі қиындықтарды анықтауға көмектесті. Зерттеуге шағын жинақты мектептердің педагогтары ғана емес, сонымен қатар қалалық және ауылдық білім беру мектептерінің педагогтары да қатысуға ниет білдірсе, сауалнама шағын жинақты мектептердің педагогтарының ғана емес, сонымен қатар жалпы білім беретін мектептердің педагогтарының қиындықтарын да анықтады. Зерттеу өзінің мақсатты аудиториясы шағын жинақты мектеп педагогтарының мәселелері шеңберінен шығып кетті деуге болады.

Зерттеуге әртүрлі еңбек өтілі және жұмыс тәжірибесі бар қалалық, ауылдық және шағын жинақталған мектептердің педагогтары, «Өрлеу» БАҰО» АҚ немесе «Педагогикалық шеберлік орталығында» оқудан өткендер қатысты. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, педагогтар критериялды бағалау дегеннің не екенін, критериялды бағалауды енгізу мақсатын біледі. Мұғалімдер сабақтың әр кезеңінде формативті бағалауды қолданады. Сонымен қатар респонденттер формативті бағалау әдістері мен техникаларын таңдауда қиналады.

Сабақтың басталуы кезеңінде конструктивті бағалау жүргізу орынсыз, бұл кезеңде эмоционалдық тәсілдерді өткізу қиынды.

Сабақтың орта кезеңінде оқу үдерісіне деген қызығушылықты қолдау, білім алушылардың шаршамауына ықпал ететін ынталандырушы формативті бағалауды тиімді пайдалану қажет. Ынталандыру формативті бағалауды білім алушылардың бір қызмет түрінен екіншісіне, бір тапсырмадан күрделіге ауысқан кезде де жүргізуге болады. Педагогқа оқу бағдарламасының спиральділігін және қиындық деңгейі бойынша ақпаратты арттыру принципін есте сақтау қажет, бұл критериялды бағалау барлық жалпы білім беретін мектептердің оқу үдерісіне берік енгенін тұжырымдауға көмектеседі. Ауылдық және шағын жинақты мектептердің педагогтары формативті бағалауды сабақтың барлық кезеңдерінде қолданады. Сонымен қатар қала педагогтары сабақ кезінде формативті бағалау әдістері мен техникаларын олардың ауыл және ШЖМ-дан келген әріптестерімен салыстырғанда барынша кең қолданады. Формативті бағалау түрлерін дұрыс бөлу міндетті түрде ойластырылған оқытуға, білім алушылардың тану үдерісіне деген уәждемесі мен қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Зерттеу нәтижелері бойынша респонденттерге келесі ұсыныстар беруге болады. Сабақ туралы нақты толық

түсінік алу үшін формативті бағалауды бір рет өткізу жеткіліксіз, мұндай бағалау білім алушылардың оқу мақсатына жетудегі прогресін көрсетпейді, сондықтан педагог балалар ұжымының оқу үдерісіне өзгерістер енгізе алмайды және әрқайсысына жеке кері байланыс бере алмайды. Формативті бағалауды екі рет өткізу де жеткіліксіз. Эмоционалдық көңіл-күйді сақтау, сабақ тақырыбын зерделеуге ынталандыру мен мотивациясын көтеру, оқу мақсатына жетуге ұмтылу үшін формативті бағалау жүргізудің дәйектілігін құру маңызды. Конструктивті формативті бағалау арқылы білім алушы өзінің оқу мақсатына қарай ілгері дамуын талдайды және қорытындылайды. Педагогқа формативті бағалауды ұйымдастырудың бірізділігін дұрыс құру маңызды: сабақтың басталуы кезеңінде эмоциялық формативті бағалау жүргізу орынды. Сабақтың ортасы кезеңінде оқу қызметінің түрлері немесе формалары ауысқаннан кейін уәждемелі бағалауды қолдануға болады. Сабақтың соңында негізгі тапсырмадан кейін конструктивті формативті бағалау жүргізу қажет, онда білім алушылар сабақ мақсатына қарай дамуын бағалайтын болады.

Білім беру үдерісінің басты тұлғасы мұғалім сабақты жобалаушы, стратег болып табылады, сондықтан сабақ соңында білім алушылар өз мұғалімінен кері байланыс күтеді. Кері байланысты жүргізу кезінде сабаққа қойылған мақсатқа жету үшін тапсырмалардың, мақсаттардың өзара байланысын көрсету, білім алушылардың осы мақсатқа жетудегі қызметін бағалау қажет.

Кері байланыс – оқу үдерісі туралы ұғымды қалыптастыру құралдарының бірі, оқытудың міндеттері мен мақсаттарына қол жеткізу деңгейін анықтауға мүмкіндік береді, мұғалімді білім алушының табыстары мен қиындықтары туралы хабардар етеді.

Тиімді кері байланысты ұйымдастыру табысты оқытудың негізі болып табылады. Кері байланыс екі түрі болады: ауызша және жазбаша. Кері байланыс түріне қарамастан мұғалім:

- білім алушылар жұмысты жақсы орындағанын айту – кері байланысты позитивпен бастаңыз;

- қателіктер болған жағдайда білім алушыларға өз жұмыстарын жақсарту бойынша нақты ұсыныстар беру (мысалы, кіріспе конструкцияларды пайдалану сіздің жұмысыңызды жақсартар еді, қандай кіріспе конструкциялардың бар екенін қараңыз).

Кері байланыс білім алушы үшін де, педагог үшін де маңызды:

білім алушы үшін – бұл оқудағы өз жетістіктері мен олқылықтарын түсінуге көмектесетін ақпарат алу және дамыту үшін нақты ұсыныстар беру;

педагог үшін – бұл олқылықтарды анықтауға, өзінің сабақ беру рефлексиясын жүргізуге және өз қызметіне өзгерістер енгізуге (жаңа әдістерді таңдау, оқыту техникі, сабақ уақытын бөлуге өзгерістер енгізу және т. б.) көмектесетін ақпарат алу. Келесі сұрақтарға жауап беріңіз: егер ол жақсы ойластырылған болса, онда ол неге жақсы жұмыс істеді, бұл табысқа жетуге қалай көмектесті, т.т.

Егер білім алушы қалаған нәтижесіне қол жеткізбесе, неге нәтиже жетпеді, қай жағынан жұмысты күшейту керек, неге назар аудару керек, т.с.с..

- «Кез келген білім алушының кері байланысы оның ерекше қасиеттері немесе және басқа білім алушылармен салыстыруға жол бермеу керек» (Блэк, Уильям, 1998, 143 б.).

- «Сынақтағы, сынып жұмысы мен үй жұмысындағы кері байланыс әрбір білім алушыға қалай жетілдірілетіндігі туралы бағыт беруі тиіс және әрбір білім алушыға көмек және жақсартумен жұмыс істеуге мүмкіндік беруі тиіс» (Блэк, Уильям, 1998, 144 б.).

- «Формативті бағалау нәтижелі болуы үшін, білім алушылар оқудың негізгі мақсатын түсіне алатындай және сол арқылы оған қол жеткізуі тиіс нәрселерді ұстай алатындай етіп өзін-өзі бағалауға бейімделуі тиіс» (Блэк, Уильям, 1998, 143 б.).

Педагогқа мақсатқа жетуге кедергі келтіретін және мақсатқа қол жеткізуге ықпал еткен сәттерге назар аудару ұсынылады. Күнделікті рефлексия және кері байланыс оқу үдерісіне сыни қарым-қатынасты дамытуға ықпал етеді. Шағын жинақты мектеп педагогтарына рефлексия жасау үшін «оқу» және «оқыту» ұғымдары арасындағы өзара байланыс тауып, талдау жасауды ұсынамыз.

Формативті бағалау үдерісі рефлексия үдерісімен тікелей байланысты. Формативті бағалауды дұрыс қолдану білім алушыны өзінің оқуы бойынша рефлексия жасауға үйретуге көмектеседі. Ол үшін педагог өзі оқу және оқыту үдерісін қарап, өзінің оқытушылық қызметіне қатысты рефлексия жасау қажет.

«Оқу» түсінігінің түсіндірмесін еске түсірейік: 1. - бұл білім, қабілеттер мен дағдыларды жүйелі түрде меңгеру үдерісі, олардың өмір тіршілігінде, алған білімдерін қолдану үшін еңбек қызметінде, өз оқытуын пайдалану үшін қажет.; 2. – бұл білім алушының білім, қабілеттер мен дағдыларды меңгерудегі қызметі, қандай да бір ғылым туралы теориялық ережелер жиынтығы [7. 435 б.].

Біз жұмысымызда екі терминнің мағынасын, педагогтың кәсіби өсуі үдерісінде оқыту мен оқу ұғымдарының өзара байланысын, сабаққа дайындық кезінде және өз оқуын рефлексациялайтын білім алушының іс-әрекетін қарастырамыз. Әр жылдары педагогикалық рефлексияны зерттеумен мамандар айналысты, соңғы онжылдықта қызығушылық ерекше өсті. А. А. Бизияеваның кітабынан пікір келтірейік. «Ойлаушы мұғалімнің психологиясы: педагогикалық рефлексия». Зерттеушілердің бұл ойы біздің көзқарасымызбен ұқсас [8].

Рефлексивті мұғалім – өз тәжірибесін ойлайтын, талдайтын және зерттейтін кәсіби маман. Бұл мұқият тыңдаушы, ақылды бақылаушы, зерек сұхбаттасушы. Бұл өзін-өзі дамыту мен жетілдіруге бағытталған «өз кәсібінің мәңгілік оқушысы» (Дьюи, 1997), өзін-өзі.

Кәсіби рефлексия жақсы мұғалімнің не істеп жатқанын ғана емес, сонымен қатар оны қалай жасайтынын түсінуге мүмкіндік береді. «Мұғалім өзінің нақты жағдайын, мінез-құлқын, әдістерін, тәсілдерін, әрекеттерін, тиімділігін және жетістіктерін зерделеуі тиіс». «Рефлексия дегеніміз өзіңе негізгі сұрақтар қоюды білдіреді: «Мен қазір не істеймін және неге? Неге мен, басқа біреу емес, мұндай нәтижеге қол жеткіздім? Білім алушылар мені қалай

қабылдайды және түсінеді?». Мұғалімнің жауап алуға тырысатын сұрақтарының толық тізімі бұдан да көп. Рефлексия – бұл өзін-өзі бағалаудың аздап бұзылуы, нақты фактілерден гөрі пікірдің маңызды екендігін түсінудің бір түрі» (Valverde, 1982).

Жалпы, рефлексия жасау мұғалімнің кәсіби дамуы, өз білімін жетілдіруге сараптама мен баға беруі арқылы оқушылардың дүниетанымы мен белсенділігін арттыру. Рефлексияны қолдана отырып оқушының сабаққа деген көзқарасын еркін жеткізе білуге, сөз орамдарын дұрыс қолдана білуге үйрету. Оқушылар арасында еркін, ашық шығармашылық қарым-қатынас орната отырып, шыншылдық пен адал болуын қалыптастыру, сабаққа деген қызығушылығын тудыру.

Рефлексия мен мұғалімнің өзінің кәсіби тәжірибесін ұғынуында маңызы зор. Өйткені тәжірибе өздігінен емес, одан туындаған ой екені белгілі. (К.Д. Ушинский). Рефлексивті, ойлайтын мұғалім сабаққа материалды таңдап, бағдарлама талаптарына ғана бағдарланып қоймай, оның мазмұнын өз білім алушысының көзқарасымен бағалай отырып, оның оқу мазмұнына қатынасын алдын ала болжай отырып, оны меңгерудегі қиындықтарды, мүмкін болатын қателіктерді бағалайды (Кулюткин Ю.Н., Сухобская Г.С, 1996). [9].

Мұғалімнің шығармашылық әлеуетінің дамуы үшін оның әдіснамалық рефлексия жасай алуының мәні зор. Бұл – мақсаткерлікті талдай алудан басталады. Өзінің нақты жағдайы мен болашағының бағытын саралай, аралық мақсаттарды анықтай алумен сипатталады.

Оқыту мен оқу қызметтің екі жеке түрі емес, бір үдерістің байланысты элементтері екенін түсіну қажет. Бұл ереже жаңартылған білім беру бағдарламалары бойынша жұмыс істейтін мұғалімдер үшін аса өзекті мәселелер. Сабаққа дайындық кезінде мұғалім өз білім алушыларының жұмысын және оқытуды ұйымдастыруда өз рөлін ойлайды. Олар нені үйренеді және ол (мұғалім) осы таным үдерісін қалай ұйымдастырады, қандай әдістер мен тәсілдер, тапсырмалар мен сұрақтар қолданылады деген сұраққа жауап беруге тырысады. Оқу үдерісін ұйымдастырудың таңдалған әдістері мен формаларының сапасын бағалау үшін өз сабағыңызға сарапшы ретінде қарау маңызды [10].

Оқу бағдарламасының тұтас көрінісі мен түсінуі сабақты дұрыс мақсатқа бағыттауға, оқытудың әдістері мен тәсілдерін таңдауға және білім алушылардың оқу мақсаттарына жетуін бақылау үшін бағалау түрлерін таңдауға ықпал етеді. Бағдарламалық материал білім алушыларды әртүрлі жұмыс түрлеріне тарту арқылы беріледі: топтық, жұптық жұмыс, тренингтер, іскерлік ойындар, жағдайлық міндеттерді шешу.

Оқу сессиясын өткізгеннен кейін білім алушыларға педагогтың алдын ала дайындаған сұрақтарына жауап беру ұсынылады. Ашық сипаттағы сұрақтар ойлауға және рефлексияға итермелейді.

Мысалы: *«Бүгін сіз үшін топтық /жұптық жұмысқа қатысу немесе жаңа бағдарламалық материал маңызды болды ма?»*

Бүгінгі таңда ең бастысы: дағды немесе білім?

Сіз алған білім қайда қажет болады деп ойлайсыз?»

Сіз өзіңіздің дамуыңыз үшін осы тақырыптағы білімді тереңдетуді қалай жоспарлайсыз? Сізге не түсініксіз болды, мұны қалай орындап шығасыз?

Білім алушыларға келесі алгоритм бойынша пікірлерді ұсынады:

1. *Маған қызық болды....*
2. *Бүгін мен (а) туралы білдім.*
3. *Бүгін мен ... қолдану туралы білдім.*
4. *Мен ... жасадым.*
5. *Маған қиындық туғызды.*
6. *Мен сезіндім немесе түсіндім...*
7. *Мен ойлауға тырысамын...*
8. *Өз жұмысымның нәтижелілігін жақсарту үшін не өзгерте аламын.*

Мұғалімдер оқытудың қалай жүргізілетінін және өзінің оқыту тәжірибесін қалай жақсартуға болатынын неғұрлым көп түсінеді, соғұрлым оқытудың тиімділігіне ықпал етеді. Сабақтың әр кезеңінен кейін пленарлық отырыстардың мақсаты: сабақта болып жатқан оқиғаларды түсіну. Оқыту тәжірибесін жақсарту:

- оқытудың белсенді формалары;
- өзіне кері байланыс беру, мұнда мұғалім не істегені, не одан да жақсы болуы мүмкін екендігі туралы рефлексия жасайды;
- педагогтың білім алушылардың оқу бағдарламасы мен оқу жоспарын, басқа да білім алушыларды түсінетініне сенімін нығайту (мақтау, қолдау көрсету);
- оқыту сапасы (педагогтың сараланған тапсырмалардың кең ауқымын пайдалануы).

Оқыту – бұл ғылым емес, өнер деген пікірмен келісеміз. Педагог тек оқытылатын пәнді жақсы біліп қана қоймай, сондай-ақ білім алушының өз бетінше білім алуына қызығушылығын арттыруы, тілді тануда өзінің жаңалықтарын жасауға көмектесуі тиіс. Педагог сабақ басталғанға дейін оқыту қолайлы жағдайын жасайды. Біз алдыңғы әдістемелік ұсынымдарда егжей-тегжейлі жазған алдыңғы оқу мазмұнының тобында немесе жұптарында физикалық әрекет етуге арналған көңілді жаттығулар [11]. Сабақ барысында білім алушыларды жеке білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыруда өз бетімен жаңа ұғынуға талпынуда қолдау көрсету. Сұрақтардың сипаттамасымен танысып, оларды талдай отырып, мұғалімдер сабақ тақырыбын түсіну үшін ашық/жабық сұрақтарды қолдануды өздері таңдайды.

Педагог сабақтың әр кезеңінде рефлексия жасайды. Рефлексияны алдын ала жүргізу қажет – сабақты өткізер алдында, *синхронды* – өткізу кезінде, *ретроспективті* – сабақ аяқталғаннан кейін, бөлім немесе блокты зерделеу аяқталғаннан кейін. Педагог өз қызметін үнемі бақылауда ұстайды, өз жетістіктері мен әлі де жұмыс істеп тұрған сәттерді талдайды. Тек мұғалім қалаған нәтижелерге қол жеткізіп, білім сапасын және білім алушылардың жоғары ішкі уәждемесін қамтамасыз ете алады.

Осылайша, біз оқыту мен оқудың тығыз байланысын көрсетіп отырмыз. Педагог өз қызметін үнемі рефлексия кәсіби құзыреттілікті дамытуға ықпал етеді, бұл оқыту тәжірибесін жақсартуға әкеледі. Педагог өз сабақтарында формативті бағалау жүргізу және кері байланысты қамтамасыз ету арқылы рефлексирлеуші білім алушыны жетілдіре алады, ол өзінің білім беру қажеттіліктерін анық анықтайды және өзінің жақын дамуының траекториясын жасай алады.

Формативті (қалыптастырушы) бағалауды сипаттауға көшеміз. Формативті бағалау – бұл оқу үдерісіне өзгерістер енгізу мақсатында білім алушылардың прогресін бағалау, сәйкесінше, ерте кезеңдерде оқыту. Сонымен қатар формативті бағалау білім алушыларға өз прогресін сезінуге және қадағалауға және мұғалімнің көмегімен одан әрі қадамдарды жоспарлауға мүмкіндік береді. Ол білім алушы мен мұғалім арасындағы үздіксіз кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін түзетуге мүмкіндік береді.

Педагогтарға формативті бағалау үдерісін ұйымдастыруда бірізділікті ұстану керек:

- жоспарлау, формативті бағалау тәсілдерін таңдау;
- формативті бағалауды өткізу;
- формативті бағалау нәтижелерін талдау;
- кері байланысты орнату.

Мұғалімдер білім алушылардың жетістіктерін өлшеу және кейінгі сабақтарды жоспарлау үшін бағалаудың осы түрін қолданатыны белгілі. Формативті бағалау білім алушыға оқу мақсаттарына өзінің алға жылжуын көруге мүмкіндік береді. Формативті бағалауды үнемі пайдалану кезінде білім алушылар өзін-өзі бағалау мен өзін-өзі реттеу дағдысына ие болады. Олардың әрекеттері мұғаліммен кері байланысқа бағытталған. Ол оқу барысында білім алушылардың нәтижелеріне қол жеткізуге және жақсартуға мүмкіндік береді. Формативті бағалау мұғалім үшін де, білім алушы үшін де қолайлы түрде әрекет етеді, педагогке сыныптағы үлгерімді қадағалауға көмектеседі.

Критерийлер мен дескрипторлар бойынша формативті бағалау өзін-өзі басқару құзіреттілігін дамытуға ықпал етеді, өйткені білім алушы игерілген, пысықталған материалды және мақсатқа жету үшін оған қайта пысықтау қажет материалды өзі тіркеп, бақылай алады [12].

Жаңартылған бағдарламалар бойынша мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасында да бұл тақырып 8 сағат көлемінде қарастырылды. Осыдан кейін күн сайын формативті бағалауды өткізудің түрлі түрлері мен формаларын өткізу дағдылары пысықталды. Сонымен қатар бақылаулар критериалды бағалау, жиынтық және формативті бағалау түрлері мен тәсілдері бойынша педагогтардың қиындықтарының болуын көрсетеді. Біздің жұмысымыздың қарастыру пәні ретінде формативті бағалау болып табылатындықтан, жиынтық бағалауға назар аударуды жоспарлап отырған жоқпыз. Формативті бағалау сыныпта немесе үйде күнделікті жұмыс барысында білім деңгейін, дағдыларды анықтайды. Формативті бағалау мұғалім мен білім алушыға өз жұмысын түзетуге және конструктивті жұмысты жүргізгенге дейін болатын

олқылықтарды жоюға мүмкіндік береді. Формативті бағалау алдында мұғалім өзіне сұрақтар қою керек:

«Мен не бағалаймын?»

«Мен қалай бағалаймын»,

«Мен не үшін формативті бағалауды өткіземін: эмоционалдық қолдау үшін, мотивацияны арттыру және қолдау үшін, меңгерген білімді бақылау үшін». Мұғалім күтілетін нәтижелерді анықтайды: нақты, бақыланатын, өлшенетін, олар көбінесе етістіктердің көмегімен қалыптасады, оқу мақсаттарына жауап береді.

Формативті бағалау келесі жағдайлар жасалған жағдайда жақсы нәтиже береді:

- білім алушылар оқу мақсатын біледі және түсінеді;
- білім алушылар оқушылармен тиімді кері байланыс алады;
- білім алушылар өздерінің білім жетілдіруге белсенді қатысады;
- білім алушылар бағалау критерийлерін біледі және түсінеді, ол үшін орындау алдында жұмыстың мақсаттары мен бағалау критерийлерін нақты түсіндіру, бұл мағыналы орындауға әкеледі.
- білім алушылар өз жұмысын талдауға мүмкіндігі бар және мұны істей алады, яғни мұндай жұмыс жүйелі түрде жүргізіледі.

Шағын жинақты мектептердің мұғалімдері бағалау нәтижелерін ескере отырып, оқыту тәсілдерін түзету қажет деген қорытындыға келдік.

Педагогқа оқытудың пәндік нәтижелерінен (пән бойынша білім мен дағды) басқа, оқу жетістіктерін бағалаудың формативті тәсілдедегі бағалау пәні мыналармен бағаланатынын есте сақтау қажет: білім алушылардың білім беру қажеттіліктері – оның ынтасы, пәнбойынша құзыреттілігі (білімді меңгеру қабілеті), жеке құзыреттілігі, оған реттеушілік икемділіктер (өзін-өзі ұйымдастыру және серіктесімен немесе топта өзара әрекет ету қабілеті), әлеуметтік құзыреттіліктер, коммуникативтік құзыреттіліктер және т. б. кіреді.

Зерттеу көрсеткендей, ШЖМ педагогтарының жұмысын критерийлерді қалыптастыру мәселелері қиындатады. Бұл мақсатқа жету үшін білім алушыларға арналған қиындық деңгейі әртүрлі тапсырмалар жасалатынын анық көрсеткен жағдайда оңай болады. Педагогтың рөлі оқытудың мақсаттарына сәйкес бағалау критерийлерін нақты тұжырымдау; оқыту мақсаттары мен бағалау критерийлеріне сәйкес тапсырмалар құру; тапсырмаларға дескрипторларды әзірлеу; білім алушыларды тиімді кері байланыспен қамтамасыз ету; оқыту және бағалау үдерісін түзету.

Ақпараттандыру жеке жұмыс арқылы, жұппен, топтарда, білім алушылардың ауысым құрамының топтарында, материалды оқу кезінде тапсырмаларды қаншалықты дұрыс орындайды; оқыту үдерісін түзету үшін білім алушылардың прогресі туралы педагогтар арқылы жүргізіледі.

Формативті бағалау топтық, жұптық жұмыс түрінде және өзін-өзі бағалауда жүргізіледі. Біз өз талдауымызды дәл осындай тәртіппен өткіземіз. Өзара бағалау. Өзара бағалауда білім алушылар жолдастарының жұмысына

дәлелді баға беруді үйренеді. Бұл жаста білім алушылар жақсы баға бергісі келеді, бірақ қалай бағалау керек екенін білмейді.

Өзара бағалау кезінде педагог білім алушыларға білім алушының жұмыс нәтижесін тапсырманың мақсаттарымен сәйкестендіруге көмектесу керек, онда білім алушылар объективті баға бере алады: «ол жақсы жұмыс істеді, өйткені ол сұрақтарға дұрыс жауап берді, ол сөздерді дұрыс таңдап алды, басты және екінші дәрежелі ақпаратты бөліп алды, мәтіннің бөліктерін құрылымға сәйкес дұрыс бөлді». Білім алушы «ұнатады немесе ұнатпайды» деп айтпайды, ал дескрипторларға сәйкес объективті баға беруге тырысады. Зерттеу көрсеткендей, педагогтардың өзара бағалауын әрдайым тиімді қолдана бермейді. Мұғалімдер «Жұдырық», «Смайликтер», «Сэндвич», «Екі жұлдыз бір тілек» тәсілдерін басы артық жиі қолданатынын көрсетті.

Өзара бағалау кері байланыс алатын білім алушыға ғана емес, сонымен қатар оны беретін адамға да пайда әкеледі. Білім алушы өзінің жолдастарында жіберілген қателерді көрген кезде, ол өзі де қателерді болдырмауға тырысады. Жұптық жұмыс формативті бағалаудың тиімді формаларының бірі болып табылады. Мұғалім жұптағы жалпы жұмысты, жұптардың бір-бірімен жұмысын және жұптың ішіндегі жұмысты бағалай алады. Мұндай өзара іс-қимыл кезінде білім алушылардың дайындық деңгейіне қарамастан өзін-өзі реттейтін мінез-құлық, рефлексия және өзара көмек белсенді түрде көрсетіледі.

Жұптық жұмыста формативті бағалауды ұйымдастыру және жоспарлау кезінде білім алушылар тапсырманы орындауға және оның нәтижесіне бірдей жауапты екенін түсінуі қажет. Сондықтан оларды өз іс-әрекеттерін келісуге және бір-бірімен өзара іс-қимыл жасауға, пікір алмасуға және конструктивті кері байланыс беруге үйрету маңызды. Өзара бағалау коммуникативтік дағдыларды дамытуға, өзінің оқуы үшін ғана емес, сонымен қатар өз жолдастарын оқыту нәтижелері үшін жауапкершілікті дамытуға ықпал етуі тиіс. Біз өзара бағалау үшін «көршіге арналған Шпаргалка», «көршіге арналған сауалнама», ойындарға арналған сұрақтар: «шындық/өтірік», «келісемін/келіспеймін», «Иә/Жоқ», «SMS-хабарлама» - ФБ-ның осы түрлері оң пікір, сұрақ қою сөзін құрастыру дағдысын дамытады, сонымен қатар тапсырманы қаншалықты мұқият оқығанын бақылауға көмектеседі. Өзара бағалауға арналған жаттығу «Сөйлемді жалғастыр» тыңдаудың дағдысын, байқағыштықты, оқу материалының сәйкестігін бақылай білуді жақсы дамытады, сабақта пысықталған теориялық материалға бақылау жүргізуге мүмкіндік береді. Білім алушылар бір-бірінен шаршамау үшін жұпты ауыстырып, ауыстырылатын құрамның жұпында жұмысты ұйымдастыру керек. Өзара бағалау үй тапсырмасын тексеру кезінде, сонымен қатар сабақта қарастырылған материалдардың игерілуін тексеру кезінде ыңғайлы. Бақылау мен бағалау тақтада берілген эталондар мен критерийлер бойынша өткізілсе, нәтижелілік пен жауапкершілік айтарлықтай арта түседі. Өзара бағалау кезінде барлық білім алушылар өздерін объективті бағаламайды, көбінесе бағалар жоғары бағаланады және осы критерийлерге сәйкес келмейді. Бастапқыда бағалау туралы жалған түсінік бар (егер мен оны жақсы бағаласам, ол мені

жоғары бағалайды), білім алушылар объективті баға бермейді, олар достарын ренжітуден қорқады. Позитивті жағымды бағалауды тыңдағаннан кейін педагог қойылған дескрипторларға назар аударады, ал нақты көрсеткіштермен сәйкессіздіктер болады. Білім алушылардың осындай түзету жұмыстарынан кейін сәйкессіздіктер туындағаннан кейін білім алушылар өз жұмысы үшін жауапкершілікті түсінеді және бағалауға объективті түрде қарайды. Өзара бағалау педагогқа сабақ уақытын тиімді пайдалануға көмектеседі. «Жекпе жек» немесе «Аквариум» стратегиясында барлық сынып білім алушылары белгілі бір жұптың жұмысын бақылаушылар және бағалаушылар болады, білім алушыларға өз жұмысының нәтижелерін көруге және бағалауға көмектеседі.

Өзара бағалауды ұйымдастыру алдында педагог кері байланысты дескрипторларды оқыту мақсатын ескере отырып беретіндігін еске салып өту керек: «Бүгін сабақта біз сөйлемнің бірыңғай мүшелерін анықтауға үйренеміз. Бұл тапсырмада біз сөйлемнің бірыңғай мүшелерін тауып, синтаксистік рөлді анықтап, сөйлемнің бірыңғай мүшелерінің сөйлеуінің қандай бөлігі екенін анықтауымыз керек болды. Малика барлық бірыңғай мүшелерді анықтады, олар сөйлеудің қандай бөлігі екенін анықтады. Менің ойымша, «Малика тапсырманы орындады». Мұндай кері байланыс дәлелді сөйлеу дағдыларын дамытады, академиялық тілді дамытады, білім алушы оқытылатын терминдерді есте сақтайды, өзінің теориялық танымдарын тереңдетеді.

Топтар арасындағы өзара бағалау. Топтық жұмысты бағалау үшін әр білім алушының топ жұмысына қосқан үлесін білуге болады. Топтық жұмыс кезінде педагог әр топта білім алушылардың талқылауын қадағалайды және тыңдайды: кейбір білім алушылар бағалау критерийлеріне сәйкес оқу мақсатына жетуді тез көрсете алады. Бұдан әрі педагог қосымша қолдау қажет білім алушыларға сұрақ қойып, бақылау керек, мысалы: - Бұл туралы не ойлайсыз? - Сіздің топта талқыланып отырған маған түсіндіре аласыз ба? Егер білім алушылар практикалық тапсырманы орындаса, онда сұрақтар осы тапсырмаға қатысты болуы мүмкін, мысалы: - Сіз қазір не істейсіз? - Сіз мұны қалай жасайсыз? Неге олай ойлайсың, ары қарай не істеу керек? - Сіз бұл тапсырмада ерекше нәрсе байқадыңыз ба? Топтық жұмыс кезінде педагог барлық топтар мен әрбір жеке білім алушының жұмысын бақылауы тиіс. Топты бақылау тапсырманы орындау кезінде қатысумен үйлестіруге болады. Бұл жағдайда білім алушыларға ұсынуға болады:

- жаңа идеяны қалыптастыру;
- екі (немесе одан көп) идеяларды салыстыру;
- идеяларды бағалау;
- топтық талқылау негізінде қорытынды жасау;
- сұрақтарға жауап беру.

Жоғарыда аталған барлық тармақтар оқытудың белгілі бір мақсатына жетудің дәлелдерін ұсынады. Тапсырманың алдында әрбір топ әрбір білім алушының топ жұмысына қосқан үлесінің сипаттамасы берілген парақты алады. Мұндай тәсіл білім алушыларды жұмылдырады, әркімнің жалпы нәтижеге деген жауапкершілігін арттырады.

	Топтық жұмысқа қатысу	Білім алушылардың аттары	Балл
1	Постерін/ плакаттарын безендірді	Малика, Арман, Бибінұр, Мәдина, Жалғас	
2	Мәтінге, мәтіннің құрылымына, негізгі және қосымша ақпаратқа сұрақтар құрастырды.		
3	Графикалық органиайзерді құрады		
4	Идеялар ұсынды		
5	Спикер болды, сөз сөйледі		
6	Топ жұмысына кедергі келтірген		

Сіз топта жұмыс істеу үшін келесі талаптарды ұсынуға болады, талаптарды алдын ала талқылау білім алушыларды жұмылдырады, жалпы нәтижеге жауапкершілікті арттырады:

	Топтық жұмыс ережелері	
1	Тапсырманы орындауға арналған нұсқауларды мұқият тыңдаңыз	
2	Уақытты дұрыс сақтап, үлестіріңіз	
3	Топтағы достарды тыңдай білу	
4	Топтық тапсырмаға өз үлесін қосу	
5	Басқа топтың жұмысын бағалаңыз	

Тапсырманы орындағаннан кейін педагог білім алушыларға келесі топтық бағалау алгоритмін ұсына алады (білім алушы жауап беретін сұрақтар):

1. Топтық жұмысқа қандай үлес қостыңыз?
2. Топ қалай жұмыс істеді, топ жұмысында жақсартуды ұсынасыз?
3. Тапсырмада не істеу керек болды? Мақсат қандай болды? Нәтижесінде не алу керек еді?
4. Топтық жұмыс арқылы нәтиже ала алдыңыз ба? Шешім, жауап табылды ма?
5. Топ тапсырманы толық дұрыс немесе қатемен орындады ма? Егер тапсырманы орындай алмаса, онда қандай қателіктер жіберілген, қандай қиындықтар бар?

6. Топтармен өзара әрекеттесу топтық жұмыстың нәтижесін жақсартты ма? Топтық жұмыс және одан кейінгі топтық жұмыс білім алушыларды өзара әрекеттесуге, бөтен біреудің көзқарасты қабылдауға, кейде өз ұстанымын қорғауға үйретеді, жарыстық рухын түсіреді, ынтымақтасуға үйретеді, коммуникативтік дағдыларды дамытады.

Топтық бағалау үшін біз бұрын «Екі жұлдыз бір тілек», «Сэндвич», «Блоба ағашы», «Таным ағашы», «Жетістік баспалдағы», «Синквейн» өзара бағалау үшін қарастырдық.

Өзін-өзі бағалау. Бағалау қызметіне қойылатын негізгі талаптардың бірі оқушылардың өз нәтижелерін бағалау, өз қателіктерін көру, түрлі жұмыстарға қойылатын талаптарды білу дағдыларын қалыптастыру болып табылады.

«Білім алушылар өз білімдерін өздері бағалай білуі керек» П. Блэк және Д.Уильям. Өзін-өзі бағалау – бұл өзінің жақсы және теріс жақтары, мүмкіндіктері мен мәселелері туралы ақпаратты жинауға және талдауға бағытталған үдерісі. Формативті бағалауды қолдану білім алушының өзін-өзі бағалауын немесе сыныптастардың бағалауын пайдалануды көздейді. Бұл тәсілдер формативті бағалаудың тиімділігін арттыруға ықпал етеді. Білім алушылар өзін-өзі бағалау және өзара бағалау дағдыларын меңгерген кезде бағалаудың сенімділігі мен барабарлығы туралы мәселе туындамайды. Білім алушыларды бағалау эмоциялар негізінде емес, критерийлер негізінде жүргізілуі тиіс. Өзін-өзі бағалау мен өзара бағалау мәні мыналардан тұрады: білім алушылар оқу үдерісінде қол жеткізуге тиісті мақсаттар мен түсінікті бағалау критерийлері болған кезде ғана өзін-өзі бағалай алады.

Білім алушылар өзін-өзі бағалау. Білім алушы үшін оның жетістіктері туралы бағалау ақпараты келесі элементтерден тұрады:

- оқу мақсаттары қойылған;
- қазіргі уақытта қол жеткізілген деңгейдің сипаттамасы;
- қойылған мақсаттар мен қол жеткізілген деңгей арасындағы алшақтықты қалай қысқартуға болатынын түсіну.

Тиімді өзін-өзі бағалау үшін қажет:

- білім алушылардың жұмысы, қызметі қалай бағаланады;
- сыни ойлау дағдыларын дамыту;
- объективтілікті дамыту;
- білім алушылардың назарын өз мақсатына аудару.

Білім алушының өзін-өзі бағалау дағдысы бірқатар критерийлер бойынша өз жұмысын бағалаудан құралуы тиіс. Бұл жағдайда ол өз жұмысын көптеген біліктердің жиынтығы ретінде көруге үйренеді. Білім алушы өз прогресін қадағалай алады. Білім алушының өзін-өзі бағалауы мұғалімнің бағалауынан бұрын болуы керек. Өзін-өзі барабар бағалауды тәрбиелеу үшін екі өзін-өзі бағалауды салыстыру қолданылады: болжамдық (алдағы жұмысты бағалау) және ретроспективті (орындалған жұмысты бағалау). Осы мақсатқа жету үшін өзін-өзі бағалау және өзара бағалау әдістерін қолдану қажет. Өзін-өзі бағалау – білім алушылар өз оқуы туралы ақпарат жинайды, оны талдайды және өзінің прогресі туралы қорытынды жасайды. Өзін-өзі бағалау жүргізудің міндетті шарты-тақырыпты оқып-үйренудің басында және жұмысты орындау басталғанға дейін білім алушылар таныстырылуы тиіс жұмысты бағалау критерийлерінің болуы. Зерттеу көрсеткендей, формативті бағалаудың сәйкес емес түрлерін пайдалану мотивацияның төмендеуіне әкеледі. Өзін-өзі бағалау үшін педагогтар «Смайликтер», «Бес саусақ», «Бағдаршам», «Жетістік баспалдағы» тәсілдерін қолданатынын көрсетті. Жеке негіздемелерсіз, дәлелдемелерсіз бұл әдістер тиімсіз. Түсіндірусіз, бұл тәсілдер тек эмоционалдық бағалау немесе дәлелді рөлге ие. Тек өзіңіздің ойларыңызды

енгізу конструктивті өзін-өзі бағалауға жетуге көмектеседі. Ол үшін «Маған пайдалы болған үш сәт», «аяқталмаған ұсыныстар», «Неге алты?», «Сабақтың мазмұны бойынша үшминуттық эссе», «Білемін, білдім, білгім келеді - БББ» кестесі және т.б. бұл тәсілдер өзін-өзі көрсетуге, ойлау дағдысын дамытуға, аргументтерді келтіруге ықпал етеді. Естеріңізге сала кетейік, өзін-өзі бағалау – өзіне баға қоюмен емес, бағалау тәртібімен байланысты бағалау қызметінің бір түрі. Ол тапсырманы орындау процесінің сипаттамасымен, оның плюстерімен және минустарымен және ең аз баллдармен байланысты. Білім алушыларда өзін-өзі бағалау әртүрлі болуы мүмкін, бірінші уақытта олар барлық сұрақтардың барлығын орындап, жоғары баға бергенін көрсеткісі келеді. Өзін дұрыс бағалауға, өз артықшылықтары мен кемшіліктерін көруге үйрету қажет, сол кезде білім алушы оқуға объективті және жауапкершілікпен қарайды. Жеке жұмыстағы формативті бағалау білім алушыларға өзіндік оқу әрекетінің нәтижелерін түсінуге ерекше мүмкіндік береді. Өзін дұрыс бағалауға, өзіңіздің артықшылықтары мен кемшіліктерін көруге үйрету қажет, содан кейін білім алушы оқуға объективті және жауапкершілікпен қарайды. Жеке жұмыстағы формативті бағалау білім алушыларға өзіндік оқу іс-әрекетінің нәтижелерін түсінуге ерекше мүмкіндік береді. Бұл оларды өз оқуын «күрушы» ретінде ұстануға және алынған нәтижелер үшін жауапкершілікті арттыруға мүмкіндік береді. Жеке жұмыста формативті бағалауды іске асыру үшін педагог білім алушының жұмысын жүйелі түрде бақылап, аралық нәтижелерді тіркеп отыру қажет. Нәтижелерді бекіту кезінде білім алушының жағымды жақтарына да, жұмысының кемшіліктеріне де назар аудару керек. Жеке жұмыстардың нәтижелерін талқылауды тікелей білім алушылармен жүргізу қажет екенін есте сақтаған жөн. Өзін-өзі бағалау білім алушымызды белсенді оқыту субъектісіне, ал өзін-өзі оқыту шын мәнінде жеке тұлғаға бағытталған бағдарға ие болады. Білім алушы нақты критерийлер негізінде өздігінен немесе педагогтың көмегімен жою қажет, өз жетістіктері мен олқылықтарын бақылауды үйренуі тиіс. Үнемі өзін-өзі бақылау, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау өзін-өзі менеджменттің басқаруына мүмкіндік береді. Ғалымдардың пікірінше, өзін-өзі бағалау білім алушыда өзін-өзі бағалау тәжірибесін жинақтауға дағдыландырады деп санайды. Өзін-өзі бағалауды ұйымдастыру кезінде ынталандыруға, өзін-өзі реттеуге және өз бетінше оқытуға басты назар аударылады. [13.]

«20 секунд техникасы» мұғалім 1 бақылау сұрағын қойып, білім алушыларға 20 секунд ойлауға мүмкіндік береді. Содан кейін бір білім алушыға жауап беруге мүмкіндік беру, қалғандары тыңдайды, «дұрыс немесе дұрыс емес» дейді. Жабық сипаттағы қысқа мәтіндік тапсырмаларды ұсынуға болады. Шағын-тест нақты білімдерін, іскерліктерін және дағдыларын бағалайды, осы сабақтың нақты ақпаратын тексеруге көмектеседі. Тесттер көптеген ұсынылған жауаптармен бірге болуы мүмкін, сұрақ дұрыс/қате жауап беруі керек.

Көптеген жауаптар бар сұрақ, артық сөзді немесе компонентті алып тастау қажет. Сәйкестіктерді іздеу тесті әртүрлі жастағы білім алушыларға қызықты болады. Сәйкестіктерді іздеу кезінде орындау пайызын есептеу және

бағалау үшін сұрақтарды дайындау қажет. Өзін-өзі бағалау журналы/күнделігі кез келген сабақта қолдануға болатын тәсілдердің бірі. Біз оны өзін-өзі тану мұғалімдерінің тәжірибесінен көрсетеміз. Формативті бағалаудың басқа түрлерінен айырмашылығы, ол сабақ мақсатына байланысты емес, ал жалпы сабақтағы қызметке байланысты емес. Білім алушылар сабақ басында 25 балл алады деп қарастырылған, әрбір орындалмаған критерий үшін 5 балл алынады.

Жазылған колонкалары бар критерийлерді білім алушылар тақтадан көреді:

13-кесте

№	Сабақ барысында қызмет	
1	Барлық оқу құралдары орнында	5
2	Үй тапсырмасын толығымен, ішінара дайындадым	5
3	Сабақтың басында белсенді қатысып, сұрақтарға жауап берді	5
4	Топтық жұмысқа қатысу идеяларды берді, безендірді, сөз сөйледі	5
5	Барлық тапсырмаларды орындап, өз бетінше, мұғалімнің көмегімен, досының көмегімен орындады.	5
	Барлығы	25

Барлық талаптарды орындаған білім алушы мақсатқа жетті деп саналады. Өзін-өзі бағалау шын мәнінде өзін-өзі реттеу мен өзін-өзі басқаруды дамытуға, өзінің оқуына жауапкершілікпен қарауға ықпал етеді. Мұғалім білім алушыларға келесі өзін-өзі бағалау алгоритмін ұсына алады (білім алушы жауап беретін сұрақтар):

1. Тапсырмада не істеу керек болды? Мақсат қандай болды? Нәтижесінде не алу керек еді?

2. Сіз нәтиже алдыңыз ба? Шешім табылды ма, жауап па?

3. Тапсырманы толық дұрыс немесе қатемен орындады ма? Егер орындай алмасаң, онда қандай қателіктер жіберілген, қандай қиындықтар бар?

Бұл сұраққа жауап беру үшін білім алушы қажет: немесе тапсырманың дұрыс жауабы эталонын алу және онымен өз жауабын салыстыру; немесе мұғалім мен сыныптың өз жауаптарына оның қандай да бір қадамдарын түзете ме, оның соңғы жауабы қабылданды ма?

4. Өз бетінше немесе біреудің көмегіне толық қол жеткіздім (кім көмектесті, неде)?

5. Тапсырманы орындау кезінде қандай іскерліктер дамыды?

Педагогқа формативті бағалау әртүрлі түрлерін жүйелі жүргізу кезінде білім алушылар өзін және өз жолдастарын объективті бағалауды, өз қиындықтарын көруді, туындаған мәселені өз бетінше білім алу арқылы немесе өз педагогына жүгіну арқылы шешу жолдарын іздеуді, өзінің даму траекториясын құруды, өзінің оқуы үшін жауапкершілікті өзіне алуды үйренеді.

Элективті тест. Формативті тапсырма үшін элективті/таңдаулы тесті ұсынамыз. Оны жүргізу үшін «А», «В», «С», «Д» әріптері бар карточкаларды дайындау қажет. Педагог әрбір білім алушыға «А», «В», «С», «Д» әрпімен карточкаларды таратады, білім алушылардан бір мезгілде жауап беруді, яғни

дұрыс жауабы бар карточканы көтеруді сұрайды. Педагог міндетті түрде білім алушыларға 20 секунд ойлануға уақыт береді, содан кейін ғана жауап беру керек. Педагог білім алушылармен әр түрлі жауап нұсқаларын талқылап, өз таңдауын түсіндіруді сұрайды. Жауаптар педагогке білім алушылардың оқыған тақырыпты түсінуінің деңгейі мен сапасын анықтауға және шешім қабылдауға мүмкіндік береді: осы тақырыпты түсіндіруді жалғастыру және одан әрі қарай жетілдіру.

Екі шеңбер. Оқу мәтінін оқығаннан кейін ішкі және сыртқы шеңберден тұратын екі шеңберде ұжымдық сөйлеуге жаттығу жүргізу ұсынылады. Білім алушылар екі шеңберді құрайды: ішкі және сыртқы. Балалар бір-біріне қарап тұрады және өткен тақырып бойынша бір-біріне сұрақтар қояды. Сыртқы шеңберден білім алушылар қозғалады және жаңа жұптар жасайды. Сұрақтармен жұмыс жалғасуда.

Формативті сауалнама барлық сыныптармен қорытынды әңгімелесу үшін қолданылады, ол жұмыстың алдыңғы формасын еске түсіреді. Бұл материалды таныстырудан немесе сабақта қандай да бір жұмыс түрінен кейінгі тексеру түрі. Педагог қосымша сұрақтар қояды: «Неге? Не себепті? Қалай?....

- Қалай, немен _____ ұқсас немесе ерекшеленеді _____?
- Сипаттамалары қандай (бөліктері) _____?
- Біз қалай көрсете аламыз, _____ суреттей аламыз?
- Негізгі идея, тұжырымдама, мораль қандай _____?
- Қалай _____ сәйкес келеді _____?
- Қандай идеялар қосуға болады _____?
- Мысал келтір _____?
- Не дұрыс емес _____?
- Сіз қандай қорытынды жасай аласыз _____?
- Біз қандай сұраққа жауап беруге тырысамыз _____?
- Біз қандай мәселені шешуге тырысамыз?
- Сіз не істегіңіз келеді _____?
- Егер не болуы мүмкін _____?
- Бағалау үшін қандай критерийлерді қолданар едіңіз?
- Қандай дәлелдер немесе растаулар қолдауға әкелуі мүмкін _____?
- Қалай растауға немесе жоққа шығаруға болады _____?
- Мұны _____ тұрғысынан қалай қарауға болады?
- Есте сақтаудың басқа баламалары _____?
- Қандай тәсілдерді немесе әдістерді қолдануға болады?

Мұндай формативті сұрау үшін уақыт қажет болады, сондықтан педагогтар бұл әдісті таңдамайды, көбінесе оны қосарланған тақырыптарды кейін немесе бөлімді зерделегеннен кейін қолданады.

Топтық жұмыс үшін **сұрақ**. Әр топ өз сұрақтарын алады. Бір минут ішінде жауап дайындайды және шығып сөйлейді, басқа мүшелер толықтыра алады.

Талдау.

Бағалаудың маңызды кезеңдерінің бірі – бағалау жұмыстарының нәтижелеріне талдау жүргізу. Педагог барлық оқу әрекеті барысында бағалау/бақылау нәтижелерін талдай білуі тиіс. Тексеру жұмыстарының нәтижелерін талдау:

- белгілі бір тапсырмалар қиын болатын білім алушылар тобы;
- тақырып, бөлім бойынша проблемалы жеке білім алушылар;
- білім алушыларға ең қиын проблемалық сұрақтар, тапсырмалар.

Сыныптың тексеру жұмыстарының нәтижелерін талдай отырып, педагогтар білім алушылар өздерін жақсы және одан әрі жақсартуды талап ететін сәттерді көрсеткен тақырыптарды, тақырыпшалар мен міндеттерді анықтай алады.

Сабақта бағалаудың барлық түрлерін қолдану: өзара бағалау, өзін-өзі бағалау, топтық бағалау, педагог және құрдастарының кері байланысы әрбір білім алушыны үдерісте көруге мүмкіндік береді. Оқу үрдісінде бағалаудың маңызы мен мағынасын түсіне отырып, педагог өз білім алушыларын өзін және сыныптастарын бағалау үдерісіне тартады. Шағын жинақты мектептің біріктірілген сыныбы жағдайында формативті бағалауды ұйымдастыру кезінде оқу бағдарламасы мен оқулық бойынша тапсырмаларды іріктеуді, ал екі сынып үшін бір формативті бағалау тәсілін таңдауды ұсынамыз. Жұмыстың мұндай тәсілі әртүрлі сынып білім алушыларының өзара әрекеттесуіне ықпал етеді, олар өз оқу материалының мазмұнын жақсы түсінеді. Формативті бағалау кезінде білім алушылар бір-біріне сұрақ қоя алады. Педагог тек нәтижені ғана емес, сонымен қатар білім алушының зейінін да бағалай алады. Бұл ұмтылысты қолдау кері байланысты жүзеге асыру кезінде мақтау, комплимент, мақұлдау, түсініктеме бере алады. Біз оқу барысында бағалау үдерісінің үздіксіздігіне назар аударғымыз келеді. Дәстүрлі бағалауға қарағанда, мұғалім сабақ соңында баға үкім ретінде қойған кезде, формативті бағалау сабақтың әр кезеңі аяқталғаннан кейін жүргізіледі және міндетті түрде тапсырманың алдына қойылған мақсатпен сәйкес келеді. Педагог білім алушыларға: «Біз не істеуіміз керек?», Тапсырманы қандай мақсатпен орындадыңыз? Сіз мақсатқа қол жеткізгеніңізді қалай білдіңіз? Сіз дұрыс орындағанын қалай білдіңіз?». «Тапсырманы орындауға не кедергі болды?» педагог білім алушылардың жұмысын бақылап, мақсатқа жету деңгейін түсінуге көмектеседі. Егер білім алушы өзінің қателігін байқаса, оны жөндеуге және мақсатқа жетуге мүмкіндігі бар.

3 ШЖМ біріктірілген сыныптарында формативті бағалауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар

2019-2020 оқу жылында шағын жинақты мектептер білім беру қызметін ұйымдастыруда жалпы білім беретін мектептерге арналған нормативтік-құқықтық құжаттарды басшылыққа алады: Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 17 қыркүйектегі № 375 «жалпы білім беру ұйымдарының (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру) түрлері бойынша қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы және «Шағын жинақты мектептер мен тірек мектептер-ресурстық орталықтардың жұмысын ұйымдастыру туралы Ереже.

Шағын жинақты мектептердің білім алушылар мен педагогтардың санына, сыныптардың толықтығына және оқу үдерісін ұйымдастыруға байланысты жұмыс істеу ерекшеліктері бар екені белгілі. Сондықтан да оларға оқытудың нысандары мен әдістерін таңдау, оқу-тәрбие үдерісін икемді және қажеттілікке сәйкес құру құқығы берілген. Бұл ең алдымен білім алушылардың саныны аз және бір сыныпта әртүрлі жастағы балалардың оқуына байланысты.

Шағын жинақты мектептер өзінің білім беру қызметінде келесі принциптерге бағдарланады:

- оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін аяқтау немесе бағдарлау принципі;
- алынған білімді бір-біріне берудің үздіксіз және жүйелі үдерісі;
- бірпәндік және біртақырыптық оқыту принципі негізінде интеграцияланған сабақтарды ұйымдастыру;
- сабақтың дидактикалық кезеңдерін есепке алатын біріктірілген сыныптар үшін икемді сабақ кестесін құру;
- әрбір білім алушының жеке тұлғасын психодиагностикалық талдау, оның даму динамикасының мониторингі негізінде оқу үдерісін ұйымдастыру;
- әр білім алушыны оқытудың жеке алгоритмін анықтау, жеке және сараланған оқыту үшін мүмкіндік жасау;
- оқыту үдерісінің мазмұны мен технологиясының вариативтілігі мен икемділігін жүзеге асыру;
- әр білім алушыға өзін көрсетуге мүмкіндік беру, оның өздігінен білім алу қабілетін дамыту;
- бастауыш және жоғары сынып білім алушыларымен өзіндік жұмыс жүргізу жоспарын ұйымдастыру;
- білім берудің дамытушылық, шығармашылық және интерактивті сипаты;
- шағын жинақты мектептердің тәрбие жұмысын ұйымдастыру кезінде мектептердің мәдени орталықтардан алыстығы факторын есепке алу;
- оқу барысында білім алушылар арасындағы ынтымақтастық пен өзара көмек;

– тақырыптар мен тапсырмалардың әртүрлілігін (еңбек бөлінісін) ұсыну, сондай-ақ педагогикалық үдеріске қатысушылардың әр түрлі деңгейлі (әр түрлі жастағы) есебін жүргізу;

– әр білім алушының қабілеті мен қажеттіліктерін ескере отырып оқыту;

– шағын жинақты мектеп жағдайында тиімді педагогикалық және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану;

– өз бетінше оқытуды дамытуға ықпал ететін критериялды бағалаудың (формативті және жиынтық) тиімді тәсілдерін қолдану.

Практикада сыныптарды жиынтыққа біріктірудің екі тәсілі бар: аралас және әртүрлі жастағы.

Педагогикалық тұрғыдан әртүрлі жастағы сыныптарды ұйымдастыру өте қолайлы, бұл ауысым жұптарындағы жұмысты және жоғары сынып білім алушыларының өзіндік жұмысын ұйымдастыруға, сондай-ақ оқыту үдерісінде ерекше назар аударуды талап ететін кіші білім алушылармен сабақтарды ұйымдастыру үшін мұғалімнің уақытын босатуға мүмкіндік береді.

Дәстүрлі түрде бастауыш мектеп жағдайында білім алушыларды сынып-жинақтарға біріктірудің келесі нұсқалары қолданылады: сыныптарды біріктірудің аралас нұсқасы: 2+3, 3+4; 2+4, 2 + 3 сыныптардағы әртүрлі жастағы білім алушыларды біріктіру.

Әр жастағы білім алушылардың бірігуі оңтайлы болып саналады, себебі білім алушылардың жас ерекшеліктері мен осы сыныптардың оқу бағдарламалары арасында шамалы айырмашылық байқалады. Сондықтан әрбір жас тобының қажеттіліктерін ескере отырып, оларды бір сыныпта оқытуға, өзара оқытуды ұйымдастыруға мүмкіндік бар.

Бірінші сынып білім алушыларының оқу қызметіне бейімделуін қамтамасыз ету үшін олардың қызығушылығын арттыру, назар аударудың тұрақтылығын және оқуға деген қызығушылықты дамыту мақсатында жеке оқытылады.

Екі немесе үш сыныпты бір жиынтыққа біріктіру қажет болған жағдайда (2+3+4) әрбір сыныпта сабақтардың жекелеген бөліктерін өткізу үшін жағдай жасау мақсатында оқу сабақтарын ұйымдастырудың жылжымалы кестесі қолданылады. Негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерінде сыныптарды жиынтыққа біріктіру тәртібі әр сыныптағы білім алушылар санына байланысты. Білім алушылар саны аз болған жағдайда сыныптар келесі тәртіппен біріктіріледі: 5+6, 7+8, 6+7. Осы біріктіру кезінде оқыту мазмұны жағынан ұқсас тақырыптарды бір пәнді, бір тақырып қағидаты негізінде ішкі пән интеграциялау арқылы жүзеге асырылады. Ол үшін аралас пәндер бойынша біріктірілген оқыту қолданылады: қазақ тілі, әдебиет, биология, тарих, география және т. б.

Мұғалімдер мен білім алушылар үшін біріктірілген сыныптарда пәнаралық кіріктірілген білім берудің бірқатар артықшылықтары бар:

– пәндік саланы әртүрлі деңгейде игеру, нақты нақтылықта;

– білім алушылардың назарын бір пән ішіндегі ұқсас тақырыптардың мазмұнына аудару мүмкіндігі, бірақ олар әртүрлі сыныптарда оқиды;

- стандартты емес проблемалық жағдайларда шешім қабылдау және талдау іскерлігін қалыптастыру;
- білім деңгейіне сәйкес әртүрлі өзіндік жұмыс түрлерін орындау;
- білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, күрделілігі әртүрлі деңгейдегі өз бетінше жұмыс істеуге жағдай жасау;
- оқу кезінде өзара көмек көрсету үдерісінде білім алушылардың ұжымдық қарым-қатынас жасау мүмкіндігі;
- білім алушылардың өзара тексеру, өзін-өзі тексеру және өзін-өзі бағалау механизмдерін меңгеруі;
- бастауыш сынып жұмысын тексеру және бағалау барысында жоғары сынып білім алушыларының өз білімдерін тәжірибеде қолдану мүмкіндігі;
- білім алушылардың түрлі пәндік салаларда типтік практикалық міндеттерді шешу дағдылары мен іскерліктерін қалыптастыру, белгілі бір қызмет түрлеріне қабілеттіліктерін дамыту;
- білім деңгейлерін бақылау және бағалау.

Пәнішілік байланыс болмаған жағдайда пәнаралық интеграцияланған оқыту жүзеге асырылады: әдебиет және тарих, тарих және география, биология және химия, математика және информатика.

Күнтізбелік жоспарды әзірлеу түрлі жастағы оқытуды ұйымдастыру кезінде өзіндік ерекшелігіне ие: бір әдістемелік сабақтар кезінде күнтізбелік екі және одан да көп жоспар бір тақырып бойынша сабақтар өткізу мүмкіндігін анықтау үшін салыстырылады. Кесте негізінде, мысалы, 2 және 4 сынып білім алушылары бірінші сабақтан бір мезгілде сабақ бастайды.

Әдетте, мұғалімдер бір сынып білім алушыларымен жұмыс істейтін алғашқы бір-екі сабақ жаңа оқу материалын түсіндіруге бөлінеді.

2-ші немесе 3-ші сабаққа жиынтыққа кіретін басқа сынып балалары келеді және екі-үш сабақ мұғалім екі сыныптан бір уақытта айналысады.

Біртақырыптық сабақтарды жоспарлау кезінде күнтізбелік-тақырыптық жоспар екі сыныптың біріктірілген қызметі қосылады. Кейбір тақырыптар біртақырыптық сабақтарды өткізу үшін бөлімдердің тұтастығын бұзбай, уақыт бойынша жылжиды.

Ол үшін барлық сыныптар үшін ортақ мақсаттар анықталады және әрбір жас тобы үшін міндеттер нақтыланады; барлық жас топтарының білім алушыларына бір мезгілде оқу үшін қол жетімді білім мен білік тақырыбының мазмұнында іріктеледі; әртүрлі жастағы білім алушылардың оқу жұмысының тәсілдері іріктеледі; сабақ мазмұнында әр жас тобы үшін ерекше сұрақтар бөлінеді; оқу материалының ерекшелігін ескере отырып, әрбір сынып үшін топтық және жеке сабақ түрлері іріктеледі. Пәнішілік байланысты іске асыру болмаған жағдайда пәнаралық интеграцияланған оқыту мүмкіндігі пайдаланылады.

Білім министрлігі аралас пәндер бойынша кіріктірілген оқытуды ұйымдастырудың келесі мысалдарын ұсынды: тіл – әдебиет, тарих – әдебиет, химия – биология, тарих – география, география – биология, математика – информатика, физика – химия және т. б.

Біріктірілген сабақтардың негізіне пәнаралық байланыстар алынады, олар білім беру мазмұнының басты элементтерін ажыратуға мүмкіндік береді, жүйе құрушы идеяларды, ұғымдарды, оқу қызметінің тәсілдерін дамыту көзделеді.

Біріктірілген бір жағынан «жалпы әлемді» көрсетуге мүмкіндік береді, ал екінші жағынан – бейінді саралау үшін пайдалануға болатын сабақ уақытын босатады.

Оқу үдерісінсін ұйымдастыру кезінде ШЖМ педагогына эмоциялық, ынталандыратын, конструктивті формативті бағалаудың тәсілдері мен нысанының кең спектрін қолдану ұсынылады.

ШЖМ педагогтарының формативті бағалау түрлерін білмеуі толымдылығы аз сыныптарда оқытудың тиімсіз нәтижелеріне әкеледі немесе нәтижесінде білім алушылардың қобалжушылықтың жоғары деңгейіне алып келеді. Осы себепті біз осы бағалау түріне толық тоқталамыз. Формативті бағалау – бұл үздіксіз жүргізілетін және педагог пен білім алушылар арасындағы кері байланысты қамтамасыз ететін бағалау түрі, бұл оқу үдерісін уақтылы түзетуге мүмкіндік береді, бұл ретте нәтижелер баға түрінде бекітілмейді [11.22.]. Бағалауды өткізер алдында педагог білім алушыларды оқыту мақсаттарымен және табыс критерийлермен таныстыру маңызды. Формативті оқыту кезінде білім алушы қате және оны түзетуге құқылы. Бұл білім алушының мүмкіндігін анықтауға, білім алушы қиындық көріп отырған кезеңді анықтауға, ең жақсы нәтижелерге қол жеткізуге көмектесуге, оқу үдерісін дер кезінде түзетуге мүмкіндік береді.

Бағалау оқыту мақсаттарымен тікелей байланысты: дамытқан дағдыларды бағалайды. Бағалау дағдыны, білімді түзетуге, білім алушының уәждемесін арттыруға, әрбір білім алушының жетістіктерін анықтауға бағытталған. Оқу үлгерімі мен прогресі туралы деректерді жинау үшін жыл бойы бағалаудың екі түрі жүзеге асырылады: формативті және ішкі жиынтық бағалау, олар мектепшілік бағалауды құрайды. Формативті бағалауды мұғалім сабақта нақты қойылған мақсатқа жеткенін күнделікті бақылау үшін және осыны ескере отырып келесі сабақты жоспарлау үшін қолданады. Ішкі жиынтық бағалау педагогтер мен білім алушыларға әр тоқсан мен оқу жылының соңында білім алушылардың үлгерімі туралы ақпарат беру үшін әзірленеді. Жаңартылған бағдарлама бойынша жұмыс білім алушыларға тілдік нормаларды меңгеруге, өздерінің оқу дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Білім алушылар білім алады, бұл алынған дағдыларды өмірдің кез-келген жағдайында қолдануға мүмкіндік береді. Критериалды бағалаудың барлық жүйесі білім алушының дамуына, оның қызығушылығын арттыруға және оқуға ынталандыруға бағытталған. Егер әрбір білім алушы мен оның ата-аналарына түсінікті бағалаудың анық және өлшенетін критерийлерін белгілесе, оған қол жеткізуге болады. Критериалды бағалаудың мақсаты бағалау критерийлерінің негізінде білім алушыларды оқыту нәтижелері туралы объективті ақпарат алу және оны оқу үдерісін одан әрі жетілдіру үшін барлық мүдделі қатысушыларға ұсыну болып табылады. Критериалды бағалау жақында енгізілді және критериалды

бағалау бойынша үйлестірушілер барлық мектептерде жоқ, сондықтан оны педагогикалық және ата-аналар қоғамдастығы үшін түсіндіру қажеттілігі бар.

Әріптестерінің сабақтарындағы бағалау үдерісін бақылау барлық педагогтардың формативті бағалау мүмкіндіктерін дұрыс пайдаланбайтынын көрсетті. Көп жағдайда процесс «ұнамайды/ұнамайды» лайктарымен, «дұрыс/дұрыс емес» түсті белгілермен шектеледі, бұл білім алушылардың аналитикалық және сыни ойлауы мен сөйлеуінің дамуына мүлдем ықпал етпейді. Бұл тәсілдер білім алушылардың уәждемесін қолдауға арналған, біз дескрипторлардың көмегімен сабақтың мақсатына жетуге және оқытуды қолдауға көмектесетін формативті бағалауға педагогтердің назарын аударғымыз келеді.

Педагог формативті бағалаудың түрлері эмоционалдық, ынталандырушы және конструктивті болып табылатынын және тиісінше өз сабағы үшін дұрыс іріктелгенін ажырата білуі керек. Сабақ басында алдыңғы оқытумен байланысты қамтамасыз етілгеннен кейін немесе ребуспен, кроссвордпен жұмыс істегеннен кейін білім алушылардың мотивациясын арттыру, сабаққа жағымды көңіл-күй қалыптастыру үшін эмоциялық формативті бағалау жүргізіледі: «қол шапалақтауы», «Смайликтер», «жұлдызшалар», «көңіл күй градуснигі», «бас бармақ». Бұл жағдайда педагог тек нәтижені ғана емес, сонымен қатар білім алушының зейінін да бағалай алады. Бұл талпынысты қолдау мақтау, комплимент, мақұлдау арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Көбінесе мұғалімдер білім алушылардың эмоционалдық жағдайын анықтау үшін формативті бағалауды қолданады. Ол әдетте «Смайлик» (жағымды, бейтарап немесе теріс эмоциялар), «бағдаршам»: жасыл түс, сабақ тақырыбын жақсы түсінуге көмектесті; сары түс, мен түсінбедім; қызыл түс, тақырыпты түсінуге кедергі келтірген, менде қандай қиындықтар пайда болды. Онда мақсат пен нәтижені біріктіруге үйрету қажет: не істеу керек және не болды. Білім алушылардың жауаптары кезінде мұғалім өзіне мейірімді болуды немесе өзіне қатал болуды сұрайды, өзіне және жолдастарына объективті болуға үйретеді.

Формативті бағалау педагог қолданған оқыту әдістері мен тәсілдеріне реакция бере алады. Формативті бағалау белгілі бір тақырып бойынша жұмыстан кейін де білім алушылардың эмоционалдық жағдайына жауап бере алады, ал өткен материалдың мазмұнына кері байланыс бере алады және тақырыпты меңгеру деңгейін көрсете алады.

Жұптық жұмыстан кейін білім алушының ауызша жауап бергені үшін мотивациялық формативті бағалауды жүргізу қажет: «Досын мадақтау және мақұлдау», «Екі жұлдыз және бір досқа тілек», «Жолдасын мадақтау», «Сэндвич».

Оны дұрыс бағытта келе жатқанына көз жеткізу үшін білім алушының ынтасын бағалау үшін жүргізеді. Біз тапсырмалар «қарапайымнан күрделіге» принципі бойынша құрастырылатыны туралы айттық. Педагог әр тапсырмаға критериялар мен дескрипторларды таңдау қажет емес, ең маңызды жаттығуларды немесе тапсырманы таңдау, оған дескриптор жасау маңызды.

Сабақ соңында конструктивті формативті бағалау жүргізу қажет, онда білім алушылар өз жұмысын жеке көрсетіп, өз жетістіктерін талдайды, қиындықтарды және әлі жұмыс істегісі келетін сәттерді атап өтеді.

Қазақ, орыс, ағылшын тілдері, гуманитарлық пәндер сабақтарында қолдануға болатын тыңдалым және сөйлесім дағдыларын дамыту кезінде формативті бағалаудың келесі стратегиялары бар: «Бинго», «позицияны алу», «жауап парағын толтыру», «фигураны сал», «автобус аялдамасы», «өзін-өзі бағалау парағы», «үлгі бойынша бағалау», «сарапшыны бағалау», «екі жұлдыз, бір тілек», «сигнал қолмен», «бағдаршам», «мұғалімнің сөйлеу үлгілері» және т.б.

«Табысты баспалдағы»: білім алушыларға «бәрін түсіндім, барлығын түсінді, бірақ сұрақтар бар, бәрі түсінікті емес» деген белгілері бар баспалдаққа өз смайликтерін орналастыру ұсынылады. Оқу материалының мазмұнына білім алушылар «Білемін, білгім келеді, білдім» деген кестені толтыру кезінде жауап бере алады.

Біз оқу барысында бағалау үдерісінің үздіксіздігіне назар аударғымыз келеді. Дәстүрлі бағалауға қарағанда, педагог сабақ соңында баға үкім ретінде қойған кезде, формативті бағалау сабақтың әр кезеңі аяқталғаннан кейін жүргізіледі және міндетті түрде тапсырманың алдына қойылған мақсатпен сәйкес келеді. Педагог білім алушыларға: «Біз не істеуіміз керек? Тапсырманы қандай мақсатпен орындадыңыз? Сіз мақсатқа қол жеткізгеніңізді қалай білдіңіз? Сіз дұрыс орындағанын қалай білдіңіз?».

Педагог мақсатқа жету деңгейін түсінуіне көмек көрсете отырып, білім алушылардың жұмысын бақылайды. Егер білім алушы өзінің қателігін байқаса, оны түзетуге және мақсатқа жетуге мүмкіндігі бар.

Мұғалім мақсатқа жету деңгейін түсінуге көмектесетін білім алушылардың жұмысын бақылайды. Егер білім алушы өзінің қателігін байқаса, оны түзетуге және қойылған мақсатқа жетуге мүмкіндігі бар.

Қалыптастырушы бағалау – білім алушының дұрыс бағытта қозғалатынын түсінуі үшін оқу бағдарламаларын оқыту мен оқытудың бір бөлігі ретінде оқыту мақсаттарына сәйкес жүргізілетін ағымдағы бағалау.

Қалыптастырушы бағалау мұғалім де, білім алушылар да өткізе алады, сонымен қатар бағалаудың әртүрлі түрлері қолданылады: өзін-өзі бағалау, өзара бағалау, мұғалімнің бағалауы.

Білім алушы өзін-өзі бағалау кезінде өзіндік іс-әрекетін оқу тапсырмасына байланыстыруды үйренеді: «Ертегіде не туралы айтқанын тыңдап, түсінуіміз керек. Мен ертегіде адамдардың барлығы қалқанды қалай тартқандығын туралы айтылғанын білдім, сондықтан мен жақсы жұмыс істедім». «Мен жақсы жұмыс жасадым, өйткені ертегінің суреттерін дұрыс орналастырдым». Өзара бағалау кезінде білім алушылар жолдастарының жұмысына дәлелді баға беруге үйренеді. Бұл жастағы білім алушылар жақсы баға қойғысы келеді, бірақ қалай қоятынын білмейді. Өзара бағалауда мұғалім білім алушының жұмыс нәтижесін тапсырманың мақсаттарымен байланыстыруға көмектесу керек, сонда білім алушылар объективті баға бере

алады: «Ол жақсы жұмыс істеді, себебі ол сұрақтарға дұрыс жауап берді, ол сөздерді дұрыс таңдап алды». Білім алушы сөйлемейді: «ұнайды немесе ұнамайды», ал дескрипторларға сәйкес объективті баға беруге тырысады. Қалыптастырушы бағалау кезінде білім алушы қателікке, оны түзетуге құқылы, бұл білім алушының мүмкіндігін анықтауға, жетістіктердің деңгейін дер кезінде анықтауға, оқу үдерісін түзетуге мүмкіндік береді. Жоғары сыныптарда қалыптастырушы бағалау келесі сұрақтармен күрделенеді: «Бұл тапсырмада не түсініксіз болды, сіз оны қалай шешесіз?». Немесе толықтыру қажет фразалар ұсынылады:

1. Маған қызықты болды....
2. Бүгін мен білдім.....
3. Бүгін мен қолдануға үйреттім....
4. Менің қолымнан келді...
5. Маған қиындық тудырды....
6. Мен сезіндім немесе түсіндім...
7. Мен ойлауға тырысамын...

Бағалау үдерісінің тағы бір ерекшелігі бар. Ол оқуға деген уәждерді қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бағалау кезінде уәждемесі жоғарылайды немесе төмендейді. Бірақ білім алушыға бағаның жоқтығына теріс әсер етеді, білім алушы ересектердің тарапынан немқұрайлылықты көреді және оқуға деген қызығушылықты жоғалтады, сондықтан балалардың педагогтар тарапынан да, ата-аналар тарапынан да қызығушылық танытуы өте маңызды.

Белгілі ресейлік зерттеуші Б. Г. Ананьев былай деп жазады: «бағаның болмауы бағалаудың ең нашар түрі болып табылады, өйткені бұл әсер бағдарланбайтын, ал бағдарланатын, оң ынталандырмайтын, ал күйзеліске ұшырайтын объект, адамды шынайы білімі көрсетілген объективті бағалау негізінде емес, ал тұспалдаудың субъективті түсіндірулерінде, жартылай түсініксіз жағдайларда, педагог пен білім алушылардың мінез-құлқында өзіндік бағалау құруға мәжбүрлейтін» [14].

Тапсырмада дескрипторлар мұғалімнің бағалау кезіндегі шешімі объективті болуы үшін анық, дәл болуы тиіс. Сонымен қатар, дескрипторлар білім алушының тапсырманы орындау кезеңінде қиындық көретінін анықтауға мүмкіндік береді. «Атадан қалған асыл сөз» бөлімінде тыңдаудың дағдыларын дамыту бойынша келесі мақсаттар берілген: күнделікті өмірге қатысы бар таныс сөздердің мағынасын түсіну, түсініктеме беру, сұрақтар қою арқылы түсінуді көрсету. Оқу дағдысын дамыту бойынша мақсаты: бір сөзбен оқу. Дескрипторды тапсырмаға келтіреміз: «Наурыз» тақырыбы бойынша сөздердің мағынасын түсінеді, бейнероликке түсініктеме береді және осы тақырыпқа қатысты сөздерді табады, сұрақтарға жауап береді және тақырып бойынша сұрақтар қояды.

Тапсырманың қандай жолмен бағаланатынын ойластыру маңызды, олар білім алушыларға үйреншікті әрі қызықсыз болмас үшін формативті бағалау нысанын өзгертіп отыру керек.

Мұғалім әр тапсырмадан кейін пленарлық отырыс ретінде кері байланыс жасайды, олар сабақта болып жатқан жағдайды ұғынуды мақсат етеді. Кері байланыс барысында білім алушылар өздерінің не істегенін, қалай істегенін, ненің жақсы болғанын және одан да жақсы болуы мүмкін екендігін, неліктен осындай нәтижеге қол жеткізгені туралы жеке пікірін айтады.

Мұғалім кері байланыс – бұл нақты іс-әрекет, жағдай, мақсатқа бағыттау, қабылдау процесі, сонымен қатар мазмұнды мәселелер мен проблемаларды түсіну екенін ұмытпауы керек. Кері байланыс үшін пікірлер:

1. сіз/сен бірнеше сөйлеммен жауапты талап ететін тапсырмаларды орындады.

2. сіз де/сен де құрастыра алдың....

3. сәйкестікті таба алды,

4. алған білімдерін қолдана алды

5. белгілері бойынша дұрыс топтастыра алды,

6. қажетті ақпаратты ала алды

7. Ережені қолдануды нақтылау қажет...

8. Тақырыпты қайталау...

9. Жоспарды құрастыруға көмектесетін негізгі сөздерді табуға үйреніңіз.

10. Сәйкестікті табу.

11. Сөздіктерде жаңа/түсініксіз/таныс емес сөздердің мәнін белгілері бойынша топтастыруды үйреніңіз.

12. Емлені жазуға, ережелерді қолдануға мұқият қарау.

13. «Бірақ», «білмейсің, түсінбесің, жасай алмайсың, орындай алмадың, жасай алмай жатырсың» осы сөздерді қолдануға болмайды.

Естеріңе түсіріңдер, кері байланыс – бұл білім алушыға белгіленген оқу мақсаттарына қатысты тиімділік туралы берілген мұғалімнің ақпараты. Ол оқытуды жақсартуға бағытталуы тиіс. Кері байланыс сабақ мақсатына жету үшін білім алушының әрекетін қайта бағыттайды. Кері байланыс оқу қызметінің мәніне, қызмет үдерісіне қатысты болуы мүмкін.

Кері байланыс – оқу үдерісінің барысы туралы түсінуді қалыптастыру құралдарының бірі болып табылады, оқытудың мақсаттары мен міндеттеріне жету деңгейін анықтауға мүмкіндік береді, мұғалімді білім алушының табыстары мен қиындықтары туралы хабардар етеді. Тиімді кері байланысты ұйымдастыру табысты оқытудың негізі болып табылады.

Авторлар оқырман назарын дұрыс ұйымдастырылған кері байланыс білім алушының жетістіктеріне ғана емес, сонымен бірге білім алушының өзін-өзі басқару мен өзін-өзі басқарудың дамуына әсер ететіндігіне аударады. Осылайша, қалыптастырушы бағалау баланы оқуға үйрету үшін қажет деген қорытындыға келуге болады. Мұғалім білім алушылардың оқуға деген жағымды уәждемесін қалыптастыру үшін әр тапсырманың қалыптастырушы бағалау өткізу үшін форма мен тәсілді таңдап алуы қажет. Мұғалім тек қана нәтижені ғана емес, сонымен қатар білім алушының тырысуын да бағалау қажет екенін есте сақтаған жөн. Мұғалім критериалды бағалау принциптерін есте ұстауы керек, атап айтқанда, бағалау оқыту мен бағалаудың өзара

байланысын жүзеге асыратынын, ол анық және қолжетімді болуы тиіс, білім алушыны дамытуға бағытталған білім алушы үшін үздіксіз жүргізілуі тиіс. Мұғалім білім алушы өзінің үлгерімін, өз жетістігін көре алатындай жасай алады. Табысқа жететіні белгілі. Мектепте оқуда жолы болмаған білім алушы болмауы керек, сондықтан мұғалімнің басты міндеті – білім алушының алға ұмтылған кішкентай үлгерімін байқап, оған қолдау көрсету.

Біз жаңартылған білім беру бағдарламасын жүзеге асыратын педагог өзін-өзі басқару, қалыптастырушы бағалау мен конструктивті кері байланысты жүйелі ұйымдастыру арқылы білім алушылардың өзін-өзі басқару құзыретін дамытатынын айта аламыз.

Қалыптастырушы бағалаудың түрлері

15-кесте

Қалыптастырушы бағалау		
Эмоционалдық	Ынталандыру	Конструктивті
		Дескрипторлармен тапсырма
Смайліктер	Мақтау	Таным ағашы
Қол шапалақтау	Кері байланыс	Блоб ағаш
Көңіл-күй термометрі	Екі жұлдыз бір тілек	Табыс сатысы
Басбармақ	Қошеметтеу	Бағдаршам
Үміт, қуаныш, сәттілік, уайымдау, мұңдану, түңілу аралдары	Сэндвич	Төңкерілген пирамида
		Шабадан, ет тартқыш және себет
		Рефлексивті нысана
		Қос шеңбер
		Шығыс билеті
		Сұрақтар қабырғасы/сұрақтар тұрағы
		Бес саусақтар
		Плюс, минус, қызықты
		Бинго

Құрылымдық қалыптастырушы бағалау ерекшеліктерін түсіндіру:

16-кесте

№	Қалыптастырушы бағалаудың тәсілдері	Білім алушының әрекеті
1.	Бағдаршам	Білім алушы осы тақырыпта не болғанын және қиындықтар туындаған не сәтсіз болғанын жазады;

2.	Төңкерілген пирамида	Білім алушы сабақтан алған үш ұпайын, екі қиын сәтін және қойғысы келген бір сұрағын жазып алады;
3.	Таным ағашы	Ағаштың бір жағында білім алушы қандай іс-шараларға қатысқанын, екінші жағынан, сабақтың мазмұнынан не білгенін, түсінгенін, оны қолданатынын жазады;
4.	Блоб ағашы	Сабақтың барлық тапсырмаларын орындағаннан кейін білім алушы өзінің адамын ағаштың әр жерінде орналастыру арқылы өз жұмысының нәтижелілігін көрсетеді. Білім алушы өз адамын неғұрлым жоғары орналастырса, соғұрлым жоғары оқу мақсатына жетуді алға тартты.
5.	Шабадан, ет тартқыш, себет	Білім алушы сабақ ақпаратын одан әрі пайдалы, қайта өңдеу қажет және қажет емес етіп бөледі;
6.	БББ кестесі	Білім алушы белгілі және белгісіз ақпаратты жазып, осы тақырып бойынша оқуды жоспарлап отырғандығын жазады;
7.	Табыс сатысы	Білім алушы баспалдақтың төменгі баспалдағында қиындық тудырған сұрақтарды екінші баспалдаққа жазып алады және жоғарғы баспалдаққа оның түсінгенін, меңгергенін - білім алған ақпаратты жазады.;
8.	Сұрақтар қабырғасы/ сұрақтар тұрағы	Білім алушылар алдыңғы сабақтың мазмұны бойынша жауап береді, бұл алдыңғы оқытумен байланысты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.
9.	Бес саусақ	Мен бүгін қандай білім, тәжірибе алдым? Б (атаусыз) – мақсатқа жақын жеттім. Мен бүгін не істедім және мен не нәрсеге қол жеткіздім? С (орта) - көңіл күйі. Менің басымнан өткен көңіл-күй, бүгінгі жай-күй қандай болды? У (сұқ саусақ) - қызмет, көмек. Қалай көмектестім, не ұнады, қандай үлес қосты? В (үлкен) - күшті, физикалық нысаны. Менің бүгінгі жағдайым қандай болды? Мен денсаулығым үшін не істедім?
10.	Рефлексивті нысана	Білім алушы сабақ тақырыбын түсінуге, мұғалімнің қызметін бағалауға (оның көмегі қандай болды), өз қызметін бағалауға көмектесті. Білім алушының көрсеткіші орталыққа қаншалықты жақын болса, білім

		алушы табысқа соғұрлым жақын;
11.	Плюс, минус, қызықты	Білім алушы ақпаратты «плюс, минус, қызықты» бөлімдері бойынша бөледі және өзінің жақын дамуының аймағын анықтайды.
12.	Шығыс билеті	Мұғалім дескрипторлармен бірнеше тапсырма береді, білім алушы орындайды, тексереді. Барлық тапсырмаларды орындау және жұппен тексеру кезінде шығу билетін алады. Бағалаудың бұл түрі тайм менеджмент пен жауапкершілікті дамытады, пәнді оқуға қызығушылығын арттырады.
13.	Сабақтың ұнаған үш сәтті кезеңі	Білім алушы сабақтың мақсатын түсіну үшін сабақтың негізгі сәті. «Неге?» деген сұрақтан басталады.
14.	Таным текшесі Блум текшесі	Блум таксономиясына сәйкес текшеге сұрақтар жабыстырады; мәтін не туралы? Оқиғалар қайда, қашан болады? Шығарманың жағымды кейіпкерлерін атаңдар? Сіз оларды басты немесе жағымды кейіпкерлерге жатқызасыз? Басты кейіпкер әрекет жасауға не көмектесті? Сізге кейіпкер несімен ұнады? Осы кейіпкерге ұқсағыңыз келеді ме?
15.	Блум түймедағы	Блум таксономиясына сәйкес түймедақ жапырақшаларына сұрақтар жазылған. Білім алушылар сұрақтар дайындайды, өз жұптасына сұрақтар қояды

Дұрыс ұйымдастырылған формативті бағалау үлгерімнің жақсаруына, саналы оқуға ықпал етеді, өзінің оқуы үшін жауапкершілікті арттырады. Бағалаудың әртүрлі түрлері мен әдістерін жүйелі және дұрыс қолдану арқылы бағалау үдерісі психологиялық тұрғыдан тиімді, сондықтан шиеленістен арылтады. Қалыптастырушы бағалау үлкен нәтижелерге қол жеткізу үшін не істеу керектігі туралы хабардар етуі тиіс. Қалыптастырушы бағалау тәжірибесінің мазмұны көбінесе оқу жоспарының әр бөлімі үшін мақсаттар мен күтілетін нәтижелерді анықтайды.

Формативті тапсырманы өз бетінше әзірлеу үшін педагогқа ұсынылады:

- оқу бағдарламасын, оқу жоспарын оқып үйрену, оқу мақсаттарына талдау жүргізу.
- оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты негізінде бағалау критерийін құру;
- тапсырманы құрастыруда сараланған тәсілді қамтамасыз ету үшін бағалау критерийлерін ойлау дағдысының деңгейі бойынша бөлу;
- ойлау дағдыларының деңгейіне сәйкес тапсырма әзірлеу;

- тапсырмаға дескрипторларды құрастыру, олар оны орындаудың негізгі кезеңдерін сипаттайды.

Критериалды бағалау кезінде оқытудың әлеуметтік-конструктивистік теориясына сәйкес білім алушы бағалаудың пассивті объектісі болудан қалады, ал осы үдерістің «құрушысы/құрылысшы» болады. Білім алушы «Не?», «Қалай?» және «Неге?» бағаланатынын түсінеді. Бұл кері байланыс өзара іс-қимыл, өзін-өзі реттеу және білім алушылар мен мұғалімдердің жауапкершілігін арттырады. Формативті бағалау теориясы бойынша бағалау негізін сұрақтар құрайды: «Білім алушылар оқытудың қай сатысында тұр?», «Олар өз оқуында қайда ұмтылады?» және «Оларға қол жеткізуге көмектесу үшін не істеу керек?». Тапсырмаларға дескрипторлар нақты және түсінікті болуы тиіс, бұл бағалаудың әділділігіне әкеледі.

Дескрипторлар білім алушының қай деңгейде қиындық көретінін анықтауға көмектеседі.

Мұғалім білім алушыға кері байланыс кезінде анықталған қиындықтарды айтады, ол нені оқу керек, қайда қарау керек деп дауыстайды. Көптеген педагогтар сабақ соңында бір рет формативті бағалауды жүргізеді, ал формативті бағалау әдістерін оқу қызметін ұйымдастырудың әр түрлі кезеңдерінде тақырыпты түсіндіру, тапсырмаларды орындау үдерісінде де, сондай-ақ білім алушыларға кері байланыс беру кезінде де қолдануға болады. Мұғалім үшін ең бастысы осы әдістерді қолдану мақсатын түсіну, олардың оқуға тиімді ықпалына қол жеткізу. Формативті бағалау мұғалім тарапынан да, білім алушылар арасында да сұрақтар (сұрау, әңгімелесу және т.б.) қойылады.

Сондықтан сұрақтар қоюдың тиімді техникаларын меңгеру кезінде сыныпта диалогты қолдану мәдениетін дамыту маңызды болып табылады. Сұрақ түрлерінің көптеген классификациялары бар. Жауаптың кеңейуі дәрежесі бойынша жіктеу жиі қолданылады: ашық және жабық сұрақтар.

Ашық сұрақтар ақпаратты талдау мен бағалауды талап етеді, қиял мен шығармашылық қабілеттерді ынталандырады. Жабық сұрақтар қысқаша жауап беруді талап етеді, мысалы, фактінің атауы, оқиғалар кезеңі, ұғымның анықтамасы және т. б. Сұрақ дұрыс қойылған жағдайда қызығушылық танытуға және ақпарат алмасуға, диалогтық оқытуды дамытуға, негізгі кілтті сөздерге назар аударуға, оқытудағы бастамашылдықты қолдауға мүмкіндік беруге болады. Білім алушы сұраққа жауап берсе немесе оған жауап бермесе, жауап іздеуге және оқуға қызығушылығы болатындай етіп тұжырымдалуы тиіс.

Алайда, мәселелерді пайдалану кезінде кейбір қиындықтар туындауы мүмкін, егер сұрақтар механикалық түрде қайталанса, түсініктеме бермесе және толықтырылмаса, сауалнама кезеңі тым ұзаққа созылып кетеді (Э.К. Геффрой, 1997).

Мұндай қателерді болдырмау үшін ұсынылады:

- негізгі, екінші дәрежелі, жетекші және басқа сұрақтар қою;
- егер білім алушылар бұл сұрақтың жауабын білетінін алдын ала білсеңіз, сұрақтарды қоймаңыз;

- сұрақтарды қысқаша, орынды және әр білім алушыға түсінікті болу үшін тұжырымдау;
- сұрақтарды нашар жақтарын анықтауға бағыттау, білім алушыларға өзінің қателескендігін түсінуге мүмкіндік беру;
- оқытудың тиімділігін арттыратын сұрақтарды алдын ала жоспарлау [12].

Атап айтқанда, қашан және қандай сұрақтар қою, мүмкін болатын жауаптар, дұрыс емес жауаптарды қалай түзету, күтпеген жауаптарға қалай жауап беру, жауаптарды қалай кеңейту керектігін анықтау. Формативті бағалау әдістерін жеке, жұптық және топтық жұмыстарды ұйымдастыру кезінде қолданылуы мүмкін. Сондай-ақ, білім алушыларға өз пікірін білдіруге мүмкіндік беру маңызды болып табылады.

Білім алушылармен одан әрі жұмысты жоспарлау кезінде оның қажеттілігі мен мүмкіндіктерін ескеру қажет. Формативті бағалау кезінде мұғалім белгілі бір дағдыларды бағалаудың тиімді тәсілі ретінде топтарда жұмысты ұйымдастыра алады. Білім алушылар алдын ала бағалау критерийлерімен танысу қажет.

Сауатты құрастырылған рубрикаторлар мен дескрипторлар:

- білім алушының жұмысын басқа білім алушылармен салыстырмай бағалау;
- орындалған жұмыс алдын ала белгілі білім алушыға дұрыс орындалған жұмыс үлгісімен (эталонмен) салыстырылады;
- тексеруші тарапынан субъективтілікті жояды (З.М. Журбенко). Осы зерттеулерді талдау негізінде ғалымдар (Блэк, Уильям, 1998) формативті бағалаудың келесі негізгі компоненттерін ұсынады:
- «Білім алушылар үшін олардың келісімін білдіру мүмкіндігі оқытудың кез келген бөлігінде тандар, өйткені ол өзара бастауды бастайды – формативті бағалау оқуға көмектеседі».
- «Білім алушылар мен мұғалімдер арасындағы диалог ойластырылған, рефлексивті, зерттеу қажеттілігін тудыруға бағытталған және барлық білім алушылардың өз идеяларын ой-өрісін жеткізе алатындай етіп жүргізілуі тиіс» (Блэк, Уильям, 1998, 144 б.).

Формативті тапсырманы құрастыруға көшеміз. Педагог жабық түрдегі тапсырмаларды таңдай алады: бір дұрыс жауапты таңдау;

Бірнеше дұрыс жауаптарды таңдаумен;

Сәйкестікке орнатуға;

Дұрыс бірізділікті орнатуға;

Білім алушылар алдыңғы және келесі ақпаратты анықтап, орта есеппен шешім шығаратындай етіп, білім алушыларға мәселені шешудің алдыңғы және кейінгі кезеңдерін көрсететін етіп мәтін беріңіз.

Жабық түрдегі тапсырмалардың артықшылықтары:

Тапсырмалар дұрыс болуы мүмкін, себебі сенімділік төмендететін субъективті бағалармен байланысты факторлар жоқ.

Сыналушылардың жауаптарын жақсы тұжырымдай білуі ескерілмейді.

Бұл түрдегі тапсырмалар оңай өңделеді, тестілеу тез жүргізіледі.

Толтырудың қарапайым алгоритмі қателіктер мен сипаттамалардың санын азайтады, сабақ уақытын тиімді пайдаланылады. Бұл тапсырмалар үлкен білім саласын қамтуға мүмкіндік береді, бұл жетістіктер тексеру үшін өте маңызды. Жауаптарды машинамен өңдеу мүмкін.

Педагог қалыптастырушы бағалау үшін қысқаша жауапты, толық жауапты, эссе немесе дәлелді пікірді талап ететін сұрақтарды таңдай алады. Мұндай тапсырмалардың дұрыс жауаптарды табу ықтималдығының төмендігі болып табылады және тестінің зерттеу мақсаттарына сәйкестігін анықтау үшін аса маңызды болып табылады.

Продемонстрируем несколько заданий для формативного оценивания на материале предметов «Русский язык» и литература». 9 класс.

1. Выберите предложение с обособленными членами со значением источника информации.

А) Четвертый, заключительный, матч отечественной сборной с дружиной из Китая решает судьбу главной награды турнира;

В) Напомним, что на этих Азиатских играх казахстанская сборная одержала победы во всех проведенных матчах;

С) Соперники играют довольно жестко, нередко идя встык, блокируя броски;

Д) По мнению синоптиков, неделя ожидается холодная с усилением ветра до 20 метров в секунду.

2. Пример задания с выбором нескольких правильных ответов. Укажите признаки публицистического стиля:

А) Обращение к целевой аудитории

В) неполные синтаксические конструкции

С) полные синтаксические конструкции

Д) использование сложных синтаксических конструкций.

При создании задания с множественным выбором с несколькими правильными ответами рекомендуем, чтобы тестовое задание должно было сформулировано кратко, желательно без использования сложноподчиненных предложений, лишних причастных и деепричастных оборотов, вводных слов.

Лучше разбить задание на несколько небольших предложений. Если в задании много слов «который», «где», «чем», много запятых, его будет трудно понять, а значит, и решить. Не бойтесь разбивать предложения на смысловые части. Следует помнить, задание должно быть сформулировано без повторов, двойного отрицания (не – не), а лучше и вовсе избегать отрицания.

Оценивание результатов методом «Оцени достижения контрольными вопросами» (за каждый отвеченный вопрос – плюсики).

5 кл. - Задание 3. Проверь себя. Тест. Стр.16 учебника.

Продемонстрируем задание закрытого типа для урока информатики 5 класса.

1.Наибольшее количество информации человек получает при помощи:

А. Осязание и зрение

В. Обоняние и слуха

С. Слуха и зрения

Д. Зрения и вкуса

2. Вы описали в электронном письме свои впечатления о просмотренном фильме. Эта информация будет:

А. Слуховой;

В. Осязательной;

С. Зрительной;

Д. Письменной;

3. Информация, представленная в этом учебнике по информатике, является в основном:

А. Текстовой и графической;

В. Графической и слуховой;

С. Электромагнитной и зрительной;

Д. Цифровой и музыкальной;

4. Какой носитель люди не используют для хранения информации?

А. Бумагу;

В. Диск;

С. Камень;

Д. Воду;

5. Какой носитель древние люди использовали для хранения информации?

А. Танцы;

В. Рисунки;

С. Жесты;

Д. Звуки;

6. Звуковую информацию передают через:

А. Книгу;

В. Радио;

С. Журнал;

Д. Плакат.

Мы видим, что вопросы закрытого теста помогают эффективно использовать время урока и проверить уровень знания учебного материала.

Пример задания на соотнесение/сопоставление.

Установите соответствие между героями произведения А.С. Пушкина «Капитанская дочка» и его поступками, 6 класс.

Таблица 17

Персонаж произведения		Поступки
П. Гринев		Живет в крепости с родителями
Е. Пугачев		Гонял голубей
		Заблудился во время метели
		Знал, что честь надо беречь смолоду
А. Швабрин		Показывает дорогу во время метели

М. Миронова		Подарил заячий тулуп
		Возглавил крестьянское восстание
		Защищает крепость
		Служит в крепости

Таблица 18

Часть речи		Грамматические признаки
Имя существительное		Указывает на предмет, признак и количество, не называя его
Имя прилагательное		Обозначает число или количество
Имя числительное		Обозначает предмет, явление
Местоимение		Обозначает действие
Глагол		Обозначает признак предмета

Участник должен поставить в соответствие элементы двух множеств: категории и варианты ответов. В подобных заданиях проверяются ассоциативные знания, то есть знания о связи формы и содержания, сущности и явления, о соотношении между различными предметами, свойствами, законами. Рекомендуем тест задания начинать со слов «Установите соответствие между ...». Напоминаем, что текст у категорий и вариантов должен быть максимально кратким.

Задание для урока по предмету биология 8 класса. Найдите соответствия между типом тканей и их функциями:

Таблица 19

Тип ткани		Функции
Эпителиальная		Указывает на предмет, признак и количество, не называя его
Соединительная		Обозначает число или количество
Нервная		воспринимает раздражение
		защита других тканей от повреждения
		регуляция согласованной деятельности организма
		обеспечение опоры организма
		передвижение веществ по организму
		синтез важных для организма веществ (гормонов)

Источник: <https://uroky.kz/fo-biologiya-8-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/>[15]

Пример задания на установление последовательности частей литературной сказки Г. Андерсена «Снежная королева»

Таблица 20

1.	События
2.	Победа над чарами снежной королевы
3.	Встреча с оленем
4.	Встреча с маленькой разбойницей
5.	Мирная и тихая жизнь дома
6.	Снежная королева похищает Кая
7.	Жизнь у цветочной феи

Задания на восстановление последовательности очень нравятся обучающимся, это задание позволяет эффективно использовать время урока, помогает построить план, перейти к пересказу каждого отдельного фрагмента, подготовит обучающихся к анализу поступков героев и оценке. Эту же цель преследует задание, где обучающемуся дается пустая схема графического органайзера «Карта истории», «Гору истории». Обучающиеся заполняют Графический органайзер. Если обучающиеся пропустили какой-то фрагмент или часть, педагог может предложить пересказать именно эту часть. Педагог может предложить разрезанные фрагменты текста, обучающиеся должны собрать в правильной последовательности.

Задание «Правда/ложь» на проверку истинности/ ложности утверждения по произведению А.С.Пушкина «Капитанская дочка».

Таблица 21

Утверждение	Правда	Ложь
Маша Миронова жила в крепости с родителями		
П. Гринев дома гонял голубей, не хотел учиться		
П. Гринев заблудился во время метели		
А. Швабрин знал, что честь надо беречь смолоду		
Е. Пугачев показывает дорогу во время метели, добрый		
П. Гринев подарил вожатому свой заячий тулуп, умеет быть благодарным		
А. Швабрин возглавил крестьянское восстание		
А. Швабрин перешел на сторону повстанцев		

Данное задание позволяет быстро проверить домашнее задание, выровнять фоновые знания учащихся по содержанию текста, экономит время урока. Оно не развивает навык говорения, но позволяет хорошо проверить содержание учебного текста, качество прочтения.

Задание, требующее краткого ответа.

Замените фразеологизм одним словом:

- 1) Спусти рукава – плохо;
- 2) Засучив рукава – старательно;
- 3) В час по чайной ложке – медленно;
- 4) В мгновение ока – быстро.

Найди или подбери к казахскому фразеологизму эквивалентный фразеологизм на русском языке:

- 1) Он саусақтан өнер тамған – мастер на все руки
- 2) Жердің шеті – на краю земли
- 3) Иек астында – близко
- 4) Күні-түні еңбек ету – трудиться день и ночь.

Перейдем к заданиям, требующим развернутого ответа.

Напиши, что обозначает заголовки текстов тему или основную мысль?

Что обозначает (название текста) данная фраза? Положительными сторонами хорошо составленных заданий дополнения и свободного изложения являются:

- 1) невозможность угадать ответ;
- 2) краткость и однозначность ответов;
- 3) необходимость воспроизведения ответа по памяти;
- 4) отсутствие необходимости искать несколько вариантов ответа;
- 5) простота формулировки вопроса;
- 6) простота проверки.

Как вы понимаете пословицу «Береги честь с молодую». «Делу время потехе - час», «Примененные знания - сила», «Под лежащий камень вода не бежит», «Дорогу осилит идущий» и др.

Приведем пример задания с выбором одного правильного ответа.

Кто из перечисленных авторов является автором произведения «Капитанская дочка»?

- А) Лермонтов М.Ю.
- В) Пушкин А.С.
- С) Андерсен Х.
- Д) Гоголь Н.В.
- Е) Грибоедов А.С.

Неправильные варианты ответов (дистракторы, от англ. to distract - отвлекать) оказывают большое влияние на качество задания. В хорошо составленном задании правильные и неправильные ответы выбираются с равной вероятностью испытуемыми, плохо знакомыми с предметом. Оптимальное количество неправильных ответов – от трех до четырех. Меньшее число повышает вероятность угадывания, большее – делает задание трудным для восприятия. Поэтому придерживаться именно пяти вариантов, из которых один верный.

Формативті бағалау кезінде білім алушылардың тексеру жұмысындағы нәтижелерінің төмен көрсеткіші кейде педагогтың тапсырманы дұрыс

орындамауына байланысты. Осы себепті, формативті тапсырмаға дайындық кезінде мұғалім келесі сұрақтарды ойлауы қажет:

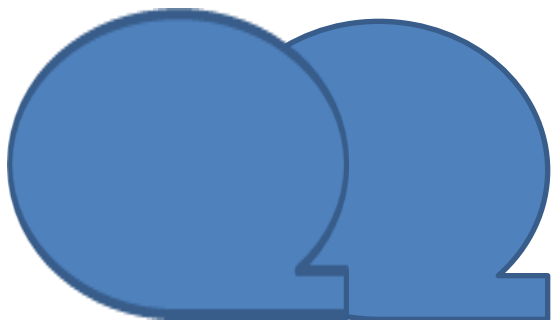
- 1) бағалау критерийі оқыту мақсаттарына сәйкес келе ме?
- 2) тапсырма бағалау критерийіне және ойлау дағдыларының деңгейіне сәйкес келе ме?
- 3) тапсырма білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келе ме?
- 4) тапсырма дескриптор мен балл қою схемасына сәйкес келе ме?

Түсінуге арналған тапсырма. Берілген сөздер арасында ақпарат көзі мәні бар кіріспе сөздерді жазыңыз: Әрине, әрине, бақытымызға орай, менің ойымша, синоптиктердің айтуы бойынша, мүмкін, өкінішке орай, ғалымдардың айтуынша, куәгерлердің айтуы бойынша.

Ұсынылған сөздерден ойды ресімдеу жүйелілігінің мәні бар кіріспе сөздерді алып тастаңыз: Әкенің айтуынша, қоғамның пікірінше, гидрометорталықтың мәліметтері бойынша, біріншіден, екіншіден, нәтижесінде, жалпы таңданады.

Кіріспе сөздер мен конструкцияны үш бағанға мәні бойынша бөліңіз: сөйлеушінің сенім/сенімсіздігінің мәні бойынша, сөйлеушінің хабар көзіне қатысты, ой тәртібін ресімдеу.

Венн диаграмманы құрыңыз, сын есімдерді қолдана отырып А.Швабрин мен П.Гриневтің тұлғалық ерекшеліктерін суреттеңіз.

Терминдермен жұмыс істеу кезінде де Блум таксономиясы бойынша тапсырмалар жасауға болады.

Математика сабағында терминдермен жұмыс істеу кезінде мысалын келтірейік:

- білу деңгейі - теңбүйірлі үшбұрыш анықтамасын айтыңыз;
- түсіну деңгейі - тең қабырғалы және теңбүйірлі үшбұрыш кілті сөздерді анықтамадан жазыңыз, бұл фигуралардың айырмашылықтарын көруге көмектеседі;
- жинақтау деңгейі - теңбүйірлі үшбұрыш доғал бұрышты үшбұрыштан айырмашылығы немесе Венн диаграммасын немесе «қос көпіршік» графикалық органайзерін құрастырыңыз, онда «доғал бұрышты үшбұрыш» және «теңбүйірлі үшбұрыш» терминдерінің ерекшеліктерін көрсетеді.

Приведем пример работы с терминами на уроке русский языка и литературы:

- уровень понимания – выпиши из определения причастия ключевые словосочетания, выдели признаки имени прилагательного и глагола в разные столбики;

- уровень анализа - используя информацию термина причастия, докажи, что данные слова - это причастия;

- уровень синтеза – чем отличается имя прилагательное от причастия или составьте диаграмму Венна или графический органайзер «Двойной пузырь», где покажете особенности терминов «причастие» и «глагол».

- уровень применения - распишите в таблице характеристики героев произведения «Капитанская дочка» А.С. Пушкина, используя аргументированные высказывания:

Таблица 22

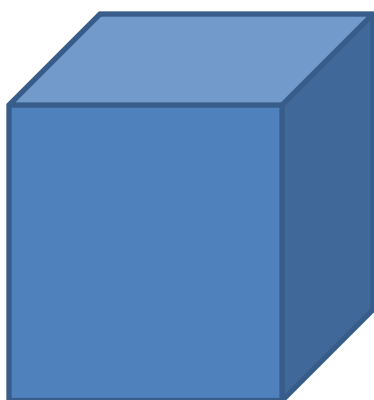
Е.Пугачев	М.Миронова
П. Гринев	А.Швабрин

- уровень применения можно предложить пересказ фрагмента произведения захвата крепости от имени отдельных персонажей произведения «Капитанская дочка»: М. Мироновой, А. Швабрина, П. Гринева.

- уровень анализа - обучающиеся получают жетоны с именами персонажей повести. Представьте, вы встретились с персонажами повести «Капитанская дочка», расспросите своего героя о событиях, произошедших в повести, используя прием «6 Почему».

- уровень синтеза - придумай продолжение истории. Попробуйте ответить на вопрос: «Что было бы, если эта история развивалась по-другому?»

«Таным текше» әдісі.

Блум текше тапсырмалар нұсқаларын ұсынамыз.

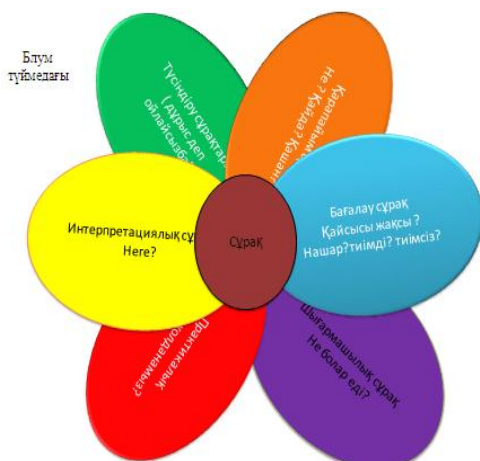
1. Текшенің әр жағында Блум деңгейлері бойынша білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау сұрақтары бар.

2. Әр жастағы топта педагог өзінің оқу мәтініне сүйене отырып, сұрақтарға жауап беруге немесе бір-біріне сұрақ қоюға тапсырма бере алады.

3. Математика сабағында шешу тапсырмаларымен теңдеу береді, бос орынды толықтырып, салыстыра, теңсіздікті шешу.

4. Әдебиет сабағында сұрақтар бар:
 Әдебиет сабағында басты кейіпкерлерді атаңыз? Шығарманың негізгі оқиғаларын атаңыз? Оқиғалар қашан және қайда болады? Батырлардың әрекеттерін бағалаңыз? Батырдың орнында не істер едің? Кейіпкерлердің әр түрлі істер жасауға мүмкіндігі болды ма?

«Блум түймедағы» әдісі

Блум түймедағын жүйелі түрде қолданғанда және сұрақтармен жұмыс істегенде білім алушыларда сұрақтар құрастыру дағдысы дамиды, бұл оқу мәтіндерін оқу бойынша оқырман құзыреттілігінің дамуына әкеледі. Оқу мәтінінің және басқа да оқу материалының мазмұны бойынша сұрақтармен жұмыс кезінде педагогке дайындалған сұрақтарды Блум таксономиясы бойынша сәйкестендіру қажет.

Блум таксономиясы – 1956 жылы американың психологы Бенджамин Блум ұсынған және ой дағдыларының алты деңгейін болжайтын когнитивті саладағы оқытудың педагогикалық мақсаттарының жіктелуі: білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау. Белгілі бір дағдыларды дәл бағалай білу критериалды бағалаудың маңызды аспектісі болып табылады.

Ойлау дағдыларының деңгейлері үш топ бойынша ұсынылған:

- Білу және түсіну;
- қолдану;
- жоғары тәртіптегі дағдылар (талдау, жинақтау, бағалау).

Білім алушының дайындық деңгейін өзгертуді оның жауап деңгейі бойынша білуге және диагностика жасауға болады. Білім алушы сұрақтарға қарапайым сұрақтардан бастап, жоғары деңгейлі сұрақтарға жауап бере бастайды. Сонымен бірге тіл дамыту, оқу материалын түсінуде тереңдету, ойлау қызметінің дамуы байқалады. Білім алушылардың нәтижесінде кең таралған жауаптарының бірі дәлелденген толық жауаптарын ресімдеу динамикасы жүргізіледі. Білім деңгейі үшін педагог негізгі етістіктермен сұрақтар қояды: атау, көрсету, атап шығу, баяндау - бұл репродуктивті деңгей мәселелері.

Түсіну деңгейі үшін педагог негізгі етістіктер болып табылатын сұрақтар мен тапсырмаларды ұсынады: түсіндіру, тұжырымдау, сипаттау, жіктеу, басқаша тұжырымдау. Қолдану деңгейі үшін етістіктер маңызды көрсеткіштер

болады: осы Ережені немесе осы теореманы қолданыңыз, мысалы, суреттеңіз, зерттелген ереже бойынша мысалдар шешіңіз.

Талдау деңгейі үшін келесі етістіктер өзекті: айырмашылықты анықтау, талдау, салыстыру, орғайсерді құрыңыз. Жинақтау деңгейі үшін ең бастысы етістіктер қай жерде болатын сұрақтарды ұсынады: болжау, жоспарлау, осы материал бойынша қорытынды жасау. Для уровня оценки подходят глаголы: защитите точку зрения, обоснуйте, докажете, представьте аргументы, оцените. Бағалау деңгейі үшін етістіктер сәйкес келеді: көзқарасыңыз, негіздеу, дәлелденіңіз, дәлелдерді ұсыныңыз, бағалаңыз.

23-кесте

Менгеру деңгейі	Сұрақтардың түрлері	Сұрақтар
Білу	Жуан/жіңішке	Кім? Не? Қайда? Қашан?
Түсіну	Нақтылаушы	Дұрыс түсіндім?
Қолдану	Практикалық	Осы ақпаратты осы ГО-ға қалай қолдануға болады?
Талдау	Түсіндіру	Неге?
Жинақтау	Шығармашылық	Не болады (болар еді), егер...?
Бағалау	Бағалау	Сіз қалай қарайсыз (бағалайсыз)? Сіз келісесіз бе.. ?

Предлагаем проследить вопросы согласно таксономии Блума на материале предмета «Русская литература», а именно, повести «Капитанская дочка».

- уровень знания. Назовите главных героев произведения?
- уровень понимания. Разделите героев произведения на положительных и отрицательных персонажей, аргументируйте свое решение.
- уровень применения. Вспомните фрагмент, когда П. Гринев дарит вожатому тулуп. Как данный фрагмент характеризует П.Гринева?
- уровень анализа. Почему дрались на дуэли А. Швабрин и П. Гринев? Почему М. Миронова решила обратиться к императрице? Почему вы считаете, что Е. Пугачев уважал П. Гринева?
- уровень синтеза. Что было бы, если бы М. Миронова не обратилась к императрице? Как развивались бы события, если бы Е. Пугачев выиграл восстание?

Бағалау деңгейі. Сіз қалай ойлайсыз, көтерілісшілерді жеңуге мүмкіндік болды ма, әлде олар тыйым салынды ма? Қандай кейіпкер сізге ең сүйкімді, неге?

«Қазақстан тарихы» пәні Блум таксономия бойынша 5-сыныпқа арналған формативті тапсырманы көрсетеміз.

1.Ғалымдар бұл туралы ... б. з. б. д. кангюи ғұндарға. кіммен күресуде көмек көрсетті?

2. Қытай деректері бойынша, кангюев тайпаларының одағы... кибиток немесе шамамен қанша адам?

3. Олар 120 мың ... кім?

4. Қытай хроникалары туралы айтады екі ... кангюев – жазғы және қысқы билеуші.

5. Кангюев қоғамдық құрылғысына сипаттама беріңіз?

Қарапайым сұрақтардан күрделі сұрақтарға жауап бере отырып, білім алушы алға ұмтылады. Қазақстан тарихы сабағында мұғалім 6 сынып үшін келесі сұрақтар дайындады. 6-сынып білім алушылары алдымен жұпта жұмыс істейді, содан кейін топта 5- сынып білім алушыларын сұрайды.

1 Қараханид мемлекетінің билеушісі атағын атаңыз?

2 Қараханидтер әулетінің негізін кім болды?

3. Қараханид мемлекетінің аумағын атаңызшы?

4 Қараханид астанасын атаңыз және оны картада көрсетіңіз?

5 Икта дегеніміз не?

6 Илак және тегин кім?

7. Илак және Тегин құрылғыға сипаттама беріңіз?

Қазақстан тарихы сабағында 5-6 сынып топтық жұмыс түрлерін өз тақырыбы бойынша сарматтар туралы бейнелерді көріп, топта талқылайды. «Тарих картасын» құрастыру. Бұл тапсырманың нәтижелілігі егер педагог «тарих картасы» ГО орындалу дәйектілігін нақты түсіндірсе.

Формативті бағалауға дайындық кезінде педагогта бағалаудың объективтілігі мәселесі туындайды және бағалау бойынша бірқатар проблемалар анықталады. Мысалы:

1. Бағалаудың объективтілігіне қалай қол жеткізуге болады?

2. Топтағы әрбір білім алушының жұмысын қалай бағалауға болады?

3. Топта бірдей оң баға қоюынан қалай құтылуға болады?

4. Сабақтың қай кезеңінде қандай сұрақтар маңызды, ал қандай қосымша (әсіресе бастапқы кезеңде)?

5. Білім, білік және дағдыларға қойылатын талаптар жиі айқын сипатқа ие және оларды оқыту нәтижелерімен қалай байланыстыруға болады?

6. Білім алушыларды топтарға бөлу қандай қағидат бойынша жүргізіледі («күшті», «орташа», «нашар»)? Саралауды қалай жүзеге асырамыз?

7. Баланы көтермелеу немесе жазалау мақсатында немесе ата-аналар немесе жұртшылық үшін бағаны көтеру немесе төмендету?

W.J. Porham (2008) анықтамасын келтіреміз. Формативті бағалау - білім алушылардың бағалауынан кейінгі нәтижелері оқыту әдістемесін, мұғалімге немесе білім алушыларға олардың оқуын түзету үшін қажет болатын жоспарланған үдеріс [19].

Формативті бағалау сабақтың әр түрлі кезеңдерінде, әр түрлі формада жүргізіледі және мұғалім мен білім алушыға өз жұмысын түзетуге және қорытынды жұмысты жүргізгенге дейін мүмкін болатын олқылықтар мен кемшіліктерді жоюға мүмкіндік береді. Педагогтар бағалау арқылы оқытуды жақсарту негізгі жағдайларға байланысты екеніне сенеді:

- Мұғалімнен білім алушыларға тиімді кері байланыс.
- Білім алушыларды өз оқу үрдісіне белсенді енгізу.
- Бағалау кезінде алынған нәтижелерді оқытудағы есеп.
- Білім алушылардың өз нәтижелері мен түсінігін бағалау қабілеті, оларды қалай жақсарту керек (12 б. 165).

Формативті бағалау әдістерін қолдану оқуға деген қызығушылықты, жауапкершілікті арттырады, топта өз бетінше жұмыс істеу дағдысын қалыптастырады, төзімділік, ұжымшылдық, өзара көмек сезімін тәрбиелейді. Осының бәрі әлеуметтік бейімделген тұлғаны дайындауға нақты мүмкіндік береді.

Сабақты конструктивті формативті бағалауды қарастырсақ, бұл рәсім оқытудың белсенді әдісінен кейін, қорытынды шығару, өз жұмысы бойынша рефлексия сияқты өткізілетінін түсінеміз.

Дәстүрлі түрде белсенді оқыту әдістері деп білім алушылардың өзара іс-қимыл жасау формасын түсінеді, онда педагог пен білім алушылар сабақ барысында бір-бірімен өзара іс-қимыл жасайды және білім алушылар пассивті тыңдаушылар болып табылмайды, ал процестің белсенді қатысушылары болып табылмайды.

Формативті белгілер (балдар немесе плюс таңбасы) білім алушыларға сабақ, бөлім, оқу тақырыбының блогын оқып-үйрену аяқталған кезде білім мен оқу дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтауға көмектеседі. Бұл тест түрінде, «Иә-Жоқ», «фразаны аяқтаңыз...», «салыстырыңыз...» және т.б. өткізіледі. Педагог жалғыз бағалаушы тұлға болмауы керек, онда педагогтің формативті бағалауы үшін кестелерді қолдануы мүмкін. Міне, олардың бірінің мысалы:

24-кесте

Сабақ кезеңдері	Мен	Жолдастары	Педагог
Білемін			
Білгім келеді			
Білдім			
Топта талқылау			
Қосымша постерлер			
Сұрақтарға жауап:			
1.			
2.			

Осылайша, балл жинай отырып, әрбір тапсырма бағаланады. Сабақтың әр кезеңінде білім алушылардың жұмысын жандандыру мақсатында өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау, жұпта өзара тексеру функциясы жүзеге асырылады. Әрбір тапсырманы бағалау әрбір білім алушыға өзінің білімін бағалауға, ол қай материалды меңгермегенін және оған әлі де жасаған жұмысына көңіл бөлу қажет, команда бойынша жолдастарымен қандай білімін көрсетуге немесе бөлісуге мүмкіндік береді.

«базалық»	«ілгері»	«жоғары»
Физикалық картаны пайдалана отырып, Саур – Тарбағатай географиялық орналасуын анықтаңыз	Тақырып бойынша 10 тест сұрақтарын құрыңыз.	Сіз Саур-Тарбағатай Сібір мен Орта Азия арасындағы өтпелі аймақ болып табылатындығыңызға қандай дәлелдер келтіре аласыз

Білім алушылар оларға жауап бере отырып, «базалық», «ілгері» немесе «жоғары» деңгейіне сәйкес балл алады деп болжануда. Білім алушылар таңдаған сұраққа жауап бере отырып, неғұрлым күрделі деңгейге өту мүмкіндігіне ие болады.

Осындай тапсырмаларды орындау кезінде «сабырлы» білім алушылардың ашылуына ықпал етеді. Көптеген сабақтарда сарапшылар тобының жұмысы қолданылады, онда терең білімі бар сыныптастардың білімін тексереді, өз жауаптарын дәлелдейді, жұмыстың қаншалықты терең және нақты орындалғанын көрсетеді.

Топтық жұмыстарды формативті бағалау стикерлерді орналастыру ғана емес, сонымен қатар білім алушы тарапынан сарапшылар тарапынан дәлелдей отырып жүргізіледі. Тәжірибе көрсетіп отырғандай, білім алушы қандай да бір балл қойылғандығын анық көрген кезде білім алушылардың сабақтағы қызметін бағалау әділ болады. Бұған критериялды бағалауды қолдану арқылы қол жеткізіледі. Бұл жағдайда білім алушы өзінің оқуы үшін жауапкершілікті өзіне алады. Және педагог балл қою кезінде «төресі» болып табылмайды. Критериялды бағалау жүйесі білім алушының материалды меңгеру деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Жүйе ата-аналар үшін де ашық, бұл мектеп пен ата-аналар арасындағы қақтығысты болдырмауға мүмкіндік береді. Критериялды бағалау кезінде баға әрбір тапсырма үшін қойылады. Білім алушы өзінің жетістіктері мен кемшіліктерін білгенде кері байланыс функциясы жүзеге асырылады. Бұл жағдайда теріс нәтиже де нәтиже бола алады, өйткені ол қайда, қай бағытта, одан әрі жылжу және оны қалай жақсарту керектігін анықтайды. Критериялды бағалауда бағалау шкаласы нөлден басталады. Осылайша, білім алушының жеке тұлғасын емес, оның жетістіктерін бағалау қажет.

Яғни, білім алушының оқу жетістіктерін объективті бағалау мәселесі шешілуде.

География сабақтарында әртүрлі бағалау түрлерін қолдана отырып, педагогтар әртүрлі бағалау түрлері жиынтығында қолданылатын сыныптарда білім алушылардың білім сапасын арттыру туралы айтады.

Бағалаудың объективтілігі дескрипторлармен анықталады, оларды құруға білім алушылардың өздері қатысады, бағалауды талқылау және салыстыру арқылы анықталады, бұл жоғары деңгейдегі нәтижелерге қол жеткізуге және жоғары тәртіптегі ойлауды қалыптастыруға ынталандырады.

Тарих, география, әдебиет педагогтарына осындай критерийлерді ұсынуға болады:

Ауызша жауапты бағалау критерийлері

- Оқу пәні бойынша терминдер мен ұғымдарды білу
- Оқу материалын мазмұндау логикасы
- Жауап беру кезінде жоспарды, картаны және басқа да құралдарды пайдалана білу
- Өз бетінше жоспар жасай білу (қарапайым, күрделі)
- Сөйлеу мәдениеті, терминдерді, зерттеушілердің тегін пайдалана отырып, көпшілік алдында сөйлеу дағдысы
- Оқылатын тақырып бойынша сұрақтар жасай білу.

Әрине, әрбір оқу пәні өз ерекшелігін енгізеді, мысалы, «География» пәні карта бойынша жауапты бағалау критерийлері

- Тақырып бойынша географиялық объектілерді білу
- Географиялық объектілердің ерекшеліктерін білу
- Картада нысанды дұрыс көрсете білу
- Нысандарды оңтайлы көрсету қарқыны.

Хронологиялық карта бойынша «тарих» оқу пәні бойынша жауапты бағалау критерийлерінің ерекшелігін көрсетеміз.

- Осы зерттелетін бөлімнің тарихи оқиғаларын білу
- Осы дәуірдің тарихи жағдайының ерекшеліктерін, сол кезеңдегі тарих қайраткерлерін білу
- Себеп-салдарлық байланысты дұрыс көрсете білу
- Тарихи нысандар мен шайқастарды және басқа да оқиғаларды көрсетудің оңтайлы қарқыны

«Жоғары» деңгейі жоғарыда аталған критерийлерге сәйкес келетін жауаптар;

«Ілгері» деңгейі - жауаптың мазмұны мен нысаны бойынша аздаған кемшіліктер бар;

«Базалық» деңгейі - ашылатын сұрақтардың мәні бойынша дәлсіздіктер мен қателер бар;

«Төмен» деңгейі - мазмұны бойынша күрделі қателер немесе білім мен біліктіліктің толық болмауы.

Практикалық және өзіндік жұмыстарды орындау сапасы мен деңгейін бағалау критерийлері:

«Жоғары» деңгейі. Жұмыс қажетті бірізділікті сақтай отырып, толық көлемде орындалды. Білім алушылар өз бетінше жұмыс істейді: ұсынылған жұмыстарды орындау үшін қажетті білім көздерін таңдайды, практикалық жұмысты жүргізу үшін қажетті теориялық білімді, практикалық іскерліктер мен дағдыларды көрсетеді.

Жұмыс нәтижелерін бекіту үшін ең оңтайлы формада ұқыпты рәсімделеді.

«Ілгері» деңгейі. Практикалық немесе өзіндік жұмысты білім алушылар толық көлемде және өз бетінше орындайды. Түпкілікті нәтиженің дұрыстығына

әсер етпейтін орындаудың қажетті жүйелігінен ауытқуларға жол беріледі (жекелеген аумақтарды немесе елдерді сипаттау кезінде үлгілік жоспар тармақтарын ауыстыру және т.б.).

Білім алушылар педагог көрсеткен білім көздерін, оның ішінде атлас беттерін, оқулыққа қосымшадан кестелерді, статистикалық жинақтардан беттерді пайдаланады. Жұмыс білім алушылардың негізгі теориялық материалды білуін және жұмысты өз бетінше орындау үшін қажетті іскерлікті меңгеруін көрсетеді.

Жұмыс нәтижелерін ресімдеуде дәлсіздіктер мен ұқыпсыздық болуы мүмкін.

«Базалық» деңгейі. Практикалық жұмысты білім алушылар педагогтың немесе жақсы дайындалған және осы жұмысты «өте жақсы» орындаған білім алушылардың көмегімен орындайды және рәсімдейді. Жұмысты орындауға көп уақыт жұмсалады. Білім алушылар теориялық материалдарды білуін көрсетеді, бірақ атлас карталарымен, статистикалық материалдармен, географиялық құралдарымен өз бетінше жұмыс істеу кезінде қиындықтарға тап болады.

«Төмен» деңгейі. Білім алушылар осы жұмысты орындауға дайын болмаған жағдайда қойылады. Алынған нәтижелер дұрыс қорытынды жасауға мүмкіндік бермейді және қойылған мақсатпен толық жұмсалады. Теориялық материалды нашар білу және қажетті біліктердің болмауы көрсетіледі. Педагог пен жақсы дайындалған білім алушылардың тарапынан басшылық пен көмек білім алушының нашар дайындығынан тиімсіз болуы.

Контурлық карталардағы жұмысты бағалау критерийлері

- Салынған нысандардың тапсырмаға сәйкестігі
- Картада нысанның дұрыс орналасуы
- Жазуларды дұрыс жазу
- Сауаттылық және ұқыптылық
- Шартты белгілердің болуы
- Контурлық картадағы барлық жазбалар ұсақ, анық, әдемі, мүмкіндігінше баспа әріптерімен жасалады.
- Өзендер мен таулардың атауы тиісінше жоталар мен өзендердің бойында, жазықтардың атаулары - параллель бойынша орналасқан.
- Гидросфера нысандары көк пастамен, басқалары – қара пастамен қол қойған жөн
- Егер нысанның атауы картада орналаспаса, онда оның жанында сан қойылады, ал картаның төменгі жағына осы сан нені білдіреді.
- Егер тапсырмада картаны түсті қарындашпен боя деп жазылса, онда картаны бояу қажет, содан кейін географиялық атауларын жазады.
- Оқу жылының басында контурлық карталардағы барлық жұмыстар қарапайым қарындашпен орындалады, себебі контурлық карталармен жұмыс істеу дағдылары нашар және білім алушылар қателерді жасайды.

«Климат» тақырыбы бойынша 8-сыныпта география бойынша білім алушылардың жетістіктерін бағалау үшін педагогтарға оқу нәтижелерін анықтаудың келесі түрлерін қолдану ұсынылады:

Оқу нәтижелерін жіктеу (Блум таксономиясына сәйкес).

26-кесте

Құзыреттілік деңгейі	Деңгей сипаттамасы	Өлшенетін оқу нәтижелерінің үлгісі
Білу	Терминдерді, идеяларды, процедураларды жаңғырту	Климат түсінігін біледі. Климат элементтері.
Түсіну	Түсінеді, білімді экстраполяциялайды, бірақ басқа жақын жағдайларға қолдану немесе көшірудің барлық мүмкіндіктерін көрмейді	Климат түрлері.
Қолдану	Нақты ерекше жағдайларға дерексіз жалпы қағидаттарды немесе әдістерді қолданады	Қазақстанның климаты орташа континенттік
Талдау	Кешенді идеяда жеке құрамдас бөліктерді бөліп, олардың ішкі байланыстарын анықтайды	ҚР климатының күрт континенттілігінің себептері
Жинақтау	Қойылған шарттарға жауап беретін, кешенді идеяларды жаңа кіріктірілген паттерналарға (сызбалар) қалыптастыру үшін әртүрлі көздерден алынған идеялар мен ұғымдарды креативті құрастырады	ҚР климаты өзгеруі мүмкін бе? Мысалы, ылғал немесе құрғақ болу мүмкін бе ?
Бағалау	Алынған ақпаратты бақылаумен немесе түсінумен расталатын, берілген немесе дербес белгіленген критерийлер негізінде идеялар немесе әдістер бойынша пікір шығаруға қабілетті	ҚР-да климаттың осы түрі кезінде ауыл шаруашылығының қандай салаларын дамытуға болады

«Қазақстан Республикасының 9-сыныптағы экономикалық-географиялық жағдайы» тақырыбындағы география сабағына критерийлердің тағы бір мысалы»:

1. *Төмен деңгей.* Мен Еуразия құрлығындағы ҚР жағдайын анықтай аламын. Мен ҚР қандай елдермен шектесетінін анықтай аламын. Мен географиялық координаттарды анықтай аламын. Мен карталардың түрлерін білемін.

2. *Орташа деңгей.* Мен оқулықтың материалын картамен салыстыра аламын. Республиканың шеткі нүктелері арасындағы қашықтықты анықтай аламын. ҚР ЭГП-нің пайдасы мен кемшіліктерін айта аламын.

3. *Жоғары деңгей.* ҚР ЭГП тиімді деп санайтын себептерді атай аламын. Республиканың тығыз қоныстануы немен байланысты екенін түсіндіре аламын. ҚР ЭГП бағалай аламын. Зерделенген материал үшін бағалау критерийін құрастыра аламын.

Сабақтардағы білім алушылардың қызметін бақылау дұрыс таңдалған стратегиялар, тапсырмалар және оларды бағалау критерийлері оқу мотивациясының деңгейін арттыруға, диалог жүргізу белсенділігіне және өз көзқарастарын дәлелдей алатынын көрсетеді.

Қорытындылай келе, география сабақтарында бағалаудың әртүрлі түрлерінің артықшылықтары мен практикалық маңыздылығын анықтау қажет:

- бағалау критерийлері оқу мақсаттарының нақты түрін ұсынады;
- баға емес, білім алушыларға балл тек қана оқылғандары үшін қойылады,
- жеке тұлғасын емес, білім алушының жасаған жұмысы ғана бағаланады;
- білім алушы оның жұмысы тексерілетін критерийлерді алдын ала біледі;
- білім алушыға өзінің оқу жетістігінің деңгейін өзі анықтай алатын және ата-ананы хабардар ететін бағалауды шығарудың нақты алгоритмі белгілі;
- білім алушыларды өзін-өзі бағалау және оқыту мотивациясы арта түседі.

Болжамдар мен нәтижелер:

- сабақтың әр кезеңінде бағаланады
- оқыту «ашық түрде болады»
- өзін-өзі бағалау және өзара бағалау оқытудың дербестігі ынталандырылады
- оқу қызметі оқу нәтижесіне бағытталған
- формативтен жиынтық бағалауға көшу кезінде бағалау үдерісінің объективтілігі.

Педагогпен бірге сабақтың мақсаттарының міндеттері мен бағалай отырып, білім алушылар кез келген тапсырмалар мен қызмет түрлерін орындау алдында мақсат қояды және өзін және өз жолдастарын объективті бағалауға үйренеді. Нәтижесінде, осының барлығы білім алушылардың уәждемесін арттыруға және соның салдарынан білім сапасын арттыруға алып келеді.

Оқу-жаттығу тапсырмалары формативті бағалауды жүзеге асыруға арналған. Ол білімді меңгеру деңгейін және ойлау қызметінің дағдыларын қалыптастыру үшін қызмет етеді. Жаттығу тапсырмалары табиғат құбылыстары мен заңдарының физикалық мәнін түсінуге көмектеседі.

Тарих

Формативті бағалау техникасы білім алушылардың өткен материалды қаншалықты қабылдағанын, олардың өз оқуда қандай деңгейде екенін білуге

мүмкіндік береді. Сондай-ақ оқытуды жетілдіру мүмкіндіктерін, осы мүмкіндіктерді іске асырудың әдістері мен нысандарын анықтауға мүмкіндік береді.

Төменде біз білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, 8-сынып бағдарламасына сәйкес тапсырмалар бердік.

Формативті және жиынтық бағалау нәтижелерін мұғалімдер оқу үдерісін жоспарлау, рефлексия және жеке оқыту тәжірибесін жақсарту үшін пайдаланады.

Формативті бағалау қосымша жаттығулар немесе тесттер ретінде қарастырылмай, оқытудың ажырамас бөлігі болуы тиіс. Оқу бағдарламасының әрбір бөлімі/ортақ тақырыптары бойынша оқыту мақсаты мен күтілетін нәтижелер формативті бағалау практикасының мазмұнын анықтайды. Бұл ретте формативті бағалау процесі стандартталмаған, яғни әрбір педагог өзінің формативті бағалау тәжірибесін дербес анықтай алады және оның нәтижелері үшін жауапты болады.

Педагог қызметіндегі формативті бағалау үдерісі келесі кезеңдерді іске асыруды талап етеді:

- формативті бағалауды жоспарлау және ұйымдастыру;
- формативті бағалау әдістерін таңдау;
- формативті бағалау нәтижелерін талдау;
- кері байланысты ұсыну.

Формативті бағалау - бұл білім алушының оқуын бақылаудың мақсатты үздіксіз үдерісі. Формативті бағалау «формалды емес» (көбінесе бағалаусыз) бағалау болып табылады.

Ол критерийлерге сәйкес бағалауға негізделеді және кері байланысты болжайды. «Егер бағалау нәтижелері анықталған қажеттіліктерді ескере отырып, оқыту үдерісін жақсарту мақсатында пайдаланылса, бағалау «формативті» болады». Ол педагогке білім алушылардың оқу-жаттығу мақсаттарына қарай жылжу үдерісін қадағалауға мүмкіндік береді және педагогке оқу үдерісін ерте кезеңдерде түзетуге, ал білім алушыға өзінің білімі үшін үлкен жауапкершілік дәрежесін түсінуге көмектеседі.

Барлық оқу сабақтары барысында өткізіледі. Сабақ барысында педагог осындай сұрақтар қояды:

- Тапсырма бойынша сұрақтар бар ма?
- Сіз бірдеңе қосқыңыз келе ме?
- Сізде басқа нұсқалар бар ма?
- Сізде тағы да сұрақтар бар ма?

Қателерді түзетудің орнына қойылған талаптарға сәйкес келмейтін және қиындық тудырған жұмыстың бір бөлігін қайта қарау, ойлау, талдау ұсыныстары пайдаланылады. Мұғалімнің негізгі рөлі – білім алушы үшін кеңесші болады.

Б. Блуммен жасалған таксономия кез келген оқу пәндерін педагогының жұмысын жеңілдетеді және тапсырманы құрастыруға көмектеседі. Кестені

көрсетеміз, содан кейін әр түрлі оқу пәндері бойынша етістіктердің деректерін пайдалана отырып тапсырмалар жасаймыз.

27-кесте

Білім	Түсіну	Қолдану	Талдау	Жинақтау	Бағалау
Анықтау Қайталау Белгілеу Атап шығу Еске түсіру Атау Сәйкестендір Астын сызу	Аудару Қайта қалыптастыру Сипаттау Анықтау Жүйелеп Баяндау Байқау Баяндау Әңгімелеу	Қолдану Қолдану Түсіндіру Пайдалану Көрсету Жасау Дағдылану Суреттеп беру Пайдалану/жа сау Суреттеу	Белгілеу Талдау Бөлу Бағалау Тестілеу Салыстыру Қарсылыстыру Сынау Диаграммалау Бақылаушы Пікір айтысу Сәйкестігі Сұрастыру	Құрастыру Жоспарлау Ұсыну Құру Тұжырымдау Жасау Орналастыру Дайындау Ұйымдастыру Орнату	Пайымдау Өлшеу Рейтинг елік Қайта тексеру Орналас тыр Жинап алу Таңдау Өлшеу

II негізгі бөлімі

28-кесте

Оқыту мақсаты	Осы тақырып бойынша «Дүниежүзі тарихы» курсынан өткен білімдеріне сүйене отырып, Е.Пугачевтің басшылығымен қазақтардың шаруа көтерілісіне қатысуының алғышарттарын, себептерін, негізгі кезеңдерін қарастыру.
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білім және түсіну, қолдану және талдау, синтез және бағалау
Критериалдық бағалау	Е.Пугачев басқарған көтеріліске қазақтардың қатысуының негізгі себептерін атаңыз. Кіші жүз қазақтарының қатысуы, Орта жүз қазақтарының қатысуының негізгі кезеңдері туралы білу. Көтерілістің зақымдануының себептері мен салдарын, қазақтардың шаруа көтерілісіне қатысуының тарихи маңызын атай білу.

Формативті бағалауды жүзеге асыру үшін оқу-жаттығу тапсырмаларына арналған. Ол білімді меңгеру деңгейін және ойлау қызметінің дағдыларын қалыптастыру үшін қызмет етеді. Жаттығу тапсырмалары табиғат құбылыстары мен заңдарының физикалық мәнін түсінуге көмектеседі.

II тестік тапсырмалары

Тапсырма. Маңыздылығы бойынша көтеріліс себептерінің реті анықталды:

А. Степняктар жайылымдық жерлердің жетіспеушілігін бастан кешірді.

В. Қазақ халқы өздерінің жерлерінде көшпелі маршруттарды айтарлықтай қысқартты әскери бекіністер құрылысымен бейбіт өмір сүргісі келмеді. Патша үкіметі 1752-1755 жылдары Новошим аумағын басып алды, Орта жүздің малшылары бұрын көшіп жүрді.

С. Барымташыларды іздеуге формальды түрде бағытталған «әскери іздестірулер» деп атаған. Бірақ іс жүзінде олар шекара маңындағы ауылдарды тонау болды.

Д. Көтеріліс басшысы қазақтарға жер, су, орман, қару, қорғасын, киім-кешек, сондай-ақ олардың салт-дәстүрлері мен діни нанымдарына сәйкес өмір сүруіне кедергі жасамауға уәде берді.

1_____2_____3_____4_____ -

2 тапсырма. Дата мен оқиғаны салыстыру:

1____2____3____4_____

3 тапсырма. Дұрыс жауапты тап:

Көтерілістің жеңілу себептері:

1. Қазақ отрядтары арасында келісім болмаған, сонымен қатар көтерілісшілер басшылығы штабымен ортақ үйлестірілген іс-әрекеттер болған жоқ.

2. Между казахами с одной стороны, и калмыками, башкирами, яицкими казаками, принявшими участие в восстании, с другой, существовали давние дружеские отношения.

3. Бір жағынан қазақтар мен қалмақтар, башқұрттар, көтеріліске қатысқан яиц казактары арасында екінші жағынан ежелгі достық қарым-қатынастар болды

4. Үкімет әскерлері жақсы қаруланған және жақсы дайындалған.

5. Қазақ ақсүйектерінің бір бөлігі Нұралы хан мен оның ортасынан көрінеді. Сол арқылы олар қазақтардың осы қозғалысқа қатысуын күшейтті.

Бағаланатын дағдылардың сипаттамасы

Сабакқа дайындық кезінде педагог тапсырмалардың оқыту мақсаттарына сәйкестігіне назар аударады және келесі сұрақтар бойынша өз қызметін рефлексия жасайды:

- Әрбір білім алушы өзі орындайтын тапсырмаларды бағалау критерийлерін біледі ме және одан күтілетін нәтижелері. Педагогты оны рефлексиялау қажет;

- Мен сабақ барысында және келесі сабақтарды жоспарлау кезінде өзгерістер енгізу үшін тапсырмаларды орындау бойынша білім алушылардың нәтижелерін пайдаландым?

- Ұйымдастырылған іс-әрекет білім алушыларға өз оқуы үшін жауапкершілік алуға, бір-бірінен оқуға және нәтижелерді бағалауға мүмкіндік береді?

- Білім алушылардың түсінігін тұрақты тексеру үшін ашық сұрақтар пайдаланыла ма?

- Сұрақтарға жауап берген кезде білім алушыларға ойлануға уақыт беріледі ме?

- Білімді тексеру және түсіну үшін формативті бағалаудың әртүрлі әдістері пайдаланыла ма, олардың біркелкілігі білім алушыларды шаршамауы үшін?

- Мен білім алушылардың прогресін мониторингілеу үшін бағалау нәтижелерін тіркей аламын ба?

- Білім алушыларды оқытудағы олқылықтарды анықтау үшін бағалау нәтижелері пайдаланыла ма?

- Мен білім алушыларға олардың атқарған жұмыстары туралы конструктивті кері байланыс бере аламын ба?

Сабақтан кейін педагогтың талдауы келесі сұрақтарды қамтиды:

- оқу мақсатына қол жеткізілді ма және қалай жеткізілді;

- не істелді, не істеудің қажеті жоқ; не орындалмады;

- келесі жолы басқашада жасауға болады;

- нені қайталау керек;

- жоспарланған оқытудан басқа білім алушылар нені үйренді; барлық білім алушылар оқу және бағалау үдерісіне тартылды ма?

6-сынып «Дүние жүзі тарихы» пәні бойынша формативті бағалауға берілген тапсырмалардың мысалдарын келтірейік. Материал мына дереккөздерден алынған: <https://uroky.kz/fo-vseirnaya-istoriya-7-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/>

Бөлімше: Рим империясының құлауы. Тақырыбы Кіріспе. Неліктен Батыс Рим империясы құлады? Оқыту мақсаты 6.3.1.1 «ерте, орта, кейінгі орта ғасырлар» хронологиялық шегін білу және уақыт сызығында белгілеу. Білім алушылардың бағалау критерийлері ерте, орта, кейінгі орта ғасырлар» хронологиялық шегін білу және уақыт сызығында белгілеу. Ойлау дағдысының деңгейі. Білу және түсіну. Тапсырма «Ерте, орта, кейінгі орта ғасырлар» хронологиялық шегін сызығында белгілеу; Білім алушылардың дескрипторлары - «Ерте, орта, кейінгі орта ғасырлар» хронологиялық шегін сызығында белгілеу; Білім алушылар карта тарихын толтырады.

Оқыту мақсаты. Кіріспе. Неліктен Батыс Рим империясы құлады? 6.3.2.1 Рим империясының ыдырау себептерін анықтау және жіктеу. Білім алушылардың бағалау критерийлері Рим империясының ыдырау себептерін

анықтау және жіктеу. Батыс Рим империясы. Ойлау дағдысының деңгейі. Қолдану. Тапсырма. Батыс-Рим империясының құлдырау себептерін саяси және әлеуметтік - экономикалық жағдайларға бөліңіз. Білім алушылар «фишбоун» графикалық органайзерін толтырады.

Дереккөздер: <https://uroky.kz/fo-vsemirnaya-istoriya-7-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/>. Қарқын бойынша саралауды жүзеге асыру үшін педагог дайындалады. Тарих бойынша терминдермен жұмыс істеу үшін «Борт журналы» формативті тапсырма.

Кестеде екі бағанға терминдер жазылады, білім алушы оның анықтамасын жазады. Белсенді білім алушылар осы жұмысты да орындауға үлгереді. Педагогтар формативті бағалау жүргізуге құқылы деп санайды.

Іс жүзінде оны педагог та, білім беру процесіне қатысушылардың өздері де, педагогқа және білім алушыларға қандай да бір нормативтік құжаттарға сәйкес органдардың мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті жиілікпен жүргізе алады.

Осылайша, қалыптастырушы бағалау – білім алушының сабағын бақылаудың мақсатты үздіксіз процесі. Ол критерийлерге сәйкес бағалауға негізделеді және кері байланысты береді. Формативті бағалау жүйесі:

- 1) жеке прогресті бағалауға бағыттау;
- 2) ашық және алдын ала жарияланған және келісілген критерийлерге негізделуі;
- 3) білім алушының өзін бағалау үдерісіне енгізу (білім алушының мотивациясы мен дербестігін арттыру мақсатында);
- 4) білім беру үдерісінің барлық қатысушылары: білім алушы, мұғалім, ата-аналар үшін қолжетімді болу қажет.
- 5) осы сыныптың білім деңгейін және мұғалім жасайтын оқыту шарттарының сапасын ескере отырып, білім алушылардың білім беру жетістіктерінің динамикасын көрсету.

Жағартылған білім беру мазмұнын бойынша мұғалімдер үш жыл жұмыс істейді, сонымен қатар олардың алдында әлі де көптеген сұрақтар туындап отыр: Формативті бағалауды өзінің педагогикалық жүйесінің бір бөлігі ретінде қалай жасауға болады?

Біз өз жұмысын оқытудың мақсаты мен жоспарланған нәтижелерін анықтаудан бастаймыз (менің білім алушыларым сабақ соңында, бөлім соңында, тоқсан мен оқу жылының соңында нені білуі тиіс). Білім алушылармен бірге критерийлер әзірленеді. Жоспарланған нәтижеге жету бойынша білім алушылардың қызметін ұйымдастыру.

Педагог бағалау қызметіне арналған құралдар мен тәсілдерді іріктейді. Педагогтер рефлексия кезінде кері байланысты жүргізу формалары ойластырылуы мүмкін.

Тиімді кері байланысты бере отырып, мысалдарын келтірейік:

1. Мұғалім сабақ соңында білім алушыларды негізгі үш идеяны бөлуді және оларды өз сөздерімен айтып беру.

2. Сабақтың басында мұғалім тақтаға тақырыптың негізгі терминдерін жазып, білім алушыларға өздерінің анықтамасын беруін сұрайды. Тақырыптың зерделуіне қарай мұғалім білім алушыларға осы терминдерге анықтама беруді және оларды бастапқы терминдермен салыстыруды ұсынады.

3. Мұғалім білім алушыларға оқулықтан мәтінді оқып, түсінікті сөздер мен сөз тіркестерін талқылау.

Кері байланыстың ауызша түріне білім алушыларды араласуға болады, бірақ сабақ соңында педагогке конструктивті кері байланыс беру керек, онда жұмыстың жақсы жақтарын және үлкен жетістіктерге жету үшін өз жұмысын қалай өзгертуе болады.

Ресей федерациясының педагогі Н.Л. Лисунова [17] формативті бағалауды тек сабақта ғана емес, апта сайын жүргізуге болады деп санайды, мысалы:

1. «Апталық есеп» әдісі. Білім алушылар сауалнама парақтарын аптасына бір рет толтырады және үйде 3 сұраққа жауап береді:

1. Мен осы аптада не үйрендім?

2. Маған қандай сұрақтар түсініксіз болды?

3. Егер Мен педагог болсам, білім алушыларға қандай сұрақ қойар едім, олар бұл материалды түсінді ме?

Апталық есеп білім алушыларға алған білімдерін рефлексия өткізуге және олардың түсініксіз болғандығы туралы сұрақтар қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Педагог: білім алушыларда қалыптасқан қиындықтар мен қате ұғымдар туралы білуге; пайдалы кері байланыс алуға және курстың мазмұнын қайта құруға; білім алушының өзінің оқу қызметін қалай түсінетіндігі;

2. «Тест құрастыру» әдісі. Білім алушылар тақырып бойынша сұрақтарды өз бетінше құрастырады. Мақсаты: білім алушыны жеке шығармашылық жұмысқа тарту, ол өзінің білімін, дайындығын ғана емес, мотивациясын де көрсетеді. Мұғалім мен білім алушылардың ынтымақтастығы негізінде оқытуды құру, оқу үрдісінде балалардың белсенді рөлін арттыру.

Бірінші сабақта – үй тапсырмасын алу және оған түсініктеме алу (3 минут).

Екінші сабақта – үй тапсырмасын жинау, сұрақтар сапасы бойынша жеке кеңес беру (сабаққа дейін немесе сабақтан кейін), жиналған сұрақтарды жалпы талқылау.

Үшінші сабақта – балалар сұрақтарының негізінде әзірленген тексеру жұмысын жазу (10-12 минут). Осы сабақта және келесі (төртінші) сабақта тексеру жұмысының қорытындысы шығарылады, күрделі сұрақтарға жауаптарды талдау, сұрақтарға сыни ескертулерді талдау (5-12 минут).

Сұрақтар құрастыру кезінде білім алушыға үй тапсырмасын орындау сапасын арттыруға көмектеседі.

Мұғалім білім алушылардың материалды түсіну деңгейін анықтауға және қиындықтарды тудырған сәттерді, білім алушыларды тақырып бойынша тексеру жұмыстарына дайындауға мүмкіндік береді.

2. «Қос рефлексия» әдісі сабақта қойылған міндеттерді орындау дәрежесін анықтау мақсатында жүргізіледі.

Сабақтың басында білім алушылар педагогпен алдын ала тұжырымдалған сұрақтарға жауап береді, олар берілген сабақтың мақсаты шеңберінде не біледі немесе нені жасай алады.

Сабақтың соңында сол сұрақтар бойынша рефлексияны қайта өткізу педагогке қойылған міндеттердің орындалу деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. «Түсінік картасы» әдісі ұғымдарды, білімді жинақтау, жүйелеу мақсатында жүргізіледі.

Педагогқа білім алушылар тақырыптың жалпы көрінісін қаншалықты жақсы көретінін, тақырыптың жекелеген элементтері арасында байланыс орнатуға және өткен материалды жүйелеуге қол жеткізгенін анықтауға мүмкіндік береді.

Дидактикалық бірліктерді, педагог грамматикалық тақырып толығымен оқытылады, бұл әдіс өте тиімді болады. Білім алушыға түсінік карталарын құрастыруды тезаурус деп атауға болады, терминдермен жұмыс білім алушылардың жеке, жұппен немесе топтық жұмыс түрінде жүргізілуі мүмкін.

Түсініктер /тезаурус картасын жасау кезінде тақырыптың аз бөлігін таңдауға болады: зат есімінің грамматикалық белгілері, сын есім немесе сөздің басқа бөлігі, сонымен қатар тұтас оқу пәнінің материалын беруге болады.

Картаны толтыру бойынша тапсырма: картада бейнеленген барлық құрылым мағына болатындай бос шеңберге жазу.

29-кесте

Зат есімінің грамматикалық белгілері			
Тұрақты белгілері	Тұрақты емес белгілер	Грамматикалық мәні	Синтаксистік рөл

Сөз көмекшілері: зат, құбылыс, зат есімнің жіктелуі, зат есімнің септігі бойынша, жалпы есім, жалқы есім.

Формативті бағалауға арналған тапсырмалар мысалдарын келтірейік.

Біріктірілген сынып бойынша сабақ жоспары

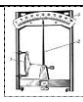
Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: 3.Физикалық география 3.2 Атмосфера		Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: 3.Физикалық география 3.2 Атмосфера
Мектебі:	Амангелді негізгі жалпы білім беретін мектебі	
Күні:		
Мұғалімнің аты-жөні:	Бисенгалиева Айкерим Кенесовна	
Пәні:	География	
Сынып:	7-8	
Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:		Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	Ауа райы және метеорологиялық элементтер	Материктердің климаттық ерекшеліктері
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасы на сілтеме)	7.3.2.5 температура, қысым, жел, бұлттылық, жауын-шашын, ылғалдылық метеорологиялық элементтерінің көрсеткіштерін өлшеп, метеорологиялық құрал-жабдықтарды қолданумен тіркейді	8.3.2.4. Әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді салыстырады
Сабақ мақсаттары	Барлығы: Метеорологиялық элементтерді түсініп, ауа-райы элементтерін өлшейтін құрал-жабдықтардың қолданылуын анықтай алады Көпшілігі: Температура, қысым, жел, жауын-шашын, ылғалдылық, климаттық картаны пайдалана отырып есептер шығара алады	Барлығы: Материктердің ұқсас климаттық белдеулерін бір-бірінен жіктеп, таралу аймақтарына сипаттама бере алады Көпшілігі: Ұқсас климаттық белдеулердің айырмашылықтары мен ұқсастықтарын салыстыра алады Кейбіреулері: Жоспар бойынша әртүрлі материктегі қалаларының климатына климатограмма арқылы тұжырым жасай алады

	Кейбіреулері: Ауа-райы элементтерін өлшейтін құралдарды қолданып, ауа-райы күнделігін құрастыра алады	
Бағалау критерийлері	Қолдану: Ауа райы элементтерін өлшейтін метеорологиялық құрал-жабдықтарды қолданады Талдау: Берілген мәндерді қолдана отырып, есептер шығарады Жинақтау: Берілген ауа райы элементтерін өлшейтін құрал арқылы, ауа райы күнделігін құрастырады	Қолдану: Әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді бір-бірінен жіктеп, таралу аймақтарын сипаттайды Талдау: Материктердің ұқсас климаттық ерекшеліктері мен ұқсастықтарын анықтап салыстырады Синтез: Әртүрлі материктегі қалалардың климатына климатограмма арқылы жоспарды тұжырымдайды
Тілдік мақсаттар	Ауа-райы, атмосфералық қысым, бұлттылық, температура, жел, жауын-шашын, ылғалдылық. метеорологиялық элементтер	Климаттық белдеу, ауа массалары, климат қалыптастырушы факторлар, климатограмма, Солтүстік жартышар, Оңтүстік жартышар
Құндылықтар-ға баулу	«Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясының Ұлттық қауіпсіздік, еліміздің бүкіләлемдік, өңірлік мәселелерді шешуге жаһандық тұрғыдан қатысуы құндылықтарын дамыту арқылы еңбек және шығармашылық, ынтымақтастық, өмір бойы білім алуға тәрбиелеу	
Пәнаралық байланыс	Физика-табиғат құбылыстарын белгілі бір заңдылық бойынша үйренуде Математика-кейбір метеорологиялық элементтердің көрсеткіштерін есептегенде Бейнелеу-графикалық бейнелерді түсіргенде	Физика-әр материкте орналасқан қалалардың климатограммасын есептеу кезінде физикалық өлшем бірліктер

Тақырып бойынша алдыңғы білім	Атмосфераның құрылысы, қабаттарының ерекшеліктері туралы ойларын сипаттай алады	Жер шарында таралған климаттық белдеулер
Сабақтың барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы		
7 сынып	8 сынып	
✓ Оқушылармен амандасу, түгендеу. ✓ Сабаққа дайындығын тексеру. ✓ Сыныпта жағымды психологиялық ахуал қалыптастыру.		
Сабақтың басы		
7 сынып	8 сынып	
Мұғалім басшылығымен орындалатын жұмыс Оқушыларды тақырыпқа байланысты ауа райын өлшейтін құралдар арқылы топқа бөлу. 1 топ 2 топ 3 топ Ресурс: Ауа райын өлшейтін құралдардың суреттері Ой қозғау «Атаулар туралы үш сұрақ» әдісі Оқушыларға осы фотосуреттерге қатысты мынандай сұрақтарға жауап беру тапсырылады Қайда? Бұл фотосуреттерді қайда және қандай мағынада кездестіріп едіңіз? Қалай? Өз тәжірибеңізден осы фотосуреттерді	Оқушының өздігінен орындайтын жұмысы Тұжырымның «Ақиқат» немесе «Жалған» әдісі арқылы алдыңғы сабақты қысқаша қайталау 1.Қоңыржай белдеуде температура жыл бойы жоғары 2.Тропиктік белдеуде шөлдер көптеп кездеседі 3.Экваторлық белдеуде жылдық жауын-шашын мөлшері 1000-3000 мм-ден асады 4.Температура -89°С дейін жететін белдеу - қоңыржай 5.Қоңыржай белдеуде жыл бойына ауа райы құбылмалы 6.Экваторлық белдеуде жыл бойы температура жоғары және жауын-шашын мөлшері көп 7.Тропиктік белдеудің құрлық ішінде жауын-шашын мөлшері өте аз 8.Африка барлық климаттық белдеуде орналасқан 9.Антарктикалық белдеу жыл бойы антарктикалық ауа массасы ықпалында болады 10.Субтропиктік белдеу қоңыржай мен трипиктік белдеу аралығында орналасқан ҚБ «Көрсінді бағала» Ресурс: Үлестірмелі карточкаларға жазылған тапсырмалар Ой қозғау: Сабақ тақырыбын ашу сұрақтары: ✓ Оқушылар «Ақиқат» және «Жалған» тапсырмасын орындау кезінде сіздерге жаңа тірек сөздер кездесті ме?	

қолданудың мысалдарын келтіре аласыз ба? Қандай? Осы сабақта бұл фотосуреттер қандай қолданыста болады деп ойлайсыз? Өз ойларыңды ашық айтып, сыни тұрғыдан ойлана отырып жаңа сабақтың тақырыбын, мақсатын және бағалау критерийлерін анықтау. Оқушылар бағалау критерийлерін «Зандылықтарды табу» әдісі бойынша өз нұсқаларын ұсынады.	✓ Кездесе қандай тірек сөзді айта аласыз? ✓ Осы тірек сөздің жаңа тақырыппен байланысы бар ма деп ойлайсыздар ма? Өз ойларыңды ашық айтып, сыни тұрғыдан ойлана отырып жаңа сабақтың тақырыбын, мақсатын және бағалау критерийлерін анықтау. Оқушылар бағалау критерийлерін «Зандылықтарды табу» әдісі бойынша өз нұсқаларын ұсынады.
--	--

Сабақтың ортасы

7 сынып					
Оқушының өздігінен орындайтын жұмысы 1-Тапсырма. Жеке жұмыс. «Екі жақты күнделік» Суреттегі метеорологиялық құралдардың аттарын жазыңыз, қолданылуын түсіндіріңіз, өлшем бірліктерін атаңыз					
Атаулары					
					
Қолданылуы					
Өлшем бірліктері					

Бағалау критерийі	Дескриптор
Әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді бір-бірінен жіктеп, таралу аймақтарын сипаттайды	Жартышарлар бойынша климаттық белдеулерді жіктей алады;
	Әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді бір-бірінен жіктей алады;
	Әр материкте орналасқан климаттық белдеулердің таралу аймақтарын сипаттай біледі

| 8 сынып | | | | | |
| **Мұғалім басшылығымен орындалатын жұмыс** **1-Тапсырма. Топтық жұмыс. «Зиг-заг» әдісі** «Материктердің климаттық ерекшеліктері» мәтінін оқып шығып, негізгі ұғымдарды анықтап, жаңа ұғымдармен өзара топта түсіндіреді. **Түрткі сұрақтар** -Әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді бір-бірінен жіктейсіздер? -Таралу аймақтарын сипаттайсыздар? Осы сұрақтарға жауап табады. | | | | | |

ялық құрал-жабдықтарды қолданады	құралдардың қолданылуын жолын, өлшем бірліктерін жазады	ҚБ «Бір сөйлеммен түйіндеу» маркер (көк, қызыл, жасыл)		Ресурс: Флипчарт қағазы, 3 топқа 3 түрлі																	
ҚБ «Бір сөйлеммен түйіндеу» Ресурс: Үлестірмелі карточкаларға жазылған тапсырмалар		Оқушының өздігінен орындайтын жұмысы 2-Тапсырма. «Үш қадамдық сұхбат» әдісі арқылы оқулық мәтінімен жұмыстана отырып, жұпта талқылайды және төмендегі кестені толтырады. Экваторлық белдеудің әр құрлықтағы ерекшеліктері мен ұқсастықтарын төмендегі кестеге жазыңыз. 1-жұп. Экваторлық белдеу <table><tr><th colspan="3">Ерекшелігі</th><th rowspan="3">Ұқсастығы</th></tr><tr><td>Еуразия</td><td>Африка</td><td>Оңтүстік Америка</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> Көрсеткіштер: 1.Орташа температурасы/қаңтар, шілде/; 2.Ең төмен және ең жоғары температура; 3. Орташа жауын-шашын мөлшері <table><tr><th>Бағалау критерийі</th><th>Дескриптор</th></tr><tr><td rowspan="4">Материктердің ұқсас климаттық ерекшеліктері мен ұқсастықтарын анықтап салыстырады</td><td>Еуразия құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;</td></tr><tr><td>Африка құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;</td></tr><tr><td>Оңтүстік Америка климатындағы ерекшелігін анықтай алады;</td></tr><tr><td>Материктердің климатының ұқсастықтарын анықтай алады</td></tr></table>			Ерекшелігі			Ұқсастығы	Еуразия	Африка	Оңтүстік Америка				Бағалау критерийі	Дескриптор	Материктердің ұқсас климаттық ерекшеліктері мен ұқсастықтарын анықтап салыстырады	Еуразия құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;	Африка құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;	Оңтүстік Америка климатындағы ерекшелігін анықтай алады;	Материктердің климатының ұқсастықтарын анықтай алады
Ерекшелігі			Ұқсастығы																		
Еуразия	Африка	Оңтүстік Америка																			
Бағалау критерийі	Дескриптор																				
Материктердің ұқсас климаттық ерекшеліктері мен ұқсастықтарын анықтап салыстырады	Еуразия құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;																				
	Африка құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;																				
	Оңтүстік Америка климатындағы ерекшелігін анықтай алады;																				
	Материктердің климатының ұқсастықтарын анықтай алады																				
Мұғалім басшылығымен орындалатын жұмыс 2-Тапсырма. Топтық жұмыс «Жәрмеңке» әдісі Атмосфералық қысымды, ауа температурасының тәуліктік өзгерісі мен тәуліктік амплитудасын, жауын шашын түсу мен ылғалдану дәрежесін анықтауға арналған есептерді шығарыңыз. 1-топ. Атмосфералық қысымға байланысты есеп №1Есеп. Барометр тау етегінде 740 мм, ал тау басында 440мм көрсетсе таудың биіктігі табыңыз? Әрбір 10м биіктікте қысым 1мм кемиді Шешуі: 740-440=300 300·10=3000м №2 Есеп. Таудың етегінде қысым 750мм болса , биіктігі 4 км таудың басында қысым қанша болады Ескерту: Қалыпты атмосфералық қысым 760мм сынап бағанасы тең. Әрбір 10м көтерілгенде қысым 1мм сынап бағанасына кемиді. Шешуі: 4км= 4000м																					

4000:10=400

750-400=350мм

Жауабы: Таудың басында 350мм

Бағалау критерийі	Дескриптор
Берілген мәндерді қолдана отырып, есептер шығарады	атмосфералық қысымның биіктікке байланысты өзгеруін есептейді
	таудың басындағы атмосфералық қысымды шығарады

2-топ. Ауа температурасының тәуліктік өзгерісі мен тәуліктік амплитудасына арналған есеп

№1 Есеп.

Ауаның температурасы

сағат 01.00-де (-15⁰С)

сағат 07.00-де (-17⁰С)

сағат 13.00-де (-14⁰С)

сағат 19.00-де (-10⁰С) болғанда орташа тәуліктік температураны табыңыз

Шешуі:

Орташа тәуліктік температура

$(-15^{\circ}\text{C}) + (-17^{\circ}\text{C}) + (-14^{\circ}\text{C}) + (-10^{\circ}\text{C}) : 4 = 56^{\circ}\text{C} : 4 = 14^{\circ}\text{C}$

№2 Есеп. Температураның тәуліктік амплитудасын табыңыз

Шешуі:

Температураның тәуліктік амплитудасы

$(-17^{\circ}\text{C}) - (-10^{\circ}\text{C}) = -7^{\circ}\text{C}$

Бағалау критерийі	Дескриптор
Берілген мәндерді	Орташа тәуліктік температураны есептейді

Субэкваторлық белдеудің әр құрлықтағы ерекшеліктері мен ұқсастықтарын төмендегі кестеге жазыңыз.

2-жұп. Субэкваторлық белдеу

Ерекшелігі			Ұқсастығы
Еуразия	Африка	Оңтүстік Америка	

Көрсеткіштер:

1. Орташа температурасы/қаңтар, шілде/;

2. Ең төмен және ең жоғары температура;

3. Орташа жауын-шашын мөлшері

Бағалау критерийі	Дескриптор
Материктердің ұқсас климаттық ерекшеліктері мен ұқсастықтары н анықтап салыстырады	Еуразия құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;
	Африка құрлығындағы климаттың ерекшелігін анықтай алады;
	Оңтүстік Америка құрлығындағы климат ерекшелігін анықтай алады;
	Материктердің климатының ұқсастықтарын анықтай алады

ҚБ «Екі жұлдыз, бір ұсыныс»

Ресурс: Қосымша үлестірмелі материалдар, Дүние жүзінің климаттық картасы

Мұғалім басшылығымен орындалатын жұмыс

3-Тапсырма. Жеке жұмыс. Жоспар бойынша Еуразиядағы Токио және Солтүстік

қолдана отырып, есептер шығарады	Температураның тәуліктік амплитудасын есептейді	Америкадағы Нью-Йорк қалаларының климатына климатограмма арқылы жоспар бойынша ойыңызды тұжырымдаңыз. Түрткі сұрақтар а/Ең жоғарғы және ең төменгі температураны анықтаңыз; б/Екі қаладағы жылдық жауын-шашын мөлшерін анықтаңыз; с/Екі қаланың климаттық көрсеткіштерін жоспар бойынша тұжырымдаңыз.	
ҚБ «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» Ресурс: Қосымша үлестірмелі материалдар Оқушының өздігінен орындайтын жұмысы 3-Тапсырма. Жұптық жұмыс. «Тәжірибеңе сүйен» әдісі Берілген ауа райы элементтерін өлшейтін құралдарды пайдаланып, ауа райы күнделігін жүргізіп, ауа райының барлық элементтерінің байланысына қорытынды жасаңыз		Бағалау критерийі	Дескриптор
		Әртүрлі материктегі қалалардың климатына климатограмма арқылы жоспарды тұжырымдайды	Токио қаласының ең жоғарғы температураны анықтайды
			Токио қаласының ең төменгі температураны анықтайды
			Токио қаласының жылдық жауын-шашын мөлшерін анықтайды
			Нью-Йорк қаласының ең жоғарғы температураны анықтайды
			Нью-Йорк қаласының ең төменгі температураны анықтайды
			Нью-Йорк қаласының жылдық жауын-шашын мөлшерін анықтайды
		Жеке пікірін негізге алып, ой тұжырым жасайды	
ҚБ Үш «М» Ресурс: Ауа райы күнделігін жүргізетін журнал		ҚБ Үш «М» Ресурс: Оқулық, Климатограмма диаграммалары	
		Сабақтың соңы	
7 сынып		8 сынып	
Кері байланыс			
«Ойды аяқта»			

- Бүгін мен білдім-----
- Мен үйрендім-----
- Қолымнан келеді-----
- Қиындық тудырады-----

Бүгінгі сабақтың бағалау критерийлеріне қайтып оралу

Саралау – Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз басқаларға қарағанда қабілетті оқушыларға қандай тапсырмалар бересіз?	Бағалау – Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
Саралау тапсырмасына «Бұл қалай» тәсілі арқылы оқушылардың қажеттілігіне қарай тапсырмалар беру. Қабілеттеріне қарай оқушылар берілген мәндерді қолданып, өз мүмкіндіктерін барынша пайдалана отырып есептеулер жасайды	ҚБ «Заңдылықтарды табу» әдісі <i>Оқушылар бағалау критерийлерін Заңдылықтарды табу әдісі бойынша өз нұсқаларын ұсынады</i> ҚБ «Бір сөйлеммен түйіндеу» әдісі <i>Оқушылар тақырып бойынша білімдерін түйіндейтін бір сөйлем жазады. Сөйлемдер кім, не, қашан, неліктен, қалай, қай жерде және т.б. сөздерден тұруы мүмкін. Содан кейін сөйлемдерді сыныптастар бағалайды</i> ҚБ «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» әдісі <i>Әр топ бір-бірін бағалау кезінде орындаған тапсырманың екі жұлдызын және бір ұсынысын комментарий түрінде береді</i> ҚБ Үш «М» <i>Оқушылар тапсырманы орындау барысында жақсы болған үш сәтті атап және келесі сабақта олардың жұмысын жақсартатын бір әрекетті ұсыну ұсынылады</i>	Оқушылардың партада дұрыс отыруын қадағалаймын. АКТ-ны қолдану кезінде қауіпсіздік ережелері сақталады.

Сабақ бойынша рефлексия <i>Сабақ мақсаттары немесе оқу мақсаттары шынайы, қолжетімді болды ма?</i> <i>Барлық оқушылар оқу мақсатына қол жеткізді ме? Егер оқушылар оқу мақсатына жетпеген болса, неліктен деп ойлайсыз? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме?</i> <i>Сабақ кезеңдерінде уақытты тиімді пайдаландыңыз ба? Сабақ жоспарынан ауытқулар болды ма және неліктен?</i>	Оқу мақсаты шынайы, қолжетімді болды. Барлық оқушылар белсене қатысып, оқу мақсатына қол жеткізді. Сабақ кезеңдерінде уақытты тиімді пайдаландым. Сабақ жоспарға сай өткізілді.
Жалпы бағалау Сабақта ең жақсы өткен екі нәрсе (оқыту мен оқуға қатысты)? 1:Қалыптастырушы бағалау әдістері 2:Топтық жұмыс, әсіресе оқушалар атмосфераға арналған есептерді шығаруда Сабақтың бұдан да жақсы өтуіне не оң ықпал етер еді (оқыту мен оқуға қатысты)? 1: Үй тапсырмасын саралап беру 2: Осы сабақтың барысында мен сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/ қиыншылықтары туралы нені анықтадым, келесі сабақтарда не нәрсеге назар аудару қажет?	

Жаратылыстану пәні бойынша қысқа мерзімді жоспар

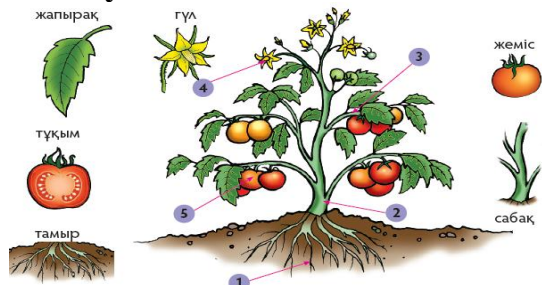
Пән: Жаратылыста ну Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: Күні:. Сынып:	Мектеп: «Шал ақын ауданының Жаңасу бастауыш мектебі» КММ Мұғалімнің аты- жөні: Ибраева Самал Макбузовна 2-бөлім. Тірі табиғат: Өсімдіктер Қатысқандар саны: 3 Қатыспағандар саны: 0	Қатысқандар саны:1 Қатыспағандар саны: 0	Қатысқандар саны:1 Қатыспағандар саны: 0	Қатысқандар саны:1 Қатыспағандар саны: 0
Күні:. Сынып:	1	2	3	4
Сабақ тақырыбы	Өсімдіктердің бөліктері	Өсімдік бөліктері қандай қызмет атқарады?	Өсімдік тіршілігіне судың әсері	Өсімдік тұқымы қалай таралады?
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары;	1.2.1.2 өсімдіктердің негізгі бөліктерін ажырату;	2.2.1.3 өсімдіктердің негізгі бөліктерінің қызметін сипаттау	3.2.1.3 өсімдіктердің қоршаған орта жағдайларына (жылу, жарық, ылғал) бейімделу жолдарын түсіндіру	4.2.1.4 Тұқым таралу жолдарын түсіндіру

Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: өсімдіктердің негізгі бөліктерін ажыратады; Көптеген оқушылар: Өсімдік бөлшектерінің (сабағы, тамыры, жемісі) әр түрлі болатынын біледі. Кейбір оқушылар: бөлме өсімдіктерінің көбею жолын түсіндіре алады.	Оқуш: - жаңа сабақта алған білімдерін өмірде қолданады	Оқуш: бөлме және мәдени өсімдіктерді күту тәсілдерін сипаттайды; - қоршаған әлемнің құбылыстарына бақылау жүргізу. - жаңа сабақта алған білімдерін өмірде қолданады	Оқушы: Оқушылардың басым бөлігі: Тұқым құрылысы, дамуы құрылысы ерекшеліктері жөнінде жалпы мағлұмат беру.
Тілдік мақсат	тамыр, сабақ, жапырақ, гүл, жеміс және тұқым		Оқушылар «өсімдік», «өсімдік өмірі», «өсімдіктің маңыздылығы» сөздерді қатыстыра отырып, сөйлемдер құрайды.	
Бағалау критерийлері	Өсімдіктердің қандай бөліктерден тұратынын біледі. Суретте көрсетілген өсімдік бөліктерін (тамыр, сабақ, жеміс, тұқым) танып, ажыратады.	Өсімдіктердің қандай бөліктерден тұратынын біледі	Білім алушылар: Өсімдік өмірін анықтайды; Табиғаттағы өсімдіктің маңыздылығын түсінеді.	
Құндылықтарды дарыту	Оқушыларды бір-біріне құрмет көрсетуге, еңбексүйгіштікке баулу, байқағыштық қасиеттерін дамыту. Сымбатты болып өсуінің маңыздылығы жайлы айта келе салауатты өмір салтына тәрбиелеу.			

Пәнаралық байланыстар	Сауат ашу, көркем еңбек, дүниетану.					
АКТ қолдану дағдылары	бейнефильм.	бейнефильм.				
Бастапқы білім	Өсімдік - тірі ағза. Өсімдік - тірі ағза.					
Сабақ барысы						
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар				
2 мин	Психологиялық сәт: Оқушыларға «Бағбанның қимылы» пантомимасын жасауды ұсынамын. Олар топпен бағбанның қимылдарын ойлап тауып, сосын неге олар осы қимылды көрсеткенін және әр қимылдың нені білдіретінін түсіндірулері керек. Мақсатты хабарлап, тақтаға ілу					
	II. Бастапқы білім. «Басбармақ» әдісі					
3 мин	Заттарды көрсетіп отыру. Балалар тірі ағза болса, басбармақ арқылы көрсетіп отырады. -Тірі және өлі табиғаттың қандай айырмашылығы бар? - Өсімдік қалай тамақтанады? қима суреттер					
Сабақтың ортасы 2 мин	1 тапсырма «Өсімдік мүшелері» тақырыбына бейнефильм көрсету. «Бір ауыз сөз» әдісі	бейнефильм	1 тапсырма «Өсімдік мүшелері» тақырыбына бейнефильм көрсету. «Бір ауыз сөз» әдісі	1 тапсырма Құрал-саймандармен таныс бол. Оқушылардың назарына құрал-	1 тапсырма «Меннен сұрақ – сенен жауап» әдісі қолданылады. 1. Вегетативті	

4 мин	Оқушылар бейнефильм бойынша алған білімдерін, не жаңа сөздерді алдындағы қағазға жазады не ішінен ойлап отырады		Оқушылар бейнефильм бойынша алған білімдерін, не жаңа сөздерді мағынасын ашып, сөйлеп құрады	саймандардың суретіне аударту. Олардан суреттердегі құрал-саймандарды анықтап, осы құрал-саймандармен қалай жұмыс істеу керектігін айтқызамын және сол қимылдарды жасап көрсетуді сұраймын. Күтім жасау. Мынадай сұрақтарды қоямын: «Өсімдік өсіп тұрған топыраққа да күтім жасау керек пе? Әлде өсімдікке ғана ма? Неге?	көбею түрлері? 2. Өзінің мүшелері арқылы көбейетін өсімдіктерді атаңдар. 3. Қандай ағзалар вегетативті әдіспен көбейеді? 4. Телудің ерекшелігі неде? Оқулықпен жұмыс. Оқушылар оқулықтағы мәтінді оқып шығады, керек жерін жазып алады.	
-------	---	--	--	--	--	--

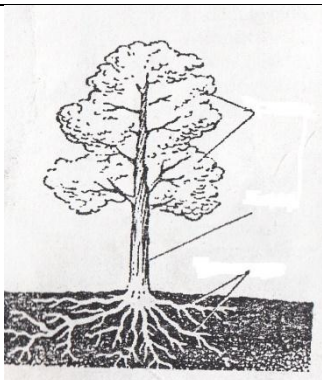
	Дискриптор: -өсімдіктердің бөліктерін білді, -мүшелердің атауын білді		Дискриптор: - мүшелердің атауын атайды - жаңа сөздердің мағынасын ашады	Өсімдіктің қай бөлігі топырақта орналасқан? Тамыр топырақтан не сіңіреді?» Оқушылардың назарын суреттерге және берілген жазуларға аударыңыз. Бала не істеп жүр? Егер өсімдікті суармаса, оған не болады? (Солып қалады.) Тыңайтқыштар не үшін керек? (Уақыт өте келе, топырақтағы қоректік заттар жойылады, сондықтан оған тыңайтқыштар қосып отыру қажет.) Топырақты неге қопсыту керек?	Дискриптор: - Вегетативті көбею түрлерін біледі - Өзінің мүшелері арқылы көбейетін өсімдіктерді атайды	
--	---	--	---	---	--	--

				(Тамырға ауа жақсы жетеді.) Дискриптор: Өсімдік өсіп тұрған топыраққа да күтім жасау керектігін түсіндіреді, Тыңайтқыштар не үшін керектігін беледі	- Телудің ерекшелігін атайды	
6 мин	2 тапсырма. «Топтас, ойлан, бөліс» әдісі арқылы топпен талдау Оқулықтағы өсімдік бөліктері бейнеленген суреттерге қарау. Оқушылардан бұл өсімдіктерді бұрын қай жерден көргенін және оның бөліктерін атап көрсетулерін сұрау. Олар әр суретті мұқият қарап, әр мүшенің атауын оқып және тыңдап, оның ерекшеліктері мен орналасуын есте сақтайды. Бір-біріне			«Өсімдік» дегенде сендердің көз алдыңа не елестейді? «Өсімдік» тақырыбына бес жолды өлең құрау 1. Өсімдік 2. Әдемі, әсем 3. Өседі, қуантады, қоректенеді 4. Өсімдік – адамға тіршілік береді. 5. Гүл немесе ағаш т.б.		

	өсімдік бөліктеріне қатысты сұрақ қояды. Дискриптор: - өсімдіктердің бөліктерін білді, - мүшелердің ерекшеліктерін білді	Дискриптор: «Өсімдік» тақырыбына өлең құрай алады	
Сергіту сәті 2 мин	 kara_zhorga_-_kazakhstan_zaycevnet_(zv.fm).mp3		
	3-тапсырма. Топтық жұмыс. 1-сынып . Постерге өсімдік бөліктерін ретімен жапсырады. 2- сынып. Өсімдік бөліктерін аттарымен сәйкестендіреді. 3-сынып.Өсімдіктің суретін салады.Аттарын жазады. 4 -сынып. «БЕЕР» Дескриптор: Өсімдіктердің қандай бөліктерден тұратынын білді. Суретте көрсетілген өсімдік бөліктерін (тамыр, сабақ, жеміс, тұқым) танып, ажыратты. Өсімдік бөліктерінің аттарын жазды. Өсімдік суретінде барлық бөліктерін салды.		
12 мин	Шағын тәжірибелік жұмыс жүргізу. Осы жұмыстың барысында оқушылар «Барлық өсімдіктердің бөліктері бірдей ме? Өсімдік неден өсіп шығады?» деген сұрақтарға жауап береді. Зерттейік. Шағын тәжірибелік жұмыс жүргізу. Жұмыс барысында оқушылар «Тұқым қалай өнеді?» деген сұраққа жауап береді. Бұл жұмыстың нәтижелері біраз уақыт күтуді қажет етеді. Сондықтан мұғалім алдын ала тәжірибе жасап, осы сабақта нәтижелерін көрсету. Кейін оқушылар өз жұмысының нәтижелерін мұғалімнің нәтижесімен салыстырады. Әр топқа қажетті заттар беріледі: үрмебұршақ, кішігірім құтылар, мақта, су, стақан.	Ресурстар: үрмебұршақ тұқымдары, стақандар. пластикалық тостағандар (кішкене стақандар және басқа да ыдыстар, мақта)	

	Оқушыларға мынадай нұсқаулар беру: Шағын ыдысты алыңыз. Түбіне мақта салыңыз. Мақта ылғалданатындай, бірақ тұқымдардың бетін жаппайтындай етіп, аздап су құйыңыз. Егер тұқымдардың бетін су жауып тұрса, олар бөртеді, бірақ өнбейді, себебі су ауаның өтуіне кедергі жасайды. Бірнеше тұқымды мақтаның үстіне қойыңыз да, қақпақпен жабыңыз. Қақпақта ауа өтетіндей тесіктер болуы керек. Тұқымды жылы жерге қойыңыз. Алдын ала осы екі нұсқаны жасап қою. <i>Дескриптор</i> Өсімдік тұқымнан өнетінін білді. Өсімдік өнуі үшін уақыт және жағдай қажет екенін білді. «Тұқымдар қалай өнеді?» зерттеуін жүргізуде оқушылар бақылады, талдау жүргізді, қорытынды жасай алды. Ойлан! Тұқымдардың өнуіне ылғал қажет, сондықтан олар ылғалды мақтада өнеді. Егер мақта құрғақ болса, тұқым өне алмайды. Егер тұқымды суға батырып қойса, олар өнбейді, себебі тыныс алуға қажетті оттегі жетіспей қалады. -Ал, кім бөлме өсімдігін өсіруді біледі? -деген сұраққа жауап алу. Дұрыс жауапты мадақтау.					
5 мин	Дәптермен жұмыс. 1.Әр жеміс атауын суретпен байланыстырып сыз. 2.Әр жемістің тұқымын салып, боя.	Дәптер <i>Бір өсімдіктің суретін салу</i>	<i>Бір өсімдіктің суретін салу</i>	Дәптер <i>Бір өсімдіктің суретін салу</i>		

	Дескриптор Әр жемістің атын білді, суретін тапты. Әр жемістің тұқымын салып, бояды. Әр жеміс тұқымының ерекшелігін ажыратады.					
1 мин	Бағалау. Дәптерлерін жұппен алмасып тексереді және «Бағдаршам» әдісімен бағалайды 					
Сабақтың соңы 3 мин	«Галлерейға саяхат» әдісі. Әр топ өз жұмыстарын сынып бөлмесінің әр жеріне іледі. Смайликтер арқылы өзара бағалайды. Әр оқушы өз себетіндегі жемістерді санайды. Ауызша мадақтау. Үш топқа үш алма беріледі де, оны үзілісте бөліп жейді.					
2 мин	Рефлексия; « Баобаб ағашы». Сабақты кім жақсы түсінді стикерді ағаш басына, әлі дұрыс түсінбесе діңіне, мүлде түсінбегендер тамырына жапсырады.					

Саралау –
1 тапсырма
«Бір ауыз сөз»
әдісі
2 тапсырма.
«Топтас,
ойлан,
бөліс» әдісі
арқылы
топпен талдау
3-тапсырма.
Топтық жұмыс
«Галлерейға
саяхат» әдісі.
Рефлексия:
«Баобаб
ағашы»

Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін **себеттегі жемістер саны** арқылы ауызша бағалау. Әр оқушыға қағаз себет таратылады. Әр жауабы үшін жеміс суретін алып, себетке салып отырады.
Өзара бағалау-смайликтер арқылы топтар жұмыстарын бағалайды. Дәптерлерін жұппен алмасып тексереді және **«Бағдаршам»** әдісімен бағалайды.
Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы.

Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы.
Тәжірибе жасағаннан кейін қолды мұқият жуу, қауіпсіздік ережелерін сақтау.

	Тәжірибе жасағаннан кейін қолды мұқият жуу, қауіпсіздік ережелерін сақтау.			
Топтық жұмыс барысында өз бетінше өсімдік бөліктерін табады, әр бөліктің айырмашылығын айтады. Кейбір оқушылар жемістер мен тұқымдардың әртүрлі болатынын ажыратады.	Оқушылар сабақтың соңында: тамыр, сабақ, жапырақ, жеміс және тұқым бөліктерімен танысты, ажыратуды үйренді. Сергіту сәттері мен белсенді әрекет түрлері.	Сергіту сәттері мен белсенді іс-әрекет түрлері.		
Сабақ бойынша рефлексия Сабақ мақсаттары /оқу мақсаттары дұрыс қойылған ба? Оқушылардың барлығы ОМ қол жеткізді ме? Жеткізбесе, неліктен? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? Сабақтың уақыттық кезеңдері сақталды ма? Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды, неліктен?				

Қысқа мерзімді жоспар

Пән: 1-сынып сауат ашу 2-сынып әдебиеттік оқу Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі:	Мектеп: «Шал ақын ауданының Жаңасу бастауыш мектебі» КММ Мұғалімнің аты-жөні: Ибраева Самал Макбузовна 1 сынып: 2-бөлім «Менің мектебім» Қатысқандар саны:3 Қатыспағандар саны: 0	2 сынып: 2-бөлім «Менің отбасым және достарым» Қатысқандар саны:1 Қатыспағандар саны: 0
Күні:. Сынып:	1	2
Сабақ тақырыбы	Мектебіме саяхат «Н» дыбысы мен әрпі	Әжетайым менің «Әже» Ф.Оңғарсынова
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары;	1.1.9.1 сөздегі дыбыс түрлерін (дауысты, дауыссыз, жуан және жіңішке дауыстылар) ажырату және дұрыс дыбыстау 1.1.9.2 дыбыстардың мағына ажыратушылық қызметін түсіну 1.1.9.3 Сөздің буыннан тұратынын түсіну және сөздегі буын санын анықтау	2.3.2.1*- мұғалім көмегімен үлгі бойынша шағын ертегілер, жұмбақтар жазу немесе дайын ұйқастарды қатыстырып шумақтар мен санамақтар құрастыру 2.3.1.1 - мұғалім көмегімен оқылған шығарманы бөліктерге бөліп, жоспар құру
Сабақ мақсаттары	<u>Барлық оқушылар:</u> «Н» дыбысынан басталатын ,не ішінде кездесетін сөздерді атайды. <u>Көптеген оқушылар:</u> «Н» дыбысының жазылу үлгісін біледі.Мектептегі қызметкерлердің міндетін сипатай алады	Оқушы: -оқулықта берілген және қосымша тапсырмаларды орындайды. Жазба жұмыс жасайды. Сұраққа жауап береді.

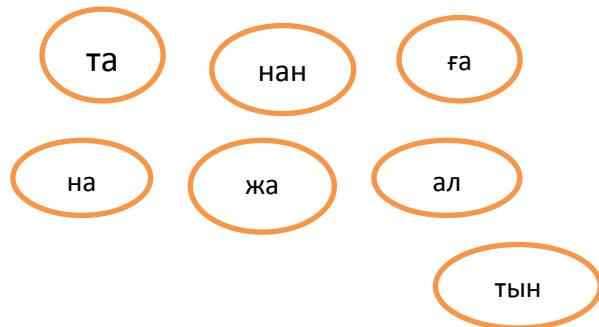
	Кейбір оқушылар: Алған білімді өмірде қолдана алады.	
Тілдік мақсат	Негізгі сөздер мен тіркестер: Мұғалім-учитель-teacher Әже-бабушка-grendmather Кітапханашы- библиотекарь-librarian Аспаз- повар-kitchener Дәрігер-врач- doctor Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер: Мектеп ережесі- ереже сақтау Мектептегі қызметкерлер- мектепте жұмыс істейтін мамандар,адамдар.	
Бағалау критерийлері	- «Н» дыбысын баспа,жазба түрлерін біледі - Мектептің адам өміріне маңызды екенін біледі, түсінеді - Мектептегі қызметкерлердің міндетін сипаттайды, айырмашылық тарын табады. - Мектептің адам өміріндегі рөлін сипаттай алады	Жеке тапсырмаларды орындай алады. Сабак барысында тыңдаушының назарын өзіне аудара алады.
Құндылықтарды дарыту	Оқушыларды бір-біріне құрмет көрсетуге , еңбексүйгіштікке баулу, байқағыш қтық қасиеттерін дамыту.	Сымбатты болып өсуінің маңыздылығы жайлы айта келе салауатты өмір салтына тәрбиелеу және достықты бағалауға тәрбиелеу
Пәнаралық байланыстар	көркем еңбек	Музыка, қазақ тілі.
АКТ қолдану	Суреттер ,видео көру	Суреттер

дағдылары		
Бастапқы білім	Мектеп-білім ордасы	Отбасы, достық
Сабақ барысы	Мектеп туралы біледі, мектеп туралы айта алады.	
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет 1 сынып	Ресурс Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет 2 сынып Ресурс
Сабақтың басы 5 минут	Психологиялық ахуал қалыптастыру: «Қызыл гүлім-ай» би Сынып реттілігін қадағалау. Оқушыларды түгелдеу. Оқу құралдарын байқау. <i>Бір-бірімізді тыңдаймыз десек 1 рет қол шапалақтаймыз!</i> <i>Ұйымшыл боламыз десек 2 рет</i> <i>Белсенділік танытамыз десек 3 рет шапалақтаймыз!</i> Жаңа тақырыптың ашылуы <u>М.Мақатаевтың</u> өлеңін есту арқылы тақырыпты ашу Мектебің мынау класың, Осында он жыл тұрасың. Тарыдай болып кіресің, Таудай болып шығасың! -Өлеңде не туралы айтылған?	
Сабақтың ортасы 5 минут	<u>Тапсырма №1 (жұптық жұмыс) «Аквариум» әдісі</u> Әр балықта сұрақтар жазылады, оқушылар балықты аулай отыра сұрақтарға жауап беруі керек. -мектеп деген не? -мектепте кімдер жұмыс істейді? -оқушының мектептегі міндеті қандай? -мектепте достарың бар ма? -отбасы деген не?	

	-отбасының мүшелерін ата. -н-әрпіне байланысты қандай сөздер білесіңдер? -н әрпі сөздердің қай жерлерінде кездесті? -Осы әріпке байланысты тағы қандай сөздер білесіңдер? -Кез келген сөзден сөйлем құрастыр . Критерий: Сөздерден сөйлем құрастыру дағдысын қалыптастыру Дескрипторлар: П-дыбысына дыбыстық талдау жасай алады -Әріп, сөз, сөйлем не екенін біледі - Еркін сөйлем құрастырады Өзара бағалау - Шапалақ соғу арқылы қай оқушының жауабы тиянақты болса сол оқушыға шапалақты молынан соғады .			
3 минут	<u>Тапсырма№2 Оқулық пен жұмыс.</u> «Н» дыбысына берілген сөздерді оқиды.		<u>Тапсырма№2 Оқулық пен жұмыс.</u> Белгілі ақын Ф.Оңғарсынова жазған «Әже» туралы өлеңді оқиды. Ақынның өмір баянымен танысады	
5 минут	<u>Тапсырма№3</u> «Көршіме айтамын» әдісі оқушылардың өз ойларын ауызша білдіруі үшін қолданылады. - Сұрақ қойыңыз, ойлануға уақыт беріңіз, содан кейін оқушылардан өз ойларын көршісімен бөлісуін сұраңыз - Оқушыға жаңа тақырыпты атаңыз және оларға аталған тақырып	Оқулық, -бет Жеңіске жеткен топтарға ұпай беріледі	<u>Тапсырма№3 «Әдебиет лотосы»</u> Мақсаты: оқыған әдеби шығармалар кейіпкерлері туралы кестені толтыру. Белгілі бір уақыт ішінде кесте толтырылуы керек. Хрестоматиядан оқыған шығармаларды да пайдалануға болады.	

	бойынша ненің мәлім екені туралы бәрін көршісіне айтуын сұраңыз.		<table><tr><td>Ш ығ ар ма ат ау ы</td><td>Авт оры</td><td>Ке йіп ке рі</td><td>Қан дай ?</td><td>Қанд ай жағы мды қасие ттері мен қылы қтары ұнайды?</td><td>Кейі пкер ге ұқса ғың келе ме, жоқ па? Себе бін түсін дір.</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	Ш ығ ар ма ат ау ы	Авт оры	Ке йіп ке рі	Қан дай ?	Қанд ай жағы мды қасие ттері мен қылы қтары ұнайды?	Кейі пкер ге ұқса ғың келе ме, жоқ па? Себе бін түсін дір.							
Ш ығ ар ма ат ау ы	Авт оры	Ке йіп ке рі	Қан дай ?	Қанд ай жағы мды қасие ттері мен қылы қтары ұнайды?	Кейі пкер ге ұқса ғың келе ме, жоқ па? Себе бін түсін дір.											
	Бағалау: «Бағдаршам» (өзіндік бағалау) Дескрипторлар: мектеп адам өміріне маңызды екенін біліп, түсінді -суреттер бойынша әңгіме құрайды - «н» дыбысы кездесетін сөздерді оқиды -өлеңді кестеге талдады															
5 минут	«Мен білемін» ойын (Жеке жұмыс) <u>Тапсырма№4</u> Берілген буындардан сөз құрастырып, кестеге жазыңыз. Сөздегі буын санын	карточка	<u>Тапсырма№4</u> «Ыстық орындық» орындық әдісі Жаттығудың сипаттамасы:			орындық										

көрсетіңіз.

Үлгі: бұл-дір-ген - 3 буын

Сөз	Буын саны

Бағалау:

Дескриптор:

- Буындардан сөз құрайды;
- Сөздердегі буын санын анықтайды;

Карточкадағы берілген суреттер бойынша 4 оқушы қимыл-қозғалыспен көрсетіп отырған оқушылар тауып алу керек. Қай топ

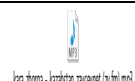
Оқушы алға шығып өз пікірін айтып және тақырып бойынша сұрақтарға жауап

береді. Сұрақты анағұрлым мазмұнды қылу үшін, оқушы белгілі бір пікір бойынша алға шығып сөйлей алады.

☀ Әже деген кім? Сен оған кім болып келесің?

Дескриптор:

-әже туралы мәлімет береді

	көп тапты сол топ жеңіске жетеді.			
2 минут	<u>Сергіту сәті «Би»</u>			
6 минут	<u>Тапсырма№5 Дәптермен жұмыс</u> «Н» дыбысы жазылған жазба түрін жазу, сөздерді жазу Дескриптор: «н» дыбысының жазба түрін жаза алады		<u>Тапсырма№5 Дәптермен жұмыс</u> Кестені толтыру Дескриптор: Кестені толық мәліметтермен толтыра алады	
5 минут	<u>Тапсырма №6</u> «ВЕЕР» Қағазды веер пішінінде бүктеп, бірінші оқушы бір бөлігіне сабаққа қатысты сөздерді жазып шығады, екінші оқушы жазылған сөздердің дұрыстығын тексереді Бағалау: Көршіңізге айтыңыз (өзара бағалау) Дескриптор:-мектептегі қызметкерлердің міндеттерін сипаттап, айырмашылығын таба алды -суреттермен жұмыс жасай алды			Қағаз, қалам
Сабақ бойынша рефлексия 2 минут	Рефлексия. Бәрін жақсы түсіндім деген оқушы №1, әлі де сұрақтарым бар деген оқушы №2, ешнәрсе түсінбедім деген оқушы №3 суретті көтеру арқылы сабаққа кері байланыс жасайды. 			

Сабақтың соңы 2 минут	 Кері байланыс: «Еркін микрофон» әдісі - Балалар, бүгінгі сабақта не үйрендік? - Қандай дыбыспен таныстық? - Ол дауысты дыбыс па, дауыссыз дыбыс па? Егер бүгінгі сабақты жақсы түсінсеңдер күннің , әлі де түсінбеген болсаңдар бұлттың суретін көтеруді сұраймын. Оқушылар қағаздан гүл жасап бір-біріне сыйлайды			Көркем еңбек
	Үйге тапсырма:мәнерлеп оқу		Үйге тапсырма:мазмұндау	
Саралау Тапсырма №1 «Аквариум» әдісі Тапсырма№2 Оқулық пен жұмыс. Тапсырма№3 «Көршіме айтамын» әдісі Тапсырма№4 «Мен білемін» ойын Тапсырма№5 Дәптермен жұмыс Тапсырма №6 «ВЕЕР» Кері байланыс: «Еркін микрофон» әдісі		Бағалау – Шапалақ соғу(өзіндік бағалау) Смайликтер(өзіндік бағалау) «Бағдаршам» (өзіндік бағалау) «Кері байланыс бутерброды» Көршіңізге айтыңыз (өзара бағалау)		Пәнаралық байланыс Қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері АКТ-мен байланыс Құндылықтардағы байланыс

Музыка пәні бойынша қысқа мерзімді жоспарлар

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: Қиял әлемі Музыка өнері және қазақтың киелі домбырасы		Алматы облысы Мектебі: Айдарлы орта мектебі	
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні: Анеп Саяхат		
Сынып: 5,7	Қатысқандар: Қатыспағандар:	Қатысқандар: Қатыспағандар:	
Сабақтың тақырыбы	5-сынып «Қиял – адамға тән қасиет»	7-сынып «Музыка - әлемдегі ең жоғарғы өнер»	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасын а сілтеме)	5.Т/А2.Әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік - мәдени, тақырыптарға байланысты диалог, <u>монологтердегі</u> (ән мәтіні, хабарлама, жарнама, хабарландыру) көтерілген мәселені түсіндіру. 5.ЖЗ.Сюжетті суреттердің (фотосуреттер) желісі бойынша әңгіме құрастыру.	7.Т/А2. Әлеуметтік-қоғамдық, оқу – еңбек тақырыптарына байланысты диалог, монолог, полилогтердегі (интервью, пікірталас, жаңалық, ән, көркем <u>әдеби шығармалардан үзінді</u>) автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау. 7.ӘТНЗ.Фразеологизм, мақал-мәтелдердің эмоционалды мәнін, көркемдік ерекшеліктерін түсініп қолдану.	
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар орындай алады:		
	Әлеуметтік - тұрмыстық, әлеуметтік -мәдени, тақырыптарға байланысты монологтегі көтерілген мәселені түсіндіреді. Сюжетті суреттердің (фотосуреттер) желісі бойынша әңгіме құрастырады.	Әлеуметтік - қоғамдық, оқу - еңбек тақырыптарына байланысты көркем әдеби шығармалар үзінділерінен автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдайды. Мақал - мәтелдердің көркемдік ерекшеліктерін түсініп қолданады.	
	Оқушылардың көпшілігі орындай алады:		
	Тақырыпқа байланысты басты мәселені анықтап,өз ойын білдіреді. Сюжетті суреттердің желісімен жинақы мәтін жазады.	Автордың көзқарасы мен көтерілген мәселені ажыратып, өз ойларын талдап айтады. Мақал-мәтелдердің эмоционалды мәнін түсініп,	

		қолданады.
	Кейбір оқушылар орындай алады:	
	Тыңдалым материалдарынан қиялға байланысты өз ойларын тұжырымдап, өмірмен байланыстыра алады, сюжетті суреттердің желісі бойынша жинақы мәтін жазады.	Фразеологизм, мақал-мәтелдерді, эмоционалды сөздерді көркемдік ерекшелігіне сай қолданып, пікірталасқа түседі, өзіндік көзқарасын жүйелі жеткізеді.
Бағалау критерийі	Мәтіндегі көтерілген мәселені анықтау; Анықталған мәселеге байланысты өз ойын білдіру; Сюжетті суреттерді қолдана отырып, шағын мәтін құрастыру.	Автор көзқарасын ажырату; Көтерілген мәселені анықтау; Фразеологизм, мақал-мәтелдерді эмоционалды сөздермен өз көзқарасын жеткізу.
Тілдік мақсаттар	Шабыт беру, өмір салты, танымды кеңейту	Ыждағат, ішкі жан-дүние
Құндылықтарға баулу	Еңбек және шығармашылыққа баулу, рухани - эстетикалық сезімдерге тәрбиелеу.	
Пәнаралық байланыс	Музыка	
Тақырып бойынша алдыңғы білім	Қиял - ғажайып ертегілер, қиял мен арман Музыка- өнердің бір түрі. Музыкалық аспаптар.	
Сабақ барысы:		
Сабақтың кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	Ұйымдастыру кезеңі: Психологиялық жағымды ахуал орнату. 5-сынып білім алушылары баяу музыканың әуенімен шеңберде тұрып, бір - біріне «Тізбектер» әдісі арқылы өз қиялын жеткізеді. 7 - сынып білім алушылары үшін «Ассоциация» тәсілі арқылы әр білім алушыға «Музыка» ұғымы кіммен немесе немен байланыстырылатынын ойлану және сөйлемдерді жалғастыру ұсынылады. Сабақтың тақырыбын жариялап, мақсаты мен бағалау	 <

	критерийлерін оқушылармен бірге анықтау. Қызығушылықты ояту кезеңі: «Миға шабуыл» әдісі «Көңіл толқыны» күйін домбырада ойнау. 1.Тыңдалған күй ойға ерекше әсер ете ала ма? 2.Музыканың қиялға және көңіл - күйге қандай әсері бар?						
Сабақтың ортасы 10 минут	<i>Мұғалімнің нұсқаулығымен орындалатын тапсырма</i> 1-тапсырма Жұптық жұмыс: «Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі арқылы тірек сөздерді оқып, мәтінде не туралы айтылуы мүмкін пікірлесу ҚБ: «Екі жұлдыз, бір ұсыныс»	<i>Білім алушының өзіндік жұмысы</i> 1-тапсырма Мәтінді тыңдап, автордың көзқарасы мен көтерілген мәселені жаз. Мәтін: «Нағыз қазақ - домбыра» «Қос жазба күнделігі» әдісі арқылы кестені толтыру. <table border="1"> <tr> <td>Автордың көзқарасы</td> <td>Көтерілген мәселе</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> Дескриптор: -мәтінді мұқият тыңдайды; -автордың көзқарасын анықтайды; -көтерілген мәселені анықтайды; ҚБ: «Бір пікір әдісі» <i>Мұғалімнің нұсқаулығымен орындалатын тапсырма</i> 2-тапсырма Топтық жұмыс «Кластер» әдісі арқылы ұлылардың музыка туралы айтқан	Автордың көзқарасы	Көтерілген мәселе			Оқулық Маркер, флипчарт Ұнтаспа
Автордың көзқарасы	Көтерілген мәселе						
8 минут	<i>Білім алушының өзіндік жұмысы</i> 2-тапсырма.Мәтінді мұқият тыңдап, көтерілген мәселені анықта. Мәселеге қатысты өз ойыңды білдір. «Еркін әңгіме» әдісі Аудиожазбадан тыңдалым мәтінін тыңдау. «Қиялдай алу - ерекше қабілет»		Интерактивті тақта, суреттер				

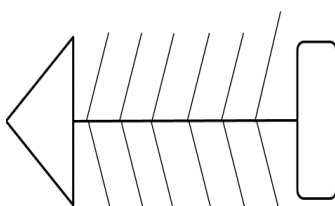
8 минут	Дескриптор: -көтерілген басты мәселені анықтайды; -негізгі мәселеге қатысты өз ойын айтады; ҚБ: «Бір пікір әдісі» <i>Білім алушының өзіндік жұмысы</i> 3-тапсырма «Қиял кімге не үшін керек?» Суретші, сазгер, жазушы т.б. мамандардың шығармашылығына қиял не үшін қажет екені туралы ойыңды шағын мәтін арқылы жаз. («Сурет бойынша әңгіме» әдісі арқылы) Дескриптор: - сюжетті суреттерді қолданады - шағын мәтін құрастырады. ҚБ: Өзара бағалау, мұғалімнің кері байланысы	пікірлеріне сілтеме жасап, тұжырымды ойларын картаға түсіреді. ҚБ: «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» <i>Мұғалімнің нұсқаулығымен орындалатын тапсырма</i> 3-тапсырма «Музыканың адамға әсері» тақырыбында «Пікірталас әткеншегі» әдісі арқылы білім алушылар бір-біріне қарама – қарсы екі шеңбер жасап тұрып, пікірталас құрады Дескриптор: - диалогке еркін түсе алады - әдеби тіл нормаларын сақтайды - мақал-мәтел, фразеологиялық тіркестерді қолданады - өзіндік көзқарасын жеткізеді. ҚБ: «Сөздік бағалау» әдісі арқылы кері байланыс беру.	
-----------------------	--	---	--

Сабақтың соңы 5 минут	Рефлексиялық кезең Бүгінгі сабақтың барысында екі сыныпқа да ортақ қандай мәселені анықтады? Не білдік, не үйрендік? Нені сәтті жасай алдық? Қандай кедергілер болды? «3 Қ» әдісі арқылы қорытындылау. <table> <tr> <td>Қызық</td> <td>Құнды</td> <td>Қиын</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table> Үйге тапсырма: «Қиял қанатында» тақырыбында өз арманыңды сурет арқылы бейнелеу «Музыка - сезімнің сұлулығы» атты шағын эссе жазу			Қызық	Құнды	Қиын						
Қызық	Құнды	Қиын										

Биология пәні бойынша қысқа мерзімді жоспар

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: Су - тіршілік көзі. Биоалуан түрлілік. Қазақстандағы қорықтар.		Мектебі: Айдарлы орта мектебі	
Күні: 23.01.2.020	Мұғалімнің аты-жөні: Анеп Саяхат		
Сыныптар	6 - сынып	8 - сынып	
Сабақтың тақырыбы	Арал теңізінің тағдыры. Сілтеу есімдігі.	Қазақстандағы қорықтар. Пысықтауыш.	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	6.Т/А3. Тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, детальді ақпаратты анықтау. 6.4.4.1.Сөйлемдегі есімдіктің қызметін түсіну, есімдікті зат есім, сын есімнің орнына қолдану	8. Т/А6. Коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолданып, диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу. ӘТН. 8.4.4.2. Тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем мүшелерінің сөйлем жасаудағы өзіндік орнын, қызметін түсініп қолдану.	
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар орындай алады:		
	Тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсінеді, детальді ақпаратты анықтайды. Сөйлемдегі сілтеу есімдігінің қызметін түсінеді, мысалдар келтіреді.	Коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолданып, диалогке түседі, ойын дәлелді, жүйелі жеткізеді Пысықтауыштың сөйлем жасаудағы өзіндік орнын, қызметін түсінеді.	
	Оқушылардың көпшілігі орындай алады:		
	Мәтіннен детальды ақпарат пен қосымша ақпаратты ажырата отырып, түсіндіреді. Сілтеу есімдігін зат есімнің орнына қолданады.	Мәтіндегі ақпараттың маңызды тұстарына байланысты мәселені анықтайды. Диалогте терминдер мен ғылыми деректерді қолданып, сұрақтар құрастырады. Пысықтауышты қатыстырып сөйлем құрайды.	
	Кейбір оқушылар орындай алады:		
	Мәтіндегі детальды ақпаратқа байланысты, өз ойынан	Мәтінде көтерілген мәселеге қатысты өз ұсынысын білдіреді.	

	қорытынды жасайды, өз ұсынысын білдіреді.Сілтеу есімдігін басқа сөз таптарының орнына қолдана алады.	Диалогте өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізеді. Пысықтауыштың сөйлемдегі қызметін анықтайды, қай сөз табынан болғанын табады.	
Бағалау критерийі	Тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну; Мәтіндегі детальды ақпаратты табу; Мәселеге қатысты ұсыныстар айту Сілтеу есімідігін сөйлемде қолдану	Халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолдану; <u>Диалог</u> та өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу; Пысықтауыштың қызметін анықтау	
Тілдік мақсаттар	Пәнге тән лексика мен терминология: <i>Жойқын, тартылу</i>	Шөп жамылғылары	
Құндылықтарға баулу	Мәңгілік Ел, бұл - Ұлттық қауіпсіздік және Қазақстанның жалпы әлемдік және өңірлік проблемаларды шешуге жаһандық тұрғыдан қатысуы.		
Пәнаралық байланыс	География		
Тақырып бойынша алдыңғы білім	Каспий теңізі мәселесі, «Қызыл кітап» туралы		
Сабақ барысы:			
Сабақтың кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар	
Сабақтың барысы I КІРІКТІРІЛГЕН БӨЛІМ Бағдарлау - мотивациялық кезең Мұғалімінің басшылығымен орындалатын жұмыстар			
1. Тақырыпты жарялау, оның негізгі сұрақтары мен оқушылардың бұрынғы білімдерін айқындау 2. Сабақтың мақсаттарымен, бағалау критерийлерімен таныстыру. 3. Мұғаліммен бірлесе отырып, тақырыпқа байланысты басты мәселені көтеру. 4. Проблеманы айқындау кезеңі (3минут) (5минут) АКТ-мен жұмыс (Топ болып, ақылдасып шешімге келеді)			
	Мәселе	Кім? Не?	Орын
6-сынып	Арал теңізінің тағдыры	Қазақстандағы теңіздер	Қызылорда

8-сынып	Жан-жануарлардың тағдыры	Қызыл кітапқа енген құстар	Қазақстанда	
«Мәселелер матрицасы» кестесін екі сынып өз беттерінше интерактивті тақтада толтыру.				
II Сараланған бөлім Орындаушылық-операциялық кезең				
Сабақтың ортасы 8 минут	<i>Мұғалімнің нұсқаулығымен орындалатын тапсырма</i> 1-тапсырма. Арал теңізінің тағдырына қатысты бейнеролик тыңдалады: https://www.youtube.com/watch?v=nAuTWxbyjFA Тыңдалған бейнероликке байланысты сын тұрғысынан ойлану тапсырмасы беріледі. 1. Арал теңізінде болған өзгерістер мен салдарына мән беріп, іріктеп, Фишбоун схемасына салып, анықтап көрсету. Дескриптор: -Өзгерістерді көрсетеді. -Салдарынан болған жағдайды сипаттайды. -Қорытынды жасайды. ҚБ: «Екі жұлдыз, бір ұсыныс»	<i>Білім алушының өзіндік жұмысы</i> 1-кестедегі ақпараттық мәтінмен танысу, маңызды тұстарын анықтау. 1. Халықаралық терминдер мен ғылыми деректерді орынды қолданып, 3 сұрақ дайындау. Дескриптор: - мәтіндегі маңызды. тұстарды анықтайды. - Терминдер мен деректерді қолданып, 1- сұрақ дайындайды 2- сұрақ дайындайды 3- сұрақ дайындайды ҚБ: «Бір пікір әдісі» <i>Мұғалімнің нұсқаулығымен орындалатын тапсырма</i> 2-тапсырма «Қазақстанда құрылған қорықтар» арқылы жан-жануарларды, өзендер мен көлдерді сақтап қала аламыз ба? тақырыбында «Сократтық шеңбер» әдісі арқылы білім алушылар бір-біріне	Оқулық Маркер, флипчарт Үнтаспа Интерактивті тақта, суреттер	
8 минут				

8 минут	<i>Білім алушының өзіндік жұмысы</i> 2-тапсырма 1.Тыңдалған мәтіннен сілтеу есімдігін теріп жазу 2.Сілтеу есімдігінің ережесін айту 3.Сілтеу есімдігіне жататын сөздер 4.Сілтеу есімдігін пайдаланып сөйлем құрау,сөйлемдегі қызметін анықтау Дескриптор: Сілтеу есемідігінің ережесін айтады Сілтеу есімдігін пайдаланып, сөйлем құрастырады Сөйлемдегі қызметін анықтайды	қарама – қарсы екі шеңбер жасап тұрып, диалогке түседі. Дескриптор: -диалогке еркін түсе алады. -халықаралық терминдерді қолданады -ғылыми деректерді қолданады. ҚБ: «Сөздік бағалау» әдісі арқылы кері байланыс беру 3-тапсырма Қазақстандағы қорықтар «Төрт сөйлем» тәсілі арқылы жазба жұмысын орындау. Сөйлемдегі пысықтауышты табу Дескриптор: 1.Төрт сөйлеммен қорықтар туралы ойын жаза алады. 2.Сөйлемдегі пысықтауышты табады. 3. Пысықтауыштың сөйлемдегі қызметін табады.	
-----------------------	---	---	--

Сабақтың соңы 5 минут 3 минут	Бағалау рефлексиялық кезең. Талқыланатын сұрақтар Бүгінгі сабақтың барысынан екі сыныпқа да ортақ қандай мәселені анықтады? Не білдік, не үйрендік? Нені сәтті жасай алдық? Қандай кедергілер болды? «3 Қ» кестесі арқылы рефлексиялық қорытынды жасау (екі сыныпқа да кесте таратылып беріледі) <table border="1" data-bbox="411 495 1002 629"> <thead> <tr> <th>Қызық</th><th>Құнды</th><th>Қиын</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr> <td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table> Үйге тапсырма: 5-тапсырма Есімдіктерді қатыстырып, өлеңде айтылған ой туралы пікір жазу. Кестедегі мәліметті пайдаланып, «Қазақстандағы қорықтар» тақырыбында мақала жазу.	Қызық	Құнды	Қиын							
Қызық	Құнды	Қиын									

Қысқа мерзімді жоспар

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі:	6 А сынып: 7-бөлім. Абсолютизм: Батыс пен Шығыс 7 А сынып 6-бөлім. XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері	
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні: Е.Джундубаев	
Сынып: 6 А – 7 А	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:
Біріктірілген сыныптар	6 «А» сынып	
Сабақ тақырыбы:	XIV Людовик және Ұлы Петр: кімнің билігі айтарлықтай шексіз болды?	Англия және Қытай үкіметтерінің хат алысуынан империализм туралы не біле аламыз?
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	6.3.1.3 - феодалдық мемлекеттің даму кезеңдерін сипаттау;	7.3.2.2 - XVIII - XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау
Сабақ мақсаты	Барлық оқушылар: XIV ғасырдың ортасындағы мемлекеттердің басқару жүйесі мен феодалдық даму ерекшеліктеріне сипаттама бере алады. Оқушылардың басым бөлігі: Екі мемлекет билеушілерінің басқару реформаларының ерекшеліктерін сипаттай алады. Кейбір оқушылар: Феодалдық даму ерекшеліктері Франция мен Ресей мемлекетінің ұқсастығы мен айырмашылығын салыстырмалы түрде сипаттай алады.	Барлық оқушылар: XVIII–XIX ғасырдың ортасындағы Англия мен Қытай арасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттайды. Оқушылардың басым бөлігі: XVIII–XIX ғасырдың ортасындағы әлемдегі өзгерістер жайлы деректерді сипаттайды. Кейбір оқушылар: Халықаралық қатынастардағы өзгерістерді баяндай алады.
Бағалау критерийлері	XIV Людовик пен Ұлы Петрдің қызметі тұсындағы мемлекетте орын алған өзгерістерді сипаттайды	Халықаралық қатынастардағы Англия мен Қытай арасындағы өзгерістерді сипаттайды.

Ойлау дағдылары	Білу, түсіну, қолдану.	
Тарихи концепт	Ұқсастықтық пен айырмашылық	Өзгеріс пен сабақтастық
Тілдік мақсаттар	Тілдік құзіретті дамыту: <i>Тыңдалым:</i> ауызша пікірлерді тыңдау. <i>Оқылым:</i> мәтіндік мәліметпен жұмыс. <i>Жазылым:</i> жазба жұмыстарын орындау. <i>Айтылым:</i> барлық сыныппен жұпта ұжымдық талқылау, сондай-ақ сұрақтарға жауап беру кезінде. Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер: Осы уақытта Францияда..., ал Ресейде ... XIV Людовик шексіз билеуші болды... Ұлы Петр батыстық үлгідегі шексіз билеушіге айналды, себебі... Менкөбірек шексіз билікке ие болды деп санаймын.	Пәнге қатысты лексика мен терминология Министрлер, көкнәр, апиын, тәуелділік, контрабанда, дін таратушылар, варварлар, тайпіндер, сыртқы сауда келісімшарт бойынша құрылған порттар Диалогқа/жазылымға қажетті сөз тіркестер Мен императорға ... кеңес берер едім Екінші апиын соғысы британдықтар мен француздықтардың кесірінен болды/болмады, себебі ... Императордың ескі жазғы сарайды қасақана өртеу дұрыс/дұрыс емес, себебі ... Ескі жазғы сарайдың мүлкін қайтару/қайтармау керек еді, себебі ...
Құндылықтарды дарыту	Тұлға аралық қарым-қатынасты дамытуға және бағалауға мүмкіндік беретін жұптық және топтық жұмыстарды қолдану; - жеке тұлғаның пікірін ескеру және әрбір ойдың құндылығын құрметтеу; - басқа мемлекеттердің тарихына қызығушылық қалыптастыру;	- өз еліне және өзге мемлекеттердің тарихы мен мәдениетіне қызығушылық пен құрмет таныту; - тұлғааралық қарым-қатынасты дамытуға және бағалауға мүмкіндік беретін жұптық және топтық жұмыстарды қолдану; - жеке тұлғаның пікірін ескеру және әрбір ойдың құндылығын құрметтеу.

АКТ қолдану дағдылары	Осы сабақта интербелсенді тақта және сабақ тақырыбы бойынша презентация пайдаланылады		
Пәнаралық байланыстар	География (Франция, Ресей территориясын картадан көрсету).	География (Англия, Қытай мемлекеттері тақырыптары бойынша)	
Бастапқы білім	6.1.1.1.Феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымын сипаттау.	7.3.2.2. XVIII - XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау.	
	6 а сынып	Сабақ барысы	7 А сынып
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы Ұйымдастыру кезеңі 5 мин	Ұйымдастыру кезеңі. Шеңбер құрып бір – бірлеріне шар беріп жылы лебіздерін айтады.		Шар
	«Суреттер сыр шертеді» стратегиясы бойынша ой қозғап, сабақ тақырыбы мен мақсатын оқушылармен бірлесе отырып анықтайды		
	Мұғалім оқушылар назарына суреттер топтамасын (XIV Людовик және Ұлы Петр портреті, тәж, т.б.) ұсынып, сұрақ қойылған қағаздарды тарады: «Бұл суреттерден қандай ұқсастық пен айырмашылықты байқауға болады? Бүгінгі сабақтың тақырыбын суреттер топтамасына қарап анықтауға бола ма?» немесе «XIV Людовик және Ұлы Петр туралы бейнематериалдан үзінді көрсету арқылы	Мұғалім: Англия елшісі Маккартнидің Қытайға бару сапары көрсетілген суретті оқушыларға ұсынып, сұрақтар бойынша жауабын тыңдау, сабақ тақырыбын анықтату. Берілген оқиғаны қалай сипаттауға болады? • 1) Рет-ретімен; • 2) 2 сөйлеммен; • 3) 3 сөзбен; • 4) 1 сөзбен...	Презентация Дүниежүзі картасы А4 қағазы

	сабақ тақырыбына болжам жасату». Оқушылар екі мемлекеттің билеушісін көріп айырмашылықты анықтаса, тәжге, биліктің белгілерін көрсететін суреттерге қарап шексіз ел билеу үдерісінің әр билеушіге тән ортақтығын анықтайды. Осы суреттерге қарап, сабақ тақырыбына болжам жасайды. Жұмыс дәптеріне сабақ тақырыбын жазып, оқушылармен бірлесіп, сабақ мақсаты анықталады.	Сабақ тақырыбын, мақсаттар және бағалау критерийлерін анықтайды.	
Сабақтың ортасы 7 минут	Жеке жұмыс. №1 тапсырма Мәтінмен жұмыс. Оқушыларға мәтінді жеке оқытып, XIV Людовик пен I Петрдің басқару жүйесі феодалдық дамуын сипаттайды. ҚБ. Өзара бағалау. Жұптық жұмыс. №2 тапсырма «Венн диаграммасы» әдісі Оқушылар ақпаратпен жұмыс жасайды. Феодализмнің белгілері туралы оқулықтан немесе алдын-ала дайындалған мәтінмен танысып, XIV Людовик пен Ұлы Петр. Мемлекет билеушілерінің басқару	Жеке жұмыс. №1 тапсырма 1. Ағылшын королі III Георг өтініш хаты; 2. Қытай императоры Цяньлуньнің жауап берген хаты. Хат көшірмесін жеке оқып шығыңыздар. Қалай ойлайсыз, Ағылшын королі өтініш хаты мен қытай императордың берген жауабына кем дегенде екі дерекпен сипаттап бекітіңіз. Дескрипторлар: - Оқушылар Ағылшын королі III Георг өтініш хатына 1 дерекпен сипаттап береді. - Оқушылар императордың берген жауабына 1 дерекпен сипаттап береді.	Қосымша: 1 Оқулық

7 минут	реформаларының ерекшеліктерін сипаттайды. Сынып алдында еркін микрофон, постер немесе т,б әдістер арқылы жүргізеді. Дескриптор: - Людовик тұсындағы мемлекетте орын алған феодалдық даму ерекшеліктерінің белгісін сипаттайды. - Ұлы Петр тұсындағы мемлекетте орын алған феодалдық даму ерекшеліктерінің сипаттайды. - Людовик пен Ұлы Петр тұсындағы мемлекетте орын алған феодалдық даму ерекшеліктеріндегі ортақ белгісін сипаттайды. ҚБ. 2 жұлдыз 1 тілек Кері байланыс: Балалар сабағымыздың мақсаты қандай еді? Осы тапсырма арқылы сабағымыздың қай мақсатына жеттік деп ойлайсыздар? Жеке жұмыс. №3 тапсырма Оқушылар кестеге: Франция мен Ресейдегі абсолюттік монархияның кем дегенде 2 ұқсастығы мен 3 айырмашылығын сипаттай отырып салыстырады. Дескрипторлар: • Оқушылар XIV Людовик пен I Петр	Жұптық жұмыс Тапсырма 2. Жұптағы оқушылар берілген мәтінді мұқият оқып шығып берілген сұрақтар бойынша сипаттама береді. Әрбір британдықтың өтінішіне императордың көз қарасы қандай болды? 1793 жылы ағылшын елі Қытайда неліктен өз билігін нығайта алмады? Дескрипторлар: • Жұппен хатта көрсетілген мәселелерді екі түсті маркермен белгілейді; • Жұпта 2 деректі, 1 оқиғаны сипаттау сұрақтарын құрастырады; • Жұпта оқиғаға қатысқан кейіпкермен сұхбат өткізеді; • 1793 жылы ағылшын елі Қытайда неліктен өз билігін нығайта алмады?- деген сұрақ төңірегінде жұптық баяндама жасайды; ҚБ. мадақтау Кері байланыс: «Сабақтан түйген 3 ой, осыған дейін таныс болған 2 ақпарат ..., түсініксіз 1 сұрақ ... айтыңыз».	Қосымша:2 Оқулық А 3 қағазы
----------------	---	---	--

17 минут	бойынша ақпараттарды Органайзерде кілтті сөздер және сөз тіркестері арқылы орналастырады; • XIV Людовик пен Ұлы Петрдің қызметі тұсындағы мемлекетте орын алған саяси өзгерістерді кестеде жазып сипаттайды; • XIV Людовик пен Ұлы Петрдің қызметі тұсындағы мемлекетте орын алған экономикалық өзгерістерді жазып сипаттайды; • XIV Людовик пен Ұлы Петрдің қызметі тұсындағы мемлекетте орын алған мәдени өзгерістерді кестеде жазып сипаттайды; • XIV Людовик пен Ұлы Петрдің қызметі тұсындағы мемлекетте орын алған өзгерістерді кем дегенде екі сөйлеммен қорытындысын жазып көрсетеді; ҚБ. Смайликтер Кері байланыс орнату: Сіздің жауабыңыз қаншалықты нақты? Оны қалай дәлелдеуге болады?	ҚБ. Бас бармақ Кері байланыс орнату: Сіздің жауабыңыз қаншалықты нақты? Оны қалай дәлелдеуге болады?	
----------	--	--	--

Қорытындылау 1 мин	«Бір минуттық әңгіме» әдісі бойынша оқушылар қарама – қарсы сызық бойы мен қатарға тұрып әңгіме жүргізеді. Жаңа сабақты бекіту мақсатында өз ойларымен бөліседі.		
Сабақтың соңы 3 мин	«Көп нұсқалы жауаптарды қажет ететін сұрақтар» әдісі арқылы Рефлексия: • Не себепті қиын болды? • Сабақта нені білдім, қандай жаңа нәрсе үйрендім? • Сабақта сіздердің болжамдарыңыз орындалды ма? • Бүгінгі сабақтан не алдыңыз? • Сабақ сіздерге қандай ой тастады? •	Презентация Стикер	
Саралау – оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлап отырсыз?	Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы	
Қабілетті жоғары оқушы берілген тапсырмамен шектелмей, көбірек орындайды.	Оқушылар жетістік критерийлері және дескрипторлар негізінде өзін-өзі бағалайды. Сонымен қатар мұғалім тарапынан кері байланыстар беріледі. Қалыптастырушы бағалау өзара бағалау, мадақтау, 2 жұлдыз 1 тілек, бас бармақ, смайликтер арқылы жүргізілді.		

Жалпы баға

Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)?

1:

2:

Сабақты жақсартуға не ықпал етеалады (оқытутуралы да, оқутуралы да ойланыңыз)?

1:

2:

Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеге оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?

Қысқа мерзімді жоспар

Мектеп: «Безродных атындағы орта мектебі мектеп жасына дейінгі шағын орталығы бар» КММ		
ҰМЖ бөлімі:		
6-сынып		7-сынып
Сабақ тақырыбы:		
С. Мұратбеков «Жусан иісі» әңгімесі		Мұхтар Әуезов «Көксерек» әңгімесі
Күні:	Мұғалімі: Баяхметова Курмангул Батышбаевна	
Сынып-тар: 6-7	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабаққа негізделген оқу мақсаты	6.2.4.1 әдеби көркемдегі құралдарды пайдаланы шығармадағы табиғат көрінісін, оқиғ орнын, кейіпкер бейнесін сипатта жазу	7.1.1.1. Әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау
Сабақ мақсат тары:	Оқушылардың барлығы орындай алады: -шығармадағы көркемдегіш құралдарды пайдаланып, табиғат көрінісін, оқиға орнын сипаттайды. Оқушылардың көбісі орындай алады: - шығармадағы кейіпкер бейнесін әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып, табиғат көрінісімен байланыстыра сипаттайды. Оқушылардың кейбіреуі орындай алады: -әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын кейіпкер бейнесін сипаттап,	Оқушылардың барлығы орындай алады: - шығармамен танысып, сюжеттік негізінде дамуын баяндайды. Оқушылардың көбісі орындай алады: -сюжеттің бөлшектерін бір- бірінен ажыратады; Оқушылардың кейбіреуі орындай алады: -шығарманың бөлшектерін талдайды, сюжеттік желісі бойынша ұтымды ой айтады.

	өз көзқарасын білдіре отырып эссе жазады.	
Бағалау критерийлері:	• әдеби көркемдегіш құралдарды табады; • шығармадағы кейіпкер бейнесіне талдау жасайды; • оқиға орнын анықтайды; табиғат көрінісі мен кейіпке бейнесін сипаттайды.	• шығарманың сюжеттік желісіне қара талдайды; • дамуы бойынша баяндайды; • шығарманың бөлшектерін талдайды.
Тілдік мақсаттар	Тілдік дағдылар: Терминология: <i>шілбиген, жусан, аңызық жел, ну, мұнтаздай, кейкию, туламасы.</i> Сөз тіркестері: <i>жусан иісі, Жусантөбенің үстінде, төбе құйқаны, қара қағаз</i>	
Құндылықтарды дарыту	<i>Мәңгілік ел ұлттық идеясы құндылықтарының ағамыздағы ұлттық бірлік, бейбітшілік не келісім» бөлімі арқылы достықтың қадір-қасиетін анықтайды</i>	<i>Құрмет, ашықтық, ынтымақтастық, Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік</i>
Пәнаралық байланыстар	тарих, қазақ тілі	
АКТ қолдану дағдылары	PowerPoint таныстырылымы, аудиомәтін	
Алдың-ғы оқу/ Бастапқы білім	«Жусан иісі» әңгімесінің бөлімдерімен танысу	«Көксерек» әңгімесінің бөлімдерін оқып танысу
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	

Сабақ тың басы	Қызығушылықты ояту: Білу, түсіну. «Білгенге - маржан, білмеске - арзан» әңгіме авторы туралы сұрақ-жауап																
	Өсімдіктердің түрлеріне қарай топқа бөлінеді																
	Ой шақыру сұрақтары:																
	-Автор неге Аянға нақты көмек бермеді? -Не себепті Аян мен автордың тағдыры ұқсас?	-Көксеректің ауылдағы мінез-құлқы мен даладағы, еркіндіктегі мінез-құлқы -Егер адамдар қасқыр апанын бұзып, бөлтіріктерін өлтіріп, Көксеректі алып кетпегенде, оқиға әрі қарай қалай дамуы мүмкін еді?															
	Оқушылар жауаптары негізінде сабақ тақырыбына болжау жасалады																
Сабақ тың ортасы	Қолдану: 1-тапсырма (7 мин) Топтық жұмыс. «Fila» кестесі арқылы шығармадан фактілерді табады, идеяларды анықтайды, сұрақтар құрастырады, әрекет жоспарын құрады Бағалау дескрипторлары: • әдеби көркемдегіш құралдарды табады ҚБ« 3x2x1 активаторы» әдісі 1 ақпаратты қолданамын 2 ақпаратты түсіндім 3 ақпаратты білдім 2 - тапсырма (10 мин) «Авторға сұрақ» әдісі арқылы авторға тілші, әдебиетші, тарихшылар сұрақ қояды, кейіпкер бейнесін анықтайды Бағалау дескрипторлары: • шығармадағы кейіпкер бейнесіне талдау жасайды; ҚБ «ЗҚ » әдісі	Қолдану: «Білімді мыңды жығар» (7 мин) Жұптық жұмыс. Сәйкестендіру тесті: <table><tr><th>Бөлім</th><th>Болған оқиғалар</th></tr><tr><td>Ауылға келуі</td><td>Екі аяқтылардың індегі бөлтіріктерге қиянаты.</td></tr><tr><td>Көксеректің мінезі</td><td>Оның ауылда өсуі, мінез-құлқындағы қасқырға тән ерекшеліктері.</td></tr><tr><td>Көксеректің ауылдан кетуі</td><td>Көксеректің өз тұқымын тануы, бірнеше рет жоғалып кетуі</td></tr><tr><td>Көксеректің жаралануы</td><td>Көксеректің Ақ қасқырмен қосылып төңіректегі ауылдарды шулатуы.</td></tr><tr><td>Соңғы кедесу</td><td>Көксеректің Құрмашты өлтіруі.</td></tr><tr><td>Аққасқа мен Көксерек шайқасы</td><td>Аққасқаның Көксерекпен айқасы. Көксеректің өлімі.</td></tr></table>		Бөлім	Болған оқиғалар	Ауылға келуі	Екі аяқтылардың індегі бөлтіріктерге қиянаты.	Көксеректің мінезі	Оның ауылда өсуі, мінез-құлқындағы қасқырға тән ерекшеліктері.	Көксеректің ауылдан кетуі	Көксеректің өз тұқымын тануы, бірнеше рет жоғалып кетуі	Көксеректің жаралануы	Көксеректің Ақ қасқырмен қосылып төңіректегі ауылдарды шулатуы.	Соңғы кедесу	Көксеректің Құрмашты өлтіруі.	Аққасқа мен Көксерек шайқасы	Аққасқаның Көксерекпен айқасы. Көксеректің өлімі.
		Бөлім	Болған оқиғалар														
		Ауылға келуі	Екі аяқтылардың індегі бөлтіріктерге қиянаты.														
		Көксеректің мінезі	Оның ауылда өсуі, мінез-құлқындағы қасқырға тән ерекшеліктері.														
		Көксеректің ауылдан кетуі	Көксеректің өз тұқымын тануы, бірнеше рет жоғалып кетуі														
		Көксеректің жаралануы	Көксеректің Ақ қасқырмен қосылып төңіректегі ауылдарды шулатуы.														
		Соңғы кедесу	Көксеректің Құрмашты өлтіруі.														
		Аққасқа мен Көксерек шайқасы	Аққасқаның Көксерекпен айқасы. Көксеректің өлімі.														
Дескриптор: • шығарманың бөлімдерінің мазмұнын еске түсіреді; • әр бөлім бойынша оқиғаларды жіктеп, кестені толтырады.																	
ҚБ «Позитивті комментарий» әдісі Талдау, жинақтау: «Әдеби шеңбер» (10мин) «Хикая картасы» арқылы білімдерін жинақтау (білім алушылар шеңбер құрып, өзара топ ішінде талқылап, қорғайды)																	
Дескриптор • шығарманың мазмұны, сюжеттік																	

	1.қызық 2. қиын 3.құнды 3-тапсырма (10 мин) «Еркін сипаттамалы жазба» әдісі арқылы оқушылар шығарманың негізінде өмірмен байланыстырып, өз көзқарастарын, ойларын жазады. I топ: «Авторға хат» II топ: «Жетім көрсең жебей жүр» Бағалау дескрипторлары: - оқиға орнын анықтайды; - табиғат көрінісі мен кейіпкер бейнесін сипаттайды ҚБ «Позитивті комментарий» әдісі	<i>желісі негізінде сұрақ құрастырады;</i> - оқушылар мәтіндегі қай бөлімнің маңызды екенін үзінділер, мысалдар арқылы дәлелдейді; - шығармадағы ақпараттың өмірмен байланысын мәтіннен ашып көрсетеді; - шығармадағы көтерілген мәселеге ұтымды ой айтып, қорытынды жасайды; Қорытынды: (10 мин) «Көксерек» әңгімесінен алған әсерлеріңді білдіріп, шағын эссе жазыңыздар Дескрипторлар: - әңгіменің ерекшелігіне зер салады - замануи тұрғыдан бағалайды - өз ойын білдіреді ҚБ «3Қ» әдісі (1.қызық; 2. қиын; 3.құнды)
Аяқта луы	Рефлексия. (5 мин) «Тамаша стратегиялар» әдісі. 1.Сіз үшін жаңа болған 3 ақпарат; 2.Сіз түсінбеген ақпарат; 3. Назарыңызды аудартқан мәселе. Кері байланыс. «Білім баспалдағы» әдісі (3 мин) 	
	Үй тапсырмасы:	
	«Кейіпкерге хат» аудитория таңдап, хат жазу	«Адам және табиғат» тақырыбында ойтолғау жазу
Қосымша ақпарат		

Саралау - Сіз қосымша көмек көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлайсыз?	Қосымша көмекті қажет ететін оқушыларға – жұптық және топтық жұмыста білімдерін дамытуға мүмкіндік беремін; Қабілеті жоғары оқушыларға – «Fila» кестесі, «Әдеби шеңбер» әдістері бойынша тапсырмалар беру арқылы білімдерін шыңдауға мүмкіндік беремін
Бағалау - Оқушылардың үйренгенін, материалды меңгергенін тексеруді қалай жоспарлайыз?	«3x2x1 активаторы» әдісі», «3Қ», «Позитивті комментарий» әдістері арқылы кері байланыс беріп, сабақ соңында «Тамаша стратегиялар» әдісі оқушыларға алған білімдерін тиянақтауда өте тиімді. Уақытты тиімді пайдалануына мүмкіндік береді.

Қысқа мерзімді жоспар

Күні:		
Мектеп: «Ә.Әлімжанов атындағы орта мектебі мектеп жасына дейінгі шағын орталығы бар» КММ		
Мұғалімнің аты-жөні: Нуркадамова Эльмира Каметкалиевна		
Пәні: Математика	5-сынып Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:	6-сынып Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:
Сабақ № 99		
Тақырыбы	5.3В Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану Ондық бөлшектерді қосу және азайту	6.3 В Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер Санды теңсіздіктер және олардың қасиеттері
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;	6.2.2.5 тура санды теңсіздіктің қасиеттерін білу және қолдану
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар орындай алады: ондық бөлшектері қосу және азайту ережесін біледі. Оқушылардың басым бөлігі: ондық бөлшектері қосу және азайтуды орындайды. Кейбір оқушылар: ондық бөлшектері қосу және азайтуға тапсырмалар құрастырады.	Барлық оқушы орындай алады: тура санды теңсіздіктің қасиеттерін біледі және қолданады. Оқушының басым бөлігі: теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсініп есептейді. Кейбір оқушылар: теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсініп есептейді, тапсырмалар құрастырады
Бағалау критерийлері	- ондық бөлшектері қоса білу; - ондық бөлшектерді азайта білу; - ондық бөлшектері қосу мен азайтуға есеп құрастыру;	- тура санды теңсіздіктің қасиеттерін білу; - теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді білу;
Тілдік	Бөлім бойынша лексика және	- екі санның қайсысы

мақсаттар	терминология - бүтін бөлік, бөлшек бөлік, оның бөлшек, үтірмен ажыратылатын сандар таңбалар саны, ондық, жүздік, мыңдық және т.с.с үлестер; Диалогқа/жазылыға қажетті тіркестер - жай бөлшекті ондық бөлшек түрінде жазу үшін ... керек; - ондық бөлшекті жай бөлшек түрінде жазу үшін ... керек;	үлкен, қайсысы кіші; - санды теңсіздік, қатаң теңсіздік, қатаң емес теңсіздік, қос теңсіздік;
Құндылықтарды дарыту	Жұппен жұмыста оқушылар әріптесіне қарап, идеяларымен бөлісіп және талқылауға қатысып, жауапты болуға үйренеді. - Ашықтық: оқушы мен мұғалімнің әрбір мәселеде өз көзқарастарын білдіріп отырады. - Құрмет: әр түрлі пікірлерді қабылдай алу, бір-бірінің пікірлері мен ерекшеліктерін құрметтейді. Бірлескен жұмыста бір-біріне деген сыйластығын арттырып, белсенді әрекеттер арқылы азаматтық көзқарасқа тәрбиелейді.	
Ресурстар	Оқулық, қарындаш, түрлі-түсті бояулар, үлестірме қағаздар	
Пәнаралық байланыс	геометрия	
Алдыңғы оқу	Жай бөлшектерді қосу және азайту	Сандарды салыстыру
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	
Сабақтың басы 2 минут	а) Сәлемдесу. Сыныпты түгендеу. Сабаққа даярлықтарын қадағалау. ә) Оқушылардың назарын сабаққа аудару.	
3 минут	«Қайталау - оқу анасы» әдісі	
	1.Натурал сандар мен ондық бөлшектерді қосуың қандай ұқсастығы мен айырмашылығы бар? 2.Ондық бөлшектерді азайту үшін орындалатын реттіліктерге тоқталу.	1.Санды теңсіздік дегенміз не? 2.Қатаң емес теңсіздіктің қатаң теңсіздіктен айырмашылығы неде?
«Түртіп алу» әдісі.		

Сабақтың ортасы 5 минут	1. Ондық бөлшектерді қосу ережесі. 2. Ондық бөлшектерді азайту ережесі.	1 қасиет: Санды теңсіздіктерді қосу : $a > b$ және $c > d$ 2 қасиет: Санды теңсіздіктердің азайту $a < b$ және $c < d$ 3 қасиет: Санды теңсіздіктерді көбейту $a > b$ және $c > d$ 4 қасиет: Санды теңсіздіктерді бөлу $a > b$ және $c < d$
10 минут	1 тапсырма. Оқулықпен жұмыс № 634 Ондық бөлшектерді қосу мен азайтуға берілген есептердегі жұлдызша орнына тиісті санды қою <i>Дескриптор:</i> 1. Ондық бөлшектерді қосуды орындай алады. 2. Ондық бөлшектерді азайтуды орындай алады. 3. Жауабын табады. Шығармашылық тапсырма: есеп құрастыру	1 тапсырма. Оқулықпен жұмыс № 854 Санды теңсіздік қасиеттерін қолданып, есептеу <i>Дескриптор:</i> 1. Санды теңсіздікті қосуды орындай алады. 2. Санды теңсіздікті азайтуды орындай алады. 3. Санды теңсіздікті көбейтуді орындайды. 4. Санды теңсіздікті бөлуді орындайды. 5. Жауабын жаза алады.
Кері байланыс «Мадақтау»		
10 минут	2 тапсырма. Кластер құру. Ондық бөлшектері қосу және азайту (жұптық жұмыс) Ондық бөлшектерді қосу және азайту	2 тапсырма. Кластер құру. Санды теңсіздік қасиеттері (ЖЖ) Санды теңсіздіктердің қасиеттері
Бағалау. «Бірін-бірі бағалау»		
Сабақтың соңы	Қорытындылау. «Сәйкестендіру» кестесі	Қорытындылау. Тестік тапсырма

5 минут Бағалау	<table><tr><th colspan="4">Ондық бөлшектерді қосу және азайту</th></tr><tr><td>1</td><td>18,7+29,743</td><td>А</td><td>181, 86</td></tr><tr><td>2</td><td>311,25- 22,7</td><td>Ә</td><td>30,376</td></tr><tr><td>3</td><td>283,6-102,014</td><td>Б</td><td>48,443</td></tr><tr><td>4</td><td>9,3560+21,02</td><td>В</td><td>288,55</td></tr></table> Жауап: 1.Б; 2.В; 3.А; 4.Ә. Бағалау. Жауап парақтарына қарап, «Өзін-өзі бағалау»	Ондық бөлшектерді қосу және азайту				1	18,7+29,743	А	181, 86	2	311,25- 22,7	Ә	30,376	3	283,6-102,014	Б	48,443	4	9,3560+21,02	В	288,55	1) Мына сандарды салыстырыңдар 0,9 және 0,99 А) $0,9 > 0,99$ В) $0,9 < 0,99$ С) $0,9 = 0,99$ 2) Санды теңсіздіктерді салыстырып,жұлдызшаның орнына тиісті белгіні қойыңдар. $1,5 * 1\frac{1}{5}$ А) = В) < С) > 3) $8 < 13$ теңсіздігінің екі жақ бөлігіне де 5 санын қосқанда шығатын тура теңсіздікті жазыңдар. А) $8+5 > 13+5$ В) $8+5 < 13+5$ С) $8+5 = 13+5$ 4) $18 > 6$ теңсіздігінің екі жақ бөлігіне де 4 санына көбейткенде шығатын тура теңсіздікті жазыңдар. А) $18 \cdot 4 > 6 \cdot 4$ В) $18 \cdot 4 < 6 \cdot 4$ С) $18 \cdot 4 = 6 \cdot 4$ 5) $24 > 9$ теңсіздігінің екі жақ бөлігін де 3 санына бөлгенде шығатын тура теңсіздікті жазыңдар. А) $24 : 3 > 9 : 3$ В) $24 : 3 < 9 : 3$ С) $24 : 3 = 9 : 3$ Жауап: 1.А; 2. С; 3.В; 4. А; 5. В. Бағалау. «Өзін-өзі бағалау»
Ондық бөлшектерді қосу және азайту																						
1	18,7+29,743	А	181, 86																			
2	311,25- 22,7	Ә	30,376																			
3	283,6-102,014	Б	48,443																			
4	9,3560+21,02	В	288,55																			
Рефлексия 3 минут	«Жетістік баспалдағы» бүгінгі сабақта түсінгендіктерін стикерге жазып, жапсырады																					
Үйге тапсырма 2 минут	5 тарау. 34 т. 636 есеп	5 тарау. 5.1т. № 856 есеп																				

Қысқа мерзімді жоспар

Мектеп: «Безродных атындағы орта мектебі мектеп жасына дейінгі шағын орталығы бар» КММ		
6-сынып		7-сынып
Сабақ тақырыбы: Жер туралы жалпы мағлұматтар, қасиеті		Литосфераның құрылысы мен заттың құрамы
Күні:	Мұғалімі: Исова Зере Балгабаевна	
Сыныптар: 6-7	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабаққа негізделген оқу мақсаты	6.2.2.1 Жер бетіндегі бақыланатын үдерістер мен құбылыстарды түсіндіру. 6.2.2.2 Жердің қасиеттерін түсіндіру.	7.3.1.1. Литосфераның құрылысы мен заттық құрамын анықтайды.
Сабақ мақсаттары:	1. Жер бетінде болатын үдерістер мен құбылыстар туралы түсінік беру 2. Табиғи құбылыстардың алуан түрлілігін баяндайды. 3. Оқушылардың қызығушылыққа білеттерін дамыту	Литосфераның құрылысы мен заттық құрамын анықтайды.
Сабақтың көрнекілігі	Үдерістер мен құбылыстардың суреттері	Литосфераның құрылысының суреті
Пәнаралық байланыстар	Жаратылыстану, география	
Оқыту әдістері	Қызығушылығын ояту, сұрақ жауап, түсіндіру, СТО әдісі, топтастыру	
Сабақтың басы	Мұғалім оқушыларға сабақтың мақсаты мен міндеттерімен таныстырады. Мұғалімнің сөзі: Балалар, табиғат өлі және тірі табиғат болып үлкен екі топқа бөлінетінін білеміз. Жорға сұрақтар: 1. Күн жүйесі дегеніміз не? 2. Күн жүйесі қанша топқа бөлінеді? 3. Жер тобы планеталарын атаңдар. 4. Алап ғаламшарларды атаңдар. 5. Өлі табиғат дегеніміз не? 6. Тірі табиғат дегеніміз не? Оларға мысал келтіріңдер. 7. Олардың айырмашылықтарын айтыңдар.	
Жаңа тақырыпты оқушылар ресурстар арқылы өз бетінше меңгереді.		

	6-сынып	7-сынып
Сабақтың ортасы	<u>Мұғалімнің басшылығымен орындалады</u> <u>I тапсырма:</u> Оқулықтағы «Жердегі құрлық пен судың үлес салмағы» атты кестені қарап, үлес салмақтарының бірдей болмау салдарынан қандай салдар туындауы мүмкін. Неге? деген сұраққа жауап ізде. <u>II тапсырма. Модуль СТО, әдісі:</u> Дәйексөз «Баптағанға – жер жомарт» деген халық даналығының мәнін оқушылар түсіндіреді: - Жерді күтіп, баптап, таза ұстау керек. Өйткені, Жер - ана жомарт та дархан көңілімен адамға барын бергісі келеді. Тіпті қазба байлықтар да жерден алынады. Түрлі жеміс-жидектер де, әсем гүлдер де, тіпті дәнді дақылдар да ұдайы суарып, күтіп баптағаннан кейін көбейе түседі.	<u>Оқушылардың өзіндігімен орындалатын жұмыстар</u> <u>Топтық жұмыс. Постер жасау.</u> Оқушылар өз ойларын постерге жазып оқып береді. «Литосфераның ішкі құрылысы мен заттық құрамы» <u>II тапсырма:</u> Литосфералық тақталардағы апат түрлеріне байланысты сипаттама бер. 1-сел жүру. Су басу жағдайында өзін ұстау ережесін құрастырыңыз. Дескриптор: – апат түрлерін анықтайды; – апат түрінің пайда болу себебін түсіндіреді; – апат түрінің қай аймақта жиі кездесетінін жазады; – апат түрінің негізгі зардаптарын талдайды. 2-жер сілкіну 1. Жер сілкінісі болған жағдайында адамдардың үй ішіндегі өзін ұстау ережесін құрастырыңыз. Дескриптор: - жер сілкінісі жағдайында өзін ұстау ережесін құрастырады; - су басу болған жағдайында өзін ұстау ережесін құрастырады.
Сабақтың соңы	3 тапсырма. Модуль оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер Балалар, қазір мен тақтаға дөңгелек жасыл қағаз ілемін. Бұл - біздің жеріміз. Ал сендер жердің көркейіп, сұлуланып, тіршілікке енуі үшін жұмыла жұмыс жасаңдар. Алдарыңда жатқан қағаздардан жерге көрік беретін тіршілік иелерінің суретін салып, коллаж дайындаңдар. (Балалар әрқайсысы жеке-жеке түрлі түсті қағаздан гүлді, ағашты, суды, тауды, жан-жануарларды жасап, іледі.) «Кластер» әдісі. 4 тапсырма: <u>6-сынып: «Жердің қасиетін»</u> туралы топтастырады. <u>7-сынып: «Жерге қамқорлық»</u> туралы топтастырады. Бағалау. Бағалау парақтарын толтыру.	

	БББ кестесі. Әр сынып білім алушылары өз тақырыптарына байланысты толтырады.		
	Білемін	Білдім	Білгім келеді
Үй тапсырмасы			
§ 31, мәтінді оқу		§31, мәтінді оқу	
Кері байланыс: Бүгінгі сабақта не үйрендім? Алған білімімді өмірде қайда, қалай қолданамын?			

Қорытынды

Қазақстанда біріктірілген сыныптары бар шағын жинақты мектептер саны артта түсті. ҰБДҚ мәліметтері бойынша 2019 жылғы 1 қарашадағы олардың саны 8 690-ға жетті. Әдістемелік ұсынымдардың өзектілігі қазіргі кезеңде шағын жинақты мектептердің біріктірілген сыныптарындағы оқытудың мазмұны мен сапасына қойылатын талаптар өзгеруімен түсіндіріледі, бұл біріктірілген сыныптардағы әртүрлі жастағы оқыту әдістемелерін енгізуге себепші болады. Авторлар ШЖМ біріктірілген сыныптарында білім беру үдерісі кезінде формативті бағалауды ұйымдастыруға қойылатын талаптарды әзірледі.

Әдістемелік ұсынымдар қойылған мақсатқа жетті – педагогтарға әдістемелік және методологиялық көмек көрсету, ШЖМ біріктірілген сыныптарында сабақты ұйымдастыру және формативті бағалау үшін тапсырмалар құру, әдістемелік жинақтарды техниктермен, білім сапасын арттыру үшін формативті бағалау түрлері мен тәсілдерімен байыту бойынша әдістемелік көмек көрсету.

Мақсатқа сәйкес келесі міндеттер іске асырылды:

- ШЖМ біріктірілген сыныптарында сабақты ұйымдастыру кезінде әртүрлі жастағы оқыту әдістемелерінің ерекшеліктері ашылды;
- формативті бағалауды ұйымдастыру және өткізу бойынша біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін педагогтардың жүргізілген зерттеу (сауалнама) нәтижелері мен негізгі қиындықтары талданды;
- талдау нәтижелері бойынша біріктірілген сыныптарда оқу пәндері бойынша оқыту мақсаттарына қол жеткізу үшін тиімді техника, формативті бағалау жүргізудің түрлері мен тәсілдері көрсетілді;
- сабақта ШЖМ-дегі педагогикалық үдерісті жетілдіруге арналған нақты әдістемелік ұсыныстар берілген;
- біріктірілген сыныптарда формативті бағалау үшін әртүрлі тапсырмалар түрлері мен тәсілдері әзірленді және ұсынылды.

Әдістемелік ұсыныстардың авторлары сауалнама түрінде зерттеу жүргізді. Респонденттердің саны 997 адамды құрайды, олардың жартысы ШЖМ-да жұмыс істейді, бұл ұсынылған зерттеу нәтижелерінің объективтілігі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. ШЖМ педагогтерінің қиындық аймақтары авторлармен мұқият зерделенді, сондықтан жұмыс анықталған қиындықтарды шешу бойынша педагогтерге әдістемелік көмек көрсетуге бағытталған.

Практикалық маңыздылығы әдістемелік ұсынымдардың материалдары ШЖМ мұғаліміне оқыту мақсаттарына қол жеткізу және оқыту нәтижелілігін

арттыру үшін формативті бағалаудың тиімді конструктивтік тәсілдерін жоспарлауға көмектеседі.

Бұл жұмыс педагогтардың оқу үрдісінде формативті бағалаудың әртүрлі түрлерін қолдану және оқу үдерісін жоспарлаудағы мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Авторлар әдістемелік ұсыныстарды пайдалану нәтижелері біріктірілген сыныптарда жұмыс істейтін ШЖМ педагогтерінің кәсіби құзыреттілігін арттыратынына, қалалық және ауылдық мектептерде білім беру сапасының алшақтығын қысқартуға ықпал ететініне сенімді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

2. Токаев К. Послание народу Казахстана «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» от 20 сентября 2019 года. <http://mfa.gov.kz/ru/islamabad/content-view/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-ktokaeva-narodu-kazahstana-ot-2-sentabra-2019-goda-cast-2>.
3. Мкртчян М.А. Общие методики коллективных учебных занятий. – Красноярск, 2002.
4. Мкртчян М.А. и Бондаренко Л. В. «Изучение текстов по методике Ривина». Саяногорск, 1989 г.
5. Словарь педагогических терминов на сайте Академик.
6. Государственная программа развития образования и науки на 2020-2025годы сайт <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988>.
6. Анкета для учителя МКШ по приемам формативного оценивания [dhttps://www.survio.com/survey/d/W3B0L9U5R8E7Z6A5P](https://www.survio.com/survey/d/W3B0L9U5R8E7Z6A5P).
7. Полонский В.М. Словарь понятий и терминов по образованию и педагогике. - М. -2000. – с.386.
8. Бизяева А.А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия. - Псков, 2004. - 264с.
9. Кулюткин Ю.Н., Сухобская Г.С. Личность: Внутренний мир и самореализация. Идея, концепции, взгляды. СПб.: Издательство, Тускарора.1996.
10. Каримова Б.Т. Взаимосвязь преподавания и обучения или роль рефлексии и обратной связи на курсах повышения квалификации педагогов. // Материалы V всемирного форума по непрерывному образованию и XV международной конференции «Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития» 25-27 мая 2017г. Санкт-Петербург.
11. КСП для совмещенных классов. Методические рекомендации. Национальная академия образования им. И. Алтынсарина. Нур-Султан. 2019.
12. Руководство по критериальному оцениванию для региональных и школьных координаторов 1. Учебно-методическое пособие. АОО Назарбаев интеллектуальные школы. Астана. 2016. Издание второе. С.47.
13. Уильям д. Томсон М. 5 основных стратегий для ФО М. 2007.
14. Ананьев Б.Г. Психологическая ситуация оценки на уроке в классе [https://www.gumer.info/bibliotek Buks/Pedagog/hrestomatia/27.php](https://www.gumer.info/bibliotek/Buks/Pedagog/hrestomatia/27.php).
15. Формативное оценивание на уроке биологии. <https://uroky.kz/fo-biologiya-8-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya>.
16. Примеры заданий на формативное оценивание дисциплина Всемирная история 6класс. Материал, извлеченный из источника: <https://uroky.kz/fo-vsemirnaya-istoriya-7-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/>
17. Лисунова Н.Л. Приемы формативного оценивания «недельный отчет». сайт Инфоурок.

18. Блэк П., Уильям Д. (1989). Оценивание и обучение в классе, оценивание в образовании: принципы, политика и практика / Assessment and Classroom Learning, Assessment in Education: Principles, Policy and Practice. 5 (1): 5–75.
19. Кожаева Е.Н. формативное формирующее оценивание. Методическое пособие. – Астана: АОО «Назарбаев интеллектуальные школы». ЦПМ, 2014 – 66 с.
20. Журбенко З.М., Колесникова Ю.Б. Система оценивания: «Тенденции и пути совершенствования» // Электронный ресурс:<https://festival.1september.ru/authors/101-776-383>.

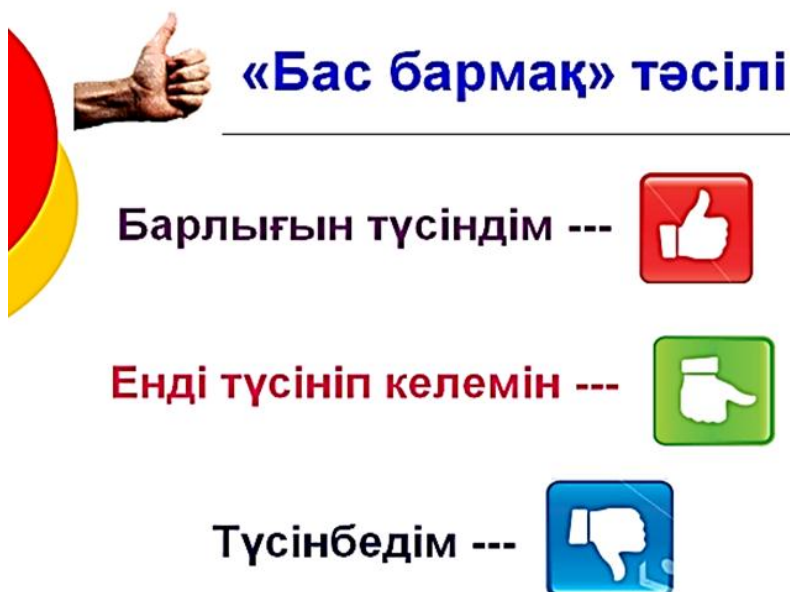
Педагогтың әдістемелік жинағына формативті бағалау тәсілдерін түсіндіругіз бейнелеу.

«Екі жұлдыз бір тілек» тәсілі.

Бұл әдіс білім алушылардың шығармашылық жұмыстарын, яғни шығарма, эсселерін бағалауға қолданылады. Мұғалім, білім алушыларға сыныптастарының жұмыстарын тексеруді ұсынады. Білім алушылар бір-бірінің жұмыстарын тексеру кезінде олар жұмыстарды бағаламайды, ал ондағы екі оң сәтті анықтап және бағыт береді. Олар «Екі жұлдыз» - бір сәт, яғни толыққанды жұмыс, ал екінші бірі «Тілек», мұнда одан әрі жұмысты толықтырулары қажет.

«Бас бармақ» тәсілі

«Байланыс терезе» тәсілі

«Рефлексивті нысана» техникасы

Тақтаға секторларға бөлінген нысана салынады.

Әр секторларда рефлексия кезеңіндегі параметрлі сұрақтар жазылады. Айталық, мазмұнның сарапшылығы, пішіннің және сабақтың беру әдісін сарапшылығы, педагогтың қызметінің сарапшылығы,

өзінің қызметінің сарапшылығы. Қатысушы белгілерді секторларға алған бағаның нәтижесі бойынша орналастырады: орталыққа неғұрлым жақын қойса соғұрлым ондыққа жақын; неғұрлым шетке қойса соғұрлым нөлге жақын. Содан кейін қысқа сараптама жасалынады.

**Белсене қатысты
Қызықты болды
Түсінікті болды
Жаңа нәрсе білдім**

«Бес саусақ» әдісі.

«Жапондық бағалау» әдісі.

Дұрыс, келісемін. Толықтырамын, басқа көзқарасым бар. Менің сұрағым бар.

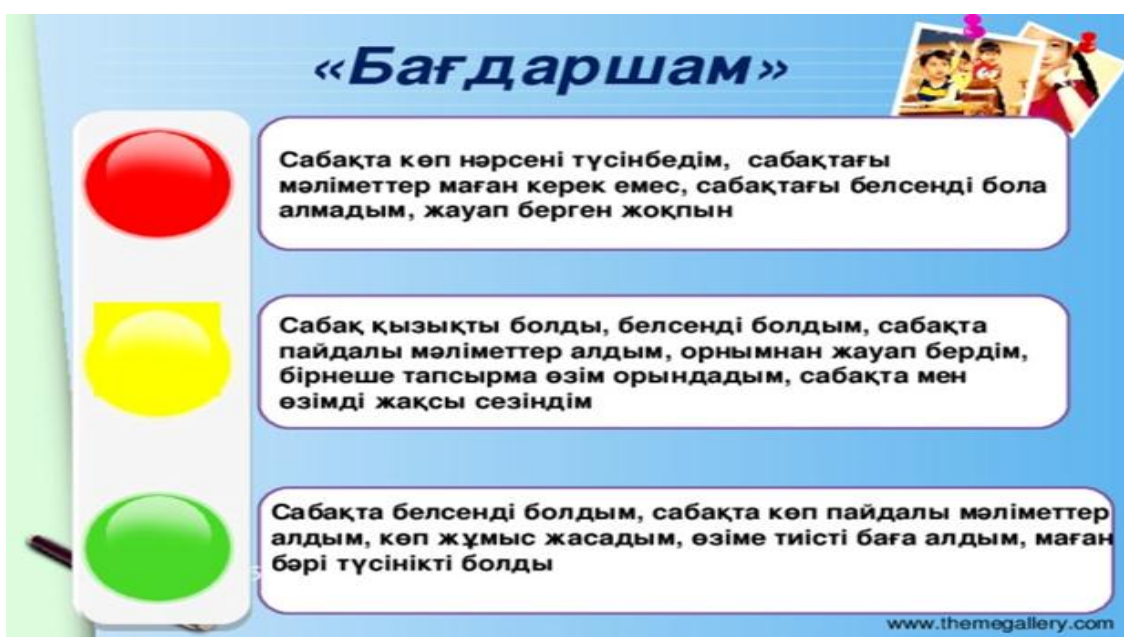

«Бағдаршам» әдісі.

Әр бір білім алушыда бағдаршам түстеріне сәйкес карточкалар таратылған. Мұғалім олардың сабақты меңгергендеріне байланысты карточкаларды көтеруін сұрайды.

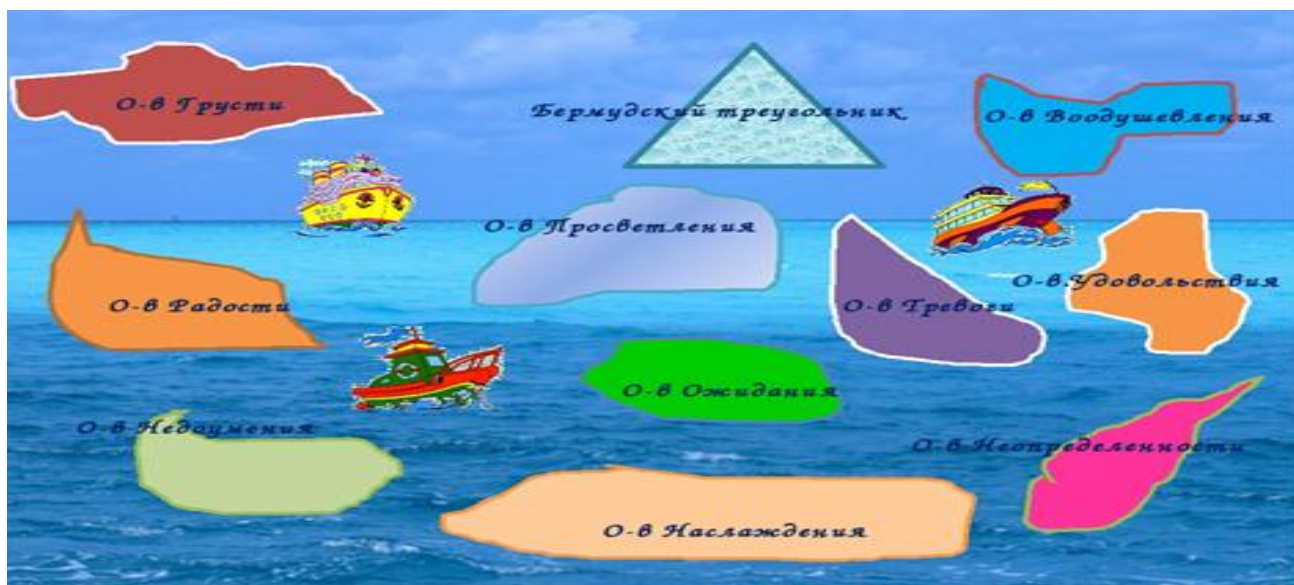
- Жасыл карточка көтерген білім алушылар – барлығын түсінді. - Не түсіндіңіз?
- Сары және қызыл карточка көтергендер- күмәнім бар: - Сіздерде қандай сұрақтар бар?
- Қызыл карточка көтергендер: - түсінбедім - Сіздерге не түсініксіз?

Бұл жүйе арқылы тақырыпты пысықтауға немесе әлі де жетілдіру керектігін білуге болады.

«Арал» әдісі.

Эмоционалдық тұжырымдамалық карта үлкен ақ қағазға «арал» бейнесін де салынады (қуаныш, көңілсіздік, қорқыныш, күту, қанағаттану, Бермуд үшбұрышы және т.б) Сабақтың соңында немесе аптаның соңында білім алушылар өздерінің көңілкүйлерін, эмоциональдық көңілкүйлерін тактада ілініп тұрған тұжырымдамалық «арал» картасына маркермен (фломастермен) сурет салу арқылы немесе кеме суретін ілу арқылы бейнелейді.

«Алма ағашы» тәсілі.

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1 ШЖМ біріктірілген сыныптарында сабақты ұйымдастырудың ерекшеліктері	5
2 ШЖМ біріктірілген сыныптарында формативті бағалау: тәжірибені талдау	16
3 ШЖМ біріктірілген сыныптарында формативті бағалауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар.....	57
Қорытынды.....	151
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	153
Қосымша	155

Введение

Вопросы развития образования находятся под пристальным вниманием главы государства, так 16 августа 2019 года на августовской конференции учителей Президента К. Токаева предложил принять комплексные меры по улучшению качества образования. В Послании Президента от 20 сентября 2019 года «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» он отметил важность сокращения разрыва качества образования в городских и сельских школах. И это не случайно, потому что от учителя зависит качество образования, а в дальнейшем и качество жизни казахстанцев [1].

По данным национальной образовательной базы данных (далее НОБД) от 1 ноября 2019 года в Казахстане число совмещённых классов в малокомплектных школах достигло 8 690 классов, что составляет 30 % (29 685 – всего).

Актуальность методических рекомендаций объясняется тем, что на современном этапе меняются требования к содержанию и качеству преподавания в совмещённых классах малокомплектных школ, что обуславливает введение методик разновозрастного обучения в совмещённых классах, не все педагоги понимают значимость формативного оценивания и обратной связи для личностного развития ученика, его компетенций самоменеджмента и умения учиться. В условиях совмещённого класса формативное оценивание может стать связующим звеном, способствующим глубокому пониманию учебного материала.

Новизна методических рекомендаций заключается, во-первых, в теоретической разработке понятий эмоциональные, мотивирующие, конструктивные типы формативного оценивания, во-вторых, в применении данных понятий к анализу совмещённого урока в малокомплектной школе.

Методические рекомендации адресованы педагогам малокомплектных школ, работающим в совмещённых классах.

Предметом исследования процедура проведения формативного оценивания в совмещённом классе малокомплектных школ.

Объектом исследования – является организация учебного процесса в совмещённых классах в условиях обновления среднего образования через правильную организацию процедуры проведения формативного оценивания виды и техники конструктивного формативного оценивания.

Цель: оказание методической и методологической помощи педагогам, по организации урока в совмещённых классах МКШ и составлению заданий для формативного оценивания, обогащение методической копилки педагогов техниками, видами и приемами формативного оценивания для повышения качества знаний.

В соответствии с целью реализуются следующие задачи:

- раскрыть особенности методик разновозрастного обучения при организации урока в совмещённых классах МКШ;
- проанализировать результаты проведенного исследования

(анкетирования) и основные затруднения педагогов, работающих в совмещенных классах, по организации и проведению формативного оценивания;

- продемонстрировать эффективные техники, виды и приемы проведения формативного оценивания для достижения целей обучения по учебным дисциплинам в совмещённых классах;

- дать конкретные методические рекомендации по улучшению педагогического процесса в МКШ в частности урока

- разработать и предложить различные виды и приемы заданий для формативного оценивания в совмещенных классах.

Целевая аудитория работы – педагоги МКШ, работающие в совмещенных классах, реализующие обновленные программы по разным учебным дисциплинам.

Практическая значимость состоит в том, что материалы методических рекомендаций помогут учителю МКШ спланировать эффективные конструктивные приемы формативного оценивания для достижения целей обучения и повышения результативности обучения. Данная работа расширит возможности педагогов в использовании различных видов ФО в учебном процессе и планировании учебного процесса.

1 Особенности организации урока в совмещенных классах МКШ

Малокомплектная школа (МКШ) является составной частью общегосударственной системы образования. Это главный резерв пополнения кадров для сельскохозяйственного производства. Её состояние и уровень работы оказывает огромное влияние на социально-экономическое развитие села, на культурно-образовательный уровень населения, решение демографических проблем. Чтобы сохранить село, образование в сельской местности должно соответствовать социальным ожиданиям людей, социально-ценностному заказу сельского сообщества, каждой семьи и конкретного человека. Школа представляет собой важную часть сельского социума и не может развиваться в отрыве от него. Перспективы МКШ, прежде всего, зависят от развития сельскохозяйственного производства и социокультурной сферы села. Малокомплектные школы в своей образовательной деятельности часто пользуются методиками разновозрастного обучения, индивидуальными образовательными программами на основе коллективных учебных занятий. Теоретические и методологические основы организации и реализация деятельности РВГ разработаны Мкртчяном М.А. (доктор педагогических наук, Академик АПСН, вице-министр Министерства образования и науки Армении). Опыт создания РВГ распространен в России и Казахстане[2].

Перечислим основные моменты функционирования такой школы. В отличие от классно-урочной системы вне классно-урочной школе:

- 1) вместо автономно существующих классов функционирует единая разновозрастная учебная группа;
- 2) вместо уроков проводятся коллективные учебные занятия;
- 3) вместо традиционного расписания, когда в течение недели изучаются все предметы, – осуществляется, как правило, погружение в несколько предметов;
- 4) вместо учебно-тематических планов для классов – разные индивидуальные программы и планы у разных учеников;
- 5) управление учебным процессом (т.е. сменой учебных ситуаций) осуществляют не только учителя, управленческие функции выполняются совместно учителями и учениками.

То есть, каждый ребенок не только учится и учит, каждый включен в управленческую деятельность.

На сегодняшний день существует два подхода к совмещению классов в комплекты: смежный и разновозрастной. С педагогической точки зрения наиболее приемлема организация разновозрастных классов, что позволяет организовать работу в сменных парах и самостоятельную работу учащихся старших классов, а также высвободить время учителя для организации занятий с младшими школьниками, требующими особого внимания в процессе обучения. В условиях начальной школы возможны следующие варианты объединения учащихся в класс-комплекты: смешанный вариант объединения классов: 2+3, 3+4; объединение разновозрастных учащихся 2+4, 2+3 классов. Это обусловлено тем, обучающиеся относятся к одному уровню и тем, что возрастная разница

незначительная, в начальном звене совпадают изучаемые учебные дисциплины. В среднем звене целесообразно совмещать классы в следующем порядке: 5+6, 7+8, 6+7. Оптимальным является объединение разновозрастных учащихся, так как возрастные особенности учащихся и различие между учебными программами этих классов незначительны. Поэтому есть возможность обучать их в одном классе с учетом потребностей каждой возрастной группы. При данном объединении возможно обучение путем внутрипредметной интеграции схожих по содержанию тем на основе принципа однопредметности, однотемности. Рекомендуется интегрированное обучение по смежным предметам: казахский, русский, английский языки, литература, биология, история, география, самопознание, музыка, физическая культура, технический труд. Реже используется совмещение учебных дисциплин: физика, химия, алгебра, геометрия. В случае отсутствия реализации внутрипредметной связи, имеется возможность межпредметного интегрированного обучения: литература и история, история и география, биология и химия, математика и информатика. Для преподавания в совмещенных классах применяются методики разновозрастного обучения. Эта тема для многих педагогов новая, малоизученная, так как в вузе не выделяются кредиты на данную дисциплину, и практически нет курсов повышения квалификации педагогов по данной теме. В рамках обучающих семинаров, проводимых Национальной академией образования им. И. Алтынсарина эту тему также охватить не получается. По этой причине мы посчитали правильным описать методики разновозрастного обучения и применимые к ним приемы формативного оценивания. Напоминаем, что однотемные занятия проводятся в тех случаях, когда у учащихся разных классов есть общий круг изучаемых на разных уровнях вопросов, явлений, понятий и т. д.. Основой однотемных занятий, в первую очередь, является постоянное сопутствующее повторение, поэтому большая часть таких занятий приходится на первую и четвертую четверти учебного года. Разнотемные занятия проводятся в тех случаях, когда не получается проведение однотемных занятий. В этом случае за основу объединения разных классов берется единый вид учебно – познавательной деятельности учащихся.

Безусловно, методики разновозрастного обучения отличаются друг от друга:

- 1) по предназначению и реализуемым дидактическим задачам,
- 2) по процедурам запуска,
- 3) особенностям управления и учёта деятельности учащихся,
- 4) сочетанию различных организационных форм обучения (далее оргформ),
- 5) приёмам, используемым в этих оргформах.

Каждая методика соответствует определенной учебной задаче и мы попробуем продумать к каждой методике прием формативного оценивания, итак:

– для изучения сложных научных, учебных, художественных текстов используются методики Ривина и взаимопередачи тем;

– для написания сочинений, рефератов, изучения вопросов, недостаточно освещённых в учебниках, подходит обратная методика Ривина;

- для первоначального обучения решению стандартных, типовых задач предназначена методика взаимообмена заданиями;
- для повторения, закрепления учебного материала и тренировки учащегося используются методики взаимотренажа и взаимопроверки индивидуальных заданий;
- для обеспечения понимания небольшого, сложного фрагмента текста (теоремы, определения, правила и т.п.) можно использовать методику доводящей карточки.

Раскроем основные идеи указанных методик и предложим задания для формативного оценивания [3].

Сторонниками разновозрастного обучения описаны разные методики, одна из них методика взаимопередачи тем. Основная идея методики и организации взаимопередач тем проста. Обучающимся необходимо освоить какой-либо раздел (блок) учебной программы. Каждый обучающийся должен одну или несколько тем изучить самостоятельно, а часть тем получить от других учеников. Соответственно, темы, которые он освоил самостоятельно, он должен передать своим товарищам. Самостоятельно изученные темы в обязательном порядке сдаются учителю.

В данном случае, под темой понимается определённым образом оформленный текст, к которому подобраны три группы задач, упражнений, вопросов и т.д., с объёмом примерно 3-5 страниц в гуманитарных дисциплинах и 1-3 страницы в точных дисциплинах. Например, на уроке русской литературы в 5 и 6 класс. Произведение А.С. Пушкина «Сказка о мертвой царевне» объемное, а количество часов ограничено. Такая же ситуация в 6 классе, произведения Н.В. Гоголя «Ночь перед рождеством». Эти темы объединяет учебная цель: 5.2.3.1 и 6.2.3.1 – выделять элементы композиции при поддержке товарища, объясняя их роль в сюжете произведения. Педагог во время опережающего домашнего задания делит произведение на составные части для домашнего изучения. Каждый обучающийся самостоятельно изучает свою главу, а часть глав получает от других одноклассников. Педагог знакомит обучающихся с целью урока, акцентируя внимание обучающихся на средстве достижения поставленной цели – графических органайзерах «Гора истории» и «Карта истории». В качестве формативного задания дается сжатый пересказ главы и работа по заполнению карты истории сначала по своей главе, потом по всему произведению. Обучающиеся 6 класса, не только работают над своим органайзером, но вспоминают изученный материал, проверяют насколько добросовестно выполнено задание младшими товарищами. В результате такой работы прорабатывая текст, ученик в итоге получает подробнейший (поабзацный) план изучаемой темы и решения задач (вопросов) первой и второй групп этой темы. И только после этого тема сдаётся учителю. Учитель проверяет не только уровень освоения темы, но и готовит ученика к роли учителя, которую ему придётся выполнять при обучении другого. Один ученик восстанавливает другому по частям (по своему плану) содержание своей главы мертвой царевны или истории ночи перед рождеством, после каждой части проверяет уровень понимания и

задает вопросы (или предлагает решить задачи) первой группы. После этого обучающийся, который находится в позиции обучающегося, записывает заголовок этой части. В результате совместной работы у напарника в тетради появляется подробнейший план темы «Карта истории». После этого обучающиеся меняются ролями. Обучив друг друга, каждый из учеников самостоятельно приступает к выполнению упражнений второй группы.

По методике А.Г. Ривина, как правило, изучаются темы, сложные для понимания, не имеющие однозначной трактовки и обязательно небольшие по размеру (3-7 абзацев). Группе учащихся необходимо освоить небольшой раздел (блок), который включает несколько тем. Каждый учащийся должен изучить все темы блока в парах сменного состава.

Обычно работа по этой методике на уроке русского языка при изучении морфологии посредством укрупнения дидактических единиц организуется следующим образом. Обучающиеся получают свои тексты, например, с грамматическими категориями имени существительного, имени прилагательного, имени числительного. Для проработки грамматических особенностей одной части речи он находит себе напарника, с которым читает, обсуждает, выясняет содержание материала (именно называет грамматические категории, а не конспектирует). Грамматические категории имени существительного записывает в тетрадь. Таким же образом он помогает своему товарищу разобраться в особенностях данной части речи. Обратите внимание, что у обучающихся, работающих в паре, части речи должны быть разные, их объединяет то, что все части речи именные, имеют похожие грамматические категории. После этого для проработки второй части речи обучающийся ищет нового напарника, рассказывает ему содержание своей части речи, далее с ним читает, обсуждает, выясняет грамматические категории другой именной части речи, озаглавливает и пишет название в тетрадь. Таким же образом он помогает своему напарнику, прослушивает его, помогает ему разобраться в части речи, озаглавить его и записать название в тетрадь. И так за короткий промежуток времени, обучающиеся имеют возможность познакомиться с грамматическими категориями именных частей речи, а на других занятиях закрепить полученные знания.

Для разновозрастной группы хорошо можно использовать методику «обратную ривинской». Особенность ее в том, чтобы за счёт коллективной работы раскрыть содержание учебной темы. Для запуска методики педагог должен подготовить подробные планы нескольких тем: например, 6 класс – использование вводных слов и конструкций. Обучающиеся получают пустую схему-план, которую им предстоит заполнить. Его задача – по плану восстановить содержание темы вводные слова и конструкции и оформить соответствующим образом таблицу. Работа группы организуется так же, как по методике Ривина. Для проработки первого пункта своего плана обучающийся находит себе напарника, с которым совместно обсуждает возможное содержание и при необходимости обращаются к разным источникам, например, учебникам, книгам, энциклопедиям. Далее они обсуждают возможный вариант

использования вводных слов с определенным значением в конкретном тексте, объясняют, как изменился текст после включения в него вводных слов и конструкций. После этого он таким же образом помогает своему товарищу оформить содержание его пункта плана.

Для проработки следующего пункта плана обучающийся находит нового напарника, рассказывает ему содержание своей группы вводных слов и конструкций, далее работа организуется, как это описано выше.

Прорабатывая все пункты плана, обучающийся в итоге получает целостное представление о значениях и группах вводных слов и заполненную таблицу. После этого он может взяться за другую тему, прорабатывая ее аналогичным образом.

Основная организационная форма – коллективная. Основным видом работы учащихся в паре является совместное обучение через обсуждение.

Методика взаимообмена заданиями предназначена для первичного изучения разных типовых задач за счёт работы обучающихся в парах сменного состава. Им необходимо решение одного типа задач получить за счёт работы с учителем, остальные типы – за счёт совместной работы с другими сверстниками. Для этой методики необходимо осуществить «запуск». Учитель работает индивидуально с каждым учеником: используя карточку с двумя задачами одного типа, он объясняет способ решения этой задачи и даёт необходимые теоретические знания. При этом он записывает в тетрадь сверстника способ решения первой задачи. Вторую задачу обучающийся решает самостоятельно, комментируя свои действия. Далее необходимо организовать взаимодействия обучающихся между собой. В паре обучающиеся обучают друг друга решению своего типа задачи, при этом алгоритм работы тот же, что и при работе педагога с обучающимся (первая задача объясняется, вторая решается самостоятельно). На уроке русского языка это задание хорошо использовать при проведении различных грамматических разборов: первый разбор педагог выполняет с обучающимся вместе, второй грамматический, словообразовательный, лексический, морфологический или синтаксический разбор обучающийся делает с товарищами. В следующей паре он должен уже передавать тип грамматического разбора, полученный в предыдущей паре. Следовательно, обучающийся должен передать все полученные типы разборов. Для работы по этой методике необходимо подготовить специальный дидактический материал. Это карточки, которые содержат два однотипных упражнения (грамматических, лексических или синтаксических разборов), задачи или вопросы по определённой теме. На уроке литературы при изучении темы жанровые особенности педагог готовит карточки с признаками того или иного жанра. Обучающиеся находят жанровые особенности самостоятельно и с товарищами, взаимообучают друг друга. Ведущим видом работы в парах является взаимообучение.

Взаимотренаж - основной вид работы в паре для тренировки и отработки навыка. Данную методику можно использовать для упражнения обучающихся в устном счёте, для усвоения правописания слов, не проверяемых правилами, повторения таблицы умножения и т.п. Обучающиеся получают разные карточки

и выбирают себе напарника. Первый обучающийся диктует второму первое задание своей карточки (естественно, не говоря ответ), второй обучающийся отвечает на поставленный вопрос. Первый обучающийся по своей карточке сверяет ответ. Если ответ правильный, то он диктует второе задание. Если же ответ неправильный, то он предлагает товарищу ещё раз ответить на вопрос. Если напарник ошибается несколько раз, то первый обучающийся говорит ему правильный ответ, а затем переходит к следующему вопросу.

Когда первый продиктует все задания своей карточки, напарники меняются ролями. Теперь второй обучающийся задаёт вопросы своей карточки, а первый отвечает на эти вопросы. Когда все вопросы продиктованы, обучающиеся заканчивают работу и расходятся. Далее обучающийся ищет нового напарника и работает так же, как и в первой паре. Особенность этой методики в том, что обучающийся не меняет свою карточку. Это следует из предназначения методики, а это – тренировка. Методика взаимотренажа не требует особого процесса запуска, как, например, методика взаимообмена заданиями. Для организации работы по этой методике необходимо иметь карточки, в которых есть 5-6 вопросов с ответами. Как правило, работа по методике занимает небольшой отрезок времени (5-10 минут).

Для разновозрастного обучения можно использовать обсуждение как самостоятельную методику. Обсуждение можно использовать на уроках гуманитарного и естественно-математического направления, где требуется умение доказать теорему, правила. Обсуждать можно какую-либо тему, вопрос, выраженные как в тексте некоторого автора, так и текстах, высказываниях друг друга. Во время обсуждения позиции обучающихся не отличаются. Цель обсуждения в том, чтобы понять, где и в чём мнения совпадают, а затем за счёт друг друга свои представления расширить.

Необходимо помнить, что обсуждение включает несколько приёмов:

- **восстановить** то, что сказал учитель (или ученик) или что прочитали в книжке. Это уровень воспроизведения, он развивает внимание, навык слушания или чтения и более направлен на канал восприятия;

- **интерпретировать** текст (мысли) автора, т.е. высказать свое мнение, отношение к этим мыслям, дать свою оценку, выразить оценки других авторов. Для этого обучающийся будет стараться использовать различные клишированные высказывания, вводные слова и конструкции, которые будут способствовать обогащению словарного запаса обучающегося в овладении им академического языка той или иной учебной дисциплины;

- **постановка вопросов** – необходимый компонент обсуждения.

Работу по отработке составления вопросов педагогами ведется непрерывно на всех уроках. Для организации работы по вопросам подходят упражнения «Куб познания», «Ромашка Блума», где обучающиеся отрабатывают вопросы разного уровня. Для формативного задания на уроках литературы вопросы успешно можно отработать через приемы «Интервью с героем произведения» «Вопросы ученому-исследователю», «Авторский стул», «Горячий стул», «Стена вопросов», «Персонаж/ силуэт на стене», «Парковка вопросов». Указанные приёмы могут

использоваться как в комплексе, так и в отдельности. Работу по постановке вопросом можно организовать различным способом: приемы «Авторский стул», «Горячий стул» предполагают, что класс опрашивает одного члена коллектива. Можно предложить роль эксперта сильному обучающемуся, чтобы он в этом качестве задал вопросы, можно делегировать полномочия педагога и разрешить провести опрос одному из обучающихся. При осуществлении обратной связи обучающиеся акцент делают не только на качестве и количестве вопросов, но и на ответах обучающихся.

Для разновозрастной группы в условиях совмещенного класса МКШ можно включить методику совместного изучения. Совместно можно изучать то, чего никто из двоих ещё не знает. Оба напарника находятся в позиции изучающих. Предмет совместного изучения – это тексты какого-либо автора, литературные произведения. В этом уже есть отличие изучения и обсуждения; предмет последнего вида работы – как тексты третьего, так и друг друга.

Для изучения текстов разных стилей нужны разные техники: научные тексты требуют логической работы, художественные – понимания чувств, образов, ассоциаций автора. В свою очередь, необходимо разрабатывать специфические приёмы для изучения разных по типу абзацев тех же научных текстов – фрагментов, отражающих понятия, абзацев, описывающих процессы или события, текстов-рассуждений. Например, на уроке по методике укрупнения дидактических единиц была отработана тема стилистические особенности различных жанров. Обучающиеся получают незнакомый текст, из которого они совместно извлекают признаки одного стиля, доказывают друг другу, взаимообучают друг друга. На уроке русского языка отдельные темы на освоение норм орфографии и правописания так же хорошо использовать для выборочной работы. На уроке математики, физики обучающиеся из текста находят признаки того или иного закона. Для совместного обучения необходимо подобрать формативное оценивание для взаимооценивания, где обучающиеся могут дать обратную связь сверстнику. При организации формативного оценивания обучающимся предлагается акцент сделать на взаимопомощи со стороны сверстника.

Обычно обучение в паре может быть организовано как в одну сторону, так и взаимно. Во время обучения участники выступают в разных позициях: один – обучающий, другой – обучаемый. За счет *организованного* взаимодействия второй становится носителем того, чем владеет первый. Таким образом, предмет обучения – информация (знания) или способы действия (выполнения), которыми владеет напарник. Так в совмещенном классе на уроке русского, казахского, английского языков обучающиеся старших классов, демонстрируют порядок проведения лексического или синтаксического анализа, данный материал обучающимся младших классов незнаком, и этот материал для них, несомненно, будет новым. Для старшеклассника это возможность проверить свои знания и научить младшего товарищем. Организуется в малых группах (по 4, 6, но не более 12 человек, исходя из возможностей смены партнеров). Педагогами чаще всего используются несколько видов пар:

- статическая пара – совместно работают учащиеся, сидящие рядом.

- динамическая пара – пара сменного состава, наиболее удобна работа посредством смены партнеров в четверке. Каждый работает с каждым, трижды меняя партнеров.

- вариационная пара - работа в четверках осуществляется в четыре такта, так как учащиеся по окончании работы в паре каждый раз меняются карточками.

Педагогу необходимо определить маршрут работы учащегося (с кем и в какой последовательности он будет работать), минимизировать время на поиск партнера с помощью цветовых сигналов или карточек разного цвета (один цвет – один и тот же материал). При такой организации педагог контролирует деятельность учащихся, отмечает в таблице учета работу каждого. Проработка учебного материала в постоянных парах должна помочь восстановить его содержание, проверить знания. Задания ученикам должны соответствовать содержанию учебного материала. Например, повторить текст учителя, задать вопросы, выделить главную мысль, озаглавить части текста, выразить свое отношение, выдвинуть гипотезу т.д. В тоже время опыт показывает, что при работе в постоянной паре один из участников может забирать иницилирующую роль или, напротив, один из участников «выезжает» использует знания другого напарника.

Необходимые условия для осуществления взаимообучения:

– Ученики, объединившиеся в пару, должны знать разные фрагменты содержания: один ученик знает одно, второй – другое. *Обеспечить взаимообучение можно только на новом материале!*

– Эти фрагменты не должны зависеть друг от друга.

– Обучать нужно малыми порциями.

«Педагог» должен изложить небольшой фрагмент материала, затем удостовериться, понят ли он, и лишь убедившись, что фрагмент понятен «обучающемуся», переходить к следующему. На занятиях по английскому языку обучать можно правильным и неправильным глаголам, на уроках русского языка правилам орфографии, на уроках математики правильным и неправильным дробям.

Учеными, изучавшими методики разновозрастного обучения, особое внимание уделяется методике тренировок. За счёт работы в парах можно эффективно обеспечивать разные аспекты закрепления изученного материала. Когда важно довести действия до автоматизма, можно использовать *взаимотренаж*. Обучающиеся на уроке русского языка в паре тренируют друг друга в определении склонений имени существительного, разрядов имени прилагательного, правописании чередующихся гласных в корне, на уроках английского языка тренируются в использовании правильных и неправильных глаголов.

В паре выделяются две позиции: тренера и тренирующегося. Цель взаимотренажа – инициировать учебные действия напарника, указывая при этом, верен его ответ или нет.

Забота «тренера» – наличие действий у «тренирующегося» по решению задач (ответа на вопрос) и его ответ. Если «тренер» владеет материалом, то ему достаточно иметь только набор заданий. Однако взаимотренаж удобен тем, что позволяет использовать как средство даже тех учеников, которые пока не могут сами по некоторой теме проверить ход мысли напарника. Для этого необходим специальный дидактический материал с заданиями и готовыми ответами. Взаимотренаж можно использовать для закрепления всевозможного материала: можно упражняться в устном счете, заучивать таблицу умножения, формулы, сведения, факты, находить орфограммы, давать толкования понятиям и т.п. когда обучающиеся завершили работу в парах сменного состава, можно переключить их в групповую деятельность. В групповой работе педагог организует деятельность учащихся, оценивает деятельность учащихся через межгрупповое взаимооценивание или оценивание своего участия обучающегося / его вклада в групповую работу, дает обратную связь, организует рефлекссию по окончанию урока.

В разновозрастной группе часто используется метод проверки имеющихся знаний. Когда важно за счёт закрепления получить не автоматизированные действия, а *осознанные*, то хорошо подходит такой вид работы в паре, как проверка. Она может быть взаимной или односторонней. При проверке в паре различаются две позиции: проверяющего и проверяемого. В отличие от тренажа проверка направлена не на ответ. Предмет проверки – содержание действий по решению задачи, вопроса: связка между логикой, ходом мысли по решению задачи и ответом. Отметим два достоинства такой проверки. Во-первых, в ходе комментирования, объяснения своих действий ученик часто сам обнаруживает ошибки. Во-вторых, проверка осуществляется «здесь и сейчас»; если ошибка обнаружена, то здесь же и исправляется, а не вдали от ученика.

Таким образом, описанные методики разновозрастного обучения направлены на развитие мыслительных, коммуникативных навыков через постоянное взаимодействие со сверстниками в паре, группе, педагогом, где реализует себя как обучающий, так и обучаемый. Необходимо помнить, что успешной можно считать такую деятельность, при которой цель деятельности достигнута и существует взаимосоответствие между следующими компонентами: намерениями и целевыми установками, представлениями обучающихся о предполагаемых действиях, реально совершаемыми действиями и результатами действий. И формативное оценивание как раз поможет помочь выявить эти взаимосвязи.

Для формативного оценивания в разновозрастной группе необходимо подбирать такие задания, чтобы они соответствовали виду деятельности (самооценивание, взаимооценивание, групповое взаимооценивание), педагогу необходимо помнить, что именно он дает заключительную обратную связь к концу урока. Даже если обучающие перед этим давали обратную связь сверстникам, все равно педагог дает обратную связь работе всего класса, таким образом, он подчеркивает, что именно он является главным автором и дирижером своего урока. Проводимая обучающимися обратная связь и привлечение их к

формативному оцениванию это развитие ответственности за свое обучение. Методики разновозрастного обучения - это взаимообучение, способствующее социализации и самоменеджменту. В профессиональном словаре сайте «Академик» взаимообучение трактуется как метод группового обучения, основывающийся на разности способностей, теоретической и практической подготовленности обучающихся и заключающийся в обмене основной и дополнительной изучаемой информацией, в совместной отработке умений и навыков [4]. Технология взаимообучения – новая стадия или новый исторический этап в развитии учебно-воспитательного процесса. Такая организация способствует переустройству учебного процесса в массовой и малокомплектной школе и повышению его эффективности. Коллективизм в обучении – это главный резерв качества и эффективности учебно-воспитательной работы. Работая вместе, помогая друг другу, люди добиваются больше, чем работая порознь. Признаки коллективной работы:

- Наличие у всех членов коллектива общей единой цели.
- Взаимопомощь и сотрудничество
- Разделение труда, функции, разнообразие тем и заданий
- Участие каждого члена коллектива в управлении учебным процессом
- Объем работы, сделанный коллективом, должен быть больше, чем сделано одним самым способным учеником.
- Общественно полезный характер деятельности всех и каждого члена коллектива в отдельности.
- Забота всех о каждом и каждого обо всех.
- Равенство объективных условий для развития каждого члена коллектива.

Коллективная форма организации учебной работы предполагает общение обучающихся и обучаемых в парах сменного состава. Важнейшие особенности коллективной формы организации процесса обучения следующие:

- Каждый участник является попеременно то учеником, то учителем.
- Ближайшая цель каждого учащегося обучить других всему тому, что знает сам.
- Деятельность каждого ученика является общественно-полезной.

Основной принцип работы: все по очереди учат каждого, а каждый по очереди всех, коллектив обучает каждого своего члена. Каждый отвечает не только за свои знания и учебные успехи, но также за знания и учебные успехи товарищей. Изучаемую тему ученик может излагать другим ученикам на уроке, работая с каждым в отдельности столько раз, сколько необходимо для полного, прочного и всестороннего овладения ею. Важнейшая задача учителя – формировать мастерство, искусство преподавания у каждого своего ученика.

2 Формативное оценивание в совмещенных классах МКШ: анализ практики

Одной из задач ГПРОН на 2020-2025 гг. является внедрение системы оценки качества знаний обучающихся, педагогов, организаций образования на основе лучших практик. Формативное оценивание является новым подходом в обучении по обновленным учебным программам, поэтому вызывает еще много вопросов со стороны педагогов по его особенностям, видам и техникам проведения [5].

Центром развития малокомплектных школ Национальной академии образования им. И.Алтынсарина было проведено исследование в виде анкетирования на предмет владения педагогами МКШ видами, приемами и техниками формативного оценивания. Исследование адресовано директорам и заместителям директоров школ, работающим в условиях обновления содержания среднего образования, осуществляющим поддержку педагогов, реализующих обновленные учебные программы. Анкета включала вопросы объединенные в три блока: знания о самом респонденте, знания о месте формативного оценивания в системе краткосрочного планирования, знания о техниках и способах проведения формативного оценивания, об особенностях проведения образовательного процесса и проведения формативного оценивания в совмещенных классах МКШ, о содержании и формах деятельности учителя при подготовке и проведении совмещенных уроков в МКШ. Исследование имело цель выявить основные зоны затруднения педагогов в вопросах понимания, назначения и приемов проведения формативного оценивания, получения обратной связи.

Исследование проходило в очном и заочном on-line формате. В очном исследовании приняли участие педагоги сельских и малокомплектных школ Шортандинского района Акмолинской области, после анкетирования, для них был проведен обучающий семинар по вопросам видов и техник формативного оценивания. Для проведения исследования анкетирования уделялось 45 минут времени. В заочном on-line исследовании приняли участие 997 педагогов, из которых 445 городских педагогов, 552 педагогов сельских, 135 из которых из сельских МКШ). У респондентов on-line исследования ограничения во времени не было. По результатам анализа данного анкетирования написана вторая глава данной работы, которая может помочь администрации школы в организации ряда мероприятий по повышению профессиональной компетентности своих педагогов. Вопросы очного и заочного исследования имели небольшие отличия из-за возможностей размещения информации в интернет-портале <https://www.survio.com/survey/d/W3B0L9U5R8E7Z6A5P> и получения ответов. По этой причине мы приведем сначала анализ очного исследования, потом результаты заочного исследования[6].

Вопрос № 1. В какой школе Вы работаете?

Результаты очного исследования, проведенного в Шортандинском районе – это респонденты разного возраста, с разным стажем работы в образовании,

имеющие разную квалификационную категорию, живущие и работающие в небольших селах.

Вопрос № 2. Стаж работы. Всего 9 респондентов имеют стаж работы до 5 лет, самый молодой педагог имеет стаж 1 год, ему 22 года, он курсы по обновлению содержания еще не проходил.

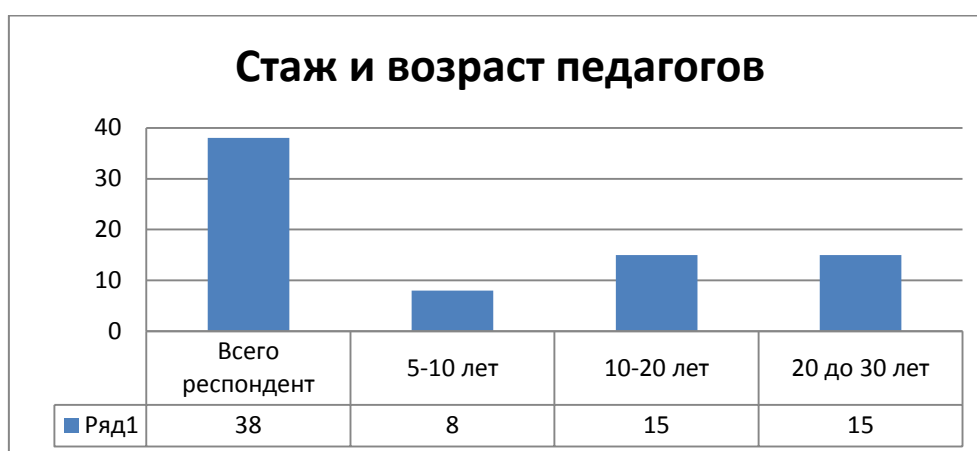
От 5-10 лет педагогического стажа имеют 10 респондентов, что составляет 17,7 %.

От 10-20 лет 15 респондентов, что составляет 33,3 %.

От 20 до 30 лет стажа имеют 17 респондентов, что составляет 33,3 %

Выше 40 лет стаж работы у 2 педагогов, что составляет 4,4 %. Самый старший педагог имеет стаж работы 45 лет ему 67 лет.

Диаграмма №1

Вопрос № 3. Год и место прохождения курсов по обновлению содержания образования.

А) 2016 год – 6

В) 2017 год – 15

С) 2018 год - 10

Д) 2019 год – 13

Е) еще не проходил (а) – 1.

Все педагоги повышали квалификацию по обновленным учебным программам в период с 2016 по 2019 годы в Центре педагогического мастерства 40% и в филиалах АО Национального центра повышения квалификации «Орлеу» Институтах повышения квалификации педагогических работников 52%.

Вопрос № 4. Предполагал знание респондентами определения, что означает в переводе на русский язык термин «критериальное оценивание», ответы показали, что респонденты знают определение, его перевод «сидеть с учеником и для ученика»:

- правильное определение дали 28 респондентов, что составило 62,2 %, они написали, что это процесс соотнесения реально достигнутых

обучающимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе выработанных критериев;

- неполных ответы дали 8 респондентов, которые не дали точного определения, что составляет 17,7 %;
- на данный вопрос не ответили 9 респондентов, что составило 20 %.

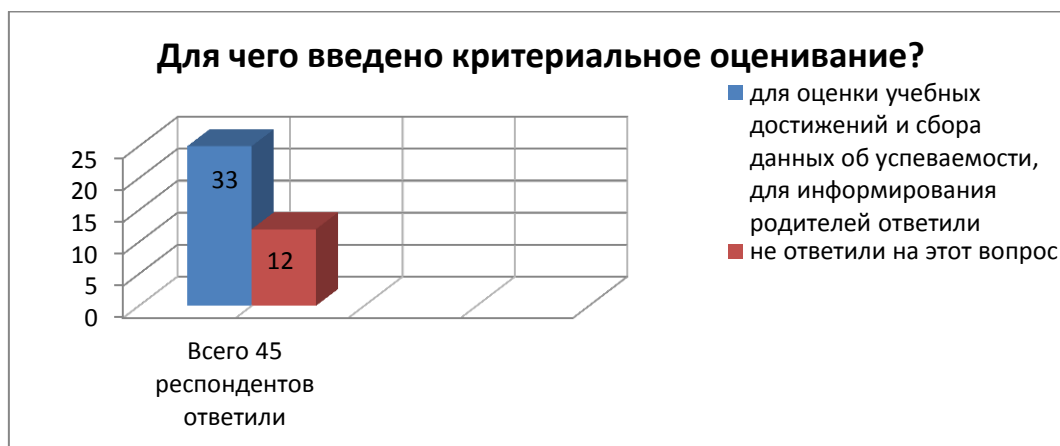
Диаграмма №2

Вопрос № 5. Для чего введено критериальное оценивание? Вызвал у респондентов ответ следующих вариантов:

- для оценки учебных достижений и сбора данных об успеваемости, для информирования родителей ответили 33 респондентов, что составило 73,3%;
- не ответили на этот вопрос 12 респондентов, что составило 26,7 % респондентов.

Диаграмма №3

Это значит, что 73,3% знают определение, его принципы, умеют применять критериальное оценивание в учебном процессе. Среди 26,7 % респондентов, не ответивших на данный вопрос есть два респондента (молодой специалист и педагог пенсионного возраста), не прошедшие обучение по

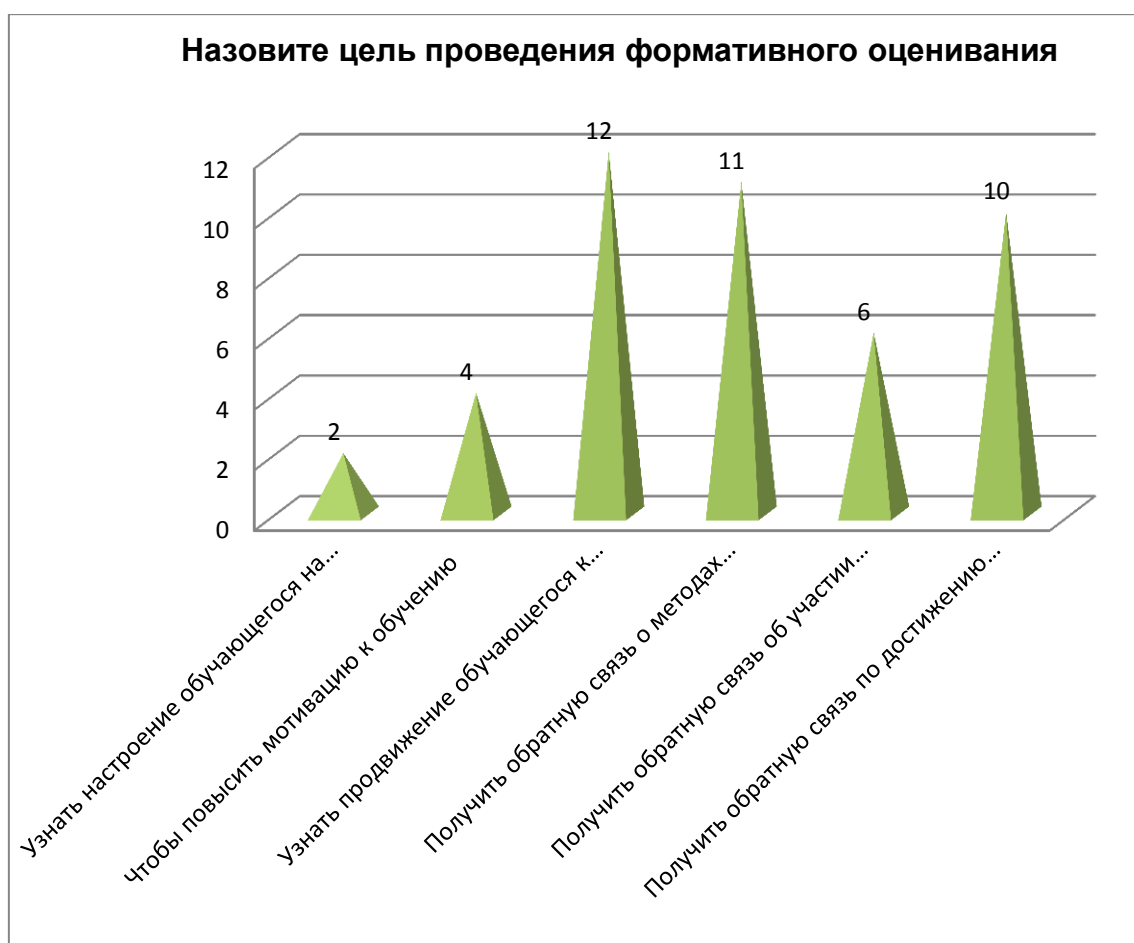
обновлению содержания среднего образования. Остальные респонденты, не давшие ответ на данный вопрос, испытывают затруднения в применении приемов и техник формативного оценивания, потому что не знают определение, назначение и цели проведения формативного оценивания.

Вопрос № 6. Назовите цель проведения формативного оценивания. Мы сгруппировали ответы респондентов, в основном приводили следующие доводы и ответы расположились следующим образом:

- узнать настроение обучающегося на занятии – 2 респондента (4,4 %);
- чтобы повысить мотивацию к обучению – 4 респондента (8,8 %);
- узнать продвижение обучающегося к достижению цели обучения – 12 респондентов (26,6 %);
- получить обратную связь о методах обучения – 11 респондентов (24,4 %);
- получить обратную связь об участии обучающегося в индивидуальной, парной, групповой видов работ – 6 респондентов (13,3 %).
- получить обратную связь по достижению учебных целей – 10 респондентов (22,2 %).

Ответы демонстрируют понимание целей проведения формативного оценивания и назначения ежеурочного оценивания.

Диаграмма №4

Большинство респондентов дали правильный вариант ответа – узнать продвижение обучающегося к достижению цели урока и получить обратную

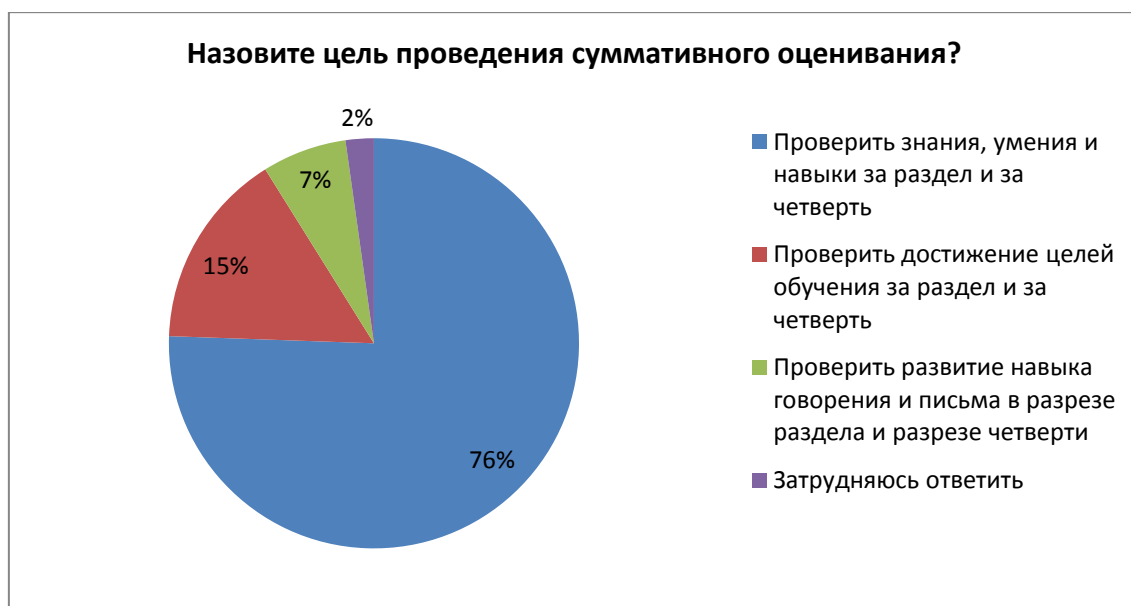
связь по достижению цели урока. Респондентами также отмечено получить обратную связь об использованных методах и приемах для достижения цели обучения. Все указанные ответы верны, корректны. Можно прийти к выводам, что респонденты очного анкетирования правильно понимают цель ФО и соответственно, правильно используют в учебном процессе.

Вопрос № 7. Назовите цель проведения суммативного оценивания? Ответы распределились следующим образом:

- проверить знания, умения и навыки за раздел и за четверть – 34 респондентов (75,5);
- проверить достижение целей обучения за раздел и за четверть – 7 респондентов (15,7%);
- проверить развитие навыка говорения и письма в разрезе раздела и разрезе четверти 3 респондентов (6,6%);
- затрудняюсь ответить – 1 респондент (2,2%).

Большинство респондентов, а это (%) понимают цель проведения суммативного оценивания. Вопрос вызвал затруднения только у педагога со стажем 1 год, который не проходил курсовую подготовку.

Диаграмма №5

Вопрос № 8. На каком этапе урока вами будут использованы виды формативное оценивание, найдите соответствия:

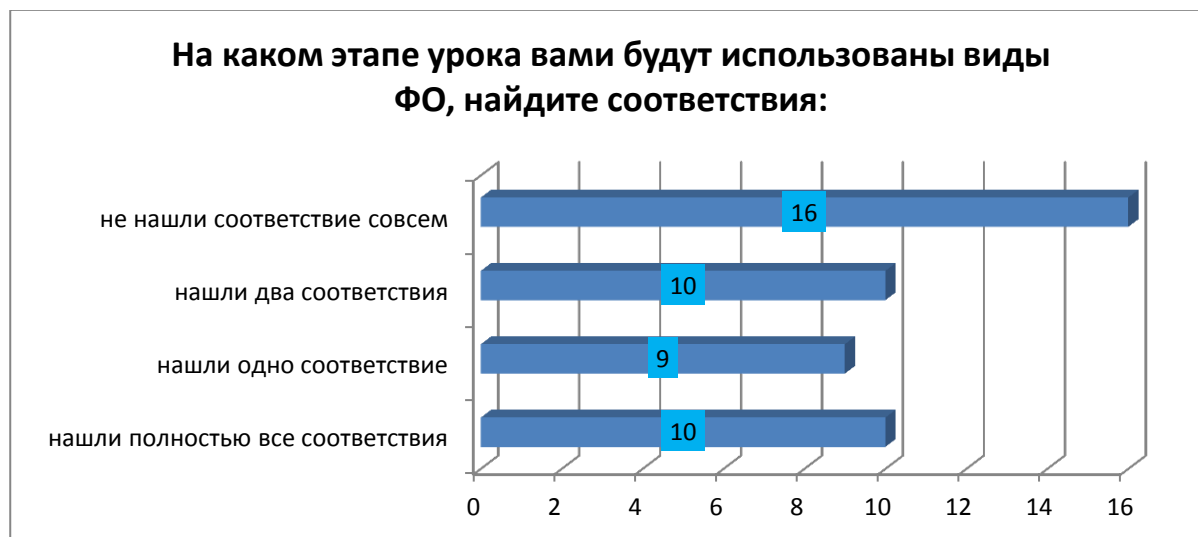
А) начало урока	1) конструктивное;
В) середина урока	2) эмоциональное;
С) конец урока	3) мотивирующее.

Правильный ответ должен был выглядеть следующим образом:

- А) – 2;
- В) – 3;
- С) – 1.

- нашли полностью все соответствия 10 респондентов, 22,3%;
- нашли одно соответствие 9 респондентов, 20%;
- нашли два соответствия 10 респондентов, 22,2%;
- не нашли соответствие совсем 16 респондентов, 35,5%.

Диаграмма №6

Полностью нашли соответствия 10 респондентов, это значит, что ими четко разделяются функции формативного оценивания. В тоже время ответы 16 респондентов убедительно свидетельствуют о том, что большинство отвечавших на вопросы анкеты не разделяют приемы формативного оценивания по их функциям и назначению, они не разделяют приемы формативного оценивания на эмоциональное, мотивирующее и конструктивное оценивание. Вследствие чего ими правильно не используются техники формативного оценивания для четкого продвижения обучающихся к цели, не отслеживаются достижения обучающихся. Мы говорили о том, что оценивание – это неотъемлемая часть обучения, где обучающийся может дать себе отчет о том, что у него получилось, что у него не получилось. Два соответствия нашли 10 респондентов, которые отметили эмоциональную и мотивирующую функцию формативного оценивания, конструктивная функция оценивания осталась без внимания респондентов. Ответы демонстрируют, что всего 50% правильно используют формативное оценивание на разных этапах урока. Нашли одно соответствие 9 респондентов, которые отметили, что в середине урока проводится формативное оценивание мотивирующее деятельность обучающихся. Так обновленная учебная программа по предметам предполагает проведение разных по функциям видов формативное оценивание на разных этапах урока. В начале урока для улучшения эмоционального настроя и повышения мотивации обучающихся педагогом проводится эмоциональное или мотивирующее оценивание. Оно проводится после упражнения на обеспечения связи с предыдущим обучением: говорение в парах, говорение по кругу, Предыдущий урок был интересен тем, что.... Эти виды формативного

оценивания не проверяют знания умения и навыки. Между выполнением заданий для перехода от одного задания к другому или для перехода одного вида деятельности к другому виду деятельности также можно запланировать мотивирующие формативное оценивание. В данном случае они помогут обучающимся переключиться. Традиционно педагог готовит для своего урока 4-5 заданий на каждый класс, задания планируются по нарастающей сложности. К самому важному заданию учителю необходимо подготовить критерии и дескрипторы. Это конструктивное оценивание, которое демонстрирует уровень достижения обучающимися целей обучения. Респонденты, указавшие, что в начале урока проводят конструктивное оценивание нерационально распределяют нагрузку урока, таким образом, демотивируют учащихся. Хотим обратить внимание на 34% педагогов, не нашедших ни одного соответствия. Это педагоги, которые скорее всего не знают классификацию приемов формативного оценивания, не ранжируют, не связывают их проведение с этапами урока. Следует помнить, что правильное проведение приемов формативное оценивание мобилизует обучающихся, помогает обучение сделать осмысленным, помогает усложнять и наращивать материал по сложности, что соответствует спиральности обновленной учебной программы.

Вопрос № 9. Сколько раз на уроке вами проводятся формативное оценивание? Респонденты ответили следующим образом:

- 1 раз – 2 респондентов, что составляет 4,5%;
- 2 раза – 18 респондентов 40%;
- 3 раза – 18 респондентов 40%;
- 4 раза – 7 респондентов 15,5%.

Диаграмма №7

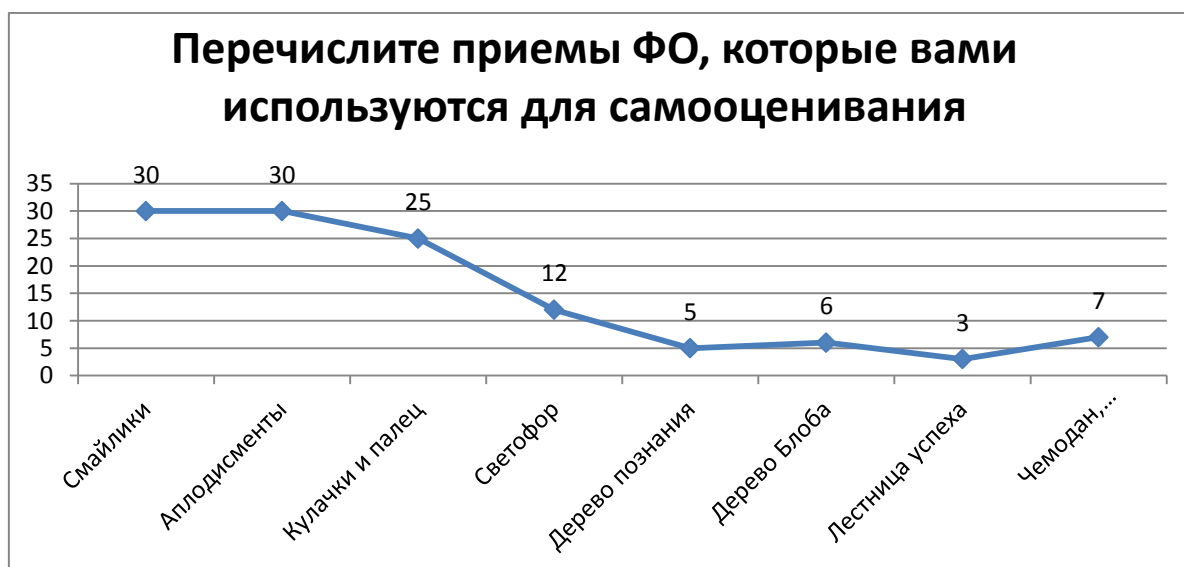
Ответы на этот вопрос демонстрируют, что большинство респондентов 8% всего 1 раз проводят оценивание, это очень мало, такое оценивание не будет способствовать осмысленному обучению, обучающийся не сможет проследить свое продвижение к достижению целей обучения. Дважды проводить формативное оценивание можно, но один из видов обязательно надо провести с

критериями и дескрипторами. При двукратном проведении формативное оценивание можно сделать сочетание эмоционального и конструктивного, мотивирующего и конструктивного, не оставить без внимания обратную связь педагога. Трехкратное использование формативное оценивание на уроке предполагает, что в начале урока эмоциональное, между первым и вторым заданием середины урока будет использовано мотивирующее и оценивание с дескрипторами будет запланировано после главного задания. Положительное влияние на ход урока окажет 4-х кратное использование формативное оценивание на уроке, если правильно распределить их по усложнению материала и запланировать предоставление педагогом обратной связи. Нельзя планировать формативное оценивание ради формативного оценивания. Педагог всегда держит во внимании продвижение обучающегося к цели урока.

Вопрос № 10. Перечислите приемы ФО, которые вами используются для самооценивания, респонденты написали:

Смайлики - 30 респондентов;
 Аплодисменты – 30 респондентов;
 Кулачки и палец – 25 респондентов;
 Светофор – 12 респондентов;
 Дерево познания -5 респондентов;
 Дерево Блоба – 6 респондентов;
 Лестница успеха – 3 респондентов;
 Чемодан, мясорубка, корзина – 7 респондентов.

Диаграмма №8

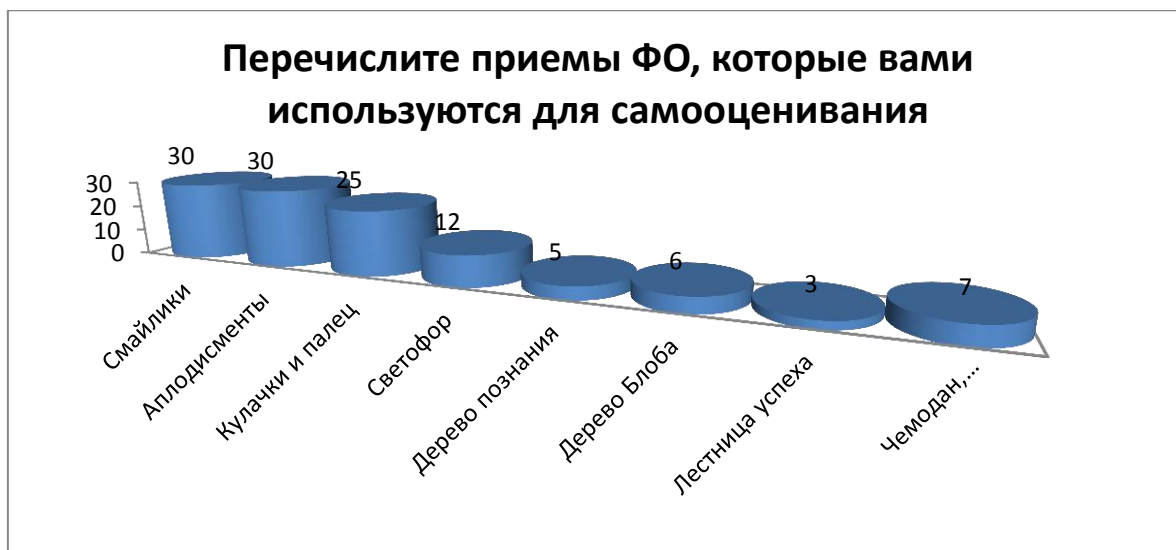
Данный вопрос предполагал несколько ответов и относительную свободу выбора респондентов, и ответы строились на основе часто используемых ими на уроке приемов формативного оценивания. Перечисленные приемы продемонстрировали высокую частотность использования одних и малую частотность использования других приемов формативного оценивание. Это

значит, что педагогами малокомплектных школ используются малое количество приемов и техник формативного оценивания. Приемы «смайлики» и «аплодисменты», «кулачки» являются эмоциональными видами ФО, они предназначены для поддержки положительного эмоционального фона урока, эмоционального состояния обучающихся на уроке. В то же время вышеперечисленные приемы не могут продемонстрировать продвижение обучающегося к цели урока, дать объективную информацию о его достижениях. Прием «Кулачки» и «Смайлик», «Большой палец» можно использовать в начальном звене и следует отказаться в среднем звене и категорически нельзя использовать в старшем звене. Игнорирование конструктивными формами формативного оценивания демотивирует обучающихся, способствует неадекватной оценке, снижению интереса к процессу познания. При проведении обучающего семинара в Акмолинской области п. Шортанды педагоги говорили, что при использовании приема «Светофор» педагоги просто просят поставить свой смайлик на знак светофора без сопроводительного обоснования обучающегося. Такой подход не способствует развитию понимания данного задания для достижения цели обучения. Устную или письменную форму педагог выбирает сам, главное здесь не форма, а содержание. Обучающийся проговаривает свои достижения, затруднения и перспективы изучения данной темы. Приемы формативного оценивания «Дерево Блоба», «Дерево познания», «Лестница успеха», «Чемодан, мясорубка и корзина» будут конструктивными в том случае, когда обучающиеся проговорят или пропишут, насколько они продвинулись к цели обучения на данном уроке.

Вопрос № 11. Перечислите приемы формативного оценивания, которые вами используются для взаимооценивания:

- Смайлики - 28 респондентов;
- Аплодисменты – 23 респондентов;
- Кулачки и палец – 25 респондентов;
- Светофор – 16 респондентов;
- Дерево познания -5 респондентов;
- Дерево Блоба – 6 респондентов;
- Сэндвич – 10 респондентов;
- Две звезды одно пожелание – 10 респондентов.

Диаграмма №9

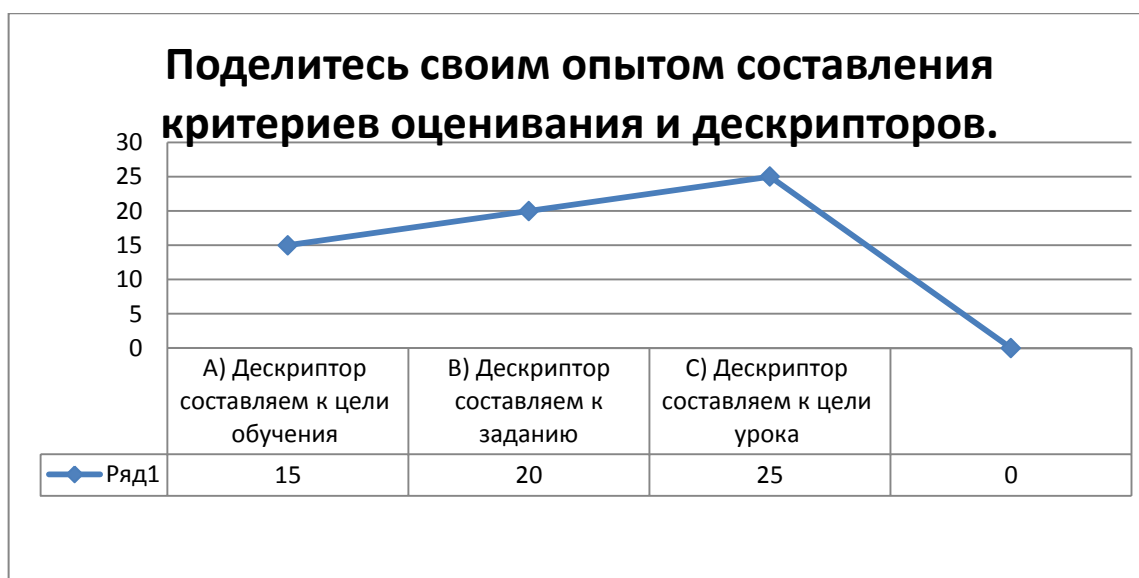

На данный вопрос респонденты могли предложить несколько ответов по их усмотрению. Респонденты показали, что для взаимооценивания ими предлагаются обучающимся те же приемы эмоционального и мотивирующего формативного оценивания, что и для самооценивания. В тоже время наличие в ответах приемов для взаимооценивания «Две звезды одно пожелание» и «Сэндвич» демонстрирует, что педагоги различают назначение приемов для само и взаимооценивания. Для взаимооценивания необходимо подбирать такие приемы оценивания, которые бы развивали навык говорения, осмысленного обучения. Ответы на 10 и 11 вопрос позволили выяснить, что педагогами на уроках используется далеко не весь арсенал приемов формативного оценивания. Предпочитаемые педагогами приемы Смайлики и аплодисменты не являются конструктивными видами ФО, так как не могут показать обучающимся его реальные достижения и продвижение к целям обучения. «Две звезды и одно пожелание» и «Сэндвич» действительно предназначены для взаимооценивания и требуют конкретных замечаний и предложений сверстнику по результатам выполнения задания. В то же время в большинстве случаев оценивание ограничивается высказываниями: хорошо, мне понравилось. Такое оценивание так же трудно назвать конструктивным, так как оно не способствует развитию аргументированной речи, проведению анализа, рефлексии.

Вопрос № 12. Поделитесь своим опытом составления критериев оценивания и дескрипторов. Ответы респондентов распределились следующим образом:

- Дескриптор составляем к цели обучения;
- Дескриптор составляем к заданию;
- Дескриптор составляем к цели урока;
- Стараюсь не использовать оценивание с дескрипторами, потому что не могу из целей обучения сделать критерий и дескриптор.

Диаграмма №10

Данный вопрос предполагал, что респонденты выберут один из четырех предложенных ответов. Многие педагоги выбрали два ответа на этот вопрос, по этой причине ответов на данный вопрос больше чем количество респондентов. Ответы распределились следующим образом:

А) Дескриптор составляем к цели обучения – 15 респондентов;

В) Дескриптор составляем к заданию – 20 респондентов;

С) Дескриптор составляем к цели урока 25 респондентов;

Д) Стараюсь не использовать оценивание с дескрипторами, потому что не могу из целей обучения сделать критерий и дескриптор – 0 респондентов.

Ответы показали, что педагоги испытывают затруднения в составлении дескрипторов, потому что не могут цели обучения адаптировать в цель урока, сделать эту цель реалистичной, измеримой во времени, достижимой в рамках урочного времени. Цель обучения и цель урока – это не одно и то же. Цель обучения – это большая цель, которую можно адаптировать и разделить на несколько целей уроков. Это же затруднение является причиной того, что респонденты составляют дескриптор к заданию, а не цели урока. Все респонденты умеют составлять критерии оценивания и дескрипторы. Это убедительно доказывает тот факт, что ответ «Д» не выбрал ни один респондент. Дескриптор принято составлять к цели урока, задание следует рассматривать как средство для реализации цели урока. Для достижения цели урока педагогом может быть составлено несколько учебных заданий разной сложности, для развития разных уровней мыслительных навыков.

Например, предмет «Русский язык», цель обучения понимать основное содержание текста, определяя главную информацию. Предполагает подбор дескрипторов: находит ключевые слова, составляет вопросы по содержанию текста, составляют план к тексту.

Таблица 1

	Критерий оценивания	Дескриптор
		Обучающийся
	понимать основное содержание	Составляет 4-5 вопросов

	текста	Находит 5-6 ключевых слов
		Составляет план к тексту из 3-4 пунктов

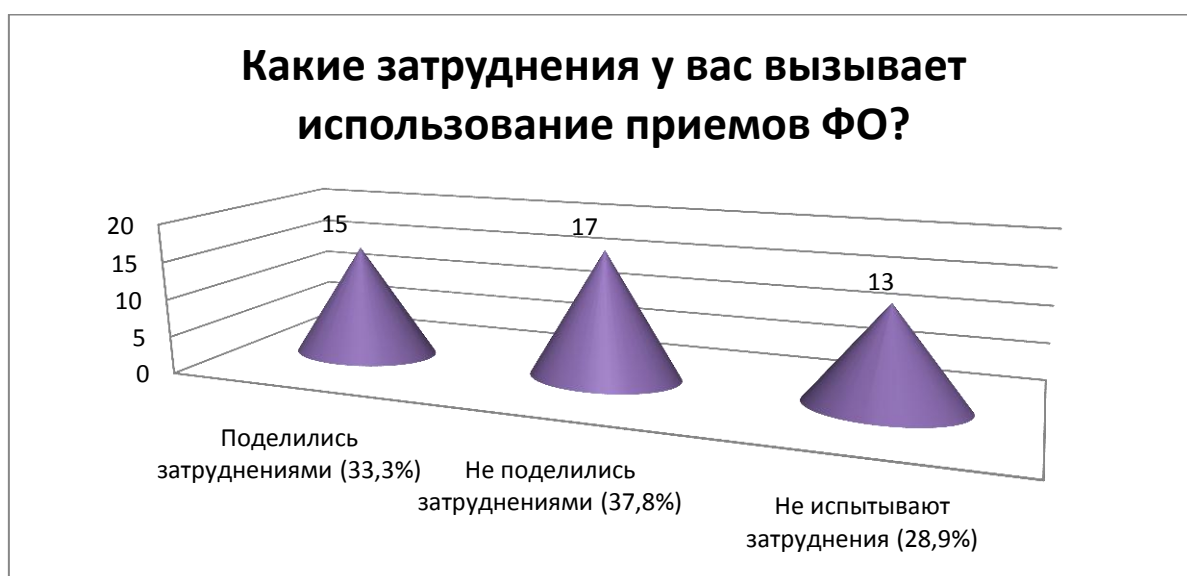
Вопрос открытого характера №13. Какие затруднения у вас вызывает использование приемов формативного оценивания? Предполагалось, что респонденты поделятся затруднениями в использовании приемов формативного оценивания, продемонстрируют зоны затруднения. Ответы распределились следующим образом:

Поделились затруднениями – 15 респондентов (33,3%);

Не поделились затруднениями – 17 респондентов (37,8%);

Не испытывают затруднения – 13 респондентов (28,9%).

Диаграмма №11

Респонденты назвали и перечислили затруднения, которые можно сгруппировать следующим образом:

- сомневаются в назначении конкретного вида и приема формативного оценивания - 10;
- испытывают затруднения в определении места формативного оценивания на этапе урока - 16;
- испытывают затруднения в подборе критериев для составления дескрипторов -14;
- не различают цель обучения от цели урока -5.

Вопрос №14. Если вы являетесь педагогом МКШ, поделитесь, как вы оцениваете обучающихся в совмещенном классе. Среди 45 респондентов всего 4 педагога были из малокомплектных школ, работающих в совмещенных классах. Это свидетельствует о том, что не все МКШ используют обучение в совмещенных классах. Респонденты указали, что в их школе существует практика совмещения дисциплин «Физическая культура», «Музыка», «Художественный труд», «Русская литература», «Казахская литература»,

«Самопознание». В тоже время не совмещаются уроки математики, геометрии, русского языка, биологии, химии, физики, информатики. В тоже время педагоги, не работающие в совмещенных классах, также ответили на данный вопрос. Акцент они сделали на том, как бы они организовали формативное оценивание в совмещенном классе. Ответы четырех респондентов, работающих в совмещенных классах, и пяти респондентов, не работающих в совмещенных классах, распределились следующим образом:

- для совмещенного класса подбираю отдельные приемы формативного оценивания, и провожу поочередно сначала с одним, потом с другим классом. В тот момент обучающиеся другого класса заняты самостоятельным выполнением задания;

- для совмещенного класса подбираю одну технику ФО, где обучающиеся разных классов могут оценить свою деятельность, дать оценку своей работе на уроке, объяснить достижения и причины не достижения учебной цели;

- для совмещенного класса подбираю одни техники и провожу после главного задания, даю возможность для взаимоопроса, взаимообсуждения;

- испытываю большие затруднения, чувствую, что мои приемы не дают должного результата, не работают на достижение целей обучения в одном классе, не говоря о совмещенном классе;

- стараюсь задавать вопросы по содержанию и использованным методам и приемам обучения: Что вы делали сегодня на уроке? Чем полезен был для вас данный урок? Где может понадобиться информация, полученная на данном уроке? Докажите, что вы сегодня хорошо работали на уроке.

Это вопросы для обратной связи обучающимся. Первый вопрос: «Что вы делали на уроке?», - направлен на инвентаризацию урока, обучающиеся перечисляют проведенные действия на уроке: мы писали, читали правило, решали примеры и др. Данный вопрос не способствует развитию рефлексивного мышления и анализа. Второй вопрос дает возможность учащимся подумать о пользе полученной информации. Вместе с тем, данный вопрос не пробуждает мотивацию. Третий вопрос способствует развитию критического мышления и рефлексии. Четвертый вопрос позволяет обучающимся выйти за пределы урока и посмотреть на изученную тему с позиции какого-нибудь специалиста. Для рефлексии урока хорошо подходят второй, третий и четвертый вопросы, их следует задавать обучающимся вместе в определенной последовательности.

Таким образом, проведенное очное исследование педагогов малокомплектной школы Шортандинского района Акмолинской области позволило выявить основные зоны затруднения педагогов в организации и проведении формативного оценивания, подборе техник и инструментов формативного оценивания. Мы убедились в том, что большинство педагогов правильно, уместно и корректно используют приемы и техники формативного оценивания на уроке. Педагоги не различают виды формативного оценивания для начала, середины и конца урока. В тоже время у части педагогов, участвовавших в анкетировании, нет четкого видения функции формативного

оценивания, имеющих эмоциональное, мотивирующее и стимулирующее влияние на ход образовательного процесса. Ответы респондентов продемонстрировали, что педагоги на этапе начало урока планируют и проводят конструктивные виды ФО. Тогда как логично на этапе начало урока проводить эмоциональное формативное оценивание, в середине урока между заданиями проводить мотивирующее или стимулирующее формативное оценивание. После главного формативного задания проводить конструктивное формативное оценивание.

Перейдем к описанию и анализу заочного on-line исследования, в котором добровольно приняли участие педагоги городских и сельских школ. Информацию мы решили представить в сравнительном аспекте: ответы педагогов из города и села, в том числе из МКШ.

1. В какой школе вы работаете? (городской 445 – 45%, сельской 552 – 42%, из них в сельской МКШ -135 респондентов, что составило 13%);

Диаграмма №12

Педагоги городских школ заинтересовались и приняли участие в исследовании. Представлено 68% респондентов педагоги из сельских школ, в том числе из МКШ, что позволяет сделать вывод об объективности исследования на вопрос владения педагогов сельской и МКШ вопросами проведения формативного оценивания в учебном процессе в совмещенных классах.

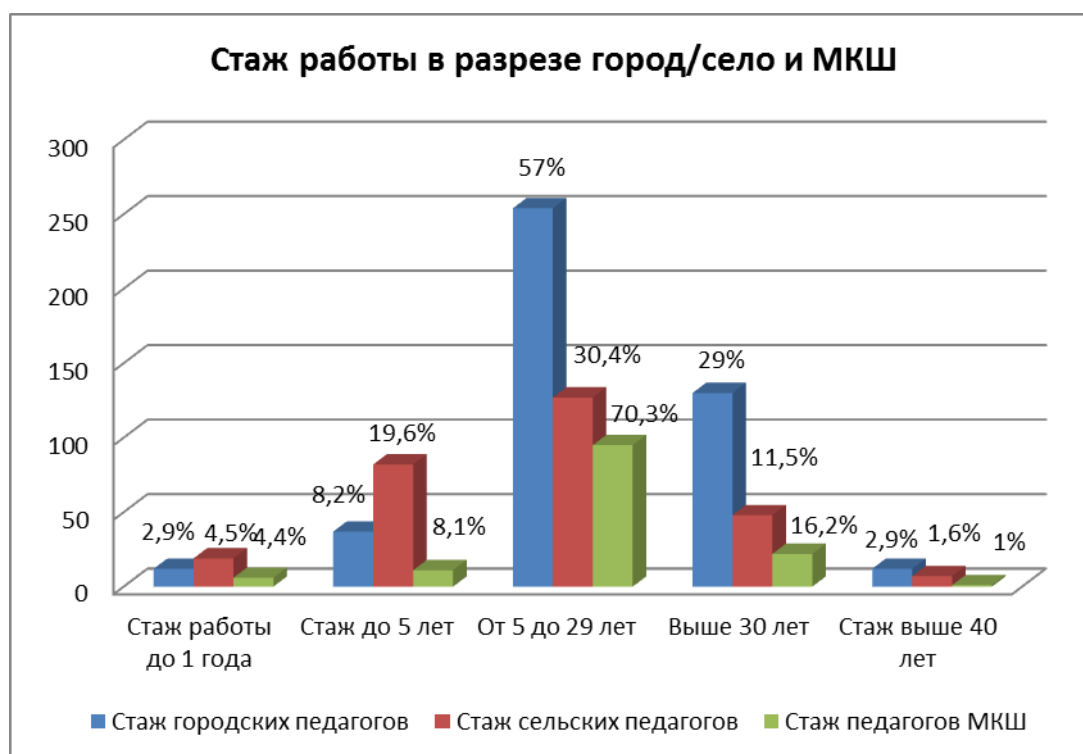
2. Стаж работы педагогов

Таблица 2

Стаж городских педагогов	Стаж сельских педагогов,	Стаж педагогов МКШ
Стаж работы до 1 года – 12 респондентов	Стаж работы до 1 года – 19	Стаж работы до 1 года – 6
Стаж до 5 лет – 37	Стаж до 5 лет – 82	Стаж до 5 лет – 11

респондентов	респондентов	респондентов
От 5 до 29 лет – 254 респондентов	От 5 до 29 лет – 127 респондентов	От 5 до 29 лет – 95 респондентов
Выше 30 лет 130 респондентов	Выше 30 лет 48 респондента	Выше 30 лет 22 респондента
Стаж выше 40 лет – 12 респондентов	Стаж выше 40 лет – 7 респондента	Стаж выше 40 лет – 1 респондента
	134 не ответили на вопрос	

Диаграмма №13

Стаж работы:

- до 1 года среди педагогов города 12 человек, что составляет 2,9%, среди сельских педагогов – 19 респондентов, что составляет 4,5%, среди педагогов МКШ 6 респондентов, что составляет 4,4%;

- до 5 лет среди педагогов городских школ 37 респондентов, что составляет 8,2%, педагогов из сельской местности составляет 82 респондентов, что составляет 19,6%, стаж работы педагогов МКШ составляет 11 респондентов, что составляет 8,1%;

- от 5 лет до 29 лет среди педагогов городских школ 254 респондентов, что составляет 57%, среди педагогов сельских школ 127 респондентов, что составляет 30,4%, среди педагогов МКШ 95 респондентов, что составляет 70,3%;

- стаж выше 30 лет имеют среди педагогов городских школ 130 респондентов, что составляет 29%, среди педагогов сельской местности 48

педагогов, что составляет 11,5%, среди педагогов МКШ 22 респондента, что составляет 16,2%;

- имеют стаж работы выше 40 лет среди педагогов городских школ 12 респондентов, что составляет 2,9%, среди педагогов сельских школ составляет 7 респондентов, что составило 1,6%, среди педагогов МКШ 1 респондент, что составило 1%.

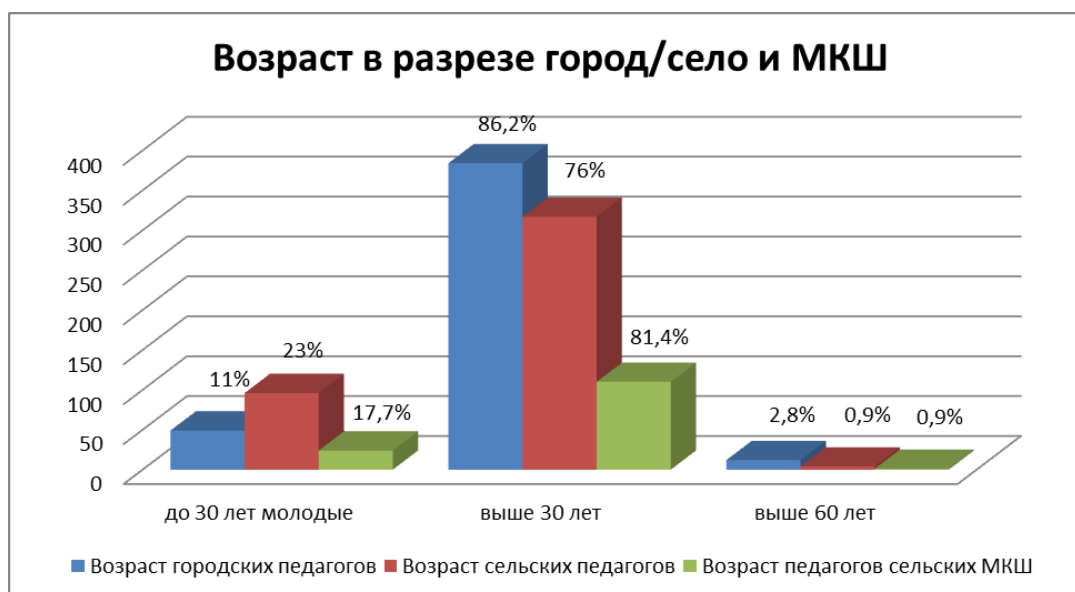
Результаты данного вопроса позволили увидеть, что в школах наблюдается большой дефицит молодых педагогических кадров. Педагогов, имеющих стаж работы до 5 лет среди принявших участие в исследовании больше в сельских школах, их составляет 19,6%, тогда как в городских и МКШ значительно меньше. Костяк школы составляют педагоги, имеющие стаж работы от 5 до 29 лет, чуть меньше педагогов, имеющих стаж от 30 до 40 лет. В тоже время в школах вынуждены работать педагоги, имеющие стаж работы выше 40 лет. В городских школах педагогов со стажем более 40 лет больше, чем в сельской местности и МКШ.

3. Вопрос. Ваш возраст?

Таблица 3

Возраст городских педагогов	Возраст сельских педагогов	Возраст педагогов МКШ
до 30 лет молодые - 49 респондентов,	Возраст до 30 лет молодые, 96 респондентов,	Возраст до 30 лет- 24 респондентов,
выше 30 лет - 384 респондентов,	выше 30 лет -119 респондентов,	выше 30 лет -110 респондентов,
выше 60 лет - 12 респондентов	выше 60 лет - 4 респондентов	выше 60 лет - 1 респондент

Диаграмма №14

В on-line исследовании приняли участие педагоги разного возраста и опыта работы:

- возраст до 30 лет среди педагогов городских школ – 49 респондентов, что составило 11%, среди сельских педагогов 96 респондентов, что составляет 23%. Педагогов МКШ 24 респондентов, что составляет 17,7%;

- возраст от 30 до 59 лет среди педагогов городских школ 384 респондентов, что составляет 86,2%, среди педагогов сельских школ 119 респондентов, что составляет 76%, среди педагогов МКШ 110 респондентов, что составляет 81,4%;

- возраст от 60 и выше среди педагогов городских школ 12 респондентов, что составляет 2,8%, среди сельских педагогов 4 респондентов, что составляет 0,9%, среди педагогов МКШ 1 респондент, что составляет 0,9%.

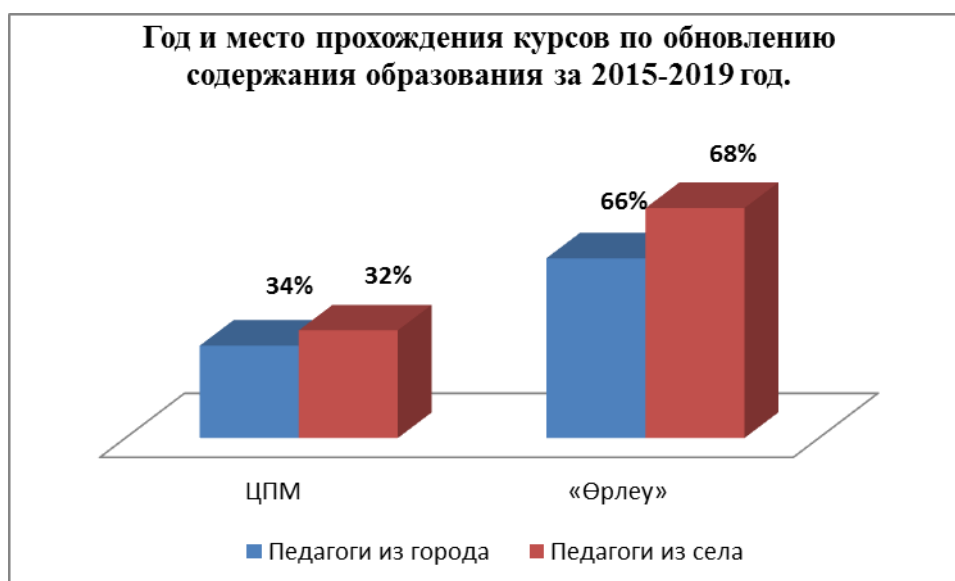
Результаты данного вопроса позволил еще раз убедиться в том, что во всех школах республики наблюдается большой дефицит молодых педагогических кадров. Среди принявших участие в исследовании респондентов преобладают педагоги, в возрасте от 30 до 59 лет, педагоги в расцвете сил. Среди педагогов старше 60 летнего возраста, принявших участие в исследовании проявили интерес к исследованию всего 2,8 и 09% педагогов.

4. Год и место прохождения курсов по обновлению содержания образования. АО НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР дата, ЦПМ - дата с 2015-2019 гг.

Таблица 4

Педагоги из города		Педагоги из села, в том числе из МКШ	
ЦПМ	«Өрлеу»	ЦПМ	«Өрлеу»
151 респондентов	294 респондентов	341 респондентов	291 респондентов

Диаграмма №15

Курсовая подготовка педагогов по обновлению содержания образования по учебным дисциплинам началась с мая 2016 года и проводилась постепенно до конца 2019 года. В республике педагоги повышают квалификацию в Центре педагогического мастерства и филиалах Национального центра повышения квалификации «Өрлеу» Институтах повышения квалификации педагогических работников. Среди респондентов городских школ 12 респондентов, относящихся к молодым специалистам, не прошли курсовую подготовку. Среди педагогов сельских школ не прошли курсовую подготовку молодые педагоги со стажем до 1 года. Количество респондентов, прошедших в АО НЦПК «Өрлеу» среди городских педагогов выше на 25,3 % выше чем, в ЦПМ.

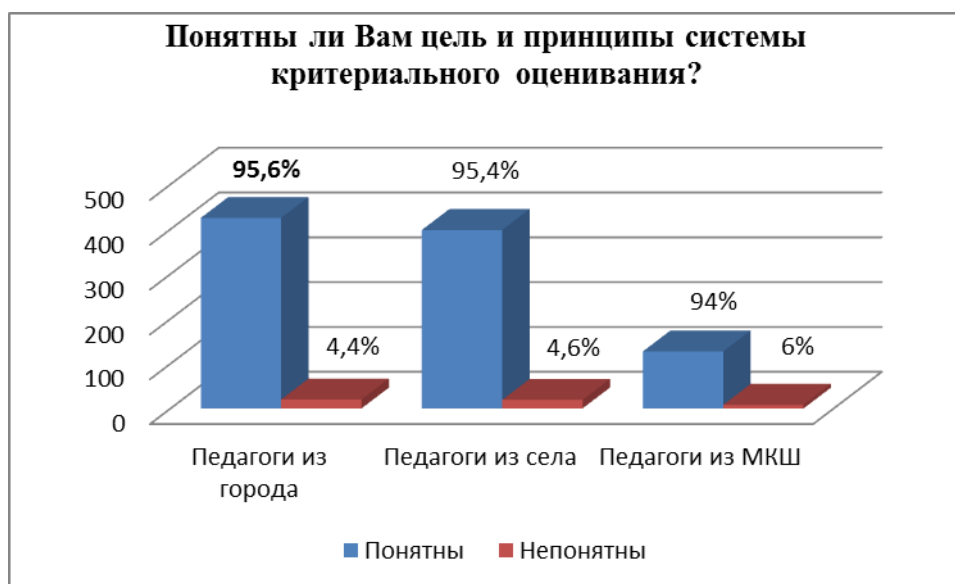
5. Понятны ли Вам цель и принципы системы критериального оценивания?

6.

Таблица 5

Педагоги из города		Педагоги из села, в том числе из МКШ	
Понятны – 425	непонятны – 20 респондентов	Понятны – 396, Непонятны - 19	Понятны - 127 непонятны – 8 респондентов

Диаграмма №16

Ответы на данный вопрос анкетирования позволили увидеть знания определения «критериальное оценивание». По таксономии Блума это репродуктивный уровень на выявление знаний. Педагоги из городской местности 425 респондентов, что составляет 95,6 % и педагоги сельской местности 396 респондентов, что составляет 95,4 % респондентов и педагоги из МКШ 127 респондентов 94% продемонстрировали знание определения. В процентном соотношении видно, что почти 95 процентов педагогов всех школ республики понимают цель и определение критериального оценивания. Разрыв

показателя по знанию определения городскими и сельскими педагогами не наблюдается.

6. На каких этапах урока Вы используете ФО :

Таблица 6

Педагоги из города	Педагоги из села в том числе из МКШ
А) начало урока - 42 респондентов;	А) начало урока; - 33 респондента;
В) середина урока - 251 респондентов;	В) середина урока - 93 респондента;
С) конец урока - 445;	С) конец урока; - 53 респондента;
Д) на всех этапах урока - 37 респондентов;	Д) на всех этапах урока – 20 респондентов;
Е) дважды за урок в начале и середине - 27 респондентов;	Е) дважды за урок в начале и середине - 30 респондентов;
Ж) дважды за урок в середине и конце урока - 75 респондентов;	Ж) дважды за урок в середине и конце урока – 75 репондентов;

Таблица 7

Место работы педагогов	А) начало урока	В) середина урока	С) конец урока
Педагоги из города	104	280	228
Педагоги из села	112	342	318
Педагоги сельской МКШ	33	93	84

Диаграмма №16

Цель данного вопроса выявить правильность использования приемов формативного оценивания в учебном процессе (уроке). Предполагалось, что респонденты на данный вопрос дадут более одного ответа, по этой причине количество ответов превышает количество респондентов. В связи с этим анализ проводится по количеству ответов, а не по количеству респондентов:

- среди городских педагогов, которые проводят формативное оценивание на этапе начало урока составило 104 ответа, что составляет 23,3%;
- среди сельских педагогов 112 ответов о проведении формативного оценивания в начале урока, что составляет 26,8%;
- среди педагогов МКШ 33 ответа, что составляет 24%.

На этом этапе можно проводить эмоциональное формативное оценивание для поддержки интереса к учебному процессу. Нерационально проведение конструктивных видов формативного оценивания.

На этапе середина урока проводят формативное оценивание:

- среди городских педагогов 280 ответов, что составляет 63%;
- среди сельских педагогов 342 ответов, что составляет 82%;
- среди педагогов МКШ 93, что составляет 68,8%.

На данном этапе хорошо проводить мотивирующие виды формативного оценивания, для переключения обучающихся от одного задания к другому, от одного вида деятельности к другому (от индивидуальной к парной, от парной к групповой, от групповой к межгрупповой). Мотивирующие виды формативного оценивания позволяют снять напряжение, поддержать интерес к дальнейшему изучению темы урока, проанализировать достижения и неудачи. Чаще всего это мотивирующее формативное оценивание, для перехода к самому главному заданию, которое отражает достижение цели урока. Мы говорим о спиральности программы и наращивании сложности заданий на уроке, поэтому к самому сложному заданию педагогом готовятся дескрипторы.

На этапе конец урока:

- среди городских педагогов количество ответов 228, что составляет 51%;
- среди педагогов сельских школ количество ответов 318, что составляет 76%;
- среди педагогов МКШ количество ответов 84, что составляет 62%.

Ответов о предпочтении проведения

Формативное оценивание на этапе конец урока в процентном соотношении имеет разницу в 10 %. На данном этапе педагогами проводятся конструктивные виды формативного оценивания, в число которых относятся и оценивание по критериям и дескрипторам. Оценивая себя по дескрипторам обучающийся соотносит цель, которая была перед ним и реально достигнутый результат.

Ответ респондентов о том, что формативное оценивание проводят на всех этапах урока предполагает ранжирование приемов и техник формативного оценивания по их назначению: эмоциональной поддержке, поддержке мотивации и контруктивному оцениванию.

Ответы респондентов о том, что проводят формативное оценивание в начале и середине урока позволяют сделать вывод о нерациональном использовании времени урока, нерациональном распределении нагрузки при распределении заданий по принципу наращивания сложности заданий. Ответы респондентов о проведении ФО в середине и в конце урока свидетельствует о том, что большинство респондентами правильно распределяется нагрузка по сложности и самоконтролю обучающихся на уроке. При такой организации приемов и техник формативного оценивания педагог помогает обучающемуся рефлексировать по поводу своего продвижения к цели обучения.

7. Перечислите приемы формативного оценивания, которые используются Вами для самооценивания обучающихся.

Таблица 8

Педагоги из города	Педагоги из села в том числе из МКШ
Кулачки	Кулачки, Большой палец
Две звезды одно пожелание	Две звезды одно пожелание
Смайлики	Смайлики
Светофор, корзина идей, кубики Блума	Светофор
Лестница успеха, ХЗУ,	Лестница успеха
Перевернутая пирамида	Острова
Дерево достижений, оценка по критериям	Работа по карточкам
Дерево успеха, проверь друга по шаблону	После выполнения организуем «горячий стул»
Три момента, вопрос-ответ, аплодисменты,	Анкета «Я на уроке»,
Анкета «Я на уроке», защита проектов, задания на соотнесение	
Лист самооценивания, лист взаимооценивания	
Рефлексивная мишень	
Куб познания, Ромашка Блума	

Ответ на данный вопрос предполагал, что респонденты могут перечислить в ответе несколько приемов формативного оценивания, которые респонденты используют на уроке. Сравнение ответов продемонстрировало, что респондентами городских школ используется большее количество приемов и техник проведения формативного оценивания, среди которых есть эмоциональные, мотивирующие и конструктивные. Среди ответов респондентов из села высока частотность эмоциональных приемов

формативного оценивания: смайлики, кулачки, большой палец. Это показывают, что респондентами из сельских школ используют небольшой арсенал приемов и техник формативного оценивания, в основном используют эмоциональные, мотивирующие приемы. Малое количество приемов конструктивного формативного оценивания может привести к снижению интереса к учебе, необъективному оцениванию обучающегося себя и своих товарищей. Обучающиеся не будут видеть связь между целями обучения, критериями оценивания, ожидаемым результатом.

Среди ответов респондентов из городских школ диапазон используемых приемов формативного оценивания гораздо шире.

Респонденты привели не только эмоциональные приемы, но большое количество приемов мотивирующих и конструктивных техник формативного оценивания, что свидетельствует о разнообразии применяемых на уроке приемов. Респондентами городских школ приведены примеры формативного оценивания, предполагающие работу с таксономией Блума.

В результате изучения данного вопроса мы пришли к выводу, что подбор техник и приемов формативного оценивания на уроке респондентами городских и сельских школ имеет существенную разницу. Городскими педагогами используется разнообразие форм и приемов формативного оценивания в учебном процессе, благодаря которым успешнее идет продвижение обучающихся к целям обучения. Сельскими педагогами используется ограниченное количество приемов формативного оценивания, что может привести к предсказуемости уроков, что в свою очередь может демотивировать обучающихся сельских школ. Однообразие форм формативного оценивания и неправильное использование формативного оценивания в организации учебного процесса может привести к увеличению разрыва обучающихся городских и сельских школ.

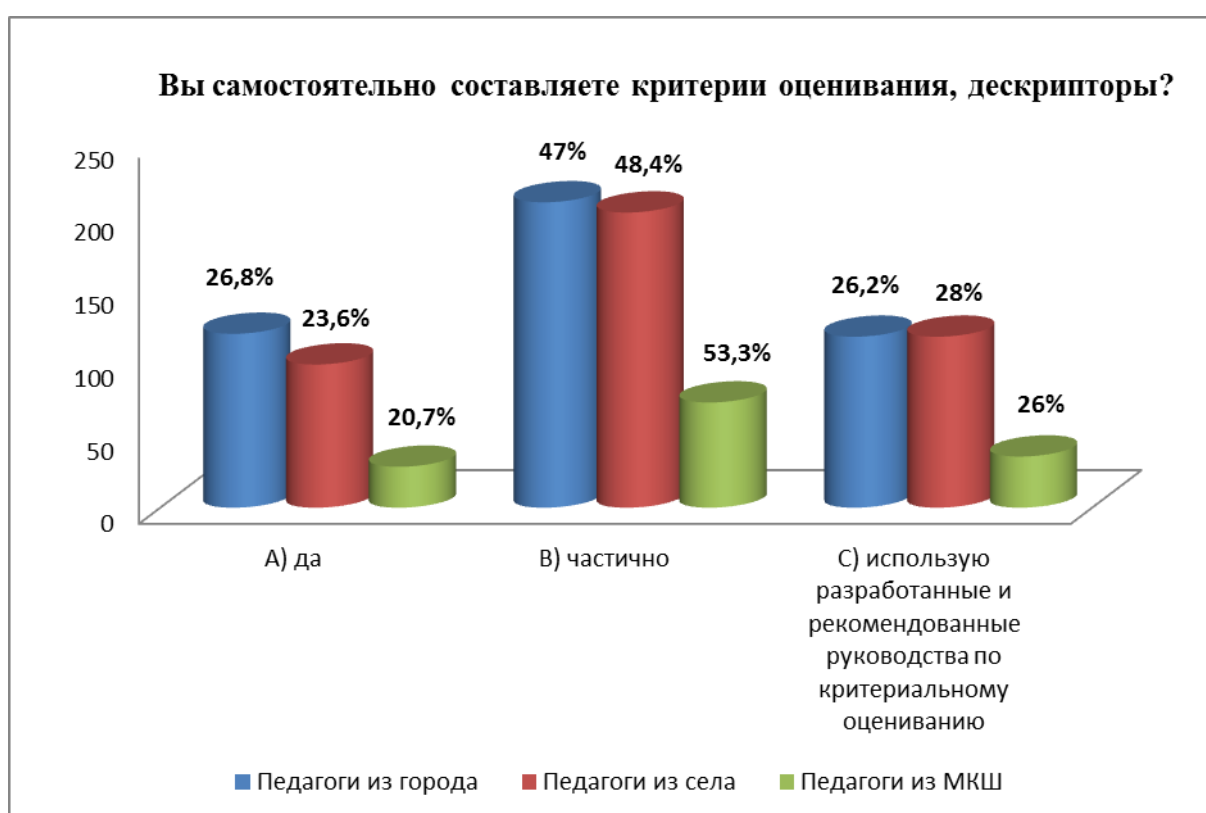
8. Вы самостоятельно составляете критерии оценивания, дескрипторы?

Таблица 9

Педагоги из города	Педагоги из села	Педагоги МКШ
А) да, самостоятельно - 119 респондентов	А) да, самостоятельно - 98 респондентов	А) да, самостоятельно - 28 респондентов
В) частично - 209 респондентов	В) частично - 202 респондента	В) частично - 72 респондента

С) использую разработанные и рекомендованные руководства по критериальному оцениванию – 117.	С) использую разработанные и рекомендованные руководства по критериальному оцениванию – 117 респондентов.	С) использую разработанные и рекомендованные руководства по критериальному оцениванию – 35 респондентов.
	Не ответили на этот вопрос 135 респондентов	

Диаграмма №17

Педагоги, прошедшие курсовую подготовку, определенное время после курсов чувствуют себя неуверенными и часто обращаются к готовому разработанному руководству по учебному предмету. Набравшись опыта, педагоги переходят к частичному или самостоятельному составлению критериев и дескрипторов к заданию. Компетентный и уверенный в своих силах и знаниях педагог, опираясь на цели обучения, адаптирует цель обучения в цели урока, делает их конкретными, реалистичными, достижимыми во времени, готовит задания для достижения целей урока и конечно же составляет самостоятельно критерии и дескрипторы. Ответы респондентов расположились следующим образом:

- самостоятельно составляют дескрипторы к критериям 119 респондентов из городских школ, что составляет 26,8 %;

- самостоятельно составляют дескрипторы к критериям 28 респондентов из сельских МКШ, что составляет 20,7 %;

- самостоятельно составляют дескрипторы к критериям 119 респондентов из городских школ, что составляет 26,8 %

Ответы респондентов, что частично самостоятельно составляют дескрипторы расположились следующим образом:

- из городских школ респондентов 029, что составляет 47 %;

- из сельских школ респондентов 202, что составляет 48,4 %;

- из сельских МКШ респондентов 72, что составляет 53,3 %;

Ответ респондентов о том, что полностью пользуются готовым разработанным и рекомендованным руководством по критериальному оцениванию распределился следующим образом:

- из городских школ респондентов 117, что составляет 26,2 %;

- из сельских школ респондентов 117, что составляет 28 %;

- из сельских МКШ респондентов 35, что составляет 26 %;

Таким образом, можно сделать вывод, респондентов, самостоятельно составляющих задания для формативного оценивания в процентном отношении почти одинаково 26-23%, разрыв незначительный и составляет в среднем 3 %. Респондентов частично самостоятельно составляющих дескрипторы для проведения формативного оценивания большинство среди педагогов всех школ, они составляют от 45 до 53 %. Это педагоги, готовые к педагогическому поиску, работающие над совершенствованием учебного процесса. В тоже время педагогов привязанных к готовому руководству по критериальному оцениванию испытывающие затруднения в самостоятельной разработке критериев и дескрипторов к заданиям составило 26-28% респондентов, разрыв показателей незначительный, всего 2%. Это педагоги, нуждающиеся в методической поддержке со стороны администрации, наставников, учителей предметных методических объединений, в сотрудничестве с которыми они могли бы повысить свою профессиональную компетентность в вопросах организации формативного оценивания, научиться самостоятельно готовить задания с критериями и дескрипторами. Ответы нельзя считать исчерпывающими, потому что на этот вопрос не дали ответ 135 из 997 респондентов, что составило

9. С какими трудностями Вы сталкиваетесь при проведении ФО?

Данный вопрос предполагал, что респонденты могли дать более одного ответа.

Ответы распределились следующим образом.

Таблица 10

Педагоги из города	Педагоги из села	Педагоги МКШ
Не испытываю затруднений – 280 респондентов.	Не испытываю затруднений – 50 респондентов.	Не испытываю затруднений – 13 респондентов.
Не хватает времени для	Не хватает времени для	Не хватает времени для

проведения ФО – 54 респондентов. Это педагоги нерационально использующие время урока.	проведения ФО – 20 респондентов.	проведения ФО – 29 респондентов.
Затрудняюсь в составлении дескрипторов 30 из 445 респондентов.	Затрудняюсь в составлении дескрипторов 30 респондентов.	Затрудняюсь в составлении дескрипторов 23 респондентов
Данный вопрос 81 реципиентов оставили без ответа.		Не ответили на данный вопрос – 70 реципиентов.

Большинство респондентов 280 городских, 50 сельских и 13 респондентов сельских МКШ признались, что не испытывают затруднений в выборе приемов формативного оценивания. Указали на нехватку времени для проведения формативного оценивания городские 54 из 445 опрошенных, сельские 20 из 147 опрошенных и сельские МКШ 29 из 135 респондентов. Эта категория педагогов нерационально использует время урока. Испытывают и затрудняются в составлении дескрипторов 30 городских, 30 сельских и 23 респондентов сельских МКШ. Из 445 городских опрошенных 81 респондентов, из сельских школ 70 респондентов, что составляет % оставили вопрос без ответа, посчитали, что не готовы поделиться такой информацией.

10. Ваши предложения по проведению формативного оценивания в совмещенных классах?

Таблица 11

Педагоги из города	Педагоги из села в том числе из МКШ
Констатировали факт, что не работают в МКШ, поэтому не знают как проводить оценивание в совмещенном классе, поэтому не поделились опытом – 100 респондентов;	Не поделились опытом – 46 респондентов;
поделились опытом и размышлениями 86 респондентов	поделились опытом и размышлениями 89 респондентов

Данный вопрос предполагал, что респонденты поделятся опытом, внесут предложения по проведению формативного оценивания в совмещенных классах. 146 городских и сельских респондентов констатировали факт, что не работают в совмещенных классах и не знают, как надо проводить формативное оценивание в таких классах. Среди опрошенных респондентов процент, работающих в совмещенных классах крайне низок, тем не менее респонденты поделились размышлениями и своим пониманием организации формативного

оценивания. Респонденты сельских школ дали больше ответов (%) по организации ФО в совмещенных классах. Респондентами даны по одному предложению, их можно сгруппировать следующим образом:

Таблица 12

Педагоги из города	Педагоги из села, в том числе из МКШ
использовать готовые примеры ФО из руководства по критериальному оцениванию;	ввести лист самооценивания; взаимооценивание классов, старшие оценивают младших; частое применение тестовых заданий;
для учителей надо издать подробные сборники готовых приемов ФО;	я адаптирую цель под каждый класс, чтобы проверить их одним способом, например через взаимопрос, взаимные карточки, один графический органайзер;
провести отдельно курсы по приемам ФО;	при совмещенном классе старшеклассники опрашивают и оценивают учащихся младших классов
затрудняюсь, поэтому для каждого класса готовлю отдельный КСП и отдельные задания и ФО тоже разные;	давать опережающие задания, которые для старших будет повторением, а для младших опережением;
я адаптирую цель под каждый класс, чтобы проверить их одним способом, например, через взаимопрос, взаимные карточки, один графический органайзер;	оценивание проводить строго по критериям, которые заранее обсудить с учеником;
при совмещенном классе старшеклассники опрашивают и оценивают учащихся младших классов;	применение дифференцированных заданий;
при совмещенном классе педагог опрашивает старшеклассников, а они в свою очередь опрашивают и оценивают учащихся младших классов;	у каждого класса свое содержание, а для проверки предлагать один прием;
ввести проверку задания по эталону;	выбор помощников учителя из числа хорошо успевающих учеников.
частое применение тестовых заданий;	взаимооценивание классов, старшие оценивают младших;
анкета «я на уроке»	главное, четко дать инструкцию по выполнению и по форме проверки данного задания

Данное исследование достигло поставленной цели, помогло выявить основные затруднения в проведении приемов и техник формативного

оценивания в учебном процессе. В связи с тем, что в исследовании выявили желание принять участие не только педагоги малокомплектных школ, но и городских и сельских образовательных школ, то анкетирование выявило зону затруднений не только педагогов малокомплектных школ, но и затруднения педагогов общеобразовательных школ. Так исследование вышло за рамки проблем целевой аудитории – педагогов малокомплектных школ. В исследовании приняли участие педагоги городских, сельских и малокомплектных школ с разным стажем и опытом работы, разного возраста, прошедшие обучение в АО НЦПК «Өрлеу» или Центре педагогического мастерства. Так педагоги знают, что такое критериальное оценивание, цель введения критериального оценивания. Педагоги используют формативное оценивание на разных этапах урока. В тоже время респонденты затрудняются в подборе приемов и техник формативного оценивания.

На этапе начало урока нецелесообразно проведение конструктивного оценивания, на этом этапе логично проведение эмоциональных приемов.

На этапа середина урока необходимо поддержать интерес к учебному процессу, преодолеть утомление обучающихся, для этого рационально использовать мотивирующее формативное оценивание. Мотивирующее формативное оценивание также можно проводить при переходе от одного вида деятельности обучающихся к другому, от одного задания к более сложному. Педагогу необходимо помнить о спиральности учебной программы и принципе наращивания информации по уровню сложности, что помогло бы прийти к выводу, что критериальное оценивание прочно вошло в учебный процесс всех общеобразовательных школ. Педагогами сельских и малокомплектных школ формативное оценивание используется на всех этапах урока. В тоже время городскими педагогами используется более широкий арсенал приемов и техник формативного оценивания во время урока, по сравнению с их коллегами из села и МКШ. Правильное распределение видов формативного оценивания непременно приведет к осмысленному обучению, повышению мотивации и интереса к процессу познания обучающихся. По результатам исследования можно дать респондентам следующие рекомендации. Проведение формативного оценивания за урок один раз недостаточно для получения реальной исчерпывающей картины о достижениях, такое оценивание не покажет прогресс учащихся по достижению цели обучения, поэтому педагог не сможет внести изменений в процесс учения всего детского коллектива и индивидуально каждому дать обратную связь. Двукратное проведение формативного оценивания также недостаточно. Важно логически верно выстроить последовательность проведения формативного оценивания, чтобы сохранить положительный эмоциональный настрой, повысить или удержать мотивацию и стимул к изучению темы урока и стремление к достижению цели обучения. Через конструктивное формативное оценивание обучающийся анализирует свое продвижение к цели обучения и рефлексировать. Педагогу важно правильно выстроить последовательность организации формативного оценивания: на этапе начало урока уместно эмоциональное формативное

оценивание. На этапе середина урока, после смены видов или форм учебной деятельности, подойдет мотивирующее оценивание.

На этапе конец урока после главного задания необходимо проведение конструктивного формативного оценивания, где обучающиеся оценили бы свое продвижение к цели урока.

Главной фигурой образовательного процесса является учитель, он проектировщик, стратег и дирижер урока, поэтому в конце урока обучающиеся ждут обратной связи от своего учителя. При проведении обратной связи необходимо показать взаимосвязь поставленной перед уроком цели, заданий для достижения цели, оценить деятельность обучающихся в продвижении к данной цели.

Обратная связь – одно из средств формирования понятия о ходе учебного процесса, позволяет определить уровень достижения задач и целей обучения, информирует учителя об успехах и трудностях учащегося. Организация эффективной обратной связи является основой успешного обучения. Обратная связь бывает двух видов: устная и письменная. Вне зависимости от вида обратной связи учителю следует:

- отметить то, что выполнено учениками хорошо - начинать обратную связь с позитива;

- при наличии ошибок предоставить ученикам конкретные рекомендации по улучшению своих работ (например, использование вводных конструкций улучшило бы вашу работу, посмотрите, какие вводные конструкции бывают).

Обратная связь важна как для обучающегося, так и для педагога:

для обучающегося – это получение информации, помогающей осознать собственные достижения и пробелы в учении, и конкретные рекомендации для продвижения вперед;

для педагога – это получение информации, помогающей осознать пробелы, провести рефлексию своего преподавания и внесения изменений в свою деятельность (подбор новых методов, техник обучения, внесение изменений в распределение времени урока и др. ответить на следующие вопросы: если получилось хорошо, то почему получилось хорошо, что помогло успеху. Если не получил желаемого результата, почему не получилось, где следует усилить работу, на что следует обратить внимание?)

- «Обратная связь любого ученика должна быть о его особых качествах или

работе, с советом на то, что он или она сможет развивать для улучшения, и должен избежать сравнения с другими учениками» (Блэк, Уильям, 1998, с.143).

- «Обратная связь на тестах, в классной работе и домашней работе должны дать каждому ученику направление о том, как усовершенствоваться, и каждому ученику должны предоставить помощь и возможность работать над улучшением» (Блэк, Уильям, 1998, с.144).

- «Чтобы формативное оценивание было результативным, ученики должны быть обучены самооценке так, чтобы могли понять основную цель

своего обучения и таким образом схватывать то, чего они должны достигнуть» (Блэк, Уильям, 1998, с. 143).

Педагогу рекомендуется акцент сделать на тех моментах, которые способствовали достижению цели и моментах, которые мешали в достижении целей. Ежедневная рефлексия и обратная связь способствуют развитию критического отношения к процессу учения. Педагогам малокомплектных школ для рефлексии своей педагогической деятельности предлагаем провести анализ и найти взаимосвязь между понятиями «учение» и «преподавание».

Процесс формативного оценивания напрямую связан с процессом рефлексии. Правильное применение формативного оценивания поможет научить обучающегося рефлексировать по своему обучению. Для этого педагогу самому необходимо рассмотреть процесс учения и преподавания, рефлексировать по поводу своей преподавательской деятельности.

Напомним толкование термина «учение»: 1. - это процесс систематического овладения знаниями, умениями и навыками, необходимыми в конечном счете для применения их в жизнедеятельности, в трудовой деятельности для применения полученных знаний, использования своим преподаванием; 2. – это деятельность ученика в овладении знаниями, умениями и навыками, совокупность теоретических положений о какой-либо науке [7. с. 435]. Нас в настоящей работе интересует два значения этого термина, поскольку рассматриваем взаимосвязь понятий преподавания и учения в процессе профессионального роста педагога, при подготовке к уроку и деятельность ученика, рефлексирующего свое обучение.

Изучением педагогической рефлексии в разные годы занимались исследователи, в последние десятилетия интерес особенно вырос. Приведем несколько высказываний из книги Бизяевой А.А. «Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия». Мысли приведенных исследователей тесно соприкасаются с нашим видением [8].

Рефлексивный учитель - это думающий, анализирующий, исследующий свой опыт профессионал. Это внимательный слушатель, умный наблюдатель, проницательный собеседник. Это «вечный ученик своей профессии» (Дьюи, 1997) с неутомимой потребностью к саморазвитию и самосовершенствованию.

В своем операциональном смысле профессиональная рефлексия дает ключ к пониманию не только того, что делает хороший учитель, но и как именно он это делает. «Учитель должен изучить свою конкретную ситуацию, поведение, методы, приемы, действия, эффективность и достижения. «Рефлексировать - значит задавать себе главные вопросы: «Что я сейчас делаю и почему? Почему я получил такой результат, а никто иной? Как воспринимают и понимают меня ученики?» Вот далеко не полный перечень вопросов, на которые учитель пытается найти ответ. Рефлексия - это форма слегка нарушенной самооценки - нарушенной в том смысле, что суждению придается большее значение, чем конкретным фактам». (Valverde, 1982).

Вообще, рефлексивный учитель – это человек, склонный к сомнению, к допущению, не принимающий на веру прописные истины и не позволяющий себе хвататься за первую пришедшую в голову мысль. На самооценку такой умственной позиции указывал еще Данте: «Сомнение доставляет мне не меньшее удовольствие, чем знание».

Значима роль рефлексии и в осмыслении учителем своего профессионального опыта. Ведь известно, что используется не сам по себе опыт, а мысль, выведенная из него (К.Д.Ушинский).

Рефлексивный, думающий учитель ориентируется не только на программные требования, подбирая материал к уроку, но оценивает его содержание как бы глазами своего ученика, предвосхищая его отношение к преподаваемому содержанию, предугадывая трудности его усвоения, возможные неудачи и ошибки в учении (Кулюткин Ю.Н., Сухобская Г.С., 1996).[9]

Авторы работы предполагают, что профессиональная рефлексия для учителя – это вдумчивое и ответственное отношение учителя-профессионала к своей работе, основанное на постоянном осмыслении своей деятельности и ее результатов в интересах других людей.

Необходимо понимать, что преподавание и учение не два отдельных вида деятельности, а связанные элементы одного процесса. Это положение особенно актуально для учителей, работающих по обновленным образовательным программам. При подготовке к уроку учитель одновременно продумывает свою роль в организации обучения и деятельность своих обучающихся. Пытается ответить на вопрос, чему они будут учиться и как он (учитель) организует этот процесс познания, какие методы и приемы, задания и вопросы им будут использованы. Важно на свой урок посмотреть как эксперту, чтобы оценить качество подобранных методов и форм организации учебного процесса.[10].

Целостное видение и понимание учебной программы способствуют правильному целеполаганию уроков, подбору методов и приемов обучения и видов оценивания для контроля продвижения обучающихся к целям обучения. Программный материал подается посредством вовлечения обучающихся в различные виды деятельности: групповая, парная работа, тренинги, деловые игры, решение ситуативных задач. После проведения учебной сессии обучающимся предлагается ответить на вопросы, которые педагогом подготовлены заблаговременно. Вопросы открытого характера подталкивают на размышление и рефлексия. Например: *«Что сегодня для Вас было важным, участие в групповой /парной работе или новый программный материал?»*

Что сегодня самое главное: навык или знания?

Как Вы думаете, где вам понадобятся полученные знания?»

Как вы планируете углубить свои познания в данной теме для своего развития?

Что было непонятно, как вы собираетесь справиться с этим?
Обучающимся предлагают рассуждения по следующему алгоритму:

1. Мне было интересно....

2. Сегодня я узнал(а).....
3. Сегодня я научил(а)ся применять....
4. У меня получилось...
5. У меня вызвало затруднения....
6. Я почувствовал(а) или осознал(а)...
7. Мне стоит поработать над осмыслением...
8. Что я могу изменить для улучшения результативности своей работы

Чем больше учителя понимают, как происходит учение и каким образом можно улучшить свою практику преподавания, тем больше это способствует эффективности обучения. Пленарные заседания после каждого этапа урока имеют цель: осмысления происходящего на уроках. Улучшению практики преподавания способствуют:

- активные формы преподавания;
- обеспечение обратной связи самому себе, где педагог рефлексировал о том, что у него получилось, что могло получиться еще лучше;
- укрепление уверенности педагога в том, что обучающиеся понимают учебную программу и учебный план, других обучающихся (похвала, поддержка);
- качество обучения (использование педагогом широкого круга дифференцированных заданий).

Мы согласны с существующим мнением о том, что преподавание - это не наука, а искусство. Учитель должен не только хорошо знать преподаваемый предмет, но и суметь заинтересовать ученика в самостоятельном добывании знаний, помогать делать свои маленькие открытия в познании языка. Педагог создает атмосферу обучения еще до начала урока. Веселые разминки на физическое реагирование, проговаривание в группе или в паре содержания предыдущего обучения, о которых мы подробно писали в предыдущих методических рекомендациях [11]. Во время урока поддерживать учащихся в стремлении самостоятельного постижения нового, в удовлетворении индивидуальных образовательных потребностей.

Знакомясь с классификацией вопросов, анализируя их, учителя сами практикуют использование открытых/ закрытых, толстых/тонких вопросов для понимания темы занятия.

Педагог рефлексировал свою деятельность на каждом этапе урока. Рефлексию необходимо проводить *упреждающую* – перед проведением занятия, *синхронную* – во время проведения, *ретроспективную* – после завершения урока, завершения изучения раздела или блока. Педагог все время держит под пристальным контролем свою деятельность, анализируя свои достижения и те моменты, над которыми еще стоит поработать. Только так учитель может достичь желаемых результатов и обеспечить качество знаний и высокую внутреннюю мотивацию учащихся.

Таким образом, мы продемонстрировали тесную связь преподавания и учения. Регулярная рефлексия педагогом своей деятельности способствует развитию профессиональной компетентности, что приведет к улучшению

практики преподавания. Педагог через проведение формативного оценивания и обеспечение обратной связи на своих уроках способен вырастить рефлексирующего ученика, который четко определит свои образовательные потребности и сумеет выстроить траекторию своего ближайшего развития.

Перейдем к описанию формативного (формирующее) оценивания. Формативное оценивание – это оценивание прогресса учащихся с целью внесения изменений в процесс учения и, соответственно, обучения на ранних этапах. Кроме того, формативное оценивание позволяет учащимся осознавать и отслеживать собственный прогресс и планировать дальнейшие шаги с помощью учителя. Оно обеспечивает непрерывную обратную связь между учеником и учителем и позволяет корректировать учебный процесс. Педагогам следует придерживаться последовательности в организации процесса формативного оценивания:

- планирование, выбор способов формативного оценивания;
- проведение формативного оценивания;
- анализ результатов формативного оценивания;
- установление обратной связи.

Известно, что педагогами используется этот вид оценивания для измерения достижений учеников и планирования последующих уроков. Формативное оценивание позволяет ученику видеть свое продвижение к целям обучения. При постоянном использовании формативное оценивание ученики приобретают навык самооценки и саморегуляции. Их действия направлены на обратную связь с учителем. Оно позволяет достигать и улучшать результаты учащихся в процессе обучения. Формативное оценивание выступает в форме, приемлемой, как для учителя, так и для обучающегося, помогает педагогу отслеживать успеваемость в классе.

Формативное оценивание по критериям и дескрипторам способствует развитию компетенции самоменеджмента, так как обучающийся может сам фиксировать и контролировать освоенный, проработанный материал и тот материал, который ему необходимо заново проработать, чтобы достичь цели. После выполнения задания на каждом уроке ученик получает от учителя обратную связь, т.е. отзыв, отклик, ответную реакцию на свои действия во время урока. Обратную связь может давать как учитель, так и учащиеся [1,17].

Теоретические основы критериального оценивания, составной частью которого является формативное оценивание подробно изложено в руководстве по критериальному оцениванию для региональных и школьных координаторов [12]. В программе повышения квалификации учителей по обновленным программам также рассматривалась эта тема в объеме 8 часов. После этого ежедневно отрабатывались навыки проведения различных форм и видов проведения формативного оценивания. Вместе с тем наблюдения показывают наличие затруднений педагогов по вопросам критериального оценивания, видам и приемам суммативного и формативного оценивания. Так как предметом рассмотрения нашей работы является формативное оценивание, то внимание суммативному оцениванию мы уделять не планируем.

Формативное оценивание определяет уровень знаний, навыков в процессе повседневной работы в классе или дома. Формативное оценивание позволяет учителю и ученику скорректировать свою работу и устранить возможные пробелы до проведения конструктивной работы. Перед формативным оцениванием учителю следует задать себе вопросы:

«Что я буду оценивать?»

«Как я буду оценивать»,

«Зачем я буду проводить формативное оценивание: для эмоциональной поддержки, для повышения и поддержки мотивации, для контроля усвоенных знаний?»

Учителем определяются ожидаемые результаты: конкретные, наблюдаемые, измеримые, они чаще всего формулируются с помощью глаголов, отвечают на вопрос учебных целей.

Формативное оценивание даст хороший результат, если будут созданы следующие условия:

- обучающиеся будут знать и понимать цели обучения;
- обучающиеся получают эффективную обратную связь с учениками;
- обучающиеся принимают активное участие в процессе собственного познания;
- обучающиеся знают и понимают критерии оценивания, для этого перед выполнением четко объяснить цели работы и критерии оценивания, это приведет к осмысленному выполнению.
- обучающиеся имеют возможность анализировать собственную работу и умеют это делать, то есть такая работа проводится регулярно, систематически. Мы пришли к выводу, что учителя малокомплектных школ нуждаются в корректировке подходов к преподаванию с учетом результатов оценивания.

Педагогу необходимо помнить, что предметом оценки в формативном подходе к оценке учебных достижений кроме предметных результатов обучения (знаний и умений по предмету), оцениваются также: образовательные потребности обучающихся – его старания, метапредметные компетенции (способность овладевать знаниями), личностные компетенции, куда входят регулятивные умения (способность к самоорганизации и взаимодействию с напарником или в группе), социальные компетенции, коммуникативные компетенции и т.д.

Как показало исследование, большие затруднения у педагогов МКШ вызывают вопросы формулирования критериев. Это будет легче делать в том случае, когда он четко представляет, что для достижения целей составляются предлагаются им задания для обучающихся различной сложности. Роль педагога заключается в четком формулировании критериев оценивания в соответствии с целями обучения; составлении заданий в соответствии с целями обучения и критериями оценивания; разработке дескрипторов к заданиям; обеспечении обучающихся эффективной обратной связью; корректировке процесса преподавания и оценивания. Информирование идет через индивидуальную работу, в парах, в группах, в группах сменного состава

учащихся, насколько правильно они выполняют задания в период изучения материала; педагогов о прогрессе обучающихся для коррекции процесса преподавания.

Формативное оценивание проводят в групповой, парной видах работ и самооценивание. Свой анализ мы проведем именно в таком порядке.

Взаимооценивание. При взаимооценивании обучающиеся учатся давать аргументированную оценку работе товарища. В этом возрасте обучающиеся желают дать хорошую оценку, но не знают как. При взаимооценивании педагогу следует помочь обучающимся соотнести результат работы обучающегося с целями задания, тогда обучающиеся смогут давать объективную оценку: «Он работал хорошо, потому что он правильно ответил на вопросы, он правильно подобрал слова, выделил главную и второстепенную информацию, правильно распределил части текста согласно структуре». Обучающийся не говорит: «Нравится или не нравится», а пытается дать объективную оценку согласно дескрипторам. Исследование продемонстрировало, что педагогами не всегда эффективно используется взаимооценивание. Педагоги показали предпочтение использования приемов «Кулачки», «Смайлики» «Сэндвич», «Две звезды одно желание». Взаимооценивание приносит пользу не только обучающемуся, который получает обратную связь, но и тому, кто ее дает. Когда обучающийся видит у своего товарища ошибки, он и сам перестает допускать ошибки. Парная работа является одной из эффективных форм формативного оценивания. Оцениваться учителем может общая работа в паре, работа пар друг с другом и работа внутри пары. При таком взаимодействии активнее проявляются саморегулируемое поведение, рефлексия и взаимопомощь вне зависимости от уровня подготовленности обучающихся. При организации и планировании формативного оценивания в парной работе необходимо, чтобы обучающиеся понимали, что они несут равную ответственность за выполнение задания и его результат. Поэтому важно научить их согласовывать свои действия и взаимодействовать друг с другом, обмениваться мнениями и давать конструктивную обратную связь. Взаимооценивание должно способствовать развитию коммуникативных навыков, ответственности не только за свое обучение, но и за результаты обучения своего товарища. Мы можем рекомендовать для взаимооценивания прием «Шпалгалка для соседа», «опросник для соседа», Вопросы для игр: «Правда / ложь», «Согласен / не согласен», «Да/нет», «SMS-сообщение» - данные виды ФО развивают навык составления утвердительного высказывания, вопросительного высказывания, но и помогут проконтролировать насколько внимательно было прочитано задание. Упражнение для взаимооценивания «Продолжи фразу» хорошо развивает навык слушания, наблюдательность, умения контролировать соответствие учебного материала, позволяет вести контроль проработанного на уроке теоретического материала. Для того чтобы обучающиеся не уставали друг от друга, необходимо менять пару и организовывать работу в парах сменного состава. Взаимооценивание удобно при проверке домашнего задания,

а также при проверке усвоения материала, рассмотренного на уроке. Когда контроль и оценивание проводятся по эталонам и критериям, данным на доске, значительно повышается результативность и ответственность. Хотим отметить, что при взаимооценке не все ученики оценивают себя объективно, часто оценки бывают завышены и не соответствуют данным критериям. Потому что в первое время имеет место ложное понимание оценивания (если я его оценю хорошо, то и он меня оценит высоко), ученики не объективно оценивают, они боятся обидеть своих друзей. Выслушав положительную необъективную оценку, педагог обращает внимание на поставленные дескрипторы, и несоответствия с реальными показателями. После такой корректировочной работы учащихся, с несоответствиями, обучающиеся понимают ответственность за свою работу в последующем будут подходить к оцениванию объективно. Взаимооценка помогает педагогу рационально использовать время урока. В стратегии «Дуэль» или «Аквариум», все учащиеся класса становятся наблюдателями и оценщиками их работы определенной пары, помогает ученикам увидеть и оценить результаты своей работы. Перед организацией взаимооценивания педагог должен напомнить, что обратную связь давать с учетом целей обучения дескрипторов: «Сегодня на уроке мы учимся определять однородные члены предложения. В этом задании мы должны были найти однородные члены предложения, выявить синтаксическую роль и определить - какой частью речи выражены данные однородные члены предложения. Арай определила все однородные члены, определила - какой частью речи они выражены. Думаю, Арай справилась с заданием». Подобная обратная связь развивает навыки аргументированного говорения, развивает академический язык, обучающийся запоминает изучаемые термины, углубляет свои теоретические познания.

Межгрупповое взаимооценивание. Для оценивания групповой работы можно узнать вклад каждого в работу группы. Во время групповой работы учитель наблюдает и слушает обсуждения обучающихся в каждой группе: некоторые обучающиеся смогут быстро продемонстрировать достижение цели обучения в соответствии с критериями оценивания. Далее учителю необходимо наблюдать и задавать вопросы обучающимся, которым необходима дополнительная поддержка, например: - Что Вы думаете об этом? - Можете ли Вы мне пояснить, что в вашей группе обсуждалось? Если обучающиеся выполняют практическое задание, то вопросы могут относиться к этому заданию, например: - Что Вы сейчас делаете? - Как Вы это делаете? Что думаете дальше делать? - Заметили ли Вы в этом задании что-нибудь особенное? Во время групповой работы учитель должен контролировать работу всех групп и каждого отдельного обучающегося. Наблюдение за группой можно совместить с участием при выполнении задания. В этом случае обучающимся можно предложить:

- сформулировать новую идею;
- сравнить две (или более) идеи;
- оценить идеи;
- сделать выводы на основе групповых обсуждений;

- ответить на вопросы.

Все вышеперечисленные пункты представляют доказательства достижения определенной цели обучения. Перед заданием каждая группа получает такой лист, где даны характеристики вклада каждого обучающегося в работу группы. Такой подход мобилизует обучающихся, повышает ответственность каждого за общий результат.

Таблица 13

	Участие в групповой работе	Имена обучающихся	Баллы
1	Оформляли постер/ плакат	Ира, Юра, Алия, Дос, Жан	
2	Составлял вопросы к тексту, план текста, главную и второстепенную информацию.		
3	Составлял Графический органайзер		
4	Предлагал идеи		
5	Был спикером, выступал		
6	Мешал работе группы		

Можно предложить следующее требования к работе в группе, предварительное обсуждение требований мобилизует обучающихся, повысит ответственность за общий результат:

Таблица 14

	Правила групповой работы	
1	Четко выслушать инструкцию к выполнению задания	
2	Беречь и правильно распределять время	
3	Умение слушать товарищей в группе	
4	Вносить свой вклад в групповое задание	
5	Оценивать работу другой группы	

После выполнения задания педагог может рекомендовать ученикам следующий алгоритм группового оценивания (вопросы, на которые отвечает ученик):

1. Какой вклад в групповую работу вы внесли?
 2. Как работала, группа, что предлагаете улучшить в работе группы?
 3. Что нужно было сделать в задании? Какова была цель? Что нужно было получить в результате?
2. Удалось ли получить результат через групповую работу? Найдено ли решение, ответ?

3. Справилась ли группа с заданием полностью правильно или с ошибкой? Если не справилась, то какие ошибки допущены, в чем имеются затруднения?

5. Межгрупповое взаимодействие улучшило ли результат групповой работы? Хотим отметить, что групповая работа и последующая за ней межгрупповая работа учит обучающихся взаимодействовать, принимать чужую точку зрения, иногда отстаивать свою позицию, снимает дух соревновательности, учит сотрудничать, развивает коммуникативные навыки. Для группового оценивания подходят приемы формативного оценивания, которые ранее нами рассматривались для взаимооценивания: «Две звезды одно желание», «Сэндвич», «Дерево Блоба», «Дерево познания», «Лестница успеха», «Синквейн».

Самооценивание. Одним из основных требований к оценочной деятельности является формирование у школьников умений оценивать свои результаты, видеть свои ошибки, знать требования к работам разного вида. «Ученики должны уметь сами оценивать свои знания». П. Блэк и Д. Уильям Самооценивание – это процесс, направленный на сбор и анализ информации о своих сильных и слабых сторонах, о своих возможностях и проблемах. Использование формативного оценивания предусматривает использование приема самооценки учеником или оценки одноклассниками. Эти приемы способствуют повышению эффективности формативного оценивания. Когда учащиеся владеют навыками самооценивания и взаимооценивания, то вопроса о надежности и адекватности оценки не возникает. Необходимо обучать учащихся тому, что оценивание должно происходить на основе критериев, а не на основе эмоций. Сущность самооценивания и взаимооценивания заключается в следующем: дети могут оценить себя только тогда, когда у них есть цели, которых они должны добиться в процессе учения и понятные критерии оценки.

Самооценивание учащихся. Для ученика оценочная информация о его достижениях состоит из следующих элементов:

- поставленной цели;
- характеристики достигнутого уровня на данный момент;
- понимания того, каким образом можно сократить разрыв между поставленными целями и достигнутым уровнем.

Для эффективного самооценивания необходимо:

- понимание учащимся, как оценивается его работа, деятельность;
- развитие навыков критического мышления;
- развитие объективизма;
- концентрирование внимания учащихся на своих целях.

Навык самооценивания у учащегося должен формироваться из оценок своей работы по целому ряду критериев. В этом случае он будет учиться видеть свою работу как сумму многих умений, каждое из которых имеет свой критерий оценивания. Ученик сможет проследить свой прогресс.

Самооценка ученика должна предшествовать оценке учителя. Для воспитания адекватной самооценки применяется сравнение двух самооценок: прогностической (оценки предстоящей работы) и ретроспективной (оценки выполненной работы).

Одним из основных требований к оценочной деятельности является формирование у школьников умений оценивать свои результаты, видеть свои ошибки, знать требования к работам разного вида. Для достижения этой цели необходимо использовать методы самооценивания и взаимооценивания. Самооценивание - процесс, в ходе которого учащиеся собирают информацию о своем учении, анализируют ее и делают выводы о своем прогрессе. Обязательное условие проведения самооценивания – наличие критериев оценивания работы, с которыми учащиеся должны быть ознакомлены в начале изучения темы и до начала выполнения работы. Исследование показывает, что использование несоответствующих видов формативного оценивания приводят к снижению мотивации. Так для самооценивания педагоги показали, что используют приемы «Смайлики», «Кулачки», «Светофор», «Лестницу успеха». Без личного обоснования, аргументирования данные приемы малоэффективны. Без пояснения эти приемы имеют только эмоциональную оценочность или мотивирующую роль. Лишь внесение собственного рассуждения помогают перейти к конструктивному самооцениванию. Для этого можем предложить приемы «Три момента, которые мне были полезны», «Незаконченные предложения», «Шесть почему?» «Трехминутное эссе по содержанию урока», Таблица «Знал, хочу узнать, узнал - ЗХУ» и др. эти приемы способствуют саморефлексии, развитию навыка рассуждения, приведению аргументов. Напомним, что самооценивание – один из видов оценочной деятельности, связанный не с выставлением себе отметок, а с процедурой оценивания. Оно более всего связано с характеристикой процесса выполнения заданий, его плюсами и минусами и менее всего – с баллами.

У обучающихся может быть разная самооценка, в первое время они хотят показать, что со всеми вопросами справились и дать себе высокую оценку. Необходимо научить адекватно себя оценивать, видеть свои плюсы и пробелы, тогда обучающийся сможет объективно и ответственно относиться к обучению.

Формативное оценивание в индивидуальной работе предоставляет уникальную возможность обучающимся осмыслить результаты собственной учебной деятельности. Это позволит позиционировать их как «создателей» своего обучения и повысить ответственность за полученные результаты. Для реализации формативного оценивания в индивидуальной работе учителю необходимо систематически наблюдать за деятельностью обучающегося и фиксировать промежуточные результаты. При фиксировании результатов

следует обращать внимание, как на положительные стороны, так и на недостатки работ обучающегося. Следует помнить, что обсуждение результатов индивидуальных работ необходимо проводить непосредственно с обучающимися. Самооценивание превратит нашего обучающегося в активный субъект обучения, а самообучение действительно будет иметь личностно ориентированную направленность. Ученик на основе четких критериев должен научиться отслеживать свои достижения и пробелы, которые нужно устранить самому или с помощью педагога. Постоянный самоконтроль, самооценка и взаимооценка способствуют повышению самоменеджмента.

Ученые считают, что самооценивание прививает навык накапливания у обучающегося опыт самооценивания. При организации самооценивания основное внимание уделяется стимулированию, саморегуляции и самостоятельному обучению [13.]

«Техника 20 секунд» учитель задает 1 контрольный вопрос и дает 20 секунд обучающимся на размышление. Потом дать возможность ответить одному, остальные слушают, говорят «верно или неверно». Можно предложить короткие текстовые задания закрытого характера. Мини-тест оценивают фактические знания, умения и навыки, помогают проверить конкретную информацию этого урока. Тесты могут быть с множеством предложенных ответов, вопрос, на который надо ответить верно / неверно, Вопрос с множеством ответов, где необходимо исключить лишнее слово или компонент. Тест на поиск соответствий также интересен обучающимся разного возраста. При поиске соответствий необходимо вопросы готовить таким образом, чтобы можно было посчитать процент выполнения и оценить.

Журнал / дневник самооценки один из приемов, который можно использовать на любом уроке. Мы его демонстрируем из опыта работы учителей самопознания. В отличие от других видов формативного оценивания, он не привязан к целям урока, а к деятельности на уроке в целом. Предусмотрено, что обучающиеся получают 25 баллов в начале урока, за каждый не выполненный критерий отнимается 5 баллов. Критерии с записанными колонками, обучающиеся видят на доске:

Таблица 15

№	Деятельность на протяжении урока	
1	Все учебные принадлежности на месте	5
2	Приготовил домашнее задание полностью, частично	5
3	Участие в начале урока активно, задавал, отвечал на вопросы	5
4	Участие в групповой работе подавал идеи, оформлял, выступал	5
5	Выполнил все задания, справился самостоятельно, с помощью учителя, с помощью товарища.	5
	Всего	25

Считается, что обучающийся, выполнивший все требования, достиг цели. В таком русле рассуждений самооценивание действительно будет способствовать развитию саморегуляции и самоменеджменту, ответственному отношению к своему обучению. Учитель может рекомендовать ученикам следующий алгоритм самооценивания (вопросы, на которые отвечает ученик):

1. Что нужно было сделать в задании? Какова была цель? Что нужно было получить в результате?

2. Удалось ли получить результат? Найдено ли решение, ответ?

3. Справился с заданием полностью правильно или с ошибкой? Если не справился, то какие ошибки допущены, в чем имеются затруднения? Для ответа на этот вопрос ученику нужно: либо получить эталон правильного ответа задания и сравнить с ним свой ответ; либо руководствоваться реакцией учителя и класса на собственный ответ исправляли ли какие-то его шаги, приняли ли его конечный ответ.

4. Справился полностью самостоятельно или с чьей-либо помощью (кто помогал, в чем)?

5. Какие умения развивались при выполнении задания?

Педагогу следует помнить, что при системном проведении различных видов ФО обучающиеся научатся объективно оценивать себя и своих товарищей, видеть свои затруднения, искать пути решения возникшей проблемы через самообразование или посредством обращения к своему педагогу, выстроить траекторию своего развития, взять на себя ответственность за свое обучение.

Элективный тест. Для формативного задания рекомендуем элективный / выборочный тест. Для его проведения необходимо подготовить карточки с буквами «А», «В», «С», «Д». Учитель раздает каждому учащемуся карточки с буквами «А, В, С, D», просит учеников ответить одновременно, т.е. поднять карточку с правильным ответом. Учитель обязательно должен предложить ученикам подумать 20 секунд и только после этого представить ответ. Учитель обсуждает с учащимися разные варианты ответов и просит их объяснить свой выбор. Ответы позволяют учителю определить уровень и качество понимания учащимися изученной темы и принять решение: продолжить объяснение данной темы или двигаться далее.

Двойной круг. После прочтения учебного текста рекомендуется проведение упражнения на коллективное говорение в Двойном круге, который состоит из внутреннего и внешнего кругов. Учащиеся образуют два круга: внутренний и внешний. Дети стоят лицом друг к другу и задают друг другу вопросы по пройденной теме. Учащиеся из внешнего круга передвигаются и создают новые пары. Продолжается та же работа с вопросами.

Формативный опрос используется для итоговой беседы со всем классом, чем-то он напоминает фронтальную форму работы. Это форма проверки, следующая сразу за презентацией материала или за каким-либо видом деятельности на уроке. Учитель задает дополнительные уточняющие вопросы: «Почему? Каким образом? Как?...».

- Как, чем _____ похожи или отличаются от _____?
- Каковы характеристики (части) _____?
- Каким образом мы можем показать, проиллюстрировать _____?
- Какова основная идея, концепция, мораль в _____?
- Каким образом _____ соотносится с _____?
- Какие идеи, детали вы можете добавить к _____?
- Приведите пример по (к) _____?
- Что неверно в _____?
- Какое заключение вы можете сделать _____?
- На какой вопрос мы пытаемся ответить _____?
- Какую проблему мы пытаемся решить?
- Что вы предполагаете сделать _____?
- Что могло произойти, если бы _____?
- Какие критерии вы использовали бы для оценки _____?
- Какие доказательства или подтверждения вы можете привести в поддержку _____?
- Как можно подтвердить или опровергнуть _____?
- Как это можно рассматривать с точки зрения _____?
- Какие альтернативы нужно иметь в виду _____?
- Какие подходы или методы можно использовать в _____?

Для такого формативного опроса требуется время, поэтому не всегда педагоги выбирают этот прием, Чаще всего его используют после изучения сдвоенных тем или после изучения раздела.

Вопросник для групповой работы. Каждая группа получает свои вопросы. Распределяют между собой и течение минуты готовят ответ и выступают, другие члены могут дополнить

Анализ

Один из важнейших этапов оценивания – это проведение анализа результатов оценочных работ. Учитель должен уметь анализировать результаты оценивания/ наблюдения на протяжении всей учебной деятельности. Анализ результатов проверочных работ позволит выявить:

- группы обучающихся, для которых определенные задания представляют сложность;
- отдельных обучающихся, испытывающих проблемы по теме, разделу;

- наиболее трудные, проблемные для обучающихся вопросы, задания.

Анализируя результаты проверочных работ класса в целом, педагоги могут определять темы, подтемы и задачи, где обучающиеся проявили себя хорошо и те моменты, которые требуют дальнейшего улучшения в обучении.

Использование на уроках всех видов оценивания: взаимооценивание, самооценивание, групповая оценка, обратная связь учителя и сверстника позволяют видеть каждого ученика в процессе. Понимая всю важность и значение оценивания в учебном процессе, педагог вовлекает своих учеников в процесс оценивания самих себя и одноклассников. В условиях совмещенного класса малокомплектной школы при организации формативного оценивания рекомендуем подбирать задания по учебной программе и учебнику, а для двух классов подбирать один прием формативного оценивания. Такой способ работы способствует взаимодействию обучающихся разных классов, они лучше понимают содержание своего учебного материала. Во время формативного оценивания обучающиеся могут задать вопросы друг другу. Педагог может оценить не только результат, но и старание обучающегося. Поддержку этого стремления может осуществить похвалой, комплиментом, одобрением, комментарием во время осуществления обратной связи. Мы хотим обратить внимание на непрерывность процесса оценивания в ходе обучения. В отличие от традиционного оценивания, когда оценка выставлялась учителем в конце урока как вердикт, формативное оценивание проводится после окончания каждого этапа урока и обязательно соотносится с поставленной перед заданием целью. Педагог напоминает ученикам: «Что мы должны были сделать? С какой целью вы выполняли задание? Как вы узнали, что вы достигли цели? Как вы узнали, что вы выполнили правильно?». «Что помешало вам выполнить задание?» педагог наблюдает за работой обучающихся, помогая в осознании уровня достижения цели. Если обучающийся увидел свою ошибку, он имеет возможность ее исправить и достигнуть цели.

3 Методические рекомендации по проведению формативного оценивания в совмещенных классах МКШ

В 2019-2020 учебном году малокомплектные школы в организации образовательной деятельности руководствуются нормативно-правовыми документами для общеобразовательных школ, а также на основании Приказа Министра образования и науки РК от 17 сентября 2013 года № 375 «Об утверждении Типовых правил деятельности по видам общеобразовательных организаций (начального, основного среднего и общего среднего образования) и «Положением об организации работы малокомплектных школ и опорных школ-ресурсных центров».

Известно, что малокомплектные школы имеют особенности функционирования, связанные с количеством учащихся и педагогов, наполняемостью классов и с организацией учебного процесса. Именно поэтому им дано право выбирать формы и методы обучения, гибко и в соответствии с потребностями выстраивать учебно-воспитательный процесс. Это прежде всего связано с малым количеством учащихся и обучением в одном классе разновозрастных детей.

Малокомплектные школы в своей образовательной деятельности ориентируются на следующие принципы:

- принцип завершенности или ориентации на достижение конечных результатов в обучении;
- непрерывный и системный процесс передачи полученных знаний друг другу;
- организация интегрированных занятий на основе принципа однопредметного и однотемного обучения;
- составление гибкого расписания уроков для совмещенных классов, учитывающего дидактические этапы урока;
- организация учебного процесса на основе психодиагностического анализа личности каждого учащегося, мониторинга динамики его развития;
- определение индивидуального алгоритма обучения каждого учащегося, создание возможности для индивидуального и дифференцированного обучения;
- реализация вариативности и гибкости содержания и технологии процесса обучения;
- предоставление возможности каждому ученику проявить себя, развитие его способности к самообразованию;
- организация плана проведения занятий для самостоятельной работы с учащимися младших и старших классов;
- развивающий, творческий и интерактивный характер образования;
- учет фактора отдаленности школ от культурных центров при организации воспитательной работы малокомплектных школ;
- сотрудничество и взаимопомощь между учащимися в ходе обучения;

- предоставление разнообразия тем и заданий (разделения труда), а также учет разноразностности (разноразностности) участников педагогического процесса;

- обучение с учетом способностей и потребностей каждого учащегося;

- использование эффективных педагогических и информационно-коммуникационных технологий в условиях малокомплектной школы.

- использование эффективных приемов критериального оценивания (формативного и суммативного), способствующих развитию самостоятельного обучения.

На практике существует два подхода к совмещению классов в комплекты: смежный и разноразностной. С педагогической точки зрения наиболее приемлема организация разноразностных классов, что позволяет организовать работу в сменных парах и самостоятельную работу учащихся старших классов, а также высвободить время учителя для организации занятий с младшими школьниками, требующими особого внимания в процессе обучения.

Традиционно в условиях начальной школы используются следующие варианты объединения учащихся в класс-комплекты: смешанный вариант объединения классов: 2+3, 3+4; объединение разноразностных учащихся 2+4, 2+3 классов.

Оптимальным считается объединение разноразностных учащихся, так как возрастные особенности учащихся и различие между учебными программами этих классов незначительны. Поэтому есть возможность обучать их в одном классе с учетом потребностей каждой возрастной группы, организовать взаимообучение.

Для обеспечения адаптации к учебной деятельности учащихся первого класса обучают отдельно с целью повышения их интереса, устойчивости внимания и развитию интереса к обучению.

При необходимости объединения двух или трех классов в один комплект (2+3+4) применяется скользящий график организации учебных занятий с целью создания условий для проведения отдельных частей уроков в каждом классе.

Порядок совмещения классов в комплекты на уровнях основного среднего и общего среднего образования зависит от числа учащихся в каждом классе.

В условиях малочисленности учащихся целесообразно совмещаются классы в следующем порядке: 5+6, 7+8, 6+7. При данном объединении обучение осуществляется путем внутрипредметной интеграции схожих по содержанию тем на основе принципа однопредметности, одготемности. Для этого используется интегрированное обучение по смежным предметам: казахский язык, литература, биология, история, география и др.

Для учителей и учащихся межпредметное интегрированное обучение в совмещенных классах имеет ряд преимуществ:

- освоение предметной области на разных уровнях, при конкретной детальности;

- возможность обратить внимание учащихся на содержание схожих тем внутри одного предмета, хотя они обучаются в разных классах;

- выработка умений анализа и принятия решений в нестандартных проблемных ситуациях;
- выполнение различных видов самостоятельной работы в соответствии с уровнем знаний;
- создание условий для самостоятельной работы разного уровня сложности с учетом возрастных особенностей учащихся;
- возможность коллективного общения учащихся в процессе взаимопомощи во время обучения;
- освоение учащимися механизмов взаимопроверки, самопроверки и самооценки;
- возможность использовать свои знания на практике старшеклассниками в процессе проверки и оценивания работы младших классов;
- выработка у учащихся умений и навыков решения типовых практических задач в различных предметных областях, развитие способностей к определенным видам деятельности;
- контроль и оценивание уровней знаний и умений.

В случае отсутствия реализации внутрипредметной связи, осуществляется межпредметное интегрированное обучение: литература и история, история и география, биология и химия, математика и информатика.

Разработка календарного плана также имеет свою специфику при организации разновозрастного обучения: при однопредметных уроках два и более календарных плана сопоставляются для выявления возможности проведения уроков по одной теме. Исходя из расписания, обучающиеся, например, 2 и 4 классов не начинают одновременные занятия с первого урока. Как правило, первые один-два урока, на которых учителя работают с учениками одного класса, уделяются объяснению нового учебного материала. Ко 2-му или 3-му уроку приходят дети другого класса, входящего в комплект, и два-три урока учитель занимается с двумя классами одновременно.

При планировании однотемных уроков календарно-тематический план включается объединенная деятельность двух классов. При этом некоторые темы сдвигаются по времени, не нарушая целостности разделов для проведения однотемных уроков. Для этого определяются общие для всех классов цели и конкретизируются задачи для каждой возрастной группы; отбираются в содержании темы знания и умения, доступные обучающимся всех возрастных групп для одновременного изучения; подбираются способы учебной работы обучающихся разного возраста; выделяются в содержании урока специфические для каждой возрастной группы вопросы; отбираются групповые и индивидуальные формы занятий для каждого класса с учетом специфики содержания учебного материала.

В случае отсутствия реализации внутрипредметной связи используется возможность межпредметного интегрированного обучения. Министерством образования рекомендованы следующие примеры организации интегрированного обучения по смежным предметам: язык – литература, история – литература, химия – биология, история – география, география –

биология, математика – информатика, физика – химия и др. В основу интегрированных занятий берут межпредметные связи, которые позволяют вычленять главные элементы содержания образования, предусматривается развитие системообразующих идей, понятий, приёмов учебной деятельности. Интеграция даёт возможность, с одной стороны, показать «мир в целом», а с другой – освобождает учебное время, которое можно использовать для профильной дифференциации.

При организации учебного процесса педагогу МКШ рекомендуется использовать широкий спектр приемов и форм эмоционального, мотивирующего, конструктивного формативного оценивания.

Незнание педагогами МКШ видов формативного оценивания приводит к неэффективным результатам обучения в классах с малой наполняемостью или же приводит к гиперконтролю, как следствие, к высокому уровню тревожности обучающихся. По этой причине, мы подробно остановимся на этом виде оценивания. Формативное оценивание - это вид оценивания, которое проводится непрерывно и обеспечивает обратную связь между учителем и учащимися, что позволяет своевременно корректировать учебный процесс, при этом результаты и не фиксируются в виде оценок [11. с.22]. Перед проведением оценивания учителю важно ознакомить учащихся с целями обучения и критериями успеха. При формативном обучении обучающийся имеет право на ошибку и ее исправление. Это позволяет определить возможности обучающегося, выявить этап, на котором ученик испытывает трудности, помочь в достижении наилучших результатов, своевременно корректировать учебный процесс.

Оценивание напрямую связано с целями преподавания: оценивают те же навыки, которые развивали. Оценивание направлено на коррекцию навыков, знаний, на повышение мотивации учащегося, на определение достижений каждого учащегося. Для сбора данных об успеваемости и прогрессе в обучении в течение года осуществляется два вида оценивания: формативное и внутреннее суммативное оценивание, которые составляют внутришкольное оценивание. Формативное оценивание применяется учителями для ежедневного отслеживания того, достиг ли ученик на уроке конкретной поставленной цели, и для планирования следующего урока с учетом этого. Внутреннее суммативное оценивание разрабатывается для того, чтобы предоставить учителям и учащимся информацию об успеваемости учащихся в конце каждой четверти и учебного года.

Работа по обновленной программе поможет учащимся усвоить языковые нормы, совершенствовать свои учебные навыки. Учащиеся получают знания, которые позволят им применять приобретенные навыки в любой жизненной ситуации. Вся система критериального оценивания направлена на развитие обучающегося, повышение его интереса и мотивации к обучению. Этого можно достичь, если установить ясные и измеримые критерии оценивания, понятные каждому обучающемуся и его родителям. Напомним, что целью критериального оценивания является получение объективной информации о

результатах обучения обучающихся на основе критериев оценивания и предоставление ее всем заинтересованным участникам для дальнейшего совершенствования учебного процесса. Критериальное оценивание введено не так давно и координаторы по критериальному оцениванию есть не во всех школах, поэтому есть необходимость в его разъяснении для педагогической и родительской общественности.

Наблюдение за процессом оценивания на уроках у коллег показало, что не всеми учителями правильно используются возможности формативного оценивания. В большинстве случаев процесс ограничивается лайками «нравится/ не нравится», цветовыми обозначениями «верно/неверно», что совершенно не способствует развитию аналитического и критического мышления и речи учащихся. Эти приемы предназначены для поддержки мотивации учащихся, мы же хотим акцентировать внимание учителей на формативном оценивании, которое с помощью дескрипторов помогало бы учащимся дойти до цели урока и поддерживали бы обучение. Учителю следует различать, что виды формативного оценивания бывают эмоциональными, мотивирующими и конструктивными и соответственно правильно отбирать для своего урока

Так в начале урока после обеспечения связи с предыдущим обучением или работы с ребусом, кроссвордом проводится эмоциональное формативное оценивание, для повышения мотивации учащихся, создания позитивного настроения к уроку: «Аплодисменты», «Смайлики», «Звездочки», «Градусник настроения», «Сигнал рукой - кулачки». В этих случаях учитель может оценить не только результат, но и старание ученика.

Поддержку этого стремления может осуществить похвалой, комплиментом, одобрением. Чаще всего учителями используются формативное оценивание для выявления эмоционального состояния учащихся. Он обычно демонстрируется приемом «Смайлик» (положительная, нейтральная или отрицательная эмоция), приемом «Светофор»: зеленый цвет, что помогло мне хорошо понять тему урока; желтый цвет, что я не понял; красный цвет, что мешало мне в понимании темы, какие трудности у меня возникли. Тогда как совершенно необходимо научить соотносить цели и результат: что необходимо было сделать и что получилось. Во время ответов учащихся учитель просит быть к себе добрее или быть к себе строже, учит быть объективным к себе и товарищам. Формативное оценивание может дать реакцию на использованные учителем методы и приемы обучения. Формативное оценивание может дать отклик на эмоциональное состояние учеников и после работы по определенной теме, а может дать обратную связь на содержание пройденного материала и отражать уровень освоения темы.

После парной работы, устного ответа учащегося уместно проведение мотивирующего формативного оценивания: «Похвала и одобрение товарища», «Две звезды и одно пожелание другу», «Комплименты напарнику», «Сэндвич». Его проводят для оценки старания ученика, чтобы он убедился, что движется в правильном направлении. Мы говорили о том, что задания составляются по

принципу «от простого к сложному». Учителю не нужно подбирать критерии и дескрипторы к каждому заданию, а важно выбрать самое значимое упражнение или задание, составить к нему дескриптор. В конце урока необходимо проведение конструктивного формативного оценивания, где обучающиеся индивидуально показывают свою работу, анализируют свои достижения, отмечают затруднения и те моменты, над которыми еще предстоит поработать.

Существуют следующие стратегии формативного оценивания при развитии навыков слушания и говорения, которые можно применять на уроках русского, казахского, английского языков, гуманитарных дисциплин: «Бинго», «Займи позицию», «Заполнение листа ответов», «Нарисуй фигуру», «Автобусная остановка», «Лист самооценивания», «Оценивание по образцу», «Оценка эксперта», «Две звезды, одно пожелание», «Сигнал рукой», «Светофор», «Речевые образцы учителя» и другие.

«Лестница успеха»: ученикам предлагается расположить свой смайлик на лестнице со значками «Все понял, почти все понял, но есть вопросы, не все понятно». Отклик на содержание учебного материала учащиеся могут дать при заполнении таблицы «Знаю, хочу узнать, узнал» - этот вид отклика способствует развитию критического мышления, осознанного обучения.

Мы хотим обратить внимание на непрерывность процесса оценивания в ходе обучения. В отличие от традиционного оценивания, когда оценка выставлялась учителем в конце урока как вердикт, формативное оценивание проводится после окончания каждого этапа урока и обязательно соотносится с поставленной перед заданием целью. Учитель напоминает ученикам: «Что мы должны были сделать? С какой целью вы выполняли задание? Как вы узнали, что вы достигли цели? Как вы узнали, что вы выполнили правильно?». Учитель наблюдает за работой учеников, помогая в осознании уровня достижения цели. Если ученик увидел свою ошибку, он имеет возможность ее исправить и достигнуть цели.

Формативное оценивание – это текущее оценивание, которое проводится в соответствии с целями обучения учебных программ как часть преподавания и обучения, для того, чтобы ребенок понял, что он движется в правильном направлении.

Формативное оценивание может проводиться как учителем, так и учащимися, при этом используются разные виды оценивания: самооценивание, взаимооценивание, оценка учителем. При самооценивании ученик учится смотреть на себя со стороны, соотносить свою деятельность с учебной задачей: «Нам надо было прослушать и понять, о чем говорится в сказке. Я узнал, что в сказке говорится о том, как все тянули дружно репку, поэтому я хорошо работал». «Я хорошо работал, потому что правильно расставил картинки из сказки». При взаимооценивании ученики учатся давать аргументированную оценку работе товарища. В этом возрасте ученики желают дать хорошую оценку, но не знают, как. При взаимооценивании учителю следует помочь ученикам соотнести результат работы ученика с целями задания, тогда учащиеся смогут давать объективную оценку: «Он работал хорошо, потому что

он правильно ответил на вопросы, он правильно подобрал слова». Ученик не говорит: «Нравится или не нравится», а пытается дать объективную оценку согласно дескрипторам.

При формативном оценивании учащийся имеет право на ошибку, ее исправление, это позволяет определить возможности обучающегося, своевременно выявить уровень достижений, скорректировать процесс обучения. В старших классах формативное оценивание могут усложнить следующими вопросами: *Что было непонятно в этом задании, как вы собираетесь справиться с этим?*». Или предлагаются фразы, которые необходимо дополнить:

1. *Мне было интересно....*
2. *Сегодня я узнал (а).....*
3. *Сегодня я научил (а) ся (сь) применять....*
4. *У меня получилось...*
5. *У меня вызвало затруднения....*
6. *Я почувствовал (а) или осознал (а)...*
7. *Мне стоит поработать над осмыслением...*

Существует еще одна особенность процесса оценивания. Он играет важную роль в формировании мотивов к обучению. Мотивация во время оценивания либо возрастает, либо снижается. Но отрицательно влияет на школьника отсутствие оценки, ученик видит безразличие со стороны взрослого и теряет интерес к обучению, поэтому очень важно, чтобы дети видели заинтересованность, как со стороны педагогов, так и со стороны родителей. Известный российский исследователь Б.Г. Ананьев пишет: «Отсутствие оценки является самым худшим видом оценки, поскольку это воздействие не ориентирующее, а дезориентирующее, не положительно стимулирующее, а депрессирующее объект, заставляющее человека строить собственную самооценку не на основе объективной оценки, в которой отражены действительные его знания, а на весьма субъективных истолкованиях намеков, полупонятных ситуаций, поведения педагога и учеников» [14].

Дескрипторы к заданию должны быть ясными, точными, чтобы решение учителя при оценивании было объективным. Кроме того, дескрипторы позволяют определить, на каком этапе выполнения задания учащийся испытывает трудности. В разделе «Традиции и фольклор» даны следующие цели по развитию навыка слушания: понимать значение знакомых слов, имеющих отношение к повседневной жизни, демонстрировать понимание через комментирование, задавание вопросов. По развитию навыка чтения обозначена цель: читать целыми словами. Приведем дескриптор к заданию: понимает значение слов по теме «Наурыз», комментирует видеоролик и находит слова, относящиеся к данной теме, отвечает на вопросы и задает вопросы по теме.

Важно продумать, с помощью какого приема будет оцениваться то или иное задание, следует менять формы ФО, чтобы они учащимся не наскучили и не стали привычными.

Учителем проводится обратная связь как пленарное заседание после каждого задания, которые имеют цель осмысления происходящего на занятиях. Обратная связь, во время которой ученики озвучивают свое личное мнение о том, что они делали, как это делали, что у них получилось, что могло получиться еще лучше и почему они достигли именно такого результата. Учителю следует помнить, что обратная связь – это конкретное действие, ситуация, направляющая к цели, процессу получения, а также понимания спорных вопросов и проблем. Высказывания для обратной связи:

1. вы/ты справились с заданиями, требующих односложных ответов
2. у вас/тебя получилось составить....
3. смогли найти соответствия,
4. смогли применить полученные знания
5. смогла правильно сгруппировать по признакам,
6. смогла извлечь необходимую информацию
7. Необходимо доработать применение правила
8. Повторить тему
9. Учись/тесь находить ключевые слова, которые помогут в составлении плана
10. Учись/тесь находить соответствия,
11. Учись/тесь группировать по признакам значение новых/ непонятных /незнакомых слов ищи/ те в словарях
12. Внимательно относиться к написанию орфограмм, применению правил.
13. Избегать слов «но», «не знаешь, не понимаешь, не умеешь, не смог/ не получается»

Напоминаем, что обратная связь – это информация учителя, представленная учащемуся об эффективности по отношению к намеченным целям обучения. Она должна быть нацелена на улучшение обучения. Обратная связь перенаправляет, перефокусирует действия ученика для достижения целей урока. Обратная связь может касаться сути учебной деятельности, процесса деятельности. Обратная связь – является одним из средств формирования понимания о ходе учебного процесса, позволяет определить уровень достижения целей и задач обучения, информирует учителя об успехах и затруднениях учащегося. Организация эффективной обратной связи является основой успешного обучения.

Авторы акцентируют внимание читателя на том, что правильно организованная обратная связь влияет не только на повышение успеваемости учащихся, но и на развитие самоменеджмента и самоуправления учащихся.

Таким образом, можно прийти к выводу, что формативное оценивание совершенно необходимо, чтобы научить ребенка учиться. Учителю необходимо подбирать форму и прием для проведения формативного оценивания каждого задания, чтобы формировать положительную мотивацию к учебе у школьников. При этом следует помнить, что учителю необходимо оценивать не только результат, но и старание ученика. Учителю следует помнить о принципах критериального оценивания, а именно то, что оценивание осуществляет

взаимосвязь обучения и оценивания, оно должно быть ясным и доступным, непрерывно проводиться с учеником и для ученика, направленным на развитие ученика. Учитель может сделать так, чтобы ученик мог видеть свое продвижение вперед, видеть свой успех. Успех, как известно, рождает успех. В школе не должно быть неудачников, поэтому главная задача учителя – заметить даже самое маленькое продвижение ученика вперед и поддержать его. Мы можем утверждать, что педагог, реализующий обновленную программу образования, развивает компетенции самоменеджмента, самоуправления учащихся через систематическую организацию формативного оценивания и конструктивной обратной связи Таблица № 4.

Разновидности Формативного оценивания

Таблица 16

Формативное оценивание		
Эмоциональное	Мотивирующее	Конструктивное
		Задание с дескрипторами
Смайлики	Похвала	Дерево познания
Аплодисменты	Обратная связь	Дерево Блоба
Термометр настроения	Две звезды одно пожелание	Лестница успеха
Сигнал рукой	Комплименты	Светофор
Острова надежды, радости, успеха, переживаний, грусти, разочарования	Сэндвич	Перевернутая пирамида
		Чемодан, мясорубка и корзина
		Рефлексивная мишень
		Двойной круг
		Выходной билет
		Стена вопросов/ парковка вопросов
		Пять пальцев
		Плюс, минус, интересно
		Бинго
		СМС другу
		Шпаргалка для товарища

Разъяснение особенностей конструктивных ФО:

Таблица 17

	Приём ФО	Действия ученика
	Светофор	Обучающийся записывает, что по этой теме получилось хорошо, а что вызвало затруднения или

		не получилось;
	Перевернутая пирамида	Обучающийся записывает три момента, которые он вынес из урока, два момента затруднения и один вопрос, который он хотел задать;
	Дерево познания	На одну сторону дерева обучающийся записывает, в каких видах деятельности он участвовал, в другую – что из содержания занятия он вынес, понял, будет использовать;
	Дерево Блоба	После выполнения всех заданий урока обучающийся показывает результативность своей работы через размещение своего человечка на разных местах дерева. Чем выше ученик размещает своего человечка, тем выше он продвинулся к достижению учебной цели;
	Чемодан, мясорубка, корзина	Обучающийся распределяет информацию урока на ту, которая пригодится в дальнейшем, ту, которую необходимо переработать, и не нужную;
	Таблица ЗХУ	Обучающийся записывает известную и неизвестную информацию, и то, что он планирует изучить, прочитать по этой теме;
	Лестница успеха	Обучающийся на нижней ступеньке лестницы записывает те вопросы, которые вызвали затруднения, на второй ступеньке то, с чем справился, и на верхней ступеньке записывает то, что он понял, освоил - информацию, которая стала знанием;
	Стена вопросов/парковка вопросов	Обучающиеся дают ответы по содержанию предыдущего занятия, это позволяет обеспечить связь с предыдущим обучением;
	Пять пальцев	Какие знания, опыт я сегодня получил? Б (безымянный) – близость цели. Что я сегодня делал и чего достиг? С (средний) - состояние духа. Каким было сегодня мое преобладающее настроение, состояние духа? У (указательный) - услуга, помощь. Чем я помог, чем порадовал или чему поспособствовал? Б (большой) - бодрость, физическая форма. Каким было мое состояние сегодня? Что я сделал для своего здоровья?
0	Рефлексивная мишень	Обучающийся проводит оценку содержания, форм и методов работы, которые помогли понять тему урока, оценку деятельности учителя (в чем была его помощь), оценку своей деятельности. Чем ближе показатели обучающегося к центру, тем ближе

		обучающийся к успеху;
1	Плюс, минус, интересно	Обучающийся распределяет информацию по разделам «плюс, минус, интересно» и определяет зону своего ближайшего развития.
2	Выходной билет	Педагог дает несколько заданий с дескрипторами, Обучающийся выполняет, проверяет. При выполнении всех заданий и проверке напарником получает выходной билет. Этот вид оценивания развивает таймменеджмент и ответственность, повышает интерес к изучению дисциплины;
3	Три момента и одно почему	Обучающийся записывает три положительных момента урока для понимания цели урока и один вопрос, который начинается с «почему?»
4	Куб познания Кубик Блума	На кубике неклеивают вопросы согласно таксономии Блума; О ком, о чем идет речь в тексте? Где, когда происходят события? Назовите положительных персонажей произведения. Почему вы их относите их к главным или положительным героям? Что главному герою помогло совершить поступок? Чем понравился вам герой? Хотели бы вы быть похожи на данный персонаж;
5	Ромашка Блума	На лепестках написано вопросительное слово согласно таксономии Блума. Обучающиеся разрабатывают вопросы, задают своим товарищам

Правильно организованное формативное оценивание способствует улучшению успеваемости, осознанному учению, повышает ответственность за свое обучение. При системном и правильном применении различных видов и техник оценивания делает процесс оценивания психологически комфортным, невраждебным, а значит, снимает напряжение. Формативное оценивание должно информировать о том, что получилось, на что обратить внимание, что исправить, чтобы добиться больших результатов. Содержание практики формативного оценивания во многом определяет цели по каждому разделу учебной программы и ожидаемые результаты.

Для самостоятельной разработки формативного задания педагогу рекомендуется:

- изучить учебную программу, учебный план, провести анализ целей обучения.
- составить критерии оценивания на основе целей обучения, согласно учебной программе;
- распределить критерии оценивания по уровню мыслительных навыков для обеспечения дифференцированного подхода в составлении задания;
- разработать задание соответственно уровню мыслительных навыков;

- составить к заданию дескрипторы, которые описывают основные этапы его выполнения.

Согласно социо-конструктивистской теории обучения при критериальном оценивании обучающийся перестает быть пассивным объектом оценивания, а становится «создателем/строителем» этого процесса. Обучающийся понимает «что», «как» и «почему» будет оцениваться. Это повышает качество обратной связи, взаимодействий, саморегуляции и ответственности обучающихся и учителей. По теории формативного оценивания основу оценивания составляют вопросы: «на какой стадии обучения учащиеся находятся?», «куда они стремятся в своем обучении?», и «что необходимо сделать, чтобы помочь им достигнуть этого?»

Дескрипторы к заданиям должны быть точными и ясными, это приведет к объективности оценивания. Дескрипторы помогут определить на каком уровне у обучающегося возникают трудности. Выявленные трудности педагог озвучивает во время обратной связи ученику, где озвучивает, что изучить, что просмотреть заново.

Большинство педагогов проводят формативное оценивание один раз в конце урока, тогда как методы формативного оценивания можно использовать на разных этапах организации учебной деятельности, как в процессе объяснения темы, выполнения заданий, так и во время предоставления обратной связи обучающимся. Для учителя самое главное понять цели использования этих методов, достичь их эффективного влияния на обучение. Формативное оценивание сопровождается постановкой вопросов (опрос, диалог, беседа и др.) как со стороны учителя, так и между обучающимися. Поэтому важно овладеть эффективными техниками постановки вопросов, развивать культуру использования диалога в классе. Существует множество классификаций типов вопросов. Наиболее часто используется классификация по степени развернутости ответа: открытые и закрытые вопросы. Открытые вопросы требуют анализа и оценки информации, стимулируют воображение и творческие способности. Закрытые вопросы требуют краткого ответа, например, название факта, периода событий, определения понятия и др.

При правильной постановке вопроса можно заинтересовать и дать возможность высказаться и обменяться информацией, развивать диалоговое обучение, акцентировать внимание на ключевых моментах, поддерживать инициативность в обучении. Таким образом, вопрос должен быть сформулирован так, чтобы ученик захотел и мог на него ответить или был заинтересован в поиске ответа и обучении. Однако при использовании вопросов могут возникнуть некоторые трудности в том случае, если вопросы повторяются механически, не комментируются и не дополняются, чрезмерно затягивается период опроса (Геффрой Э. К., 1997). Чтобы избежать подобных ошибок рекомендуется:

- задавать основные, второстепенные, наводящие и другие вопросы;

- не задавать вопрос, если вы заранее знаете, что все обучающиеся знают на него ответ;
- формулировать вопросы так, чтобы они звучали кратко, были уместны и понятны каждому обучающемуся;
- ориентировать вопросы на выявление слабых сторон, дать обучающимся возможность разобраться в своих заблуждениях;
- заранее планировать вопросы, которые могут повысить эффективность преподавания [12].

В частности, определить, когда и какие вопросы задавать, возможные ответы, как исправить неверные ответы, как реагировать на неожиданные ответы, как расширить ответы. Методы формативного оценивания могут использоваться при организации индивидуальной, парной и групповой работы. Также важным является предоставление возможности обучающимся высказать собственное мнение. При планировании дальнейшей работы с обучающимся следует учитывать его потребности и возможности. При формативном оценивании учитель может организовать работу в группах как эффективный способ оценивания определенных навыков. Обучающиеся заранее должны быть ознакомлены с критериями оценивания.

Грамотно составленные рубрикаторы и дескрипторы позволяют:

- оценивать только работу обучающегося, не сравнивая его с другими;
- выполненная работа сравнивается с заранее известным обучающемуся образцом (эталон) правильно выполненной работы;
- устраняет субъективность со стороны проверяющего (Журбенко З.М.).

Исходя из анализа этих исследований, ученые (Блэк, Уильям, 1998) предлагают следующие ключевые компоненты формативного оценивания:

- «Возможности для учеников выразить их согласие должны будут разработаны в любой части обучения, поскольку это инициирует начало взаимодействия, через которое формативное оценивание помогает обучению».
- «Диалог между учениками и учителями должен быть вдумчивый, рефлексивный, сосредоточенный, чтобы вызывать потребность исследовать понятие, и проводиться так, чтобы у всех учеников была возможность размышлять и выражать свои идеи» (Блэк, Уильям, 1998, с. 144).

Перейдем к составлению формативного задания. Педагог может подобрать задания закрытого типа: с выбором одного правильного ответа;

С выбором нескольких правильных ответов;

На установление соответствия;

На установление правильной последовательности;

Дать фрагмент текста, чтобы обучающиеся установили предшествующую и последующую информацию, предоставить середину решения, чтобы обучающиеся показали предшествующие и последующие этапы решения задачи. **Преимущества заданий закрытого типа являются:**

Задания могут быть надежны, поскольку отсутствуют факторы, связанные с субъективными оценками, которые снижают надежность.

Оценивание заданий полностью объективно: между оценками различных проверяющих не может быть различий.

Не учитывается умение испытуемых хорошо формулировать ответы.

Задания этого типа легко обрабатываются, тестирование быстро проводится.

Простой алгоритм заполнения снижает количество случайных ошибок и описок, рационально используется время урока.

Эти задания позволяют охватить большие области знания, что для тестов достижений особенно важно. Возможна машинная обработка ответов.

Педагог может подобрать для формативного оценивания вопросы, требующие краткого ответа, развернутого ответа, эссе или аргументированного высказывания. Положительным моментом таких заданий является низкая вероятность угадывания правильных ответов и возможно получение точной оценки содержательности теста, что особенно важно для определения соответствия теста целям исследования.

Продemonстрируем несколько заданий для формативного оценивания на материале предметов «Русский язык» и «Русская литература».

1. Выберите предложение с обособленными членами со значением источника информации.

А) Четвертый, заключительный, матч отечественной сборной с дружиной из Китая решает судьбу главной награды турнира

В) Напомним, что на этих Азиатских играх казахстанская сборная одержала победы во всех проведенных матчах

С) Соперники играют довольно жестко, нередко идя встык, блокируя броски

Д) По мнению синоптиков, неделя ожидается холодная с усилением ветра до 20 метров в секунду

2. Пример задания с выбором нескольких правильных ответов. Укажите признаки публицистического стиля:

А) Обращение к целевой аудитории

В) неполные синтаксические конструкции

С) полные синтаксические конструкции

Д) использование сложных синтаксических конструкций.

При создании задания с множественным выбором с несколькими правильными ответами рекомендуем, чтобы тестовое задание должно было сформулировано кратко, желательно без использования сложноподчиненных предложений, лишних причастных и деепричастных оборотов, вводных слов.

Лучше разбить задание на несколько небольших предложений. Если в задании много слов «который», «где», «чем», много запятых, его будет трудно понять, а значит, и решить. Не бойтесь разбивать предложения на смысловые части. Следует помнить, задание должно быть сформулировано без повторов, двойного отрицания (не – не), а лучше и вовсе избегать отрицания.

Оценивание результатов методом «Оцени достижения контрольными вопросами» (за каждый отвеченный вопрос – плюсик).

5 кл. - Задание 3. Проверь себя. Тест. Стр.16 учебника.

Продemonстрируем задание закрытого типа для урока информатики 5 класса.

1. Наибольшее количество информации человек получает при помощи:

- А. Осязание и зрение
- В. Обоняние и слуха
- С. Слуха и зрения
- Д. Зрения и вкуса

2. Вы описали в электронном письме свои впечатления о просмотренном фильме. Эта информация будет:

- А. Слуховой;
- В. Осязательной;
- С. Зрительной;
- Д. Письменной;

3. Информация, представленная в этом учебнике по информатике, является в основном:

- А. Текстовой и графической;
- В. Графической и слуховой;
- С. Электромагнитной и зрительной;
- Д. Цифровой и музыкальной;

4. Какой носитель люди не используют для хранения информации?

- А. Бумагу;
- В. Диск;
- С. Камень;
- Д. Воду;

5. Какой носитель древние люди использовали для хранения информации?

- А. Танцы;
- В. Рисунки;
- С. Жесты;
- Д. Звуки;

6. Звуковую информацию передают через:

- А. Книгу;
- В. Радио;
- С. Журнал;
- Д. Плакат.

Мы видим, что вопросы закрытого теста помогают эффективно использовать время урока и проверить уровень знания учебного материала.

Пример задания на соотнесение / сопоставление.

Установите соответствие между героями произведения А.С. Пушкина «Капитанская дочка» и его поступками, 6 класс.

Таблица 18

Персонаж произведения		Поступки
П. Гринев		Живет в крепости с родителями
Е. Пугачев		Гонял голубей

А. Швабрин		Заблудился во время метели
		Знал, что честь надо беречь смолоду
		Показывает дорогу во время метели
М. Миронова		Подарил заячий тулуп
		Возглавил крестьянское восстание
		Защищает крепость
		Служит в крепости

Таблица 19

Часть речи		Грамматические признаки
Имя существительное		Указывает на предмет, признак и количество, не называя его
Имя прилагательное		Обозначает число или количество
Имя числительное		Обозначает предмет, явление
Местоимение		Обозначает действие
Глагол		Обозначает признак предмета

Участник должен поставить в соответствие элементы двух множеств: категории и варианты ответов. В подобных заданиях проверяются ассоциативные знания, то есть знания о связи формы и содержания, сущности и явления, о соотношении между различными предметами, свойствами, законами. Рекомендуем тест задания начинать со слов «Установите соответствие между ...». Напоминаем, что текст у категорий и вариантов должен быть максимально кратким.

Задание для урока по предмету биология 8 класса. Найдите соответствия между типом тканей и их функциями:

Таблица 20

Тип ткани		Функции
Эпителиальная		Указывает на предмет, признак и количество, не называя его
Соединительная		Обозначает число или количество
Нервная		воспринимает раздражение
		защита других тканей от повреждения
		регуляция согласованной деятельности организма
		обеспечение опоры организма
		передвижение веществ по организму
		синтез важных для организма веществ (гормонов)

Источник: [https://uroky.kz/fo-biologiya-8-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/\[15\]](https://uroky.kz/fo-biologiya-8-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/[15])

Пример задания на установление последовательности частей литературной сказки Г. Андерсена «Снежная королева»

Таблица 21

№	События
1	Победа над чарами снежной королевы
2	Встреча с оленем
3	Встреча с маленькой разбойницей
4	Мирная и тихая жизнь дома
5	Снежная королева похищает Кая
6	Жизнь у цветочной феи

Задания на восстановление последовательности очень нравятся обучающимся, это задание позволяет эффективно использовать время урока, помогает построить план, перейти к пересказу каждого отдельного фрагмента, подготовит обучающихся к анализу поступков героев и оценке. Эту же цель преследует задание, где обучающемуся дается пустая схема графического органайзера «Карта истории», «Гору истории». Обучающиеся заполняют Графический органайзер. Если обучающиеся пропустили какой-то фрагмент или часть, педагог может предложить пересказать именно эту часть. Педагог может предложить разрезанные фрагменты текста, обучающиеся должны собрать в правильной последовательности.

Задание «Правда / ложь» на проверку истинности/ ложности утверждения по произведению А.С.Пушкина «Капитанская дочка».

Таблица 22

Утверждение	Правда	Ложь
Маша Миронова жила в крепости с родителями		
П. Гринев дома гонял голубей, не хотел учиться		
П. Гринев заблудился во время метели		
А. Швабрин знал, что честь надо беречь смолоду		
Е. Пугачев показывает дорогу во время метели, добрый		
П. Гринев подарил вожатому свой заячий тулуп, умеет быть благодарным		
А. Швабрин возглавил крестьянское восстание		
А. Швабрин перешел на сторону повстанцев		

Данное задание позволяет быстро проверить домашнее задание, выровнять фоновые знания учащихся по содержанию текста, экономит время урока. Оно не развивает навык говорения, но позволяет хорошо проверить содержание учебного текста, качество прочтения.

Задание, требующее краткого ответа.

Замените фразеологизм одним словом:

- 5) Спусти рукава – плохо;
- 6) Засучив рукава – старательно;
- 7) В час по чайной ложке – медленно;
- 8) В мгновение ока – быстро.

Найди или подбери к казахскому фразеологизму эквивалентный фразеологизм на русском языке:

- 5) Он саусақтан өнер тамған – мастер на все руки
- 6) Жердің шеті – на краю земли
- 7) Иек астында – близко
- 8) Күні-түні еңбек ету – трудиться день и ночь.

Перейдем к заданиям, требующим развернутого ответа.

Напиши, что обозначает заголовки текстов тему или основную мысль? Что обозначает (название текста) данная фраза? Положительными сторонами хорошо составленных заданий дополнения и свободного изложения являются:

- 1) невозможность угадать ответ;
- 2) краткость и однозначность ответов;
- 3) необходимость воспроизведения ответа по памяти;
- 4) отсутствие необходимости искать несколько вариантов ответа;
- 5) простота формулировки вопроса;
- 6) простота проверки.

Как вы понимаете пословицу «Береги честь с молодую». «Делу время потехе - час», «Примененные знания - сила», «Под лежащий камень вода не бежит», «Дорогу осилит идущий» и др.

Приведем пример задания с выбором одного правильного ответа.

Кто из перечисленных авторов является автором произведения «Капитанская дочка»?

- А) Лермонтов М.Ю.
- В) Пушкин А.С.
- С) Андерсен Х.
- Д) Гоголь Н.В.
- Е) Грибоедов А.С.

Неправильные варианты ответов (дистракторы, от англ. to distract - отвлекать) оказывают большое влияние на качество задания. В хорошо составленном задании правильные и неправильные ответы выбираются с равной вероятностью испытуемыми, плохо знакомыми с предметом. Оптимальное количество неправильных ответов – от трех до четырех. Меньшее число повышает вероятность угадывания, большее – делает задание трудным для восприятия. Поэтому придерживаться именно пяти вариантов, из которых один верный.

Низкий показатель результатов обучающихся на проверочной работе, во время формативного оценивания иногда связан с неправильной постановкой

задания педагогом. По этой причине при подготовке к формативному заданию учителю необходимо подумать над следующими вопросами:

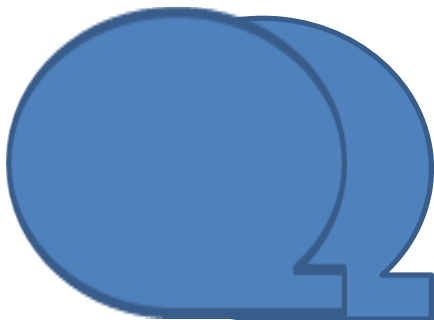
- 4) Соответствует ли критерий оценивания целям обучения?
- 5) Соответствует ли уровень мыслительных навыков критерию оценивания?
- 6) Соответствует ли задание критерию оценивания и уровню мыслительных навыков?
- 7) Понятная ли формулировка задания?
- 8) Соответствует ли задание возрастным особенностям обучающихся?
- 9) Соответствует ли задание дескриптору и схеме выставления баллов?

Задание на понимание. Среди представленных слов выпишите вводные слова со значением источника информации: Безусловно, конечно, к счастью, по моему, по сведению синоптиков, возможно, к сожалению, по мнению ученых, по словам свидетелей.

Из представленных слов исключите вводные слова, имеющие, значение последовательности оформления мысли: По словам отца, к счастью, по мнению общественности, к всеобщему удивлению, по сведениям гидрометцентра, во-первых, во-вторых, в итоге, таким образом.

Разделите приведенные вводные слова и конструкции по значению в три столбика: по значению уверенности / неуверенности говорящего, по отношению источника сообщения, говорящего, по оформлению порядка мыслей.

Создайте диаграмму Венна, проиллюстрируйте характеристики личности А.Швабрина и П.Гринева, используя имена прилагательные.

При работе с терминами также можно создать задания по таксономии Блума. Приведем пример работы с терминами на уроке математики:

- уровень знания – расскажи определение, что такое равнобедренный треугольник;
- уровень понимания – выпиши из определения равносторонний и равнобедренный треугольник ключевые слова, которые помогут увидеть различие данных фигур;
- уровень синтеза – чем отличается равнобедренный треугольник от тупоугольного треугольника или составьте диаграмму Венна или графический

органайзер «Двойной пузырь», где покажете особенности терминов «тупоугольный треугольник» и «равнобедренный треугольник».

Приведем пример работы с терминами на уроке русский язык:

- уровень понимания – выпиши из определения причастия ключевые словосочетания, выдели признаки имени прилагательного и глагола в разные столбики;

- уровень анализа - используя информацию термина причастия, докажи, что данные слова - это причастия;

- уровень синтеза – чем отличается имя прилагательное от причастия или составьте диаграмму Венна или графический органайзер «Двойной пузырь», где покажете особенности терминов «причастие» и «глагол».

- уровень применения - распишите в таблице характеристики героев произведения «Капитанская дочка» А.С. Пушкина, используя аргументированные высказывания:

Таблица 23

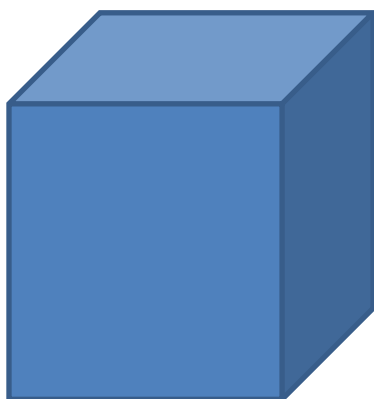
Е.Пугачев	М.Миронова
П. Гринев	А.Швабрин

- уровень применения можно предложить пересказ фрагмента произведения захвата крепости от имени отдельных персонажей произведения «Капитанская дочка»: М. Мироновой, А. Швабрина, П. Гринева.

- уровень анализа - обучающиеся получают жетоны с именами персонажей повести. Представьте, вы встретились с персонажами повести «Капитанская дочка», расспросите своего героя о событиях, произошедших в повести, используя прием «6 Почему».

- Уровень синтеза - придумай продолжение истории. Попробуйте ответить на вопрос: «Что было бы, если эта история развивалась по-другому?»

Прием «Куб познания»

Представляем варианты заданий с кубиком Блума.

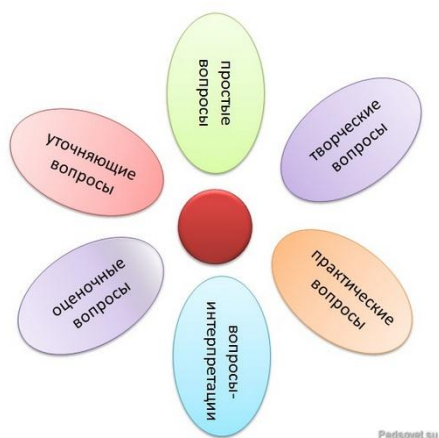
1. На каждой стороне куба располагают вопросы по уровням Блума на знание, понимание, применение, анализ, синтез, оценку.

2. Учителем в разновозрастной группе могут быть дано задание ответить на вопросы или задать вопросы друг другу, опираясь на собственный учебный текст.

3. На уроках математики, дают уравнения с заданиями реши, восполни пробел, сравни, реши неравенство

4. На уроке литературы располагают вопросы: Назови главных героев? Перечисли основные события произведения? Когда и где происходят события? Оцени поступки героев? Как бы вы поступили на месте героя? Был ли шанс поступить по-другому у героев?

Ромашка Блума

При систематическом использовании ромашки Блума и работе вопросами у обучающихся развивается навык составления вопросов, что приводит к развитию читательской компетентности по чтению учебных текстов.

В работе с вопросами по содержанию учебного текста и другого учебного материала для опроса обучающихся педагогу также необходимо соотносить подготовленные вопросы с Таксономией Блума. Напомним, что Таксономия Блума – классификация

педагогических целей обучения в когнитивной сфере, предложенная в 1956 году американским психологом Бенджаминном Блумом и предполагающая шесть уровней мыслительных навыков: знание, понимание, применение, анализ, синтез, оценка. Умение точно оценивать определённые навыки является важным аспектом критериального оценивания.

Уровни

мыслительных навыков представлены в разрезе трёх групп:

- знание и понимание;
- применение;
- навыки высокого порядка (анализ, синтез, оценка).

Изменение уровня подготовленности обучающегося можно узнать и продиагностировать по уровню его ответов. Обучающийся может начинать отвечать на вопросы, начиная от простых, продвигаясь к вопросам высокого порядка. Вместе с этим идет развитие речи, углубление в понимании учебного материала, наблюдается развитие мыслительной деятельности. В результате идет динамика оформления ответов обучающихся от односложных к распространенным, а потом и к аргументированным развернутым ответам.

Для уровня знания педагог задает вопросы с ключевыми глаголами: назовите, выделите, перечислите, расскажите - это вопросы репродуктивного уровня. Для уровня понимания педагог предлагает вопросы и задания где ключевыми являются глаголы: объясните, сформулируйте, опишите, классифицируйте, сформулируйте по-другому. Для уровня применения важными показателями становятся глаголы: примените данное правило или данную теорему, к примеру, проиллюстрируйте, решите примеры по изученному правилу. Для уровня анализа актуальны следующие глаголы: выявите различия, проанализируйте, сравните, составьте органайзер. Для уровня синтеза предлагает вопросы где, главными будут глаголы: можете ли спрогнозировать, спланируйте, сделайте вывод по данному материалу. Для уровня оценки подходят глаголы: защитите точку зрения, обоснуйте, докажите, представьте аргументы, оцените.

Таблица 24

Уровни усвоения	Виды вопросов	Примеры вопросов
Узнавание	Простые / тонкие	Кто? Что? Где? Когда?
Понимание	Уточняющие	Правильно ли понял?
Применение	Практические	Как можно данную информацию применить к данному ГО?
Анализ	Интерпретирующие	Почему?
Синтез	Творческие	Что будет (было бы), если...?
Оценка	Оценочные	Как вы относитесь (оцениваете)? Согласны ли вы с.. ?

Предлагаем проследить вопросы согласно таксономии Блума на материале предмета «Русская литература», а именно, повести «Капитанская дочка».

- уровень знания. Назовите главных героев произведения?
- уровень понимания. Разделите героев произведения на положительных и отрицательных персонажей, аргументируйте свое решение.

- уровень применения. Вспомните фрагмент, когда П. Гринев дарит вожатому тулуп. Как данный фрагмент характеризует П.Гринева?

- уровень анализа. Почему дрались на дуэли А. Швабрин и П. Гринев? Почему М. Миронова решила обратиться к императрице? Почему вы считаете, что Е. Пугачев уважал П. Гринева?

- уровень синтеза. Что было бы, если бы М. Миронова не обратилась к императрице? Как развивались бы события, если бы Е. Пугачев выиграл восстание?

Уровень оценки. Как вы думаете, было ли шанс победить у повстанцев или они были обречены? Какой персонаж вам наиболее симпатичен, почему?

Продemonстрируем теперь формативное задание по предмету «история Казахстана» для 5 класса вопросы по таксономии Блума

1. Ученые установили, что примерногг. до н.э. кангюи оказали помощь гуннам в борьбе с кем?

2. По китайским данным, союз племен кангюев насчитывал ... кибиток или примерно сколько человек?

3. Они могли выставить до 120 тысяч.... кого?

4. Сообщения китайских хроник говорят о существовании двух правителя кангюев – летней и зимней.

5. Дайте характеристику общественному устройству кангюев?

Мы видим усложнение вопросов от простого к сложному, где обучающийся продвигается вперед, отвечая на усложняющиеся вопросы. На совмещенном уроке истории Казахстана учителем для 6 класса подготовлены следующие вопросы. Обучающиеся 6 класса сначала работают в паре, потом в группе опрашивая обучающихся 5 класса.

1 Назовите титул правителя Караханидского государства?

2 Кто был родоначальником династии Караханидов?

3. Назовите территорию Караханидского государства?

4 Назовите столицу Караханидов и покажите ее на карте?

5 Что такое икта?

6 Кто такие илак и тегин?

7. Дайте характеристику устройству Илак и Тегин?

На уроке истории Казахстана 5-6 класс осуществляет групповой вид работ просмотр видео о сарматах по своей теме с последующим обсуждением в группе.

Составление «Карты истории». Результативность данного задания вырастит в том случае, если педагог четко объяснить последовательность выполнения ГО «Карта истории».

При подготовке к формативному оцениванию у педагога возникает вопрос объективности оценивания и определяется ряд проблем по оцениванию. Например:

1. Как добиться объективности оценивания?

2. Как оценивать работу каждого ученика в группе?

3. Как избежать того, что в группе ставят одинаковые положительные оценки?

4. Как определить на каком этапе урока какие вопросы важны, а какие второстепенны (особенно на начальном этапе)

5. Часто требования к знаниям, умениям и навыкам имеют весьма расплывчатый характер и как их соотносить с результатами обучения?

6. По какому принципу происходит разделение учеников на группы («сильные», «средние», «слабые»)? Как осуществить дифференциацию?

7. Завышение или занижение оценок в целях поощрения или наказания ребенка, или в угоду родителям или общественности?

Хотим привести определение Popham, W.J. (2008). Формативное оценивание - спланированный процесс, в котором результаты учащихся после оценивания необходимы учителю для корректирования методики преподавания, или учащимся для корректирования их обучения [19].

Формативное оценивание проводится на различных этапах урока, в различных формах и позволяет учителю и ученику скорректировать свою работу и устранить возможные пробелы и недочеты до проведения итоговой работы. Педагоги убеждаются, что улучшение обучения через оценивание зависит от ключевых условий:

- Эффективной обратной связи от учителя к ученикам.
- Активного включения учеников в процесс собственного учения.
- Учета в преподавании результатов, полученных при оценивании.

Способности учеников оценивать свои результаты и понимания, как их улучшить (12 с.165).

Использование методов формативного оценивания повышает интерес к учебе, ответственность, вырабатывает навык самостоятельной работы в группе, воспитывает чувство толерантности, коллективизма, взаимопомощи. Все это дает реальную возможность подготовить социально адаптированную личность. Если рассматривать конструктивное формативное оценивание в разрезе урока, то мы понимаем, что эта процедура проводится после активного метода обучения, как подведение итога, рефлексия по своей работе. Традиционно под активными методом обучения понимают такую форму взаимодействия обучающихся, при которых педагог и обучающиеся взаимодействуют друг с другом в ходе урока, и обучающиеся не являются пассивным слушателями, а активными участниками процесса.

Формативные отметки (баллы или плюсы) помогают обучающимся определить уровень сформированности знаний и учебных навыков при завершении изучения урока, раздела, блока учебной темы. Это может проводиться в виде теста, «Да-нет»-ки, «Закончите фразу...», «Сопоставьте...» и др. В связи с этим оценивание проводится на разных этапах урока. Так, как педагог не должен быть единственным оценивающим лицом, то для формативного оценивания педагогом могут быть использованы таблицы. Вот пример одной из них:

Таблица 25

Этапы урока	Я	Товарищ	Учитель
Знаю			
Хочу знать			
Узнал			
Обсуждение в рабочих группах			
Дополнения постеров			
Ответы на вопросы:			
1.			
2.			

Таким образом, суммируя баллы, оценивается каждое задание. На каждом этапе урока с целью активизации работы учениками осуществляется функция самоконтроля и самооценки, взаимопроверки в парах. Оценка каждого задания даёт возможность каждому обучающемуся оценить свои знания, увидеть, что он не усвоил и над чем ему ещё нужно поработать, какие знания он может продемонстрировать или поделиться с товарищами по команде.

Таблица 26

«базовый»	«продвинутый»	«высокий»
Пользуясь физической картой, определите географическое положение Саур – Тарбагатая.	Составьте 10 тестовых вопросов по теме.	Какие доказательства вы можете привести в пользу того, что Саур – Тарбагатай является переходной зоной между Сибирью и Средней Азией

Предполагается, что отвечая на них, ученики получают баллы соответствующие уровню «базовый», «продвинутый» или «высокий». Обучающиеся имеют возможность, ответив на выбранный вопрос, перейти на более сложный уровень.

Выполнение подобных заданий способствуют раскрытию обучающихся «тихих» обучающиеся. На многих уроках используется работа группы экспертов, где обучающие с более глубокими познаниями проверяют знания одноклассников, аргументируют свои ответы, показывают насколько глубоко и точно выполнена работа. Формативное оценивание групповых работ проводится не просто размещением стикеров, но и аргументацией со стороны экспертов, со стороны самого обучающегося.

Как показывает практика, оценивание деятельности учащихся на уроке становится демократичным тогда, когда ученик чётко видит, за что ему

выставлен тот или иной балл. Этого достигается, как известно, путём применения *критериального* оценивания. В этом случае ответственность за своё обучение обучающийся берет на себя. И педагог не является "судьёй" при выставлении баллов. Критериальная система оценивания дает возможность определять, на каком уровне усвоения материала находится обучающийся. Система совершенно прозрачна и для родителей, что позволяет избежать конфликта между школой и родителями. При критериальном оценивании оценка ставится за каждое задание. Осуществляется функция обратной связи, когда обучающийся знает о своих успехах и пробелах. В этом случае отрицательный результат тоже результат, так как он определяет, куда, в каком направлении, двигаться дальше, и как его улучшить. В критериальном оценивании важно, что шкала оценивания начинается с нуля. Таким образом, оценивается не личность обучающегося, а его достижения. То есть решается проблема объективного оценивания учебных достижений обучающегося.

Используя различные виды оценивания на уроках географии, педагоги могут говорить о повышении качества знаний обучающихся в тех классах, где используются в совокупности разные виды оценивания.

Объективность оценок определяется дескрипторами, в создании которых принимают участие сами обучающиеся, обсуждением и сравнением оценок, что стимулирует их для достижения результатов более высокого уровня и формирования мышления более высокого порядка. Педагогам истории, географии, литературы можно предложить такие критерии:

Критерии оценивания устного ответа

- Знание терминов и понятий по учебной дисциплине
- Логика изложения учебного материала
- Умение пользоваться планом, картой и другими средствами при ответе
- Умение самостоятельно составить план (простой, сложный)
- Культура речи, навыки публичного выступления с использованием терминов, фамилий исследователей
- Умение составлять вопросы по изучаемой теме.

Безусловно, каждая учебная дисциплина вносит свою специфику, вот, к примеру, предмет «География» критерии оценивания ответа по карте

- Знание географических объектов по теме
- Знание особенностей географических объектов
- Умение правильно показывать объект на карте
- Оптимальный темп показа объектов.

Продemonстрируем, специфику критериев оценивания ответа по учебной дисциплине «История» по хронологической карте

- Знание исторических событий данного изучаемого раздела
- Знание особенностей исторических ситуации данной эпохи, исторических деятелей того времени, внесших свой вклад в развитие истории
- Умение правильно показывать причинно-следственные связи

- Оптимальный темп показа исторических объектов и сражений и других событий.

Уровень «высокий» заслуживает ответ, который в целом соответствует перечисленным критериям;

«продвинутый» - есть небольшие недочеты по содержанию и форме изложения ответа;

«базовый» - есть неточности и ошибки по сути раскрываемых вопросов;

«низкий» - есть серьезные ошибки по содержанию или полное отсутствие знаний и умений.

Критерии оценки качества или уровня выполнения практических и самостоятельных работ:

Уровень «высокий». Работа выполнена в полном объеме с соблюдением необходимой последовательности. Обучающиеся работают полностью самостоятельно: подбирают необходимые для выполнения предлагаемых работ источники знаний, показывают необходимые для проведения практической работы теоретические знания, практические умения и навыки.

Работа оформляется аккуратно, в наиболее оптимальной для фиксации результатов форме.

Уровень «продвинутый». Практическая или самостоятельная работа выполняется обучающимися в полном объеме и самостоятельно. Допускаются отклонения от необходимой последовательности выполнения, не влияющие на правильность конечного результата (перестановка пунктов типового плана при характеристике отдельных территорий или стран и т. д.).

Обучающиеся используют указанные педагогом источники знаний, включая страницы атласа, таблицы из приложения к учебнику, страницы из статистических сборников. Работа показывает, знание обучающимися основного теоретического материала и овладение умениями, необходимыми для самостоятельного выполнения работы.

Могут быть неточности и небрежность в оформлении результатов работы.

Уровень «базовый». Практическая работа выполняется и оформляется обучающимися при помощи педагога или хорошо подготовленных и уже выполнивших на «отлично» данную работу учащихся. На выполнение работы затрачивается много времени. Обучающиеся показывают знания теоретического материала, но испытывают затруднение при самостоятельной работе с картами атласа, статистическими материалами, географическими приборами.

Уровень «низкий». Выставляется в том случае, когда обучающиеся не подготовлены к выполнению этой работы. Полученные результаты не позволяют сделать правильных выводов и полностью расходятся с поставленной целью. Показывается, плохое знание теоретического материала и отсутствие необходимых умений. Руководство и помощь со стороны педагога и хорошо подготовленных обучающихся неэффективны по причине плохой подготовки обучающегося.

Критерии оценки работы в контурных картах

- Соответствие нанесенных объектов заданию
- Правильное расположение объекта на карте
- Правильность нанесения надписей
- Грамотность и аккуратность
- Наличие условных знаков
- Все надписи на контурной карте делают мелко, четко, красиво, желательно печатными буквами.
- Название рек и гор располагают соответственно вдоль хребтов и рек, названия равнин - по параллелям.
- Объекты гидросферы желательно подписывать синей пастой, другие – чёрной.
- Если название объекта не помещается на карте, то около него ставят цифру, а внизу карты пишут, что означает данная цифра.
- Если того требует задание, карту раскрашивают цветными карандашами, а затем уже подписывают географические названия.
- В начале учебного года все работы в контурных картах выполняются простыми карандашами, потому что навыки работы с контурными картами слабы, и обучающиеся делают ошибки.

Для оценивания достижений обучающихся по географии в 8 классе по теме «Климат», педагогом предлагается использовать следующие виды определения учебных результатов:

Классификация учебных результатов (согласно таксономии Блума).

Таблица 27

Уровень компетентности	Описание уровня	Пример измеряемых учебных результатов
Знание	Воспроизводит термины, идеи, процедуры	Знает понятие Климат. Элементы климата.
Понимание	Интерпретирует, экстраполирует знания, но не видит всех возможностей применения или переноса на другие близкие ситуации	Типы климата.
Применение	Применяет абстрактные общие принципы или методы к специфическим конкретным ситуациям	Климат Казахстана умеренный резко континентальный
Анализ	Выделяет в комплексной идее отдельные составляющие и определяет их внутренние взаимосвязи	Причины резкой континентальности климата РК
Синтез	Креативно конструирует идеи и понятия, взятые из разнообразных	Может ли климат РК измениться?

	источников, для формирования комплексных идей в новые интегрированные паттерны (схемы), отвечающие поставленным условиям	Например, стать более влажным или более сухим?
Суждение (оценка)	Способен выносить суждение по поводу идей или методов, на основе заданных или самостоятельно установленных критериев, которые подтверждаются наблюдениями или осмыслением полученной информации	Какие отрасли сельского хозяйства можно развивать в РК при данном типе климата

Другой пример критериев к уроку географии, на тему: «Экономико - географическое положение Республики Казахстан в 9 классе»:

1. *Низкий уровень.* Я умею определять положение РК на материке Евразия. Я умею определять, с какими странами граничит РК. Я умею определять географические координаты. Я знаю виды карт.

2. *Средний уровень.* Я умею сопоставлять материал учебника с картой. Умею определять расстояние между крайними точками республики. Могу выделить выгоды и недостатки ЭГП РК.

3. *Высокий уровень.* Могу назвать причины, по которым ЭГП РК считают выгодным. Могу объяснить, с чем связано неплотное заселение республики. Могу оценить ЭГП РК. Умею составлять критерии оценивания для изученного материала

Наблюдения за деятельностью обучающихся на уроках показывают, что правильно выбранные стратегии, задания и критерии их оценивания способствуют повышению уровня учебной мотивации, активности ведения диалога и аргументации своих точек зрения.

В заключение, необходимо определить преимущества и практическую значимость различных видов оценивания на уроках географии:

- критерии оценивания представляют конкретное выражение учебных целей;
- не оценки, а баллы обучающимся выставляются только за то, что они изучали,
- оценивается только работа обучающегося, а не его личность;
- обучающийся заранее знает критерии, по которым будет проверяться его работа;
- обучающемуся известен четкий алгоритм выведения оценки, по которому он сам может определить уровень успешности своего обучения и информировать родителей;
- повышается мотивация обучающихся к самооцениванию и обучению.

Прогнозы и результаты:

- оценивается каждый этап урока

- обучение становится «прозрачным»
- стимулируется самостоятельность обучения (самооценка и взаимооценка)
- учебная деятельность ориентируется на результат обучения
- объективность процесса оценивания при переходе от формативной к суммативной оценке.

Принимая участие в оценивании и постановке целей урока совместно с педагогом, обучающиеся ставят цели перед выполнением любого вида заданий и рода деятельности и учатся объективно оценивать себя и своих товарищей. В итоге, всё это приводит к повышению мотивации обучающихся и, как следствие, повышение качества знаний.

Как известно, учебно-тренировочные задания предназначены для осуществления формативного оценивания. Оно служит для определения уровня освоения знаний и сформированности навыков мыслительной деятельности. Тренировочные задания помогут вам понять физический смысл явлений и законов природы.

История

Техника формативного оценивания позволит узнать, насколько обучающиеся восприняли пройденный материал, на какой стадии понимания они находятся в своем обучении. А также позволит определить возможности улучшения обучения, методов и форм реализации этих возможностей.

Ниже нами даны задания соответствующие программе 8 класса с учетом возрастных особенностей обучающихся.

Результаты формативного и суммативного оценивания используются педагогами для планирования учебного процесса, рефлексии и улучшения собственной практики преподавания.

Формативное оценивание должно быть неотъемлемой частью обучения, а не рассматриваться как дополнительные упражнения или тесты. Цели обучения и ожидаемые результаты по каждому из разделов/сквозных тем учебной программы определяют содержание практики формативного оценивания. При этом процесс формативного оценивания не будет стандартизирован, т.е. каждый педагог самостоятельно сможет определять собственную практику формативного оценивания и нести ответственность за ее результаты. Процесс формативного оценивания в деятельности педагога требует реализации следующих этапов:

- планирование и организация формативного оценивания;
- выбор методов формативного оценивания;
- анализ результатов формативного оценивания;
- предоставление обратной связи.

Формативное оценивание - это целенаправленный непрерывный процесс наблюдения за учением ученика. Формативное оценивание является «неформальным» (чаще всего безотметочным) оцениванием. Оно основывается на оценивании в соответствии с критериями и предполагает обратную связь. «Если результаты оценки используются в целях улучшения процесса обучения

с учетом выявленных потребностей, оценка становится «формативной». Оно дает возможность учителю отслеживать процесс продвижения учащихся к целям их учения и помогает учителю корректировать учебный процесс на ранних этапах, а ученику - осознать большую степень ответственности за свое образование. Проводиться в процессе всего учебного занятия. На протяжении урока учитель задает вопросы такого вида;

- Есть ли вопросы по заданию?
- Хотите ли Вы что-нибудь добавить?
- Есть ли у Вас другие варианты?
- Есть ли у Вас еще вопросы?

Вместо исправлений ошибок используются рекомендации перечитать, обдумать, проанализировать ту часть работы, которая не соответствует предъявляемым требованиям и вызвала затруднения. Основная роль учителя – быть консультантом для учащегося.

Разработанная Б.Блумом таксономия значительно облегчает работу педагога любой учебной дисциплины и помогает в составлении задания. Продемонстрируем таблицу, затем составим задания с использованием данных глаголов по разным учебным дисциплинам.

Таблица 28

Знание	Понимание	Применение	Анализ	Синтез	Оценка
Опреде- ли Повто- ри Отметь Перечи- сли Вспом- ни Назови Соотнес и Подчерк ни	Переведи Перефор- мулируй Отсуди Опиши Распознай Опиши Распознай Доложи Расскажи	Приложи Примени Интерпретируй Используй Продемонстри- руй Сыграй Практикуй Распиши Разложи Оперируй Зарисуй	Выдели Анализируй Раздели, Оцени Протестуй Сравни Противопостав ь Критикуй Диаграммируй Проинспекти- руй Дебатируй Соотнеси Расспроси	Составь Планируй Предложи Создай Сформу- лируй Составь Устрой Подготовь Организуй Установи	Рассуди Взвесь Про- рейтин- гуй Пере- смотри Рас- ставь Отбери Выбери Измерь

II Основная часть

Таблица 29

Цель обучения	Опираясь на предыдущие знания по данной теме из курса «Всемирная история», рассмотреть предпосылки, причины, основные этапы участия казахов в крестьянском восстании под предводительством Е.Пугачева.
Уровень мыслительных навыков	Знание и понимание, применение и анализ, синтез и оценка
Критерий оценивания	Назвать основные причины участия казахов в восстании под предводительством Е.Пугачева. Знать об участии казахов Младшего жуза, основные периоды участия казахов Среднего жуза. Уметь называть причины и последствия поражения восстания, историческое значение участия казахов в крестьянском восстании.

Как известно, учебно-тренировочные задания предназначены для осуществления формативного оценивания. Оно служит для определения уровня освоения знаний и сформированности навыков мыслительной деятельности. Тренировочные задания помогут вам понять физический смысл явлений и законов природы.

II тестовые вопросы 1

Задание. Определи последовательность причины восстания по значимости:

А. Степники испытывали нехватку пастбищных угодий.

В. Казахское население никак не хотело мириться со строительством на их землях военных укреплений, которые также существенно сократили кочевые маршруты. Царское правительство в 1752-1755 годах захватило новоишимские территории, на которых ранее кочевали скотоводы Среднего жуза.

С. Организовывали так называемые «воинские поиски», формально направленные на поиски барымтачей. Но фактически они представляли собой обычный грабеж приграничных аулов.

Д. Лидер восстания обещал казахам землю, воду, леса, оружие, свинец, одежду, а также не препятствовать им жить согласно своим традиционным обычаям и религиозным верованиям.

1_____2_____3_____4_____ -

2 Задание. Соотнести даты и события:

1____2____3____4_____

3 Задание. Выбери правильный ответ:

причины поражения восстания:

1. Между казахскими отрядами не было согласованности, так же, как и не было общих скоординированных действий со штабом руководства повстанцев.

2. Между казахами с одной стороны, и калмыками, башкирами, яицкими казаками, принявшими участие в восстании, с другой, существовали давние дружеские отношения.

3. Правительственные войска были лучше вооружены и хорошо подготовлены.

4. Часть казахской знати в лице хана Нуралы и его окружения заняла выжидательную позицию. Тем самым они несколько усилило участие казахов в данном движении.

Характеристика оцениваемых навыков

При подготовке к уроку педагог обращает внимание на соответствие заданий целям обучения и рефлексировать свою деятельность по следующим вопросам:

- Каждый ли обучающийся знает критерии оценивания выполняемых им заданий и что от него ожидается. Педагогу необходимо прорефлексировать,

- Мною использованы результаты обучающихся по выполнению заданий для внесения изменений в ходе урока и при планировании последующих уроков?

- Организованная деятельность дает возможность обучающимся брать ответственность за свое обучение, учиться друг у друга и оценивать результаты?

- Используются ли открытые вопросы для постоянной проверки понимания обучающихся.

- Предоставляется ли обучающимся время на раздумье, когда они отвечают на вопросы?

- Используются ли различные методы формативного оценивания для проверки знаний и понимания, чтобы их однообразие не утомило обучающихся?

- Фиксируются ли мной результаты оценивания для мониторинга прогресса учащихся?

- Есть у обучающихся возможность оценить свою работу и свой собственный прогресс?

- Используются ли результаты оценивания для определения пробелов в обучении учащихся?

- Смог ли я предоставить конструктивную обратную связь учащимся о выполненной ими работе.

После урока анализ педагога включает следующие вопросы:

- была ли достигнута цель обучения и как;

- что было сделано, что не нужно было делать; что не было выполнено;

- что можно сделать по-другому в следующий раз;

- что нужно повторить;

- чему еще научились учащиеся, помимо запланированного обучения; все ли учащиеся были вовлечены в процесс обучения и оценивания.

Приведем примеры заданий на формативное оценивание дисциплина Всемирная история 6класс. Материал, извлеченный из источника: <https://uroky.kz/fo-vsemirnaya-istoriya-7-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/>

Раздел: Падение Римской империи Тема Введение. Почему Римская империя пала на Западе Цель обучения 6.3.1.1 Знать хронологические рамки раннего, среднего, позднего средневековья и отмечать их на ленте времени Критерий оценивания Обучающийся • Называет хронологические рамки раннего, развитого, позднего средневековья и отмечает их на ленте времени Уровень мыслительных навыков Знание и понимание Задание Отметьте на ленте времени периоды истории средних веков и укажите их хронологические рамки. Дескриптор Обучающийся – отмечает периоды истории средних веков на ленте времени и называет их хронологические рамки. Обучающиеся заполняют карту истории.

Цель обучения. Введение. Почему Римская империя пала на Западе 6.3.2.1 Выявлять и классифицировать причины распада Римской империи. Критерий оценивания обучающийся. Выявляет и классифицирует причины падения. Западно-римской империи. Уровень мыслительных навыков. Применение. Задание. Распределите причины падения Западно-римской империи на политические и социально-экономические условия. Обучающиеся заполняют графический органайзер «фишбоун».

Источник: <https://uroky.kz/fo-vsemirnaya-istoriya-7-klass-sbornik-zadaniy-formativnogo-otsenivaniya/>. Для осуществления дифференциации по темпу педагогом готовится. Формативное задание «Бортовой журнал» для работы с терминами по истории. В таблице из двух колонок пишут термины, обучающийся записывает определения. Активные обучающиеся успевают выполнить и эту работу.

Часто педагоги считают, что только они имеют право проводить формативное оценивание. На самом деле оно может проводиться как педагогом так и самими участниками образовательного процесса и с той частотой, которая необходима педагогу и учащимся для достижения целей внешними органами согласно тем или иным нормативным документам.

Так, формирующее оценивание – это целенаправленный непрерывный процесс наблюдения за учением ученика. Оно основывается на оценивании в соответствии с критериями и предполагает обратную связь. Система формативного оценивания должна:

- 1) Настраивать на оценку индивидуального прогресса;
- 2) Основываться на максимально прозрачных и заранее объявленных и согласованных критериях;
- 3) Включать самого обучающегося в процесс оценивания (с целью повышения мотивации и самостоятельности учащегося);
- 4) Быть доступной и прозрачной для всех участников образовательного процесса: ученика, учителя, родителей;

5) Показывать динамику образовательных достижений учащихся с учетом уровня обучаемости данного класса и качества создаваемых учителем условий обучения.

Педагоги уже три года работают в режиме обновления содержания образования, в то же время перед ними до сих пор стоит вопрос: Как сделать формативное оценивание частью своей педагогической системы? Мы рекомендуем начать свою работу с определения цели и планируемых результатов обучения (что должны знать мои обучающиеся к концу урока, к концу раздела, к концу четверти и учебного года). Для этого им совместно с обучающимися разрабатываются критерии. Далее идет организация деятельности учащихся по достижению планируемого результата. Педагогом проводится отбор инструментов и приемов для оценочной деятельности. Педагоги могут быть продуманы и формы проведения обратной связи при рефлексии. Приведем примеры эффективной обратной связи:

1. Учитель в конце урока просит учеников выделить три основные идеи изу-

ченной темы и выразить их своими словами.

2. В начале урока учитель записывает на доске ключевые термины темы и просит учеников дать им свое определение. По мере изучения темы учитель вновь предлагает ученикам дать определение этих же терминов и сравнить

их с первоначальными.

3. Учитель предлагает ученикам прочитать текст из учебника и пометить не-

понятные слова и фразы с последующим их обсуждением. К устной форме обратной связи возможно подключать обучающихся, но к концу урока обязательно педагогу дать конструктивную обратную связь, где важно назвать положительные моменты работы и как изменить свою работу для достижения больших результатов. Российский педагог Лисунова Н.Л.[17] считает, что формативное оценивание можно проводить не только на уроке, но и по неделям, например:

1. Прием «Недельные отчеты». Это опросные листы, которые ученики заполняют раз в неделю, ДОМА, отвечая на 3 вопроса:

1. Чему я научился за эту неделю?

2. Какие вопросы остались для меня неясными?

3. Какие вопросы я задал бы ученикам, если бы я был педагогом, чтобы проверить, поняли ли они материал?

Недельный отчет дает возможность учащимся провести рефлексию вновь приобретенных знаний и сформировать вопросы о том, что им неясно. Педагог может: узнать о затруднениях и ошибочных понятиях, сформированных у учеников; получить полезную обратную связь и реорганизовать содержание курса; понять, как учащийся осознает собственную учебную деятельность

2. Прием «Составление тестов». Учащиеся самостоятельно формулируют вопросы по теме. Цель: вовлечение ученика в индивидуальную творческую

работу, которая проявляет не только его знания, подготовленность, но и мотивацию.

Строить обучение на основе сотрудничества учителя и учеников, повысить активную роль детей в процессе обучения. На первом уроке – получение домашнего задания и комментарии к нему (3 минуты). На втором уроке – сбор домашнего задания, индивидуальные консультации по качеству вопросов (на перемене до или после урока), общее обсуждение собранных вопросов. На третьем уроке – написание проверочной работы, разработанной на основе детских вопросов (10–12 минут). На этом же уроке и/или на следующем (четвертом) подводятся итоги проверочной работы, разбор ответов к вопросам, вызвавшим затруднение, и анализ критических замечаний к неудачным вопросам (5–12 минут). Работа по составлению вопросов поможет ученику повысить качество выполнения домашнего задания. Учителю дает возможность выявить уровень понимания учащимися материала и разобрать моменты, вызвавшие затруднение, подготовить учащихся к проверочной работе по теме.

3. Прием «Двойная рефлексия» проводится с целью определения степени выполнения поставленных на уроке задач. В начале урока обучающиеся отвечают на заранее сформулированные педагогом вопросы, определяя, что они знают или умеют делать в рамках заявленной цели урока. Повторное проведение рефлексии по тем же вопросам в конце урока позволит педагогу определить степень выполнения поставленных задач.

4. Прием «Карта Понятий» проводится с целью обобщения, систематизации понятий, знаний. Педагогу позволяет определить, насколько хорошо обучающиеся видят общую картину всего предмета или отдельной темы, удалось ли им построить связи между отдельными элементами темы и систематизировать пройденный материал. При укрупнении дидактических единиц, когда педагогом целостно преподносится грамматическая тема, этот прием очень эффективен. Обучающемуся составление карт понятий можно назвать тезаурус, работа с терминами может проходить в форме как индивидуальной, в паре или групповой работы обучающихся. При составлении карты понятий /тезауруса можно выбрать достаточно узкую часть темы: грамматические признаки имени существительного, прилагательного или другой части речи, а так же можно дать материал целого учебного предмета. Задание по заполнению карты: подписать пустые рамки так, чтобы вся структура, изображённая на карте, приобрела смысл.

Таблица 30

Грамматические признаки имени существительного			
Постоянные признаки	Непостоянные признаки	Грамматическое значение	Синтаксическая роль

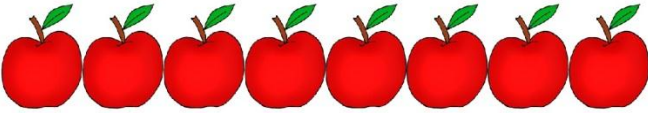
Слова помощники: мужской род, женский род, средний род, предмет, явление, склонение, изменение по падежам, нарицательный, собственный, одушевленный, неодушевленный, конкретный, отвлеченный, собирательный.

Приведем примеры заданий для формативного оценивания.

Предмет «Математика» 2-3классе. Раздел: Доли.

В контексте тем:	В контексте тем «Время», «Архитектура»
Раздел 2А.	Доли
Школа: Енбекская СШС	
Дата: 04.11.19г	ФИО учителя: Савицкая Н.А
Класс: 3 «Б» класс	Количество присутствующих: отсутствующих:
Лексическая тема:	Как измеряют время
Тема урока:	Понятие о доле
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу):	
3.1.1.5 демонстрировать образование доли, читать, записывать, сравнивать их.	
Критерии успеха (Предполагаемый результат):	Все учащиеся будут: демонстрировать образование доли на основе наглядности. Многие учащиеся будут: образовывать доли на основе наглядности, записывать, читать и сравнивать доли. Некоторые учащиеся будут: самостоятельно делить фигуры на равные части, выделять доли.
Языковая цель	Учащиеся могут: объяснять образование долей. Предметная лексика и терминология: Бытовые названия долей - половина, четверть, треть. Серия полезных фраз для диалога/письма <i>Обсуждение:</i> На сколько частей разделена фигура? Как назвать каждую часть? Какая часть больше $\frac{1}{2}$ или $\frac{1}{4}$? Объясните свой ответ. <i>Письмо:</i> Запишите $\frac{1}{2}$ часть, $\frac{1}{4}$ часть.
Привитие ценностей	Ценности, основанные на национальной идее «Мәңгілік ел»: казахстанский патриотизм и гражданская ответственность; уважение;

	сотрудничество; труд и творчество; открытость; образование в течение всей жизни.	
Навыки использования ИКТ	ИКТ - просмотр видеоролика, презентация урока.	
Предварительные знания	Бытовые названия долей.	
Ход урока		
Этапы урока, t	Запланированная деятельность на уроке	Ресурсы
Начало урока 0-2	Мотивация. Прочитайте числа, записанные на доске: 2 $\frac{1}{2}$ 4 24 $\frac{1}{4}$ 224 $\frac{1}{22}$ 422 – Какие трудности у вас возникли? – Какие числа вы можете прочесть? – Как они называются? (<i>Натуральные числа.</i>) Числа 1, 2, 3, ... , употребляемые при счете предметов, – натуральные числа. – Сегодня мы узнаем, как называются числа, которые вы не смогли прочесть. - Людям часто приходится делить целое на доли. - А помните известный мультфильм «Апельсин». - Посмотрим, как герои мультфильма делили апельсин. Смотрите внимательно, после просмотра я задам вам вопросы. - Как животные называют равные части в песенке? (Дольки). - Кто из вас был внимательным? - Сколько долек было в апельсине? (Пять долек). - Сколько долек получил каждый? (Одну дольку апельсина). - Как вы думаете, апельсин был разделен на равные части? (Да) - Как по-другому, можно назвать эти равные части? (Доли).	
Середина урока 2-8	Проверка домашнего задания Актуализация.	Счетный материал в виде яблок

	 Педагог использует наглядные методы. - Сколько яблок получит каждый брат, если разделить поровну? - Как вы разделите эти яблоки? - Как называются числа 8, 2, 4? - Смогут ли 2 брата разделить 1 яблоко между собой? - Что получится? Половина - это часть целого числа. Педагог предлагает посмотреть презентацию: Людам часто приходится делить целое на равные части или доли. Самая известная доля - это, конечно, половина. - Где можно услышать слово с приставкой «пол»? - Слова с приставкой «пол» можно услышать, пожалуй, каждый день: полчаса, полкилограмма, полбулки. - Каждый из братьев возьмет себе одну из двух одинаковых частей.	Презентация к уроку Электронное наборное полотно
8-9	Постановка цели (проблемная ситуация). - Как на языке математики назвать и записать, какую долю (часть) яблока или апельсина? - Чему мы должны научиться? - Нам нужно научиться записывать, называть и сравнивать доли.	
10-29	Работа по теме урока Для открытия нового дети выполняют практическую работу, задание №4 из учебника. У вас на партах лежит геометрическая фигура. Как она называется? (круг) - Сложите круг пополам. Разверните. Сколько равных частей получили? (2) Итак, мы разделили круг пополам, т.е. на две	Тетрадь, учебник, Вырезанные круги, карандаш и Презентация

равные части.

Предлагает детям сложить круг еще раз пополам.

Затем развернуть его.

Сколько долей получилось?

Как называется 1 часть?

(четверть)

Можно ли еще выполнить сгибание?

- Сколько частей получилось?

Восемь, одна часть - восьмая доля.

При измерении времени тоже используют названия долей.

Предлагает рассмотреть рисунок к заданию №1 в учебнике.

На сколько частей разделен каждый циферблат?

Названия долей нередко применяют в жизни для

обозначения частей часа.

Педагог предлагает посмотреть деление циферблата на части с помощью презентации.

Предлагает рассмотреть задание №2 и назвать время на часах.

№2. Помогите Алие сказать по-разному. Дополни высказывания.

а) Эти часы показывают четверть седьмого, или 6 ч ... минут.

б) Эти часы показывают половину шестого, или 5 ч ... минут.

в) Эти часы показывают 3 ч 45 минут, или без четверти ...

г) Эти часы показывают 9 ч 15 минут, или четверть... .

Решение:

а) Эти часы показывают четверть седьмого, или 6 ч **15** минут.

б) Эти часы показывают половину шестого, или 5 ч **30** минут.

в) Эти часы показывают 3 ч 45 минут, или без четверти **4**.

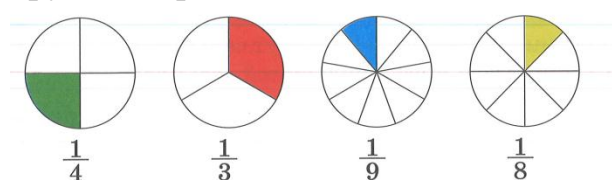
г) Эти часы показывают 9 ч 15 минут, или четверть **10**.

Первичное закрепление с проговариванием

Педагог предлагает рассмотреть задание №3 а).

Обращает внимание на запись доли.

№3. а) Рассмотрите рисунки. Назови, какие части кругов закрашены.

Решение:

а) четвертая часть, третья часть, девятая часть, восьмая часть.

Дети работают в парах с проговариванием.

- Какая часть фигур закрашена?

Самостоятельная работа

Задания для самостоятельной работы на усмотрение педагога.

Применение нового.

Практическая работа в группах №4.

Дети делят круги на части. Сравнивают полученные доли и записывают доли в порядке возрастания (убывания), записывают неравенства.

Дескриптор к заданию №4.

Критерий оценивания	Дескриптор обучающийся
демонстрировать образование доли, читать, записывать, сравнивать их	демонстрирует образование доли в работе с бумажным кругом
	Читает и определяет доли
	Сравнивает доли
	Объясняет соседу

Критерии успеха

ФО Педагог предлагает выполнить задания из тетради или на карточках с формативным оцениванием по критериям.

	<i>Я могу:</i> <i>прочитать доли; записать доли; сравнить доли.</i>	
30-37	Работа над ранее изученным Педагог выбирает задание по уровню продвижения учащихся. №5. Реши задачи. а) На изготовление одной детали мастер потратил 9 минут. Сколько времени ему потребуется для изготовления 6 таких деталей? 9 таких деталей? б) На приготовление супа мама потратила 45 минут, а на приготовление пирога - на 20 минут больше. Сколько всего времени потратила мама на приготовление пищи? Вырази ответ в часах и минутах. Решение: а) 1 деталь - 9 минут 6 деталей - ? минут 9 деталей - ? Минут 1) $6 \cdot 9 \text{ мин} = 54 \text{ (минуты)}$ 2) $9 \cdot 9 \text{ мин} = 81 \text{ мин} = 1 \text{ ч } 21 \text{ мин}$ Ответ: Для изготовления 6 деталей потребуется 54 минуты. Для изготовления 9 деталей потребуется 81 минута или 1 час 21 минута. б) С - 45 мин П – на 20 мин больше } ? 1) $45 \text{ мин} + 20 \text{ мин} = 65 \text{ мин}$ 2) $45 \text{ мин} + 65 \text{ мин} = 110 \text{ мин} = 1 \text{ ч } 50 \text{ мин.}$ Ответ: 110 минут или 1 час 50 минут потратила мама на приготовление пищи. №6. Сколько минут в промежутке между: а) половиной девятого и без 15 девять; б) половиной шестого и 15 минут седьмого; в) 15 минут восьмого и половиной восьмого; г) 15 минут десятого и десятью; д) 15 минут четвёртого и 15 минут пятого; е) двенадцатью часами и 15 минут первого; ж) сколько минут в 3 часах? Решение: а) половиной девятого и без 15 девять; - 15 мин б) половиной шестого и 15 минут седьмого; - 45	Тетрадь, учебник.

	мин в) 15 минут восьмого и половиной восьмого; - 15 мин г) 15 минут десятого и десятую; - 45 мин д) 15 минут четвёртого и 15 минут пятого; - 60 мин е) двенадцатью часами и 15 минут первого; - 15 мин ж) сколько минут в 3 часах? - 180 мин №7. Вычисли. $36 : 9$ $4 \cdot 7$ $72 : 8$ $49 : 7$ $42 : 7$ $25 : 5$ $24 : 6$ $32 : 8$ $9 \cdot 9$ $63 : 9$ $27 : 3$ $42 : 6$ Решение: $36 : 9 = 4$ $4 \cdot 7 = 28$ $72 : 8 = 9$ $49 : 7 = 7$ $42 : 7 = 6$ $25 : 5 = 5$ $24 : 6 = 4$ $32 : 8 = 4$ $9 \cdot 9 = 81$ $63 : 9 = 7$ $27 : 3 = 9$ $42 : 6 = 7$ При выполнении №9 - логического упражнения - педагог может уточнить, какую часть часа составляют 15 минут. №9. Часы Мираса отстают на 15 минут. Запиши, сколько времени показывают верные часы, если на часах Мираса стрелки расположены так: а) б) в) г) д) Решение: а) 1ч б) 3ч15мин в) 7ч50мин г) 5ч35мин д) 7ч15мин	
38-40	Д.З.. №3 б), 8 Рефлексия. Самооценка «Линейка успеха». Для проведения рефлексии предлагает детям соотнести свои умения с целями: кто за урок понял, что он может: демонстрировать образование доли; читать и записывать доли; сравнивать доли. Предлагает оценить свою работу при помощи линейки успеха.	Линейка успеха.
Критерии успеха	<i>Учащиеся соотносят свои умения с целями.</i>	

<u>Дифференциация</u>	<u>Оценивание</u>	<u>Здоровье и соблюдение ТБ</u>
Способные учащиеся строят свои высказывания самостоятельно, а менее способным учитель оказывает поддержку, задавая наводящие вопросы.	Работу можно организовать в парах с последующей взаимопроверкой по образцу. Учитель проводит формативное оценивание выполненной работы.	Физкультминутка Раз — мы встали Раз — мы встали, распрямились. Два — согнулись, наклонились. Три — руками три хлопка. А четыре — под бока. Пять — руками помахать. Шесть — на место сесть опять.

Фрагмент КСП предмета «Математика» 2-3классе.

В контексте тем:	«Что такое хорошо, что такое плохо?»
Раздел 1С	Табличное умножение и деление
Дата: 16.10.2019г	ФИО учителя:
Класс: 2-3 класс.	Количество присутствующих: отсутствующих:
Лексическая тема:	Классный коллектив
Тема урока:	Таблица умножения и деления на 7.
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу):	
2.1.2.4 составлять, знать и применять таблицу умножения и деления на 6; 7. 3.5.1.2 использовать зависимость между величинами: «масса одного предмета», «количество», «общая масса»; «расход на один предмет», «количество предметов», «общий расход» при решении задач. 3.2.1.7 понимать формулы как равенства, устанавливающие взаимосвязь между величинами.	
Критерии успеха (Предполагаемый результат):	Все учащиеся будут: составлять, знать и применять таблицу умножения и деления на 7. Многие учащиеся будут: использовать зависимость между величинами при решении задач. Некоторые учащиеся будут: самостоятельно записывать буквенные выражения, отражающие зависимость между величинами.
Языковая цель	Учащиеся могут: объяснять взаимосвязь величин. Предметная лексика и терминология: Таблица умножения и деления, зависимость между величинами: «масса одного предмета», «количество», «общая масса»; «расход на один предмет», «количество предметов», «общий расход» при решении задач. Серия полезных фраз для диалога/письма <i>Обсуждение:</i> Как узнать цену одного предмета? Что можно узнать, зная стоимость и количество приобретенных предметов? Что необходимо знать для определения общей массы одинаковых предметов? Как определить массу одного предмета, зная количество таких предметов и общую массу? <i>Письмо:</i> Запись числовых и буквенных выражений, формул.

Привитие ценностей	Ценности, основанные на национальной идее «Мәңгілік ел»: казахстанский патриотизм и гражданская ответственность; уважение; сотрудничество; труд и творчество; открытость; образование в течение всей жизни.	
Предварительные знания	Таблица умножения и деления от 2 до 6.	
Ход урока		
Этапы урока, t	Запланированная деятельность на уроке	Ресурсы
Начало урока 0-2	Мотивация. Парная работа Учитель открывает на доске загадку Д-1: <i>Нас 7 братьев: Годами все равны, А имена разные. Угадайте, кто мы?</i> - Прочитайте загадку. - О чём идет речь? (О днях недели.) - Сколько дней в неделе? (7.) Учитель открывает на доске изображение дней недели: - Вот они, 7 братьев. Вспомните, где ещё встречается число 7? (7 цветов радуги, 7 нот, и т. д.) - Вы догадались, почему они все разного цвета? (Каждый день недели соответствует какому-либо цвету радуги.) - Что интересного в их внешности? (Носик - это номер дня.) - Какие знаки препинания вы увидели, прочитав загадку? (Знак вопроса, точка, двоеточие.) - На какие математические знаки они похожи? (На знак действия умножения и деления.) - Чему будет посвящен сегодняшний урок? (Умножению и делению, связанными с числом 7.) Учитель открывает на доске опорную схему: - Как же будет построена работа на уроке? (Мы сначала поймем, что мы еще не знаем, а потом постараемся сами «отбить» новое знание.) - С чего начнем свою работу? (С повторения необходимых знаний.)	

	ФО Взаимооценивание «Две звезды одно желание». Опираясь на задание приведите 3 доказательства, что ваш товарищ хорошо понял тему и одно пожелание по улучшению его работы.													
Середина урока 2-8	Проверка домашнего задания №8. Реши задачу. Какие формулы ты будешь использовать? Из 6 м ткани получается 3 одинаковых детских костюма. Сколько таких костюмов получится из 12 м такой ткани? <table><tr><td>Расход ткани на 1 изделие (р)</td><td>Количество изделий (к)</td><td>Общий расход Р_{общ}</td></tr><tr><td rowspan="2">одинаковый</td><td>3 шт</td><td>6 м</td></tr><tr><td>? шт</td><td>12 м</td></tr></table> Решение: $p = P_{\text{общ}} : k$ $k = P_{\text{общ}} : p$ 1) $6 : 3 = 2$ м. расход ткани на 1 детский костюм. 2) $12 : 2 = 6$ шт. Ответ: 6 шт. костюмов получится из 12 м такой ткани. Актуализация. - Вы сказали, что в неделе 7 дней. Я для вас приготовила 7 заданий. С обратной стороны каждого человечка (дня недели) задание. <u>Актуализация взаимосвязи действий умножения и деления.</u> - Как называется первый день недели? (Понедельник.) Учитель переворачивает карточку с изображением первого человечка и читает задание №1: Составьте из чисел 7, 5 и 35 все возможные равенства. Один из учащихся выполняет задание у доски, остальные учащиеся работают на индивидуальных планшетах: <table><tr><td>$5 \cdot 7 = 35$</td></tr><tr><td>$7 \cdot 5 = 35$</td></tr><tr><td>$35 : 5 = 7$</td></tr><tr><td>$35 : 7 = 5$</td></tr></table> - Какими правилами вы воспользовались при составлении первого равенства? (Правилom смысла	Расход ткани на 1 изделие (р)	Количество изделий (к)	Общий расход Р _{общ}	одинаковый	3 шт	6 м	? шт	12 м	$5 \cdot 7 = 35$	$7 \cdot 5 = 35$	$35 : 5 = 7$	$35 : 7 = 5$	Листы с цифрами от 1 до 9
Расход ткани на 1 изделие (р)	Количество изделий (к)	Общий расход Р _{общ}												
одинаковый	3 шт	6 м												
	? шт	12 м												
$5 \cdot 7 = 35$														
$7 \cdot 5 = 35$														
$35 : 5 = 7$														
$35 : 7 = 5$														

	действия умножения: чтобы получить 35, надо 5 умножить на 7.) - По какому правилу составлено второе равенство? (По переместительному свойству - от перестановки множителей произведение не изменяется.) - По какому правилу составлены оставшиеся равенства? (Если произведение разделить на один из множителей, то получится другой множитель.) Учитель открывает на доске эталон. $a \cdot b = c$ $b \cdot a = c$ $c : a = b$ $c : b = a$ ФО Самооценивание опираясь на задание приведите 3 доказательства, что я молодец.	
8-9	Постановка цели (проблемная ситуация). - Какую цель вы поставите перед собой на уроке? («Открыть» таблицу умножения и деления на 7.) - С каким наибольшим произведением вам известен случай умножения на 7? (7 умножить на 6, будет 42.) - С какого случая вы начнете заполнять таблицу? (7 умножить на 7.) - Как эту таблицу удобнее заполнять? (Присчитыванием по 7.) - Что еще нужно составить. Вспомните, что мы повторили в самом начале урока? (Взаимосвязь умножения и деления.) - Значит, что еще необходимо рассмотреть? (Равенства на основании переместительного свойства, случаи деления.) - Сколько нужно заполнить таблиц? (4.) - Как удобнее их заполнять? (По строчкам.)	
10-29	Работа по теме урока Открытие нового. - Я предлагаю поработать вам в парах. Нужно ли повторять правила работы в парах? В случае необходимости актуализируются правила работы в парах. - Откройте учебники на странице 88 и составьте таблицы в парах. №3 а, б составляют и решают задачи по таблицам, в	Тетрадь, учебник, Карточка с фрагментом учебника стр. 88

задании №3 в) необходимо дополнить краткую запись задачи и решить ее.

№3. Составь и реши задачи по таблицам,

а)

Масса одного ящика (кг)	Количество ящиков (шт)	Общая масса(кг)
?	6	18
6	7	?
9	?	54
?	6	42

б)

	Масса одного ящика	Количество ящиков	Общая масса
Груши	6 кг	7 шт.	} ? кг.
Яблоки	8 кг	6 шт.	

в) Дополни краткую запись и составь задачу.

Абрикосы - □ ящиков по 9 кг

Персики - □ ящиков по 8 кг ? кг.

Решение:

а)

1. Ребята собирали овощи в 6 шт. одинаковых ящиков.

Масса собранных овощей оказалась равна 18 кг.

Сколько весит один ящик?

$$m = M_{\text{общ.}} : k$$

$$1) 18:6=3 \text{ кг.}$$

Ответ: 3 кг. весит один ящик.

2. Ребята собирали овощи в 7 одинаковых ящиков. В одном ящике помещается 6 кг. Сколько масса собранных овощей?

$$M_{\text{общ.}} = m \cdot k$$

$$1) 6 \cdot 7=42 \text{ кг.}$$

Ответ: Масса собранных овощей 42 кг.

3. Ребята собирали овощи в одинаковые ящики.

Сколько ящиков они собрали, если масса собранного урожая оказалась равна 54 кг, а в одном ящике помещается 9 кг?

$$k = M_{\text{общ.}} : m$$

$$1) 54:9=6 \text{ шт.}$$

Ответ: 6 ящиков овощей собрали.

4. Ребята собирали овощи в 6 одинаковых ящиков.

Масса собранных овощей оказалась равна 42 кг.
Сколько весит один ящик?

$$m = M_{\text{общ.}} : k$$

$$1) 42 : 6 = 7 \text{ кг.}$$

Ответ: 7 кг. весит один ящик.

б) В саду собрали 7 ящиков груш по 6 кг каждый и 6 ящиков яблок по 8 кг каждый. Сколько килограмм фруктов всего собрали?

$$M_{\text{общ.}} = m \cdot k$$

$$1) 6 \cdot 7 = 42 \text{ кг груш}$$

$$2) 8 \cdot 6 = 48 \text{ кг яблок}$$

$$3) 42 + 48 = 90 \text{ кг}$$

Ответ: 90 килограмм фруктов всего собрали.

в) Абрикосы - 5 ящиков по 9 кг

Персики - 5 ящиков по 8 кг ? кг.

В саду собрали 5 ящиков абрикос по 9 кг каждый и 5 ящиков персиков по 8 кг каждый. Сколько килограмм фруктов всего собрали?

$$M_{\text{общ.}} = m \cdot k$$

$$1) 9 \cdot 5 + 8 \cdot 5 = 45 + 40 = 85 \text{ кг}$$

Ответ: 85 килограмм фруктов всего собрали.

В задании №4 ученики рассматривают рисунок, таблицу к задаче. Важно показать, что сначала нужно определить цену одного товара, а потом, зная цену и количество, определять стоимость.

- Объясните, что нужно знать, чтобы ответить на вопрос задачи.

- Как узнать цену одной тетради?

- Зная цену одной тетради, найди стоимость 8 таких тетрадей.

№4. Составь задачу по рисунку и таблице. Реши её.

40 тенге

56 тенге

Цена	Количество	Стоимость
одинаковая	5 тетрадей	40 тенге
	? тетрадей	56 тенге

Решение:

Руслан купил 5 тетрадей на 40 тенге. Виктор купил тетрадей на 56 тенге. Сколько тетрадей купил Виктор, если цена за одну тетрадь одинаковая?

1) $40:5=8$ тенге – стоит одна тетрадь

2) $56:8=7$ шт.

Ответ: 7 тетрадей купил Виктор.

Первичное закрепление с проговариванием

- Какой следующий день после среды? (четверг.)

Учитель переворачивает карточку с изображением четвертого человечка и показывает номер задания.

Для первичного закрепления дети под руководством педагога составляют и решают задачи №5,6 по таблицам.

№5. За 5 тетрадей заплатили 35 тенге. Сколько стоят 8 таких тетрадей?

Рассмотри таблицу к задаче. Объясни, что нужно знать, чтобы ответить на вопрос задачи. Как узнать цену одной тетради?

Цена	Количество	Стоимость
одинаковая	5 тетрадей	35 тенге
	8 тетрадей	? тенге

Зная цену одной тетради, найди стоимость 8 таких тетрадей.

Решение:

$$C = c \cdot k$$

$$c = C : k$$

1) $35:5=7$ тенге 1 тетрадь

2) $7 \cdot 8=56$ тенге

Ответ: 56 тенге стоят 8 тетрадей.

№6. Сравни условия задач а) и б). Составь задачу по таблице б и реши её.

а)

Цена	Количество	Стоимость
одинаковая	7 шт.	56 тенге
	6 шт.	? тенге

б)

Масса 1 пакета	Количество	Общая масса
одинаковая	7 шт.	56 кг
	6 шт.	? кг

а) Условия задач разные. Первая на стоимость.

Вторая на массу. Но решаются одинаково.

б) Для ремонта школы привезли 7 пакетов штукатурки общий вес которых 56 кг и 6 пакетов

	цемента. Сколько весит цемент, если масса 1 пакета штукатурки и масса 1 пакета цемента одинаковая? 1) $56:6=8$ кг вес 1 пакета 2) $8 \cdot 6=48$ кг. Ответ: 48 кг весят 6 пакетов цемента. Предлагает выполнить задание №2. №2 Обсуди с друзьями, какие из этих случаев можно сравнить, не вычисляя. $3 \cdot 7 \cdot 7 \cdot 3$ $3 \cdot 7 + 24 \cdot 7 \cdot 3 + 73$ $7 \cdot (3 + 6) \cdot 7 \cdot 3 + 6$ $7 \cdot 7 \cdot 8 \cdot 7$ $7 \cdot 7 + 20 \cdot 7 \cdot 8 + 20$ $(7 + 2) \cdot 3 \cdot 7 + 2 \cdot 3$ Решение: Можно сравнить не вычисляя $3 \cdot 7=7 \cdot 3$ $3 \cdot 7 + 24<7 \cdot 3 + 73$ $7 \cdot 7<8 \cdot 7$ $7 \cdot 7 + 20<7 \cdot 8 + 20$ $7 \cdot (3 + 6)>7 \cdot 3 + 6$ $(7 + 2) \cdot 3>7 + 2 \cdot 3$ $7 \cdot 9 >21+6$ $9 \cdot 3 >7+6$ $63>21$ $27>13$ Ученики рассматривают, в каких из предложенных случаев можно сравнить не вычисляя, объясняют почему.								
Самооценивание	ФО Педагог предлагает выполнить задания из тетради или на <table><tr><td>Критерии оценивания</td><td>Дескриптор. Обучающийся</td></tr><tr><td rowspan="4">использовать зависимость между величинами: «масса одного предмета», «количество», «общая масса»; «расход на один предмет», «количество предметов», «общий расход» при решении задач.</td><td>Восполняют таблицы</td></tr><tr><td>Сравнивает разные условия задачи и находит одинаковое решение</td></tr><tr><td>Сравнивает вычисления</td></tr><tr><td>Объясняет тему товарищу, задает вопросы по теме</td></tr></table>	Критерии оценивания	Дескриптор. Обучающийся	использовать зависимость между величинами: «масса одного предмета», «количество», «общая масса»; «расход на один предмет», «количество предметов», «общий расход» при решении задач.	Восполняют таблицы	Сравнивает разные условия задачи и находит одинаковое решение	Сравнивает вычисления	Объясняет тему товарищу, задает вопросы по теме	
Критерии оценивания	Дескриптор. Обучающийся								
использовать зависимость между величинами: «масса одного предмета», «количество», «общая масса»; «расход на один предмет», «количество предметов», «общий расход» при решении задач.	Восполняют таблицы								
	Сравнивает разные условия задачи и находит одинаковое решение								
	Сравнивает вычисления								
	Объясняет тему товарищу, задает вопросы по теме								

Критерии успеха Самооценивание	Я могу: ☐вычислить примеры на таблицу с числом 7 за короткий промежуток времени; ☐применить таблицу умножения и деления на 7 при решении задач.	
30-37	Работа над ранее изученным Выполняя задание №7 ученикам необходимо составить выражения и найти их значения. №7. Составь выражения. Вычисли их значения. 7•7 8•7 7•9 6•7 + - 5•3 6•4 7•0 9•2 Задание №9. «Сколько девочек в вашем классе?» - спросил Яша у Гали. Галя, подумав немного, ответила; «Если отнять от наибольшего двузначного числа число, записанное двумя восьмерками, и к полученному числу прибавить наименьшее двузначное число, то как раз получится число девочек в нашем классе». Сколько же было девочек в классе? Дети называют ключевые фразы, числа, записывают выражение: $99 - 88 + 10 = 21$	Тетрадь, учебник.
38-40	Д.З. №8 Рефлексия. - Посмотрите на доску, какая карточка осталась не перевернутой? (Седьмая.) - Что это за день недели? воскресенье.) - Что это за день? (Это выходной.) - Что вы делаете в воскресенье? (Отдыхаем.) - Пришло время отдохнуть и проанализировать работу на уроке. - Какова была цель сегодняшнего урока? (Составить и выучить таблицу умножения и деления на 7.) - Удалось ли достичь цели? - Где нам пригодятся знания таблицы на уроках математики? - А в жизни нам эти знания пригодятся? Докажите. - Кто из вас смог сам «отбыть» новое знание? Докажите. - Кто не смог? Почему? - Посмотрите в свои карточки, тетради.	Линейка успеха.

	Вспомните, как вы работали на уроке, были ли трудности? - Какой сегодня день недели? Пожалуйста, приготовьте ваш маленький день. Если вы выполнили самостоятельную работу без ошибок, и у вас нет вопросов, то покажите <i>веселый</i> шарик. Если вы выполнили самостоятельную работу, но у вас остались вопросы, покажите <i>серьезный</i> шарик. Если вы ошиблись в самостоятельной работе, у вас остались вопросы, покажите <i>грустный</i> шарик. Учащиеся оценивают себя с помощью карточек Р-4. - Что будете делать дома для того, чтобы эти знания окрепли? (Будем учить таблицу умножения и деления на 7, выполнять задания, ...) Далее идет обсуждение домашнего задания	
Критерии успеха	<i>Учащиеся соотносят свои умения с целями.</i>	
<u>Дифференциация</u>	<u>Оценивание</u>	<u>Здоровье и соблюдение ТБ</u>
Способные учащиеся строят свои высказывания самостоятельно, а менее способным учитель оказывает поддержку, задавая наводящие вопросы.	Работу можно организовать в парах с последующей взаимопроверкой по образцу. Учитель проводит формативное оценивание выполненной работы.	Физкультминутка Встретились Бяка и Бука (<i>шагаем на месте</i>). Никто не издал ни звука (<i>руки в стороны</i>), Никто не подал и знака (<i>руки на пояс</i>). Молчали (<i>повороты туловища влево-вправо</i>) Бяка и Бука (<i>наклоны туловища влево-вправо</i>). И Бука Думал со скукой: (<i>наклон туловища вперед</i>) – Чего он так смотрит – букой? (<i>Руки в стороны.</i>) И Бяка думал: (<i>руки на пояс</i>) – Однако (<i>наклоны туловища вперед</i>) Какой он ужасный (<i>руки вверх</i>) Бяка... (<i>Руки опустили.</i>)

КСП для совмещенного класса по предмету «Информатика» в 5-7 классах

Раздел долгосрочного плана: 5 кл. - Информация и ее обработка. 7 кл. – Измерение информации и компьютерная память Дата: Владимировна	Школа: КГУ «Надеждинская основная школа», Кызылжарского района, СКО Ф.И.О. учителя Асташова Людмила
--	---

Класс: 5, 7 Участвовали: 4+4 Отсутствовали: 0	
Дисциплина: Информатика. 5кл Учебник Информатика. Вьюшкова Е.А., Параскун Н.В. – Астана, Арман-ПВ, 2017г. 7 кл. Учебник Информатика. С.Т.Мухамбетжанова, А.С.Тен, Д.Н.Исабаева, В.В.Сербин. Алматы «Атамұра» 2017.	
Тема урока: 5 кл 7 кл	«Единицы измерения информации» «Единицы измерения информации»
Учебные цели для достижения на этом уроке (ссылка на учебную программу)	5.2.1.1 - перечислять и представлять информацию в разных формах 5.2.1.2 – определять и использовать префиксы кило, мега, гига и терра по отношению к единицам измерения информации. 7.2.1.1 - называть единицы измерения информации 7.2.1.2 - осуществлять перевод из одних единиц измерения информации в другие;
Цель урока	5,7 кл. ВСЕ: - перечисляют единицы измерения, представляют информацию в разных формах. БОЛЬШИНСТВО:- демонстрируют работу, используя префиксы кило, мега, гига и терра и выполняют перевод из одних единиц информации в другие. НЕКОТОРЫЕ: - сравнивают и решают задачи на определения объема информации.
Критерии оценки	5 кл. Перечисляют единицы измерения, представляю информацию в разных формах 7 кл. Выполняют перевод из одних единиц информации в другие Сравнивают и определяют объем информации.
Языковые цели	Учащиеся объясняют приведенные примеры информации, измерения информации, биты, байты, килобайты, мегабайты используя терминологию. <i>Предметная лексика и терминология:</i> информация, единицы информации, биты, байты, килобайты, мегабайты, терабайты. <i>Сочетания, используемые для диалога и письма:</i> Байт, Кбайт, Мбайт, Гбайт – это Единицы измерения количества информации -
Привитие ценностей	(при актуализации темы и цели урока) свободное общение и выражения своего мнения: (работа индивидуальная и работа в парах) прививается ценности: здоровье, дружба и забота об окружающих.
Межпредметные связи	Математика 5 кл, физика 7 кл Тема «Единицы измерения величин», (единицы измерения величин: масса, длина,

	время и т.д.)	
Предшествующие знания по теме	Понятия информации, информатики, источника и приемника информации, виды информации.	
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Виды запланированных упражнений на уроке	Ресурсы
Начало урока 5 мин	Консолидация внимания учащихся. Подготовка к уроку. Организационный момент. Демонстрация фрагмента мультфильма «38 попугаев» о том, как измеряли удава в мартышках, попугаях, слонах. «Большой и малый круг» Внутренний круг – вопрос, внешний круг – ответ. - какими единицами измерения пользовались герои для того, чтобы измерить удава? - какими единицами измеряется время? - какими единицами измеряется расстояние? - как информация представлена в компьютере? - какие виды информации могут быть представлены в ПК? - какие процессы происходят с информацией в компьютере? Деление на 2 группы: Метод. Дата рождения. 1 гр - у кого день рождение летом; 2гр – у кого день рождение зимой. Учитель демонстрирует соотношение единиц измерения информации: 1 байт (Б) = 8 бит (б) 1 Килобайт (кБ) = 1 024 Б 1 Мегабайт (мБ) = 1 024 кБ 1 Гигабайт (гБ) = 1 024 мБ 1 Терабайт (тБ) = 1 024 гБ 1 Петабайт (пБ) = 1 024 тБ 1 Эксабайт (ЭБ) = 1024 пБ 1 Зеттабайт (ЗБ) = 1024 ЭБ 1 Йоттабайт (ЙБ) = 1024 ЗБ Просит попробовать сформулировать тему и цель урока.	Демонстрация видео-файла по ссылке:
10 мин		Презентация

Середина урока

Определяется тема и цели урока.

Учитель знакомит учащихся с критериями оценивания урока для каждого класса. (на доске написана.

Тема урока и критерии для каждого класса.)

Изучение нового материала (демонстрация презентации). Навыки слушания.

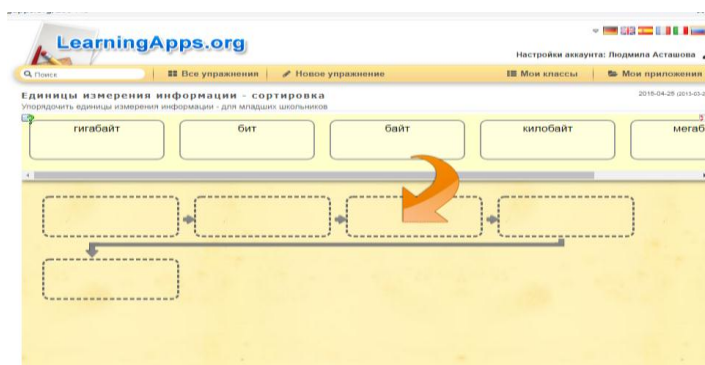
(Г.) Ученики в группах выполняют задания на ПК в программе Learningapps. (навыки – критического мышления).

<http://learningapps.org/255445>

1. 7 класс: Осуществите перевод из одних единиц измерения информации в другие:
<http://learningapps.org/651996>

5 класс: Упорядочить единицы измерения информации в порядке убывания/возрастания.

Оценивание: Методом (оцени достижения) (прививается ценности: здоровье, дружба и забота об окружающих. Навыки – способность работать в паре).

(П) Учащиеся в паре выполняют задание: методом «Заполни таблицу» (навыки – критического мышления).

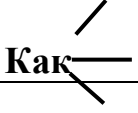
5 кл. Задание 2. Учебник стр.28 Определите, на каком из дисков вашего компьютера уместится

	информация о всех учениках вашего класса. Информация содержится в текстовом файле объемом 10 страниц (48 строк по 64 символа) и фотографии размером 376 Кбайт. 7 кл. Задание 2. Учебник стр.7 Замените вопросительные знаки на пропущенные числа. 1 байт =?бит = 2³бит 213 бит = ? Кбайт 1 Мбайт = ? Кбайт =? Байт = ? бит ? Кбайт = ? байт = 12288бит. Оценивание методом Оцени достижения. (И). 5 кл - Задание 3 . Метод Проверь себя. (тест из учебника 5 кл стр 29) 7 кл. - Задание 3. Заполни таблицу. Стр.9 таблица 1.1 учебника. Оценивание - методом Оцени достижения (за каждый отвеченный вопрос – плюсики). Домашнее задание 7 кл – стр 5-10 читать пар 1.1 и 1.2 5 кл – стр 23-30 читать пар.4																					
Конец урока	4. Рефлексия учитель опрашивает 6- классников, а они потом по карточке опрашивают 5-классников. Таблица с заданиями. Начерчена на доске. Оцени достижения: <table><tr><td>Ф.И. ученика</td><td>Задание 1</td><td>Задание 2</td><td>Задание 3</td><td>Задание 4</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> Лестница успеха. Стикеры, куда добрался по данной теме (по количеству полученных плюсов могут определить). Обучающиеся размещают и обязательно комментируют свои достижения	Ф.И. ученика	Задание 1	Задание 2	Задание 3	Задание 4																
Ф.И. ученика	Задание 1	Задание 2	Задание 3	Задание 4																		
Дифференциация – каким образом Вы планируете оказать больше поддержки? Какие задачи Вы планируете поставить перед более способными учащимися? Дифференциация на	Оценивание – как Вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися? Оценивание осуществляется в таблице Методом Оценивания Достижения. (на этапе проверки домашнего задания – взаимооценивание, при выполнении индивидуального задания – самопроверка.	Здоровье и соблюдение техники безопасности и																				

уроке выполнена. Так как задание дается от простого к сложному. В группе делают простое задание А. Парой – по сложнее (задание В). Индивидуально – сложное задание С.		
Рефлексия по уроку <i>Были ли цели урока/цели обучения реалистичными? Все ли учащиеся достигли ЦО? Если нет, то почему? Правильно ли проведена дифференциация на уроке? Выдержаны ли были временные этапы урока? Какие отступления были от плана урока и почему?</i>	<i>Используйте данный раздел для размышлений об уроке. Ответьте на самые важные вопросы о Вашем уроке из левой колонки.</i>	
Общая оценка Какие два аспекта урока прошли хорошо (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Что могло бы способствовать улучшению урока (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Что я выявил(а) за время урока о классе или достижениях/трудностях отдельных учеников, на что необходимо обратить внимание на последующих уроках?		

Фрагмент КСП по математике 5 класс формативное задание

Раздел долгосрочного плана: 5.2 А Действия над обыкновенными дробями		Школа: Гуляйполе́вская основная школа Приложение: Математика Т.А. Алдамуратова, К.С Байшоланова, Е.С. Байшоланов. Алматы «Атамұра» 2017 г. стр. 144-151	
Дата:		ФИО учителя: Никитина Инна Андреевна	
Класс: 5		Количество присутствующих:	отсутствующих:
Тема урока 2 урок		Приведение обыкновенных дробей к общему знаменателю. Сравнение обыкновенных дробей и смешанных чисел	
Цель обучения, которым способствует данный урок		5.1.2.16 приводить обыкновенные дроби к общему знаменателю; сравнивать обыкновенные дроби, смешанные числа;	
Цели урока SMART		1. Составлять и записывать обыкновенную дробь. Приводить обыкновенные дроби к общему знаменателю. 2. Приводить дроби к общему знаменателю. 3. Преобразовывать смешанные числа в неправильную дробь и наоборот приводить дроби к общему знаменателю используя алгоритм.	
Критерии оценивания		Учащийся: Преобразовывает смешанное число в неправильную дробь и наоборот; Приводит дроби к общему знаменателю, при условии, что знаменатели взаимно простые числа. Сравнивает обыкновенные дроби и смешанные числа.	
Языковая цель		Учащийся умеет: приводить дроби к общему знаменателю, сравнивать обыкновенные дроби и смешанные числа. Предметно-специфический словарь и терминология: обыкновенные дроби, смешанные числа, приведение к общему знаменателю. Полезный набор (ы) фраз для диалогов и письма: -чтобы сравнить дроби с разными числителями и разными знаменателями, надо ... ; – из двух смешанных чисел то больше, у которого ...; – чтобы найти дополнительный множитель, надо ...;	
Привитие ценностей		Академическая ценность. Культура работы в парах, в группах. Критическое мышление.	
Межпредметные связи		Самопознание - через рефлексию своей деятельности.	
Предварительные знания		Основное свойство обыкновенной дроби; Правильные и неправильные обыкновенные дроби; Смешанные числа.	
этап Время	Деятельность учителя (АМО)	Деятельность учащегося Дифференциация	Ресурсы Оценивание

Начало урока	Назови: -какие дроби мы называем обыкновенными? -правильными дробями? -неправильными дробями? -какие числа мы называем смешанными? -Расскажи основное свойство обыкновенной дроби.	«Что я знаю» Ответы детей с применением правил и примеров способствуют актуализации знаний учащихся и активизации мыслительной деятельности.	Учебник-собеседник «Математика 5-6 класс» Л.Н.Шеврин, М.В.Волков Карточки рефлексии Согласен / несогласен
Середина урока	Опрос учащихся элективный тест	Ученики получают карточки с заданиями и Буквами для ответов, учитель задает вопрос, обучающиеся отвечают на вопросы.	самооценивание
	Совместно с учащимися вырабатывает цель урока. Интерактивный метод «Незаконченное предложение» Цель: выделить проблему и закончить предложение.	Определяют цель урока и ожидаемый результат 1. Задает вопросы, углубляющие понимание проблемы. 2. Разрабатывает варианты решений, слушает, что говорят другие 3. Принимает или участвует в принятии решений	Приём «До — После» Прием из технологии развития критического мышления. Цель: умение соотносить известные и неизвестные факты До // После
	АМО «5 вопросов» Цель: Изучение возможностей, которые могут привести к планированию действий Навыки: мышление, принятие решений Как как	Сравни. 2/3 и 5/6 -Что надо для этого сделать ? 1. Приводит к общему знаменателю по алгоритму. 2. Сравнивает применяя правило сравнения дробей с одинаковым знаменателем. 4/6 и 5/6 -как приводим к общему	Поддержка учителя. Терминология : академический язык -чтобы сравнить дроби с разными числителями и разными знаменателями, надо ... ;

	как	знаменателю? -как находим наименьшее общее кратное чисел? -как можно получить дроби с одинаковым знаменателем? -как сравниваем полученные дроби? <i>Если у любой дроби числитель и знаменатель умножить на одно и тоже натуральное число, то получится равная ей дробь</i>	– из двух смешанных чисел то больше, у которого ... ; – чтобы найти дополнительный множитель, надо ... ;
	Самостоятельная работа Учитель дает задание, каждый ученик решает самостоятельно. В процессе учитель наблюдает за вычислениями учащихся с меньшей мотивацией и направляет их на правильное вычисление.	Приведение к общему знаменателю 1. Преобразовать смешанные числа в неправильную дробь. $5\frac{4}{7} \quad 3\frac{1}{2} \quad 4\frac{3}{4} \quad 9\frac{9}{11} \quad 7\frac{3}{8}$ 2. Привести дроби к общему знаменателю. $\frac{1}{5} \text{ и } \frac{4}{7} \quad \frac{8}{11} \text{ и } \frac{3}{5} \quad \frac{11}{19} \text{ и } \frac{2}{3} \quad \frac{11}{17} \text{ и } \frac{4}{11}$ 3. Сравнить дроби и смешанные числа $1\frac{1}{3} \text{ и } \frac{8}{9}; \quad \frac{7}{4} \text{ и } 3\frac{3}{5} \quad \frac{18}{7} \text{ и } 1\frac{5}{6}$ $2\frac{1}{8} \text{ и } \frac{8}{3}$	Оценивание по дескрипторам Критерий: Привести обыкновенные дроби к общему знаменателю; Дескриптор: - приводит дроби к общему знаменателю используя основное свойство обыкновенных дробей -сравнивает обыкновенные дроби с одинаковыми знаменателями; - сравнивает обыкновенные дроби с разными знаменателями; -сравнивает смешанные числа

Фрагмент КСП предмета «История»

Раздел: 7.3 В Казахстан в составе Российской империи	Школа: Гуляйполе́вская ОШ
Дата:	ФИО учителя: Коваль Н.В.

Класс:	Количество отсутствующих: _____ присутствующих: _____
Тема:	Освободительная борьба казахов в 1860-1870-х годах. <u>Исследовательский вопрос:</u> В чем проявилась преемственность народных требований в восстаниях 60-70-х годов XIX века?
Цели обучения	7.3.1.5 – определять причины и последствия национально-освободительной борьбы казахского народа против колониальной политики
Цели урока	Анализируют причины, ход и поражение восстаний казахов в Уральской, Тургайской областях в 1868-1869 г.г. и на Мангышлаке в 1870 г.
Критерии оценивания	Называют причины и повод возникновения восстаний. Выявляют особенности восстаний в Тургайской и Уральской областях и Мангыстау. Анализируют причины и последствия поражения восстаний.
Языковая цель	Работа с дидактическим материалом (<i>навык чтения</i>). Работа в парах при проведении исследования материалов информационных текстов и исторических источников, а затем предоставлять устный отчет результатов своей работы перед классом (навыки чтения, письма, аудирования и устных высказываний). Лексика и терминология, специфичная для предмета: царские реформы, антиправительственное выступление, антиколониальный характер, российские чиновники, колониальные власти, неповиновение властям Восстание на Мангыстау, карательные отряды. Полезные выражения для диалогов и письма: Волнения достигли высшего предела.... Были отправлены значительные карательные силы.... Вследствие слабой организованности... Началось с открытого неповиновения властям... Стремление народа к свободе...
Привитие ценностей	- взаимоуважение из Общенациональной идеи «Мәңгілік Ел»: которые реализуется: - при работе в группах над общим продуктом, - психологической поддержкой, - постоянного диалога со всеми субъектами педагогического процесса. - патриотизм - национальное самосознание
Межпредметная	Всемирная история, география

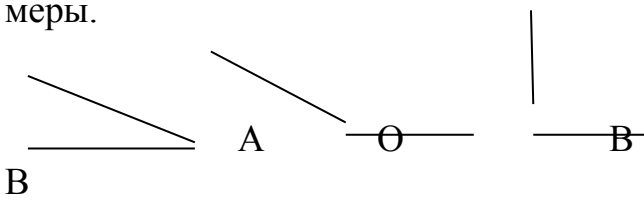
связь	
Предыдущее обучение	Знают о проникновении царских военных отрядов на присырдарьинские районы и завершении процесса присоединения всей территории Казахстана в состав Российской империи, а также о целях, ходе и о последствиях административно-территориальных реформ 1867-1868 гг.

КСП по предмету «Математика» для совмещенного 5-7 класса

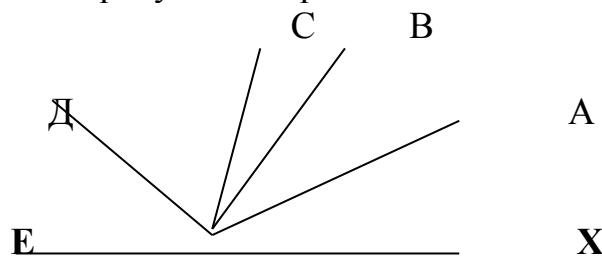
Раздел долгосрочного плана: Школа: КГУ «Надеждинская ОШ», Кызылжарского района, СКО 5 кл. – Углы. Многоугольники 7 кл. – Начальные геометрические сведения. Дата : Ф.И.О. учителя Асташова Людмила Владимировна Класс: 5, 7 Участвовали: 4+4 Отсутствовали: 0 Математика 5 кл – 1,2 ч. Т.А.Алдамуратова, К.С.Байшоланова, Е.С.Байшоланов. – Алматы: Атамұра, 2017 геометрия 7 кл Учебники: Математика 5 кл. 1,2 ч. Т.А.Алдамуратова, К.С.Байшоланова, Е.С.Байшоланов. – Алматы: Атамұра, 2017 Геометрия 7 кл. Шыныбеков А.Н., Шыныбеков Д.А.. – Алматы: Атамұра, 2017г	
Тема урока: 5 кл 7 кл	«Угол» «Основные понятия геометрии. Смежные и вертикальные углы»
Учебные цели для достижения на этом уроке (ссылка на учебную программу)	5.3.1.4 усвоить понятия угла и его градусной меры, обозначать и сравнивать углы; 5.3.1.5 различать виды углов (острый, прямой, тупой, развёрнутый, полный); 5.3.3.1 измерять углы с помощью транспортира; 7.1.1.5 знать определения отрезка, луча, угла. 7.1.1.6 знать и применять аксиомы измерения углов; 7.1.1.9 знать определения смежных и вертикальных углов;
Цель урока	5,7 кл. ВСЕ: - знают понятия: угол, виды углов, обозначение углов и их измерение. 5 кл. БОЛЬШИНСТВО – различают виды углов, распознают их. 5 кл. НЕКОТОРЫЕ: - Изображают углы, с градусной мерой, измеряют углы с помощью транспортира. 7 кл. БОЛЬШИНСТВО – знают и применяют при решении задач аксиомы измерения углов.

	7 кл. НЕКОТОРЫЕ – умеют доказывать и применять теорему о смежных и вертикальных углах.	
Критерии оценки	5 кл. – называет определения угла, его элементы, виды углов. Находит их по рисунку. Измеряет величину углов. 7 кл. – называет определения: смежных и вертикальных углов, аксиомы измерения углов, теорему о смежных и вертикальных углах. Чертит их и показывает на чертеже.	
Языковые цели	Учащиеся объясняют понятия окружности , круга и их элементы, используя терминологию. <i>Предметная лексика и терминология:</i> угол, стороны углов, вершина угла, виды углов, измерения углов, градус, минута. <i>Сочетания, используемые для диалога и письма:</i> Угол – это Смежные углы – это... Вертикальные углы – ... Транспортир – это... Градус – это....	
Привитие ценностей	(при актуализации темы и цели урока) свободное общение и выражения своего мнения: (работа индивидуальная и работа в парах) (при формулировании определения для понятия: угла, смежные и вертикальные углы) прививается ценности: здоровье, дружба и забота об окружающих	
Межпредметные связи	Естествознание 6 кл. тема: Углы, градусы, минуты.. География 8 кл. тема: Географические карты. (измерение углов)	
Предшествующие знания по теме	Понятия точки, прямой, отрезка, луча.	
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Виды запланированных упражнений на уроке	Ресурсы

Начало урока	Консолидация внимания учащихся. Подготовка к уроку. Организационный момент. Проверка домашнего задания. (по готовому образцу). «Верю – не верю» с целью формирования интереса к изучению урока темы «Угол» и создания положительной мотивации учащихся. Участникам-работают парами (внешний и внутренний круг)-предлагаются верные и неверные высказывания. Вопросы: 1. Верите ли вы, что угол – это фигура? 2. Верите ли вы, что угол измеряется в сантиметрах? 3. Верите ли вы, что у угла есть вершина? 4. Верите ли вы, углы бывают прямые? 5. Верите ли вы , что углы бывают острые? 6. Верите ли вы, что угол измеряется в градусах и минутах? (коммуникативные способности, способность творчески применять знания). Учитель выводит на нову тему урока. Отвечая на вопросы определяется тема и цели урока. Учитель знакомит с критериями оценивания на уроке для каждого класса (на доске написано все: Тема и критерии для каждого класса). Деление на 2 группы (разновозрастные 5 и 7 кл). Собрав картинку разрезанную на части. 1 группа – рисунок угла и его примеры, 2 группа – рисунок смежных и вертикальных углов. Изучение нового материала. (навыки- языковые: слушания и говорения) (Г) Метод «Говорим по кругу». Задание 1.(для 5 и 7 кл) Каждой группе даны картинки. Нужно пользуясь учебником найти все определения и подписать (в каждой группе разновозрастные учащиеся. 7 класс знает и рассказывает ученикам 5 го класса, проверяют правильность по учебнику 5 класса и вспоминают сами) 1 гр. – по пар 7.1 Отвечают на вопросы: Какую фигуру называют углом? Как обозначают углы? Что называется сторонами угла, вершиной угла? Как называется единица измерения угла? Что называют биссектрисой угла? Какой угол называется развернутым? 2 гр. – по пар 7.2,7.3 Отвечают на вопросы: Для чего служит транспортир? Как найти градусную меру гла,	На слайде ответы д/з Демонстрация Презентации Учебник: Математика 5кл.2ч. Абылкасымова А.Е. и др. – Алматы: Мектеп, 2017. Учебник:
-----------------	--	--

	используя транспортир? Какой угол называется острым? Тупым? Прямым? Какова их градусная мера? Затем по очереди рассказывают по презентации. Оценивание: Методом (оцени достижения) (прививается ценности: здоровье, дружба, уважение мнения другого, забота об окружающих. Навыки – способность работать в группе, критическое мышление). Демонстрация Презентации (по новой теме: Угол. Виды углов. Измерение углов.) (II) Учащиеся разбиваются по парам: 5кл с 5кл, 7 кл с 7 кл. Выполняют практическое задание 2. Метод «Построй и покажи». (навыки критического мышление). 5 класс. 1. Построить угол прямой, острый и тупой. Измерить градусную меру углов, с помощью транспортира. И придти к определениям этих углов. 2.(Уровневые задания по учебнику) Уровень А. № 1201. Измерьте транспортиром углы, изображенные на рисунке, и запишите их градусные меры. Уровень В. № 1220. Какие углы образуют на циферблате часов минутная и часовая стрелки в 3ч., в 4ч., в 6ч.? 7 класс. 1. Построить смежные и вертикальные углы. Обозначить их. Найти их градусные меры, с помощью транспортира. Чему равна сумма углов смежных? Что можно сказать про вертикальные углы? (сделать вывод) 2.(Уровневые задания по учебнику) Уровень А. №1.31 На рисунке изображены лучи с общим началом О. 1) Найдите градусные меры углов АОХ, ВОХ, АОВ, СОВ, ДОХ. 2) Назовите углы, равные 20°. 3) Назовите все углы со сторонами ОА и	Геометрия 7кл. Смирнов В.А., Туяков Е.А. – Алматы: Мектеп, 2017г
--	--	---

найдите их градусные меры.

Уровень В. №1.82 Один из углов, образованный при пересечении двух прямых, в 4 раза больше другого. Найдите эти углы.

Взаимооценивание. Меняются тетрадями. Методом Оцени достижения. В таблицу выставляют кол-во правильно—выполненных заданий.

(И) Задание 3. ФО для 5 и 7 кл

Задание 1

Заполните таблицу, указав вид угла.

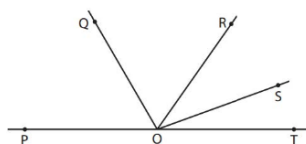
Угол	Вид угла

Дескриптор: Обучающийся

- определяет острый угол;
- определяет тупой угол;
- определяет прямой угол;
- определяет развернутый угол;
- определяет полный угол.

Задание 2

Определите градусные меры углов TOS , SOQ , ROQ , ROP с помощью транспортира. Запишите результаты.

Дескриптор: Обучающийся

- определяет градусную меру острого угла;
- определяет градусную меру тупого угла.

Учитель проверяет задания по дескрипторам. Дает устную обратную связь ученикам. Какие цели стояли перед заданием? Как вы достигли цели? Что вы поняли по решению данной задачи? В таблицу

	Оцени достижения – ставит количество полученных плюсов. (балов).																															
Конец урока	4. Рефлексия. Ученики пишут по 3 предложения по теме урока, что они поняли на уроке или что нового они узнали. Затем из этих трех предложений выбирают по одному ключевому слову, всего 3 слова. <i>Эти слова должны совпадать с целями урока или обучения.</i> Таблица с заданиями. Начерчена на доске. Оцени достижения: <table><tr><th>Ф,И.уче ника</th><th>Проверк а д/з (по готовом у образцу)</th><th>Задан ие 1</th><th colspan="2">Задание 2 Ур А Ур В</th><th>Задан ие3</th></tr><tr><td>5 кл. 1 ученик</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2 ученик</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>7 кл 1 ученик</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2 ученик</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> Лестница успеха. Стикеры, куда добрался по данной теме. (по количеству полученных плюсов могут определить).	Ф,И.уче ника	Проверк а д/з (по готовом у образцу)	Задан ие 1	Задание 2 Ур А Ур В		Задан ие3	5 кл. 1 ученик						2 ученик						7 кл 1 ученик						2 ученик						
Ф,И.уче ника	Проверк а д/з (по готовом у образцу)	Задан ие 1	Задание 2 Ур А Ур В		Задан ие3																											
5 кл. 1 ученик																																
2 ученик																																
7 кл 1 ученик																																
2 ученик																																

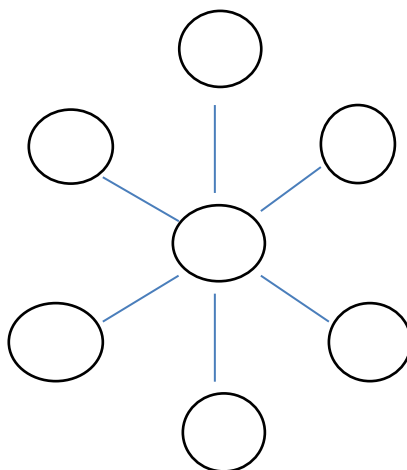
Дифференциация – каким образом Вы планируете оказать больше поддержки? Какие задачи Вы планируете поставить перед более способными учащимися? Дифференциация на уроке выполнена. Так как задание дается от простого к сложному. В группе делают простое задание А. Парой – по сложнее (задание А и В). Индивидуально – сложное задание.	Оценивание – как Вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися? Оценивание осуществляется в таблице Методом Оцени Достижения. (на этапе проверки домашнего задания – взаимооценивание, при выполнении индивидуального задания – самопроверка.	Здоровье и соблюдение техники безопасности
<i>Рефлексия по уроку</i> <i>Были ли цели урока/цели обучения реалистичными?</i> <i>Все ли учащиеся достигли ЦО?</i> <i>Если нет, то почему?</i> <i>Правильно ли проведена дифференциация на уроке?</i> <i>Выдержаны ли были временные этапы урока?</i> <i>Какие отступления были от плана урока и почему?</i>		<i>Используйте данный раздел для размышлений об уроке. Ответьте на самые важные вопросы о Вашем уроке из левой колонки.</i>
Общая оценка Какие два аспекта урока прошли хорошо (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Что могло бы способствовать улучшению урока (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Что я выявил(а) за время урока о классе или достижениях/трудностях отдельных учеников, на что необходимо обратить внимание на последующих уроках?		

Раздел: 7.3 В Казахстан в составе Российской империи	Школа: Гуляйполе́вская ОШ
Дата:	ФИО учителя: Коваль Н.В.
Класс:	Количество отсутствующих: _____ присутствующих: _____
Тема:	Освободительная борьба казахов в 1860-1870-х годах. <u>Исследовательский вопрос:</u> В чем проявилась преемственность народных требований в восстаниях 60-70-х годов XIX века?
Цели обучения	7.3.1.5 – определять причины и последствия национально-освободительной борьбы казахского народа против колониальной политики
Цели урока	Анализируют причины, ход и поражение восстаний казахов в Уральской, Тургайской областях в 1868-1869 г.г. и на Мангышлаке в 1870 г.
Критерии оценивания	Называют причины и повод возникновения восстаний. Выявляют особенности восстаний в Тургайской и Уральской областях и Мангыстау. Анализируют причины и последствия поражения восстаний.
Языковая цель	Работа с дидактическим материалом (<i>навык чтения</i>). Работа в парах при проведении исследования материалов информационных текстов и исторических источников, а затем предоставлять устный отчет результатов своей работы перед классом (навыки чтения, письма, аудирования и устных высказываний). Лексика и терминология, специфичная для предмета: царские реформы, антиправительственное выступление, антиколониальный характер, российские чиновники, колониальные власти, неповиновение властям Восстание на Мангыстау, карательные отряды. Полезные выражения для диалогов и письма: Волнения достигли высшего предела.... Были отправлены значительные карательные силы.... Вследствие слабой организованности... Началось с открытого неповиновения властям... Стремление народа к свободе...
Привитие ценностей	-взаимоуважение из Общенациональной идеи «Мәңгілік Ел»: которые реализуется: - при работе в группах над общим продуктом, - психологической поддержкой, - постоянного диалога со всеми субъектами педагогического процесса,

	- патриотизм, - национальное самосознание.		
Межпредметная связь	Всемирная история, география		
Предыдущее обучение	Знают о проникновении царских военных отрядов на присырдарьинские районы и завершении процесса присоединения всей территории Казахстана в состав Российской империи, а также о целях, ходе и о последствиях административно-территориальных реформ 1867-1868 гг.		
Запланированные этапы урока	Ход урока		Ресурсы
Начало урока	Мотивация Прием на поочередное говорение « Предыдущий урок был интересен тем » (Создание коллаборативной среды) 2 мин. 5 мин. Прием « Горячий стул » (устно элективный тест. Ученики поднимают ответы А), В), С), Д). - Кто является автором административно-территориальных реформ 1867-1867? - Какова сущность административных реформ? - Как называются эти реформы? - Для чего была введена пятизвенная система управления? - Могли вводимые реформы послужить поводом к восстанию? ФО: Самооценивание (словесное поощрение друг друга) Выход на новую тему: Учитель сообщает тему урока. Учащиеся формулируют цели урока и ожидаемый результат (дифференциация через поддержку учителя при определении целей урока) Прием « До и после »		
	До		
	После		
Середина урока	Переход к основной части урока. 1.Задание Индивидуальная работа (Приложение 1,учебник ст.120-121) Метод «Кластер» - Назовите причины и повод возникновения		Приложение 1; учебник ст.120-121.

10 мин.

ВОССТАНИЙ.

Дескриптор:

- отмечают причины неприятия реформ в области землепользования, налогообложения и управления.
 - указывают поводы к восстаниям:
- ФО: Самооценивание (прием «Поезд»).

Легко	Правильно	Не правильно
-------	-----------	--------------

2. Задание

Работа в парах. (Приложение 2,3;учебник 120-122).

Метод «Диаграмма Венна».

- Сравните особенности восстаний в Тургайской и Уральской областях и Мангыстау.

Дескриптор:

- отмечают общие черты;
- отмечают различия.

ФО: Взаимооценивание («Дополнение и предложение»)

3.Задание

Групповая работа. (Приложение 1,2,3 учебник ст.120-123)

Метод «SWOT - анализ»

Приложение2,3;
учебник 120-122.

Приложение

	Анализируют причины и последствия поражения восстаний. <table><tr><td>Сильные стороны восстаний</td><td>Слабые стороны восстаний</td></tr><tr><td>1.</td><td>1.</td></tr><tr><td>2.</td><td>2.</td></tr></table> <table><tr><td>Риски (отрицательное в ходе восстаний)</td><td>Возможности (что было бы ...если бы.....)</td></tr><tr><td>1.</td><td>1.</td></tr><tr><td>2.</td><td>2.</td></tr></table> Дескриптор: анализируют сильные стороны; прогнозируют риски восстания; анализируют слабые стороны; выделяют возможности восстания. ФО: Взаимооценивание («Динамичные пары» - позволяет добиться проверки более объемного учебного содержания.).	Сильные стороны восстаний	Слабые стороны восстаний	1.	1.	2.	2.	Риски (отрицательное в ходе восстаний)	Возможности (что было бы ...если бы.....)	1.	1.	2.	2.	1,2,3; учебник ст.120-123)
Сильные стороны восстаний	Слабые стороны восстаний													
1.	1.													
2.	2.													
Риски (отрицательное в ходе восстаний)	Возможности (что было бы ...если бы.....)													
1.	1.													
2.	2.													
Конец урока 2 мин. 1 мин.	Рефлексия: Прием «До и после» <table><tr><td>До</td><td></td></tr><tr><td>После</td><td></td></tr></table> Домашнее задание: Составить три толстых и три тонких вопроса по теме.	До		После										
До														
После														

Фрагмент КСП по предмету «Русская литература» 6-7 класс с формативным заданием.

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	6.1.1.1 понимать термины: художественный мир, миф, мифический герой, мифологический образ, метафора, антитеза; 6.1.2.1 иметь общее представление о художественном произведении, понимать главную и второстепенную информацию.	7.1.1.1 понимать термины: притча, легенда, баллада, басня, художественная деталь, лирический герой; 7.1.2.1 понимать художественное произведение в деталях, включая известную и неизвестную информацию; 7.1.4.1 составлять сложный план.
Цели урока:	-понимает термины: художественный мир, миф,	- понимает термины: притча, легенда, баллада, басня,

	мифический герой, мифологический образ, пейзаж; -имеет общее представление о художественном произведении, понимает главную и второстепенную информацию. Составляет простой план.	художественная деталь, аллегория;
Критерии оценивания:	-понимает термины: художественный мир, миф, мифический герой, мифологический образ, пейзаж, метафора, олицетворение; -имеет общее представление о художественном произведении, находит главную и второстепенную информацию в прочитанном тексте.	- понимает термины: притча, легенда, баллада, басня, художественная деталь, аллегория; -понимает художественное произведение в деталях, определяет известную и неизвестную информацию в прочитанном тексте; -составляет сложный план к тексту.
Уровень мыслительных навыков	Применение и анализ.	Анализ и синтез (создание нового).
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Действия, запланированные для выполнения на уроке	
	6 класс	7 класс
Орг.момент (2 мин) Начало урока	Организационный момент. Создание коллаборативной среды. К. Игра «Найди пару». На доске термины и определения найди соответствие	

Проверка домашнего задания 8 мин.	Проверка домашнего задания. Карточки (раздаются всем учащимся) И. №1 Античный мир №2 Античная культура №3 Мифы Ученики дают определения терминам. Запись термина олицетворение	Актуализация знаний, полученных на предыдущем уроке и подготовка к восприятию материала с аналитической точки зрения. Карточки И. №1 Притча как жанр №2 Художественный текст №3 Художественный мир Ученики дают определения терминам. Запись термина аллегория По завершении работы ФО «Аплодисменты».	Ответы 6 класса проверяет 7 класс, а карточки 7 класса – учитель. Комментарий учителя.
Середина урока 20 мин.	Работа с текстом И. Г. Стратегия «Джигсо-1» И. Каждый ученик читает свой отрывок. Г.В группе пересказывают содержание своего отрывка, чтобы получился полный текст. Обсуждение в группе. Дифференциация по способу «Диалог и оказание поддержки». И. ГО Стратегия «Круги на воде». Дескрипторы: -имеет общее представление о художественном произведении; -находит главную и второстепенную информацию в	Работа с текстом И.Г. Стратегия «Джигсо-1» И. Каждый ученик читает свой отрывок. Г.В группе пересказывают содержание своего отрывка, чтобы получился полный текст. Обсуждение в группе. 2.В группе составляют сложный план текста. Дифференциация по способу «Диалог и оказание поддержки». И. ГО Стратегия «Круги на воде». Дескрипторы: -понимает художественное произведение в деталях; -определяет известную и	Учитель озвучивает цели урока. Прописываются дескрипторы к работам. 6 класс: учебник, стр.13-14 7 класс: учебник, стр.9-10 Фломастеры/маркеры, плакаты.

	прочитанном тексте; -Оформляет органайзер; -Составляет связный рассказ по органайзеру. Во время выступления слушают друг друга, оценивают.	неизвестную информацию в прочитанном тексте; -оформляет органайзер; -составляет связный рассказ по органайзеру. Во время выступления слушают друг друга, оценивают.	
Дифференциация по темпу	Задание. Подготовить 1 толстый и 3 тонких вопроса к Гераклу. Составить акrostих к слову Геракл Находит олицетворение в тексте, доказывает	Задание. Подготовить 1 толстый и 3 тонких вопроса к притче блудному сыну. Составить синквейн к названию «Блудный сын». Находит аллегория в тексте, доказывает	

Фрагмент КСП по предмету «Русская литература» 5-6 класс с формативным заданием

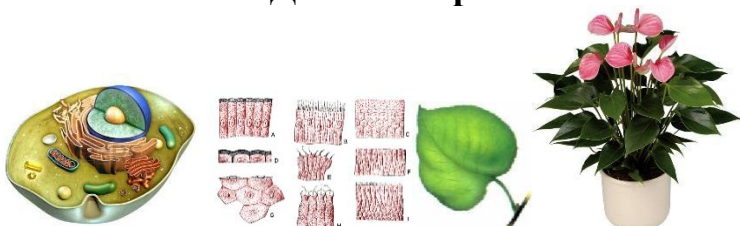
Дата	ФИО учителя: Нурбекова Салтанат Рымбековна	
	5 класс	6 класс
Учебники	Русская литература, авт. Е.В.Бодрова, Алматы:тап. 2017г.	Русская литература, авт.Е.В.Бодрова, Алматы:тап. 2018г.
Раздел	Раздел долгосрочного плана: «Литературная поэтическая сказка»	Раздел долгосрочного плана: «Сказочные и мифологические элементы в литературных произведениях»
Тема урока	Тема двух миров в «Сказке о царе Берендее» В.А. Жуковского.	Мифологические персонажи в рассказе И.Тургенева «Бежин луг».
Цели обучения	5.2.4.1. анализировать эпизоды, важные для характеристики главных героев, при поддержке учителя	6.2.6.1 анализировать художественное пространство и время, и оформлять своё представление в рисунках, схемах, кластерах; 6.1.6.1 давать развернутый ответ на вопрос
Цели урока	-анализировать эпизоды, важные для характеристики главных героев в «Сказке о царе Берендее»	-анализировать художественное пространство и время в рассказе И.Тургенева «Бежин луг», оформлять своё представление

	В.Жуковского.	в рисунках/кластерах; -давать развернутый ответ на вопрос.				
Критерии оценивания	-анализирует эпизоды, важные для характеристики главных героев.	-анализирует художественное пространство и время в рассказе, оформляя свое представление в рисунках\кластерах; -отвечает на вопросы.				
Ход урока						
Запланированные этапы урока	Действия, запланированные для выполнения на уроке		Ресурсы			
	5 класс	6 класс				
1.Организационный момент 5 минут	(К) Для прогнозирования темы урока предлагается просмотр и прослушивание видеоролика. Перед просмотром даны вопросы для определения темы урока: -О чем мы будем говорить сегодня на уроке? -Как вы представляете себе мифических героев? -О чем мы будем говорить в продолжение сказки? Проблемный вопрос: -Мифологические персонажи – это правда или вымысел человека? -Сказка – это правда или ложь? Объявление темы, вместе с учащимися формулирование цели урока и ожидаемые результаты. Для проверки предварительного знания у учащихся проведение стратегии «Бортовой журнал», где они заполняют первую колонку. <table><tr><td>Что я знаю по теме</td><td>Что нового узнал (-а)</td><td>Оценка событий</td></tr></table>		Что я знаю по теме	Что нового узнал (-а)	Оценка событий	
Что я знаю по теме	Что нового узнал (-а)	Оценка событий				
2. Начало урока 5 минут	Проверка домашнего задания. (карточки) раздаются всем учащимся (индивидуальная работа) №1 Понятие эпизода №2 Главные герои №3 Сказка	Проверка домашнего задания. (карточки) раздаются всем учащимся (индивидуальная работа) №1 Мифы как жанр №2 Художественное пространство №3	Ответы 5 класса проверяет 6 класс, а карточки 6 класса – учитель			

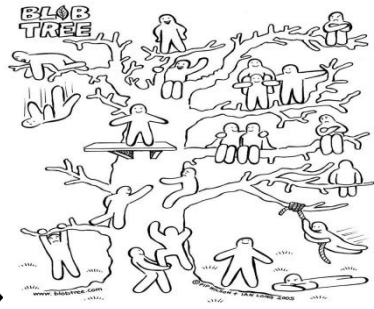
	Ученики дают определение терминам.	Художественное время Ученики дают определение терминам.	
2. Середина урока 20 минут	(Г) Предлагаю учащимся получить микротексты разные по содержанию с одинаковыми заданиями и работать по методу «Джигсо». Каждый ученик получает заранее подготовленный учителем микротекст Задания: 1. Прочитайте микротекст, составьте к нему 2 толстых и 3 тонких вопроса. 2. Перескажите в группе. После работы с текстом по моей команде они по очереди объясняют свой текст, используя записи. Учащиеся, объяснив и обсудив микротемы в группе, еще раз обсуждают все микротемы. По итогам проделанной работы учащиеся анализируют эпизоды, важные для характеристики главных героев, исправляют ошибки и упущения в логике рассуждения других. Дескриптор:	(Г) Предлагаю учащимся получить микротексты разные по содержанию с одинаковыми заданиями и работать по методу «Джигсо». Первый ученик получает микротекст про домового; Второй ученик микротекст про русалку; Третий ученик микротекст про Тришку; Четвертый ученик микротекст про лешего. Задания: 1. Прочитайте микротекст, составьте к нему 2 толстых и 3 тонких вопроса. 2. Перескажите в группе. 3. К предложенным микротекстам нарисуйте рисунок мифического героя по своим представлениям или составьте кластер по выбранному тексту. После работы с текстом по моей команде они по очереди объясняют свой текст, используя записи, рисунки или кластеры. Учащиеся, объяснив и обсудив четыре микротемы в группе, еще раз обсуждают все четыре микротемы. По	Прописываются дескрипторы к работам. Микротексты из произведения И.Тургенева «Бежин луг», флипчарт, маркеры Микротексты из произведения В.Жуковского «Сказка о царе Берендее», флипчарт, маркеры 5 класс: учебник, стр.107-109 6 класс: учебник, стр.187-190

	-читает микротекст; -составляет 2 толстых и 3 тонких вопроса по тексту; -пересказывает содержание; -объясняет текст; - анализирует эпизоды, важные для характеристики главных героев; -дает рекомендации по исправлению ошибок и упущений в логике рассуждения.	итогах проделанной работы учащиеся анализируют художественное пространство и время, исправляют ошибки и упущения в логике рассуждения других. Дескриптор: -читает микротекст; -составляет 2 толстых и 3 тонких вопроса по тексту; -пересказывает содержание; -рисует рисунок/составляет кластер; -объясняет текст; -анализирует художественное пространство; -анализирует художественное время; -дает рекомендации по исправлению ошибок и упущений в логике рассуждения.	
3 минуты	Закрепление новой темы стратегия Ф: «Перевернутая пирамида» Для получения обратной связи между самими обучающимися и педагогом, а также внутренней развития самоменеджмента.		

КСП для совмещенных классов МКШ		
Раздел ДСП:	Школа: КГУ «Рублевская средняя школа» СКО	
Дата:	ФИО учитель: Закирина Асем Мерекеевна	
класс: 7-8	Участвовали:	Не участвовали:
Тема урока	Понятия: клетка, ткань, орган, система органов	
Цели обучения, достигаемые на этом уроке	7.4.2.1 объяснять понятия: клетки, ткани, органы, системы органов 8.4.2.1 классифицировать клеточный уровень живых организмов	
Цель урока	Все учащиеся смогут - объяснять понятия клетки, ткани, органы, системы органов. Большинство учащихся будут -устанавливать соответствие между рисунками и понятиями клетка, ткань, орган, система органов, организм. Некоторые учащиеся смогут -определять клетки, ткани, органы, системы органов. -классифицировать клеточный уровень живых организмов	
Критерии оценивания	- Дают определение понятий <i>клетки, ткани, органы, системы органов</i> . - Классифицируют примеры на клетки, ткани, органы, системы органов. - Устанавливают соответствие между рисунками и понятиями (клетки, ткани, органы, системы органов).	
Языковые навыки	Учащиеся могут: - использовать термины: клетка, ткань, орган, система органов в устной и письменной речи, при описании рисунков и диалоге Предметные термины Клетка, ткань, орган, система органов Ключевые фразы Клетка — это структурная единица... В отличие от клетки, ткань ... Клетки образуют... Ткань образует... Я знаю, что это не орган/ткань/клетка, так как... Думаю, это орган/ткань/клетка Так как ... Это не может быть орган/ткань/клетка, потому что он/она не -имеет...	

Прививаемые ценности	Формирование уважения к мнению одноклассников в группе, дружелюбие, необходимость совместного планирования деятельности при работе в группах, обеспечивает терпимость и уважительное отношения учащихся, формирование ответственности за полученные знания.			
Межпредметная связь	Химия, физика, медицина, естествознание, самопознание способствует целостному восприятию окружающей среды.			
Предыдущие знания	«Естествознание», (5-6 класс) - животные и растения состоят из клеток, тканей и органов			
Ход урока				
Запланированные этапы урока	Виды упражнений, запланированных на урок:	Ресурсы		
Начало урока	Психологический настрой «Говорение по кругу» обеспечение связи с содержанием предыдущего урока – 2 мин. Г. Вызов: Прием «Домино» Учащимся предлагается собрать домино и раскрыть тему урока. У каждого на парте лежат домино с картинками (клетки, ткани, органы, системы органов и организм) и листочки с терминами. Цель работы - раскрыть тему урока и обозначить учебные цели. Домино\картинки Учащиеся называют тему урока и сами озвучивают цель урока. Актуализация знаний по пройденному материалу «Классификация живых организмов» П. Учащимся предлагаются задания на выбор разной сложности (дифференцированный подход) Задание 1 Определите, к каким царствам относятся изображенные организмы. Цель: определять систематическое положение живых организмов. <table><tr><td>Критерий оценивания</td><td>Дескриптор Обучающиеся</td></tr></table>	Критерий оценивания	Дескриптор Обучающиеся	Картинки клетка, ткани, органы, системы органов и организм
Критерий оценивания	Дескриптор Обучающиеся			

	3.системы органов растений 4.системы органов животных Дескрипторы Знают виды тканей растений и животных. Умеют составлять кластер Сравнивают ткани растений и животных. Определяют сходство и различие клеток, тканей и органов растений и животных. <i>Защита кластера каждой группы. Оценивание групп, используется прием«Светофор».</i> Зеленый цвет – все было понятно Желтый цвет – возникали вопросы Красный цвет – нужно доработать и указать конкретно, что доработать. Разминка«Бос жорга» Г. Закрепление материала «Верно, неверно» Задание <table border="1" data-bbox="400 880 1233 2004"> <tr> <td>Клетка - это</td><td>Структурная и функциональная единица всего живого.</td><td>Верно, неверно</td></tr> <tr> <td>Ткань - это</td><td>это часть тела человека, животного или часть растения, которая выполняет определённую функцию.</td><td>Верно, неверно</td></tr> <tr> <td>Орган -</td><td>это часть тела человека, животного или часть растения, которая выполняет определённую функцию.</td><td>Верно, неверно</td></tr> <tr> <td>Система органов -</td><td>это группа органов, которые имеют общий план строения, общее происхождение и выполняют общую функцию.</td><td>Верно, неверно</td></tr> <tr> <td>Организм -</td><td>это биологически целостная структура.</td><td>Верно, неверно</td></tr> </table>	Клетка - это	Структурная и функциональная единица всего живого.	Верно, неверно	Ткань - это	это часть тела человека, животного или часть растения, которая выполняет определённую функцию.	Верно, неверно	Орган -	это часть тела человека, животного или часть растения, которая выполняет определённую функцию.	Верно, неверно	Система органов -	это группа органов, которые имеют общий план строения, общее происхождение и выполняют общую функцию.	Верно, неверно	Организм -	это биологически целостная структура.	Верно, неверно	Показ видеослайдов Карточки с заданиями
Клетка - это	Структурная и функциональная единица всего живого.	Верно, неверно															
Ткань - это	это часть тела человека, животного или часть растения, которая выполняет определённую функцию.	Верно, неверно															
Орган -	это часть тела человека, животного или часть растения, которая выполняет определённую функцию.	Верно, неверно															
Система органов -	это группа органов, которые имеют общий план строения, общее происхождение и выполняют общую функцию.	Верно, неверно															
Организм -	это биологически целостная структура.	Верно, неверно															

	Критерии оценивания 1. выполнил все верно - 5 баллов 2. допустил ошибки – 3 балла 3. допустил более 3 ошибок – 1-2 балла <u>Взаимооценивание</u> Прием «Лестница успеха» 1 ступень «Испытываю трудности» 2 ступень «Усвоил тему, но еще есть трудности» 3 ступень «Усвоил новые знания и смогу их применить» <i>VIII. Рефлексия</i> <i>«Лестница успеха»</i> 	
Конец урока	Задание на дом 1. для Базового уровня - знать термины: клетка, ткани, органы, системы органов, организм 2. для продвинутого уровня - найти в интернет-ресурсе, историю возникновения клетки. 3. для опережающего уровня - написать эссе на тему: История открытия клетки» Рефлексия «Дерево знаний» Определить свое место на этом дереве знаний	7 класс авторы: Е.А Очкур, Ж. Ж Курманга лиева 8 класс авторы: Е.А Очкур, Ж. Ж Курманга лиева

КСП по русскому языку для совмещенных классов МКШ

УРОК: Живые организмы: растения и животные.	Школа: КГУ «Фурмановская средняя школа»	
Дата:	Имя учителя: Дорошенко Ирина Викторовна	
КЛАСС: 5 и 6	Количество присутствующих:	отсутствующих:

Цель (и) обучения, которым способствует данный урок	- оценивать прослушанный материал с точки зрения содержания, структуры высказывания и логики изложения материала; - определять и различать типы текстов: описание, повествование, рассуждение; распознавать характерные черты, языковые и жанровые особенности текстов художественного стиля (стихотворение, сказка, рассказ); Участие в диалоге
Цели урока	Все учащиеся будут уметь: участвовать в диалоге-расспросе Большинство учащихся будут уметь: участвовать в диалоге-расспросе, меняя позицию «говорящий» на «слушающий» и учитывая возрастные особенности исполняемой роли Некоторые учащиеся будут уметь: Определять типы текстов: описание, повествование и рассуждение, различать книжный и разговорный стили по основным признакам (письмо, рекламный текст, объявление, дневник, стихотворение, сказка и др.) участвовать в диалоге-расспросе, меняя позицию «говорящий» на «слушающий» и учитывая возрастные особенности исполняемой роли.
Языковая цель	Предметно-специфический словарь и терминология: <i>Животный мир, разнообразие, растительный мир, окружающая среда, взаимосвязь</i> Полезный набор (ы) фраз для диалогов и письма: Данный список может включать вводные фразы или соединительные конструкции, например, «Я считаю,...» «Я думаю...» «... потому что»
Предшествующее обучение	Обучение производится на базе знаний и ресурсов, полученных в процессе изучения раздела «Живые организмы: растения и животные» в 5 и 6 классах, в частности, уметь оценивать звучащую речь с позиции «нравится /не нравится», «правильно/ неправильно», аргументируя свою позицию; определять типы текстов: описание, повествование и рассуждение.

План		
Запланирован-ное время	Запланированные задания	Ресурсы
Начало 0-2	Стадия «Вызова» Приветствие. Учащиеся рассматривают иллюстрации и определяют взаимосвязь предметов и выходят на тему и цель урока: Определение темы урока, знакомство с целями обучения, формулировка целей урока и обсуждение критериев оценивания П. Стратегия «Только минута». В течение одной минуты в парах учащиеся будут рассказывать друг другу о животных и растениях, которые им очень нравятся. Г. Стадия вызова. - Учащиеся составят карту ассоциаций к слову «животные» и «растения». Проанализируйте текст: - оцените прослушанный материал с точки зрения содержания, структуры высказывания и логики изложения материала; - Какова тема аудиотекста? - Какова идея? - Кратко перескажите прослушанный текст. - Какова структура высказывания? - какова логика изложения материала?	Презентация Учебник: русский язык 5 класс Издательств о Алматы «Мектеп». Автор Сабитова З.К. Учебник: Русский язык Класс

	Последовательно ли автор передает свою мысль? Или в тексте можно отметить отступления? <i>Учащийся достиг цели обучения, если</i> <table><tr><td>Определяет тему прослушанного материала</td></tr><tr><td>Определяет цель прослушанного материала</td></tr><tr><td>Определяет целевую аудиторию прослушанного материала</td></tr><tr><td>оценивает прослушанный материал с точки зрения содержания материала</td></tr><tr><td>оценивает прослушанный материал с точки зрения структуры высказывания</td></tr><tr><td>оценивает прослушанный материал с точки зрения логики изложения материала</td></tr></table> И. Самооценка: <i>Приём «ПОПС»</i> П- Эти предложения должны начинаться со следующих слов: П – позиция (Я считаю, что ...). О – объяснение/ обоснование (Потому что ...). П – пример (Я могу доказать это на примере ...). С – следствие (Исходя из этого, я делаю вывод о том, что ...). Г. Класс делится на 3 группы) <u>Работа с текстом</u> - Прочитайте текст и выполните задания. 1 группа 1. Определить тему и основную мысль текста. 2. Выписать ключевые слова. 3. Озаглавить текст. 4. Определить стиль текста и доказать свое мнение. 5. Определить тип речи и доказать свое мнение. Беловежская пуца Недалеко от города Бреста находится Беловежская пуца. В лесах Беловежской пуцы живут зубры, олени и другие редкие животные. Беловежской пуце много лет. В Беловежской пуце действительно можно увидеть много интересного. 2 группа Прочитайте текст и выполните задания. Определить тему и основную мысль текста. 2. Выписать ключевые слова. 3. Озаглавить текст. 4. Определить стиль текста и доказать свое мнение.	Определяет тему прослушанного материала	Определяет цель прослушанного материала	Определяет целевую аудиторию прослушанного материала	оценивает прослушанный материал с точки зрения содержания материала	оценивает прослушанный материал с точки зрения структуры высказывания	оценивает прослушанный материал с точки зрения логики изложения материала	Аудио-текст
Определяет тему прослушанного материала								
Определяет цель прослушанного материала								
Определяет целевую аудиторию прослушанного материала								
оценивает прослушанный материал с точки зрения содержания материала								
оценивает прослушанный материал с точки зрения структуры высказывания								
оценивает прослушанный материал с точки зрения логики изложения материала								

	5. Определить тип речи и доказать свое мнение. Представители животного мира могут быть как одно-, так и многоклеточными. Основная черта - способность к передвижению. Все представители этого царства — гетеротрофы, т. е. они не могут создавать органические вещества для своего питания из неорганических самостоятельно. В качестве энергии они используют органические вещества, созданные другими организмами: непосредственно растениями (растительноядные) или через посредство других животных (хищники). В клетках животных нет плотных оболочек (они бы мешали) 3 группа 1 группа1. Определить тему и основную мысль текста. 2. Выписать ключевые слова. 3. Озаглавить текст. 4. Определить стиль текста и доказать свое мнение. 5. Определить тип речи и доказать свое мнение. Стали у меня исчезать вещи. То носок пропадет, то перчатки. Мама говорила, что я растяпа и всюду разбрасываю свои вещи. Но пропадали и те вещи, которые я клал на место. Однажды исчезли мои тапочки и кроссовки. Я беспокоился и долго искал их. Оказалось, что их наш щенок по разным укромным уголкам растащил. Ответ оформляйте в виде таблицы на плакатах <table><tr><td>Тип текста</td><td>Аргументы</td></tr><tr><td></td><td>1.</td></tr><tr><td></td><td>2.</td></tr><tr><td>Стиль текста</td><td>Аргументы</td></tr><tr><td></td><td>1.</td></tr><tr><td></td><td>2.</td></tr></table> По окончании работы с текстами группы вывешивают свои плакаты на доску и выступают с	Тип текста	Аргументы		1.		2.	Стиль текста	Аргументы		1.		2.	Аудио текст
Тип текста	Аргументы													
	1.													
	2.													
Стиль текста	Аргументы													
	1.													
	2.													

защитой своих аргументов. В качестве спикеров могут выступать все члены группы или же группы выбирают одного или несколько спикеров из числа членов группы.

ФО

По окончании данной работы учитель предлагает группам оценить работу друг друга. Учащиеся первой группы обсуждают и согласно критериям оценивают выполнение работы по семибалльной системе, проставляя баллы в таблице. Затем кратко комментируют проставленные баллы.

Критерии успеха	Макс балл	Баллы
1. Правильно определяет тип текста	1	
2. Приводит 2 аргумента	2	
3. Правильно определяет стиль текста	1	
4. Приводит 2 аргумента	2	
5. Отвечает на вопросы	1	
Всего	7	

Рефлексия.

Я знал/умел...	
Я узнал/смог/научился...	
Меня удивило...	
Было трудно...	
Надо повторить...	

Домашнее задание:

5 класс: Написать сочинение-рассуждение «Моё любимое растение»

	6 класс: «Мое любимое животное»	
--	---------------------------------	--

КСП по познанию мира для совмещенных классов МКШ

1. УРОК: Познание мира	2.Школа: КГУ «Майбалыкская основная школа» СКО	
Дата:15 октября 2019год	4. Имя учителя: Тищенко Мария Петровна	
5. КЛАСС: 2, 3	6. Количество присутствующих:	
Подраздел: Моя семья	Моя семья	
Тема урока: Моя родословная	Я, ты, он, она – вместе дружная семья	
Цель (и) обучения, которым способствует данный урок	2.1.1.1 составлять словесный портрет членов семьи на основе материалов семейного архива 2.1.1.2 объяснять этические нормы своей семьи на основе примеров 3.1.1.1 объяснять степень родства между членами семьи 3.1.1.2 составлять свою родословную	
Цели урока Все учащиеся будут уметь:		
Составлять словесный портрет членов семьи на основе материалов из архива	Объяснять степень родства между членами семьи, определять свое место в системе родственных связей относительно других членов семьи	
Большинство учащихся будут уметь:		
Объяснять этические нормы своей семьи на основе примеров		Называть своих родственников.
Некоторые учащиеся будут уметь:		
Смогут выражать свою точку зрения и оценивать характер взаимоотношений людей в семье.		Смогут выражать свою точку зрения и оценивать характер взаимоотношений людей в семье, объяснять этические нормы, способствующие сохранению

		гармоничных отношений в семье.
Языковая цель		Учащиеся могут
Усвоить понятие «семья», Что такое семья? Как ты проявляешь заботу о семье? С кем ты живешь? Что такое «родство?» Есть ли у тебя еще родственники? Как их зовут?		Усвоить понятие «семья», называть имена родственников и отношения. Умели строить диалог. Что такое семья? Как ты проявляешь заботу о семье? С кем ты живешь? Есть ли у тебя еще родственники? Как их зовут?
Критерии успеха		характеризовать основные социальные функции семьи; анализировать тексты различных стилей о семье; понимать смысл родственных отношений, терминов о семье.
Предшествующее обучение		В двух предложениях суммируйте то, что учащиеся уже знают об этой теме В нашем классе все друзья Я, ТЫ, ОН, ОНА Улыбнемся всем, кто справа. Улыбнемся всем, кто слева. Вместе мы одна семья! Можно ли мы нас назвать семьей?
План		
Запланированное время	Запланированные задания	Ресурсы
1-3 мин	Что такое семья? Как ты проявляешь заботу о семье? Г. Послушайте притчу Жила-была на свете семья. Не простая семья. Более 100 человек насчитывалось в ней. Мало ли таких семей? Да, не мало. Но это семья была особая. Ни ссор, ни ругани, ни драк, ни раздоров. Дошел слух об этой семье до самого владыки. И решил он проверить, правду ли говорят люди. Прибыл он в село, и душа его порадовалась: чистота и порядок, красота и	Учебники Познание мира 2,3 класс издательство «Атамура» 2017год Б.К.Турмашева, С.С. Салиш, Т.Н.Мирук, Картинки с изображением членов семьи

15 мин	мир. Хорошо детям, спокойно старикам. Удивился владыка и решил узнать, как добилась всего этого семья. Пришел он к старейшине. «Расскажи»,- говорит. Долго писал что-то на бумаге старейшина. А, когда написал, протянул владыке. Всего 3 слова были написаны на бумаге: «ЛЮБОВЬ, ПРОЩЕНИЕ, ТЕРПЕНИЕ» А в конце листа: « СТО РАЗ ЛЮБОВЬ, СТО РАЗ ПРОЩЕНИЕ, СТО РАЗ ТЕРПЕНИЕ». - И все? - Да, - отвечал старик, - это и есть основа жизни всякой хорошей семьи.- И подумав, добавил: "И мира тоже". О чем эта притча? Назовите основные слова, которые вы запомнили На листочках дети записывают Потом вывешивают на доске. Что полезного вы узнали из этой притчи? Каким образом вы будете оценивать их понимание/знания? Метод Постер любовь прощение терпение м	Ребус Учащиеся сами выбирают листок и читают. Остальные отгадывают
5мин	Сегодня на уроке мы еще раз поговорим о семье, о членах семьи, своей родословной. Узнаем какие обязанности выполняет каждый член вашей семьи. 	Старшеклассники рассказывают младшим товарищам. Те задают вопросы.

3-5мин

И. Дополни..

Каждый учащийся по цепочке рассказывает об обязанностях членов своей семьи

Разминка

Этот пальчик – дедушка,

Этот пальчик – бабушка,

Этот пальчик - папочка

Этот пальчик - мамочка,

Этот пальчик – я.

Вот и вся моя семья!

(хлопают в ладоши)

3-4 мин

6 мин

2мин

Наклеить стикеры с членами своей семьи

Чем был полезен данный этап урока?

Рассказать, как они заботятся о членах семьи

Работа в группе.

Дифференцированный подход 5 способ

Диалог и оказание помощи учащимся

Рефлексия. Что такое семья? Написать эссе

Самооценивание:

Я научился составлять словесный портрет

членов семьи на основе материалов

семейного архива

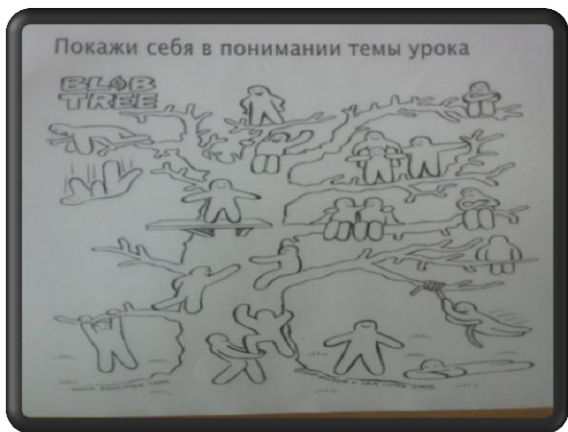
Я понял, что такое этические нормы своей

Каждый класс наклеивает на свое дерево и рассказывает вслух, чтобы все слушали и могли оценить.

	семьи на основе примеров Я умею объяснять степень родства между членами семьи Я научился составлять свою родословную Похоже на предыдущий пример с карточками, однако, вы можете выбирать учеников произвольно, чтобы они объяснили свой выбор	
--	---	--

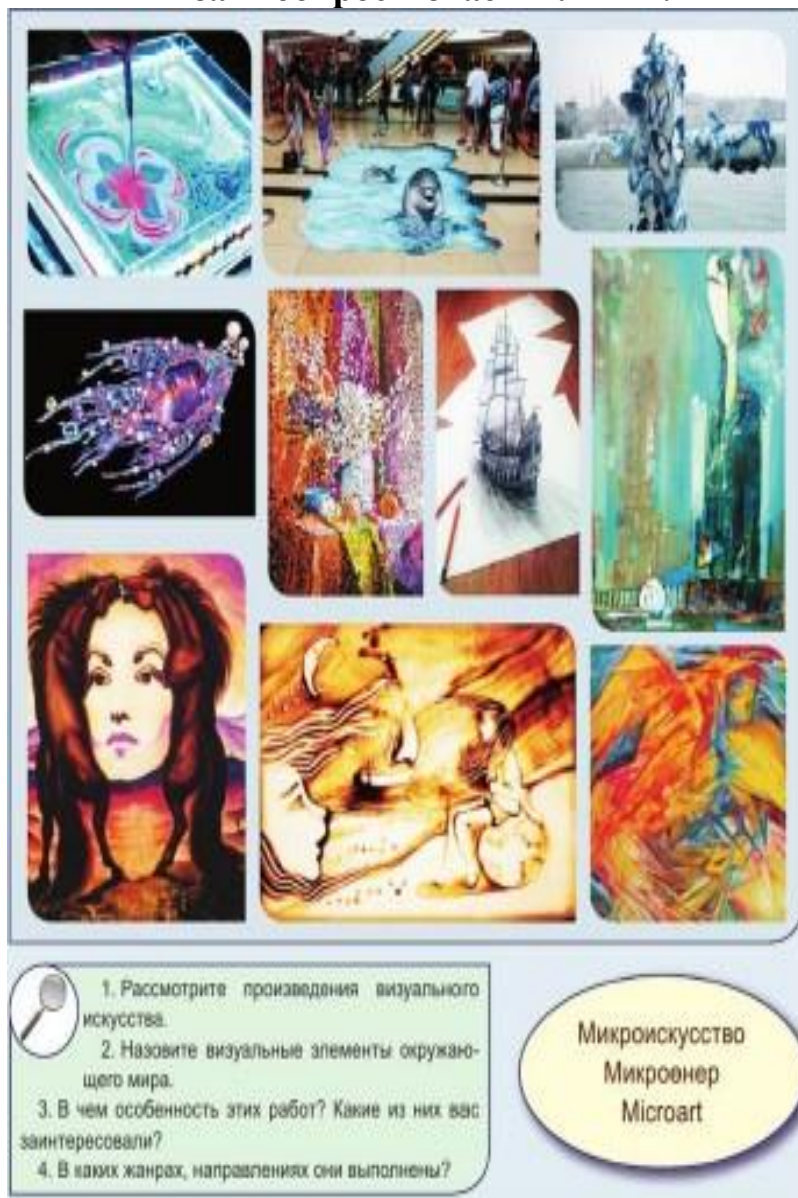
КСП совмещенного урока по предмету «Художественный труд»

Дата:	ФИО учителя – Жусупов Азамат Капанович	
	Школа: КГУ СШ №10 А. Ынтымак	
	7 класс	6 класс
Учебник:	Чукалин.В.Г, Х.К.Танбаев, И.А.Развенкова,О.С.Лосенко,Е.Е.Велькер.	
Параграф:	П.1	П.1
Тема урока:	Портретный жанр. Виды портрета.	Современные техники и достижения науки в искусстве. Микрорисунки природы.
Ссылки, Источники:	Учебники, репродукции, ресурсы интернета, образцы рисунков и т.д.	
Цели обучение:	6.1.3.1 - Самостоятельно выбирать и применять источники информации для исследования и развития творческих идей	7.1.1.1 - Демонстрировать знание и понимание визуальных элементов окружающего мира (композиция, цвет, форма, фактура, пропорции) в различных контекстах, стилях и направлениях
Цели урока:	Дать основные понятия портретного жанра, находить их в различных видах искусства.	Ознакомить учащихся с основными правилами композиционного рисунка, цвето-тоновых отношении, фактуры и пропорции.
Критерии оценивания:	- Знают о портретном жанре. - Различать портреты по видам.	-Раскрывают понятия о стилях и направлении визуальных отношений окружающего мира.
Языковые цели:	Бюст, парадный портрет.	микроскоп, микроминиатюра, филигрань.
Привитие ценностей	Воспитание гражданственности, патриотизма, готовности служить интересам общества. Воспитания уважения к окружающему миру, формирование навыков сотрудничества между учащимися.	
Межпредметные Связи	Изобразительное искусство, биология, история, литература.	

Навыки Использования ИКТ	Использование интернет ресурсов, видеоматериалов.		
Предварительны е Знания	Знают о портретном жанре.	Знают о многообразии микроприроды окружающей среды и их связи с искусством.	
Ход урока			
Запланированные этапы урока	Действия,запланированные для Выполнения на уроке		Ресурсы
	7 класс	6 класс	
1.Организацион- ный момент	Приветствие учащихся. Приветствие Г. Ассоциации в кругу. Говорение, повторение из материалов прошлого класса.		
2.Начало урока	Проверочное задание на выявление названия новый темы: П.		Карточки для 6 и 7 класса 6 класс проверяе т в парах себя и 7 класс также.
	Покажи себя в понимании темы урока 		
	Парная работа. -Какие жанры и виды изобразительного искусства тебе известны. -Как называют вид искусства, где художник изображает узнаваемое. -Произведение, где художник изображает себя. -В скульптуре мастер	-Назовите основные виды и жанры ИЗО. -Что из себя представляет жанр пейзаж. -Художник- моренист.	

	показывает бюст -Автор в произведениях изображает этот жанр в группе, парах или индивидуально. -Этот жанр есть в графике, в живописи, в скульптуре.	-Искусство монотипия. -Искусство филигрань. -Искусство декупаж	
3. Новая тема	Портретный жанр. Вида портрета. Взаимоопрос. Знаешь ли ты? 7 класс 1. Рассмотрите репродукции картин. Что их объединяет? 2. Чем портреты отличаются друг от друга? 3. Как вы думаете, в каких видах изобразительного искусства создаются портреты? Дескрипторы: -называют общее объединяющие эти картины. -называют основные различия в этих картинах. -называют виды ИЗО, где есть этот жанр. Современные техники и достижения науки в ис-ве. Микрорисунки природы.		

6 класс
Взаимоопрос – знаешь ли ты?

Дескрипторы:

- называют визуальные элементы окруж.мира.
- называют материалы и технику изготовления.
- называют жанры и направления этих работ

Самостоятельная работа.

Выполнить зарисовки портрета с характерными чертами отличающиеся по виду и роду занятий (военный,врач,повар, строитель) **7 кл.**

Создать фантастический образ или идею (растения, животные, узоры) **6 кл.**

4.Практическое

Заключение

В Казахстане увеличилось число малокомплектных школ с совмещёнными классами. По данным НОБД от 1 ноября 2019 года их количество достигло 8690 классов. Актуальность методических рекомендаций объясняется тем, что на современном этапе меняются требования к содержанию и качеству преподавания в совмещённых классах малокомплектных школ, что обуславливает введение методик разновозрастного обучения в совмещённых классах. Авторами разработаны и представлены требования к организации формативного оценивания во время образовательного процесса в совмещённых классах МКШ. Для организации совмещённого обучения в разновозрастном классе учителю необходимо изучить систему учебных целей своего предмета, выявить схожие цели обучения, определить возможность расширения и углубления данной цели согласно спиральности учебной программы. На этапе начало урока обязательно обсуждаются тема и цель урока, ожидаемый результат урока. В ходе урока каждый класс, выполняет работу по содержанию своего учебника и своей темы. В конце урока обучающимся двух классов предлагается одна техника формативного оценивания. Обучающиеся старшего звена сдают тему учителю, потом переходят к контролю над выполнением задания младшими товарищами, задают контролирующие вопросы, объясняют неусвоенный материал. Так осуществляется повторение учебного материала учащимися старшего класса, потому что обучая другого, ученик прочно закрепляет изученный материал. Для ученика младшего звена совместное обучение дает шанс опережающего обучения. На уроке формативное оценивание целесообразно проводить несколько раз. В начале урока после обеспечения связи с предыдущим обучением провести эмоциональное ФО. На этапе середина урока во время перехода от одного вида деятельности к другому виду деятельности или перед выполнением нового задания для поддержания интереса к изучению темы и стремления к достижению цели урока следует провести мотивирующее ФО. К концу урока к главному заданию предложить конструктивное ФО, где обучающиеся имели бы возможность проговорить свое продвижение к цели урока, свои удаchi и дальнейшие шаги к достижению цели. После чего учителю необходимо дать обратную связь обучающимся совмещённого класса, акцентируя внимание на достижении цели и на том, что можно сделать, чтобы достичь поставленной цели. В преподавании рекомендуется использование методик разновозрастного обучения: методику Ривина, коллективный способ обучения, методика взаимообмена карточками, методику совместного обучения, методика взаимообмена темами – основное назначение которых организация взаимообучения учащихся разного возраста.

Методические рекомендации достигли поставленной цели - оказание методической помощи педагогам, по организации урока в совмещённых классах МКШ и составлению заданий для формативного оценивания, обогащения методической копилки техниками, видами и приемами формативного оценивания для повышения качества знаний.

В соответствии с целью реализованы следующие задачи:

- раскрыты особенности методик разновозрастного обучения при организации урока в совмещенных классах МКШ;
- проанализированы результаты проведенного исследования (анкетирования) и основные затруднения педагогов, работающих в совмещенных классах, по организации и проведению формативного оценивания;
- по результатам анализа продемонстрированы эффективные техники, виды и приемы проведения формативного оценивания для достижения целей обучения по учебным предметам в совмещённых классах;
- даны конкретные методические рекомендации по улучшению педагогического процесса в МКШ в частности урока
- разработаны и предложены различные виды и приемы заданий для формативного оценивания в совмещенных классах.

Авторами методических рекомендаций освещены результаты исследования, проведенного в форме анкетирования. Число респондентов составило 997 человек, половина из которых работает в МКШ, что позволило сделать вывод об объективности представленных результатов исследования. Зоны затруднения учителей МКШ внимательно изучены авторами, поэтому работа полностью направлена на оказание методической помощи учителям по разрешению выявленных затруднений.

Полностью подтвердилась практическая значимость работы, которая заключалась в том, что материалы методических рекомендаций помогут учителю МКШ спланировать эффективные конструктивные приемы формативного оценивания для достижения целей обучения и повышения результативности обучения. Данная работа расширяет возможности педагогов в использовании различных техник формативного оценивания в учебном процессе и планировании учебного процесса. Авторы уверены, что результаты использования методических рекомендаций повысят профессиональную компетентность учителей МКШ, работающих в совмещённых классах и будут способствовать сокращению разрыва качества образования в городских и сельских школах.

Список использованной литературы

1. Токаев К. Послание народу Казахстана «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» от 20 сентября 2019 года. <http://mfa.gov.kz/ru/islamabad/content-view/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-ktokaeva-narodu-kazahstana-ot-2-sentabra-2019-goda-cast-2>.
2. Мкртчян М.А. Общие методики коллективных учебных занятий. – Красноярск, 2002.
3. Мкртчян М.А. и Бондаренко Л. В. «Изучение текстов по методике Ривина». Саяногорск, 1989
4. Словарь педагогических терминов на сайте Академик
5. Государственная программа развития образования и науки на 2020-2025годы сайт <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988>.
6. Анкета для учителя МКШ по приемам формативного оценивания d<https://www.surveio.com/survey/d/W3B0L9U5R8E7Z6A5P>
7. Полонский В.М. Словарь понятий и терминов по образованию и педагогике. - М. -2000. – с.386.
8. Бизяева А.А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия. - Псков, 2004. - 264с.
9. Кулюткин Ю.Н., Сухобская Г.С. Личность: Внутренний мир и самореализация. Идея, концепции, взгляды. СПб.: Издательство, Тускарора. 1996.
10. Каримова Б.Т. Взаимосвязь преподавания и обучения или роль рефлексии и обратной связи на курсах повышения квалификации педагогов. // Материалы V всемирного форума по непрерывному образованию и XV международной конференции «Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития» 25-27 мая 2017г. Санкт-Петербург.
11. КСП для совмещенных классов. Методические рекомендации. Национальная академия образования им. И. Алтынсарина. Нур-Султан. 2019.
12. Руководство по критериальному оцениванию для региональных и школьных координаторов 1. Учебно-методическое пособие. АОО Назарбаев интеллектуальные школы. Астана. 2016. Издание второе. С.47.
13. Уильям д. Томсон М. 5 основных стратегий для ФО М. 2007.
14. Ананьев Б.Г. Психологическая ситуация оценки на уроке в классе https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/hrestomatia/27.php.
15. Формативное оценивание на уроке биологии. <https://uroky.kz/fo-biologiya-8-klass-sbornik-zadanij-formativnogo-otsenivaniya>.
16. Примеры заданий на формативное оценивание дисциплина Всемирная история 6класс. Материал, извлеченный из источника: <https://uroky.kz/fo-vsemirnaya-istoriya-7-klass-sbornik-zadanij-formativnogo-otsenivaniya/>
17. Лисунова Н.Л. Приемы формативного оценивания «недельный отчет». сайт Инфоурок.
18. Блэк П., Уильям Д. (1989). Оценивание и обучение в классе,

оценивание в образовании: принципы, политика и практика / Assessment and Classroom Learning, Assessment in Education: Principles, Policy and Practice. 5 (1): 5–75.

19. Кожаева Е.Н. формативное формирующее оценивание. Методическое пособие. – Астана: АОО «Назарбаев интеллектуальные школы». ЦПМ, 2014 – 66с.

20. Журбенко З.М., Колесникова Ю.Б. Система оценивания: «Тенденции и пути совершенствования» // Электронный ресурс:<https://festival.1september.ru/authors/101-776-383>.

В методическую копилку учителя изображения приемов формативного оценивания без разъяснения.

Прием «Две звезды одно пожелание».

«Бас бармақ» тәсілі

Барлығын түсіндім ---

Енді түсініп келемін ---

Түсінбедім ---

Прием «Рефлексивное окно»

Рефлексивная мишень Чем ближе к центру, тем ближе к достижению цели урока.

Прием «Пять пальцев».

Прием «Японский метод». Указательный палец – все понятно, все усвоил
Два пальца – могу внести дополнения.
Сжатый кулак – у меня есть вопрос.

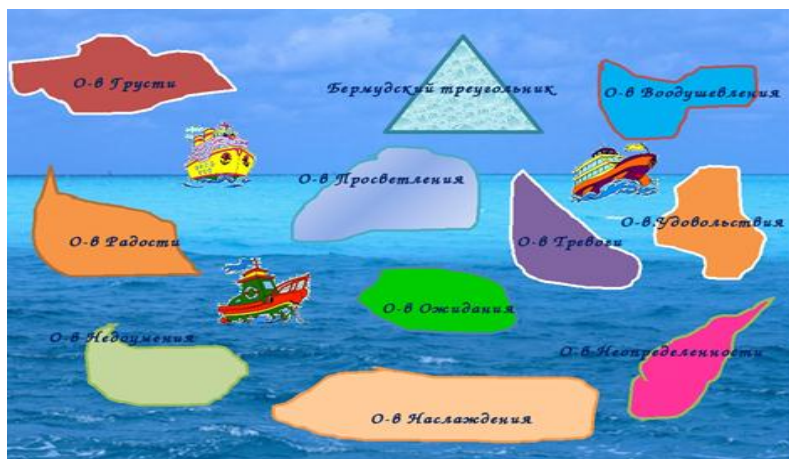
Прием «Светофор». Зеленый свет – все понял, потому что...

Желтый цвет – есть затруднения, потому что...

Красный свет – не понял, нуждаюсь в помощи...

Прием «Острова».

Прием «Рефлексивное дерево».

Содержание

	Введение.....	161
1	Особенности организации урока в совмещенных классах МКШ	163
2	Формативное оценивание в совмещенных классах МКШ: анализ практики	173
3	Методические рекомендации по проведению формативного оценивания в совмещенных классах МКШ	215
	Заключение	314
	Список использованной литературы	316
	Приложение	318

**ШЖМ БІРІКТІРІЛГЕН СЫНЫПТАРЫНДА
ФОРМАТИВТІ БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ОРГАНИЗАЦИИ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ
В СОВМЕЩЕННЫХ КЛАССАХ МКШ**

Басуға 14.03.2020 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 20.

Подписано в печать 14.03.2020 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 20.